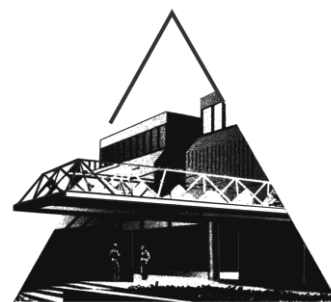

- ДО 100-РІЧЧЯ ВАУНАУС
- ДО 55-РІЧЧЯ КАФЕДРИ
ОСНОВ АРХІТЕКТУРИ ТА
АРХІТЕКТУРНОГО
ПРОЕКТУВАННЯ КНУБА

МАТЕРІАЛИ
XI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
21 листопада 2019 року
КИЇВ – КНУБА
СУЧАСНА АРХІТЕКТУРНА
ОСВІТА.

СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ
I ГАРМОНІЗАЦІЯ
АРХІТЕКТУРНОГО
ПРОСТОРУ

Міністерство освіти і науки України
Національна спілка архітекторів України
Українська академія архітектури
Київський національний університет
будівництва і архітектури
Politechnika Krakowska
Politechnika Lubelska
ДП "ДІПРОМІСТО"

Kiїв 2020

УДК 71; 72
ББК 85.11
М 34

Рекомендовано до видання на засіданні вченої ради архітектурного факультету № 5 від 14 грудня 2020 року

Матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції 21 листопада 2019 р.: Сучасна архітектурна освіта. Синтез мистецтв і гармонізація архітектурного простору. – К.: КНУБА, 2020. – 216 с.

У тезах доповідей розглянуто: сучасний світовий досвід та авторські методики мистецької підготовки у архітектурній освіті, теоретичні та прикладні аспекти гармонізації архітектурного простору, сучасний синтез мистецтв в архітектурному проектуванні і дизайні, методики інтеграції художніх завдань до архітектурного навчання, тенденції розвитку форм мистецтва у сучасному архітектурному середовищі та інші суміжні питання.

Конференцію присвячено 100-річчю BAUHAUS, 55-річчю кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА, що також висвітлено у низці тез.

Метою щорічної конференції є виявлення шляхів розвитку сучасної архітектурної освіти України на основі узагальнення методик викладання, впроваджених у різних факультетах країни.

Призначено для дослідників проблем архітектурної освіти та інших наукових напрямів у сфері архітектури і дизайну, викладачів вищих навчальних закладів, архітекторів, студентів архітектурних факультетів.

УДК 71; 72
ББК 85.11

© КНУБА, 2020

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 1

Кашченко О.В.	Архітектурна ідея і синтез мистецтв	13
Слепцов О.С., Івашко Ю.В., Ушаков Г.Н., Яковенко М.К.	Кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА – 55 років	15
Агеєва Г.М.	Гармонізація архітектурного середовища аеропортів засобами мистецтв	21
Артеменко Г.О.	Мистецька підготовка в архітектурній та дизайнерській освіті в системі профільного професійного навчання	22
Бадюл М.Г., Зерова А.О.	Результати нової освітньої методики для архітекторів	24
Бало Д.С., Осиченко Г.О.	Сучасні тенденції формування ігрових дитячих просторів у містах	27
Бачинська Л.Г.	Синтез мистецтв в радянській архітектурі: етапи розвитку, головні напрямки, причини їх появи	29
Бачинська О.В.	Синтез мистецтв в зовнішньому оформленні сучасних сакральних споруд Києва	31
Бірілло І.В.	Застосування технологій AR/VR у процесі архітектурного проектування при підготовці майбутніх архітекторів	33

Бондаренко В.В.	Вивчення пам'ятників культури та архітектури в системі архітектурної та дизайнерської освіти	35
Брідня Л.Ю., Гун Цзехун	Архітектурно-художні засоби гармонізації просторів історичних промислових підприємств при їх реновації під готельну функцію	37
Василенко Л.Г.	Баухауз у поглядах українських митців кінця 1920-х початку 1930-х років	39
	Сучасна архітектурна освіта Франції	41
Горбик О.О.	Сучасна архітектурна освіта: знання як мистецтво роздумів (історія як теорія)	43
Дивак В.І.	Особливості учбового архітектурного макетування	45
Дорошенко Н.І.	Оновлення методики графічної підготовки фахівців будівельного профілю у коледжі	47
Дорошенко Ю.О., Бірілло І.В., Осіпа Л.В.	Постфактум аналіз інформатичної підготовки майбутніх архітекторів в НАУ за результатами анкетного дослідження	50
Дунаєвський Є.Ю.	Створення сучасних православних храмів в архітектурному проектуванні і дизайні	52
Житкова Н.Ю.	Конструктивізм – органічна основа архітектури промислових будівель	54
	Синтез мистецтв, як органічна складова і потужний імпульс активізації естетичних якостей архітектури	56

Зиміна С.Б.	Лошаков Ігор Йосипович 1934 - 1999 рр.	58
Івашко О.Д.	Арт-кластер як сучасний спосіб гармонізації міського середовища	62
Кисельов О.В., Русевич Т.В.	Суперграфіка – сучасний метод гармонізації архітектурного простору	63
Кисельов В.В., Слепцов О.С.	Використання архітектурного моделювання як засобу гармонізації архітектурного простору дитячих дошкільних закладів, розміщених в умовах складного рельєфу	65
Козлова Н.В.	Метод передпроектного аналізу містобудівної ситуації: візуально- екологічний аспект	67
Кондратьєва О.В.	Архітектурний вітраж: сучасний досвід у Великій Британії	68
Коновалюк А.В.	Можливості архітектури впливати на розвиток культури суспільства	69
Куцевич В.В.	Формування громадського простору	71
Ладан Т.М.	Об'ємно-просторові кінетичні інсталяції: «Кверофутуризм». До 100-річчя вищої школи BAUHAUS	73
Майданюк В.А.	Композиція як засіб гармонізації форми в архітектурі	75
Мещеряков В.М.	Формування образу відтвореного одеського катедрального Спасо-Преображенського собору – особливості формування інтер'єрів	76

Олексієнко А.М.	Творча складова навчальної практики з вивчення форм природи	78
Русевич Т.В., Цись А.С.	Архітектурна семіотика – синтез образу і змісту	81
Свистун І.В.	Роль засобів архітектурної композиції в новітньому формоутворенні	83
Семироз Н.Г.	Формування гармонійного архітектурного середовища гелікорту, що підпорядковується блакитній лінії	86
Сьомка С.В.	Пропорційність та пропорціонування в сучасній архітектурній освіті	88
Тімохін В.О.	Естетика в освіті архітектора	90
Трегуб Н.Є.	Методика інтерпретації (трансформації) художніх творів в архітектурно-дизайнерському проектуванні	92
Третьак Ю.В.	Традиції і сучасність освітніх концепцій Баухауза: чи є потрібним і можливим повернення до витоків спеціальності	94
Устінова І.І.	Становлення екологічної освіти в архітектурі та містобудуванні заради сталого розвитку	96
Ушаков Г.Н.	Методика керування уможлидними образами при навчанні, архітектурно-дизайнерському проектуванні та образотворчому мистецтві	98
Філіппова Д.І.	Формування перцептивного образу як спосіб гармонізації архітектурного простору	100

Хайдуков В.О.	Основні аспекти гармонізації архітектурного простору православних духовно-просвітницьких центрів	102
Чан Пен	Архітектурні форми і синтез мистецтв як засіб гармонізації простору в Давньому Китаї	105
Черкес Б.С., Петришин Г.П.	Міжнародна співпраця задля побудови сучасної архітектурно-містобудівної освіти	107
Черноус А.І.	Роль громадського простору в інклюзивних закладах загальної середньої освіти	109
Шебек Н.М.	Прогресивні тенденції включення сучасних арт-об'єктів у міське оточення	111
Шереметьєва В.В.	Дослідження функціонально-просторової структури науково-просвітницьких комплексів	113
Щеглов С.П.	Меблеві вироби – як головний аспект гармонізації житлового інтер'єру	115
Ягодкін Г.М.	Виставкова діяльність митця, як спосіб творчого самовдосконалення	118
Ягодкіна Т.	Використання психоемоційних мотивацій у практиці викладання станкової композиції	120
Nicole Caruso	Contemporary world experience and author's methods of artistic training in architectural experience of teaching architecture in italian high school	122

Constanta Carmina Gheorghita	The church: house of god, of everyone, of community, theological, spiritual and social meanings	123
Miguel Gomes, Pedro Mendes	The blocks of Alvalade, Lisbon – new possibilities in the study of the city	125
Dana Opincariu, Ada Moțu	FAUHAUS Experiences Integrating Art Techniques in First Year Architectural Education at FAU	127
Dana Opincariu, Leonard Vartic	Complementary artistic disciplines supporting architectural design education for 1-st year students	129
Șerban Țigănaș	A reverse analysis of architectural education process and key measures	131
	New horizons and teaching methods for visual communication of architectural project of students	133

ЧАСТИНА 2

Алексійчук Д.О.	Мистецтво стінопису у сучасному середовищі міста	135
Вигнан Ю.	Проблематика та аналіз громадських міських площ та просторів м. Києва	137
Дзиба А.А., Плахотніченко О.С.	Озеленення інтер'єрів навчальних закладів за допомогою мікрозелені	139
Дзиба А.А., Тягній К.В.	Сад пряно-ароматичних трав	140

Дубінська В.	Принципи реструктуризації торговельної мережі в районі масиву житлової забудови	142
Єрмаков Є.Ю.	Досвід модернізації міських районів малоповерхової житлової забудови 1930-40-х років	143
Касьян І.В., Дорохіна Г.І.	Гармонізація архітектурного простору сучасних інноваційних бізнес-центрів за допомогою озеленення	145
Клюйко А.В.	Колористика інтер'єрів готелю	147
Козленко В.І., Ковальська Г.Л.	Особливості формування зовнішніх та внутрішніх систем озеленення будівель	150
Корольська К.В., Ковальська Г.Л.	Особливості формування архітектурного середовища дитячих таборів	152
Ладан Т.М., Корнієнко Ю.О., Хом'як Н.С.	Синтез художньо-дизайнерських елементів на прикладі творчості Василя Єрмілова, Робера Делоне, Соні Делоне та Володимира Татліна: туніка, хустка-бандана	153
Ладан Т.М., Лісюк О.О.	Модель творця-авангардиста на прикладі творчості Володимира Татліна та Святослава Гординського	154
Ладан Т.М., Мартинова В.І.	Просторові конструктивні експерименти на прикладі творчості Володимира Татліна: Летатлін	157
Ладан Т.М., Поліщук А.О.	Синтез художніх та архітектурних елементів – архітектон і планіт на прикладі творчості Казимира Малевича: дизайн капелюха	158

Ладан Т.М., Пшенична А.О., Какабадзе А.Е.	Синтез художніх, архітектурних та скульптурних елементів на прикладі творчості Валер'яна Рикова, Олександри Екстер та Івана Кавалерідзе: сучасні гаджети	160
Ладан Т.М., Скоромна Л.О.	Методи сучасного бачення творів авангардних митців початку ХХ століття – Василя Кандинського, Казимира Малевича, Олександра Бкогомазова: калейдоскоп та телейдоскоп	161
Ладан Т.М., Суродіна Г.А.	Театральний образ митця-авангардиста на прикладі творчості Давида Бурлюка та Леся Курбаса: маска	163
Ладан Т.М., Фіца В.С.	Динамічні експерименти з площиною на прикладі творчості Олександра Архипенка: рухомий живопис – «Архіпентура»	164
Ладан Т.М., Фортуна М.А.	Оптичні ілюзії в мистецтві та архітектурі на прикладі творчості Олега Шупляка: двовзори	166
Ларіонова М.А., Парфенюк Г.С.	Традиційна графіка як засіб аналізу вітряків України	168
Михіденко М.О.	Гармонізація середовища у с.Пірнове, Київської області	169
Нагалюк Р.О., Русевич Т.В.	Особливості формування курортних об'єктів в гірській місцевості	172
Нізамов О.О., Бібер С.Г.	Особливості організації архітектурно-планувальних рішень готельно – розважальних комплексів	174

Носенко Г.А., Майєр В.Р.	Вітряк з села Юнаківка як типовий приклад шатрового вітряка	176
Перелигіна К.В.	Засоби синтезу мистецтв в інтер'єрі сучасного житла	178
Русевич Т.В., Завадська Г.А.	Сучасний синтез мистецтв – «Майстерня світла» у Парижі	180
Степанова Т.І., Бібер С.Г.	Рішення щодо образів фасадів сучасних оздоровчих комплексів в Україні та за кордоном	182
Церковна О.Г., Вороніна А.О.	Фонтани в міському середовищі: синтез мистецтва та інженерії	184
Чубенко О.В., Цись А.С.	Комунікативний простір ТРК в залежності від потреб споживачів	186
Шебек Н.М., Веремієць А.М.	Естетизація громадських просторів за рахунок сценарного освітлення	187
Шебек Н.М., Гаптарь Е.В.	Формування екопоселень з урахуванням естетичних властивостей природного ландшафту	190
Шебек Н.М., Гузик Д.О.	Проблеми гармонізації високотехнологічних зон у сучасних містах	192
Шебек Н.М., Карапетян А.А.	Сучасні прийоми ревіталізації історичних вулиць поселень	193
Шебек Н.М., Ковтонюк А.І.	Естетизація сакральних споруд за рахунок рельєфу	195
Шебек Н.М., Комендант М.В.	Гуманізація міського простору (світовий та вітчизняний досвід)	197

Шебек Н.М., Кролівець А.М.	Прогресивні тенденції архітектурно-планувальної організації індивідуальної житлової забудови в малих містах	199
Шебек Н.М., Марценюк П.В.	Прийоми естетизації мережі туристичних маршрутів у зоні відчуження ЧАЕС	200
Шебек Н.М., Місюра А.А.	Сучасні прийоми благоустрою та озеленення громадських територій малих міст	203
Шебек Н.М., Павленко О.М.	Прийоми естетизації відкритих просторів морських набережних	204
Шетілова К.О.	Прийоми формування художньої експозиції в інтер'єрі виставкового приміщення з використанням інноваційних технологій	206
Шульга Н.В., Бібер С.Г.	Синтез архітектурних стилів в плануванні промислових будівель	208
Щурова В.А., Семченко М.М.	Живописні, пластичні та функціональні характеристики озеленення інтер'єрів житлових комплексів	210
Яніцька А.В., Бібер С.Г.	Композиційно-структурна організація будівель закладів позашкільної освіти	212

ЧАСТИНА 1

АРХІТЕКТУРНА ІДЕЯ І СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ

Сучасне архітектурно-предметне середовище має високий ступінь складності, багаторівневості функціональної та планувальної структури, типологічної різноманітності забудови, насиченості інфраструктурними об'єктами та засобами візуальної інформації.

Гармонізація архітектурно-предметного середовища потребує логіко-інформаційної єдності – синтезу об'єктів архітектури і монументального мистецтва, скульптури, живопису, колористики, орнаментики.

Сталий розвиток, ревіталізація, реконструкція існуючого середовища і проектування нового відноситься до класу складних системних задач, для вирішення яких залучається емпіричний, науковий досвід, інтуїція фахівців різних галузей, в першу чергу – архітекторів.

Однією з задач ідентифікації певного середовища, окремого об'єкта архітектури є синтез його чуттєво-візуального образу.

Психологія творчості свідчить про ефективність концентрованого (миттєвого) означення ідеї у вигляді образно-логічної уяви, матеріалізованої в графічній моделі – рисунку, ескізу.

Найкращі твори видатних архітекторів минулого і сучасності, як правило, розпочинались зі швидких ескізів, в яких фіксувалась узагальнена головна ідея майбутнього архітектурного об'єкту.

Класичними стали начерки Ле Корбюзьє, О. Німейєра, С. Калатрави, Н.Фостера, Р.Піано, З.Хадід, Ф. Гері та інших видатних архітекторів. В

таких начерках виявляється чуттєво-емоційний стан творця, який органічно поєднує суспільний досвід і індивідуальність.

Художній хист, талант архітектора реалізується дуально – в момент узагальнюючого початкового рішення, а також – в процесі створення гармонійного архітектурного середовища з використанням об'єктів мистецтва.

Отже, тематичною спрямованістю нашої конференції є дослідження художньої складової архітектурної творчості.

З повагою,

декан архітектурного факультету Київського національного

університету будівництва і архітектури,

Заслужений працівник освіти України,

доктор технічних наук, професор

О.В. Кащенко

ARCHITECTURAL IDEA AND SYNTHESIS OF ARTS

Modern architectural and subject environment has a high degree of complexity, multilevel functional and planning structure. It also has a high typological diversity of buildings, filled with infrastructure and visual information.

The harmonization of the architectural and subject environment requires logical and informational unity – the synthesis of objects of architecture and monumental art, sculpture, painting, color, ornamentation.

Sustainable development, revitalization, reconstruction of the existing environment and design of a new one belongs to the class of complex system problems. Empirical, scientific experience, intuition of experts of various branches, first of all – architects are involved for the decision of problems.

The synthesis sensory-visual image of the separate architectural object is one of the tasks of identifying a certain environment.

The psychology of creativity testifies to the effectiveness of a concentrated (instantaneous) definition of an idea in the form of a figurative-logical imagination, materialized in a graphic model – drawing, sketch.

The best works of prominent architects of the past and present usually begin with quick sketches, which captured the generalized main idea of the future architectural object.

The sketches of Le Corbusier, O. Niemeyer, S. Calatrava, N. Foster, R.Piano, Z. Hadid, F. Gehry and other outstanding architects became classic. Such sketches reveal the sensory-emotional state of the creator, which organically combines social experience and individuality.

The artistic skill, the talent of the architect is realized in a dual way – at the moment of the generalizing initial decision, and also – during the process of creating a harmonious architectural environment with the usage of art objects.

Thus, the thematic focus of our conference is the study of the artistic component of architectural creativity.

*With regards,
Head of the Department of Architecture,
Kyiv National University
of Construction and Architecture,
Honoured Researcher of the education of Ukraine,
Doctor of Technical Sciences*

Olexandr Kashchenko

УДК 72.021; 378; 72

О.С. Слєпцов,
*доктор архітектури, професор, Народний архітектор України,
завідувач кафедри ОААП,*

Ю.В. Івашко,
доктор архітектури, професор,

Г.Н. Ушаков,
кандидат архітектури, доцент,

М.К. Яковенко,
аспірант,

*Кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

КАФЕДРИ ОСНОВ АРХІТЕКТУРИ ТА АРХІТЕКТУРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ КНУБА – 55 РОКІВ

Кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування пройшла унікальний шлях розвитку, її історія нерозривно пов'язана з яскравими постатями видатних викладачів, теоретиків та практиків

архітектури, які стояли біля витоків формування української архітектурної школи і самобутнього наукового осередку.

Саме з 1930 року закладено спадкоємний зв'язок професійного досвіду попередників – видатних майстрів архітектури і тими, хто прийшов їм на зміну і кому довелось створювати нові засади архітектури, і основна роль в цьому процесі спадкоємності і подальшого розвитку належала кафедрі Архітектурного проектування. В результаті поділу цієї кафедри у 1964 році сформувалась як окремий науковий підрозділ кафедра Інтер'єру, меблів та обладнання будинків.

Розмаїтість особистостей зумовлювала і зміни назви кафедри, що об'єктивно відображало розмаїття діяльності: від кафедри Інтер'єру, меблів та обладнання будинків до кафедри Основ архітектури (з 1972 року), та до кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування (з 1990 року).

Саме за часів очолення кафедри Архітектурного проектування М.О.Гусєва в 1964 році відбувся поділ. Новоутворену кафедру очолив до 1969 року Олег Олександрович Свешніков. Тоді, окрім поглибленого студіювання нового напрямку спеціалізації, педагоги кафедри долучались до викладання базових дисциплін – читали лекційні курси з типології житла (А.Я. Косенко), проектування житлових будинків (Я.А. Штейнберг), введення в спеціальність (К.Г. Демура), з історії мистецтва та архітектури (Г.М. Синиця, згодом Ю.Ф.Ларкін).

З вересня по жовтень 1969 року виконуючим обов'язки завідуючого кафедрою був Дзугаєв Володимир Андрійович.

У 1969 році кафедру очолив архітектор і художник Віктор Володимирович Савченко. За його керівництва кафедра змінила назву (з 1972 року – кафедра Основ архітектури) і була реорганізована. Віктор Володимирович – дійсний член Української академії архітектури, Академії наук вищої школи, член Національної спілки архітекторів України, був заступником голови Спілки архітекторів УРСР упродовж 1974 – 1979 рр., Заслужений архітектор УРСР, доктор архітектури, професор.

Після Віктора Володимировича Савченка, півтора року, з 1986 по 1987рр., виконуючим обов'язки завідуючого кафедри був Добровольський Леонід Анатолійович.

Особливе значення в історії кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування відіграє той період, коли її, починаючи з 1987 року, очолював Валентин Іванович Єжов. Відтоді назва кафедри знов була уточнена – Основ архітектури та архітектурного проектування.

В.І.Єжов – Народний архітектор України, головний архітектор КиївЗНДІЕП, почесний доктор НДІТІАМ, директор провідного науково-дослідного інституту КиївНДІТІ (пізніше НДІТІАМ) (1976 – 1981), головний архітектор Києва (1981 – 1987), доктор архітектури, професор, дійсний член Академії будівництва України, почесний член Міжнародної академії архітектури, член Президії Національної спілки архітекторів України, лауреат Премії Ради Міністрів СРСР, Державної премії України в галузі архітектури та інших премій. Ціле місто б утворилось зі споруджених за його проектами будівель, а видані книжки В.І.Єжова й зараз слугують посібниками для фахівців. З 1991 року – керівник "Творчої архітектурної майстерні "Єжов". Під керівництвом та за авторською участю Валентина Івановича розроблено понад 260 проектів, за якими побудовано більше 80 будівель та комплексів різноманітного функціонального призначення в Києві, Дніпродзержинську, Севастополі, Бердянську, Феодосії, Євпаторії, Прип'яті та ін. містах України.

Протягом непростих 1990-х, під керівництвом В.І.Єжова на кафедрі працюють яскраві особистості, особливе місце серед яких займає непересічна особистість професора Віктора Васильовича Чепелика. В цей період змінюється вектор діяльності кафедри з практичного навчання на проектування в умовах комплексної реконструкції історичної забудови.

В період очолення Валентина Івановича впроваджено ґрунтовні спецкурси: "Історія і теорія інтер'єру", "Опоряджувальні матеріали", "Меблі та обладнання в інтер'єрі", "Психологія сприйняття архітектури", "Основи типологічного аналізу: історія і теорія реконструкції та реставрації", "Містобудівні аспекти реконструкції", "Реконструкція і нове будівництво в історичному середовищі (житлові та громадські будинки) та інші курси. Також кафедра утримувала за собою викладання основних лекційних курсів профілізації архітектурної освіти: "Теорія архітектурної композиції" (у 1964 – 1999 роках – В.В. Чепелик), "Введення в спеціальність" (у 60-х роках – В.В. Чепелик, пізніше – професор О.Я.Хорхот, згодом доцент О.В. Щербаков), "Основи архітектурного проектування" (від 1987 року – професор В.І. Соченко), "Історія архітектури": "Архітектура Давнього світу" (Р.Ш. Урманов); "Історія архітектури Середньовіччя та Нового часу" (з 1987 року професор В.В.Чепелик, від 1999 р. – проф. В.І. Тимофієнко; пізніше ці історичні курси поглиблює та веде далі доцент О.О.Горбик); "Сучасна вітчизняна (радянська) архітектура" (від 1958 року – професор В.В. Чепелик, з 1987 року – професор В.І. Єжов, пізніше продовжує доцент Т.М.Ладан);

“Сучасна світова архітектура” (з 1987 року – професор В.В. Чепелик), “Історія мистецтв” (доцент Н.С. Гассанова), “Історія містобудування” (Л.Г.Бачинська), “Історія української архітектури” (курс введений за ініціативи В.В. Чепелика у 1988 році, читаний ним сумісно з доцентом В.О. Заболотним, з 1990 року – самостійно, пізніше – Ю.В.Івашко), “Історія російської архітектури” (С.Б. Зиміна, проф. В.І.Тимофієнко), “Історія архітектури країн Азії, Африки і Латинської Америки” (з 1986 року – професор В.І. Соченко).

Олег Семенович Слепцов очолив кафедру при трагічних обставинах, коли несподівано в 2010 році пішов з життя його Вчитель і Наставник Валентин Іванович Єжов. Завідувач професор О.С. Слепцов – Народний архітектор України (2019), доктор архітектури (1999), професор (2002), творчий керівник Науково-проектного архітектурного бюро "ЛІЦЕНЗіАРХ", лауреат Державної премії України в галузі архітектури (2000), член Національної спілки архітекторів України, дійсний член Української академії архітектури, іноземний член Російської академії архітектури і будівельних наук, професор та член-кореспондент Міжнародної академії архітектури. Олег Семенович нагороджений багатьма орденами і медалями Української православної церкви. Він автор багатьох містобудівних комплексів, будівель і споруд в Україні і за кордоном. Про масштаб практичної діяльності свідчить авторство біля 350 архітектурних проектів, серед яких 100 – православні храми та комплекси, у 60 містах і населених пунктах України, у Об'єднаних Арабських Еміратах (Дубай), у Португалії (о. Мадейра), у Туреччині (Анкара), у Китаї (Харбін). Науково-публіцистична діяльність: біля 150 наукових робіт, серед яких 16 – це монографії, підручники та навчальні посібники; 9 кандидатів архітектури і один доктор архітектури під безпосереднім керівництвом професора захистили дисертації. Продовжують розробляти наукові теми 3 докторанти та 17 аспірантів. Ще численні впровадження експериментальних архітектурно-конструктивних систем, 8 патентів України, 54 авторських свідоцтв СРСР та України.

Для підсилення роботи кафедри до неї також були запрошені і наразі викладають видатні архітектори-практики Ю.І.Серьогін, Я.Я.Віг, відомий письменник та архітектор-публіцист Б.Л.Єрофалов.

В 2017 році за ініціативи завідуючого кафедри О.С. Слепцова було оновлено і розширено спеціалізації кафедри, і сьогодні кафедра має 2 спеціалізації: «Архітектура будівель і споруд: Реконструкція та реставрація архітектурних об'єктів, сакральна архітектура» та «Архітектура будівель і

споруд: Інноваційна архітектура». Олег Семенович розпочав вперше в Україні впровадження в учбовий процес спеціалізовану підготовку по сакральній архітектурі: читає курс лекцій: "Сакральна архітектура" та видав у 2014 році підручник "Архітектурне проектування і реконструкція православних храмів". Особливе значення в масштабах країни має спеціалізована підготовка у сфері загальної реконструкції та реставрації з особливим акцентом на сакральній архітектурі.

Якісний склад кафедри очолюють висококваліфіковані фахівці в галузі будівництва і архітектури (інформацію подано про період 2010 – 2019):

Народні архітектори України:

Валентин Григорович Штолько (1931-2020), Президент Української академії архітектури, Лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки, Лауреат Державної премії УРСР ім. Т.Г. Шевченка в галузі літератури, мистецтва і архітектури;

Олег Семенович Слепцов.

Заслужені архітектори України: Янош Яношевич Віг, Юрій Іванович Серьогін.

Заслужений діяч науки і техніки: Віктор Іванович Соченко (1938-2019).

Лауреат премії Ради Міністрів СРСР: Павло Павлович Безродний.

Лауреати Державних премій України в галузі архітектури: Янош Яношевич Віг, Олег Семенович Слепцов, Юрій Іванович Серьогін, Віктор Іванович Соченко, Борис Леонідович Єрофалов, Валентин Григорович Штолько.

Дійсні члени Української Академії архітектури: Валентин Григорович Штолько, Олег Семенович Слепцов, Янош Яношевич Віг, Борис Леонідович Єрофалов.

Члени-кореспонденти Української Академії архітектури: Юрій Іванович Серьогін, Віктор Іванович Соченко, Людмила Георгіївна Бачинська.

Члени та члени-кореспонденти Міжнародної Академії архітектури:

Валентин Григорович Штолько, Олег Семенович Слепцов.

На кафедрі працювали станом на 2017 – 2019 рр. 35 викладачів, з них 5 професорів за званням, докторів архітектури; 1 професор за званням, кандидат архітектури; 2 професори, доценти за званням, кандидати архітектури; 3 професори; 10 доцентів за званням, кандидатів архітектури;

3 доценти, кандидати архітектури; 5 доцентів; 2 асистенти, кандидати архітектури; 1 старший викладач; 4 асистенти; а також 4 інженери.

Видавнича діяльність. Створення наукових монографій у вигляді видань, що несуть концентрований досвід у майбутнє – це традиція кафедри, що має справу з фундаментальними дисциплінами та дослідженнями. Протягом десятиліть сформовано бібліотеку з видань співробітників кафедри. Осягнути поглядом, ознайомитись та збагнути обсяг цієї бібліотеки можна у кафедральній аудиторії 122 архітектурного корпусу КНУБА. Основні видання за період дев'яти останніх років невинно продовжують серію "Наукові дослідження кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА". А у ядрі цієї серії книжки керівника кафедри професора О.С.Слепцова: серія "Наука-Практика-Творчість" (персональний науково-дослідний, проектно-будівельний і мистецький досвід архітектора). На кафедрі у 2013 році засновано та здійснюється регулярний випуск збірника наукових праць «Архітектурний вісник КНУБА».

Протягом 2010 – 2019 років було захищено три докторські дисертації, і 18 кандидатських дисертацій.

На кафедрі організовано співробітництво з науково-проектним архітектурним бюро ЛІЦЕНЗіАРХ, де викладачі кафедри систематично проходять підвищення кваліфікації, а студенти проходять учбову практику, приймаючи участь у реальному проектуванні. Також найбільш досвідчені співробітники бюро викладають на кафедрі спецкурси та керують курсовим і дипломним проектуванням.

Впроваджується методика комплексної реконструкції історичного середовища із залученням студентів: проведення обмірної практики, проектної практики та дипломного проектування, виконуючи реальні завдання всередині таких визначних територій:

- Державний історико-культурний заповідник в м. Дубно (2013–2019 рр.);
- Історичний центр м. Кременець (2015 – 2018 рр.);
- Палац Потоцьких у м. Івано-Франківськ (2017 р.);
- Державний заповідник «Софія Київська» (2010 – 2019 рр.) та ін.

Загальна кількість проведених викладачами виставок власних художніх робіт, архітектурних проектів, фоторобіт з 2010 по 2019 суттєва: 42 виставки в Україні та інших країнах.

Міжнародна співпраця. Кафедра відчуває тенденції розвитку системи освіти в світі в цілому і активно співпрацює з іноземними вищими.

Так, з ініціативи завідувача кафедри О.С. Слєпцова було започатковано контакти з Харбінським політехнічним університетом (Китай), де були прочитані лекції, посилюються контакти викладачів кафедри з Краківською Політехнікою ім. Т. Косцюшки та іншими закладами у Польщі (професор Ю.В.Івашко). Викладачі кафедри приймають активну участь в підготовці іноземних науковців. Постійно співпрацює з установами Японії доктор архітектури, професор Г.В.Шевцова.

55 років виповнилося у 2019 р. від дати формування окремої кафедри у 1964 році, хоча традиції навчання були закладені раніше великими Майстрами та Вчителями.

УДК 711.533.9:725.398(043.2)

Г.М. Агєєва,

*к. т. н., с. н. с., завідувач кафедри Містобудування
Національного авіаційного університету*

ГАРМОНІЗАЦІЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА АЕРОПОРТІВ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВ

Архітектурний простір аеропортів має свої особливості, які, у першу чергу, пов'язані із технологічними процесами авіаційних та наземних перевезень, організацією та обслуговуванням польотів повітряних суден, наданням послуг неавіаційного спрямування, тощо. Значні за розмірами території аеропортів мають різні показники щільності забудови (від 0 до 45% та вище), а забудову формують споруди та будівлі різного призначення.

Зростання обсягів авіаперевезень призводить до будівництва нових, реконструкції існуючих терміналів, площі та об'єми яких сягають значних розмірів та перетворюються на багатофункціональні технологічні комплекси (вузли) з оброблення потоків пасажирів, вантажів, пошти. Активно використовуються планувальні рішення, які допускають вільне (гнучке) перепланування внутрішнього простору, розподіл потоків за рівнями, блокування до існуючих об'єктів тощо. Як наслідок, створюється середовище, несприятливе у психологічному сенсі для перебування людей.

Для зняття нервової напруги використовують різноманітні заходи, серед яких найбільш популярними є відвідування закладів харчування, торгівлі, розваг та ін. Це – відповідна стаття доходів підприємств

неавіаційної діяльності, розташованих на території аеропортів або поруч з ними.

Разом з тим слід пам'ятати, що авіація займає не тільки особливе місце в транспортній системі країн та світу, але й має значний вплив на суспільство в цілому. Поява та розвиток авіації – це результат діяльності великої кількості науковців та фахівців авіаційної та космічної промисловості, військової та цивільної авіації.

Перші польоти повітряних суден (ПВ) перетворювалися в дивовижні видовищні заходи. Подальший розвиток авіації також супроводжувався демонстраційними польотами нових типів ПС у межах міжнародних авіа- та космічних салонів, зокрема, у Ле-Бурже (Франція), починаючи з 1908 р. Ці заходи перетворюються на справжні авіаційні шоу, які відвідують тисячі шанувальників та гостей.

УДК 378:7.071.1(045)

Г.О.Артеменко,

старший викладач кафедри Рисунок та живопису

Київського національного університету будівництва і архітектури

МИСТЕЦЬКА ПІДГОТОВКА В АРХІТЕКТУРНІЙ ТА ДИЗАЙНЕРСЬКІЙ ОСВІТІ В СИСТЕМІ ПРОФІЛЬНОГО ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

З розвитком комп'ютерних технологій у людей творчих спеціальностей з'явилося багато можливостей у реалізації своїх ідей. Виходячи з цього певна категорія студентів творчих факультетів вважає програму класичної художньої освіти необов'язковою і навіть зайвою. Очевидним є те, що методика викладання фахових дисциплін повинна базуватися на системному підході. Перш за все на основі традицій професійної класичної школи та орієнтуватися на модель взаємодії – людина – середовище. Отже має бути адаптована до сучасного світу. Йдеться про важливість саме сучасному художнику-дизайнеру та архітектору отримати класичну художню освіту на базі вищих художніх закладів України. А також важливими постають проблеми становлення творчої особистості в процесі поетапного навчання. Останнім часом викладачі творчих ВНЗів беруть орієнтир і аналізують закордонні авторські методики викладання фахових дисциплін. Стають частішими міжнародні практики взаємоз'язку – де запрошують українських викладачів-

художників до інших країн, саме на курс викладання наприклад – дисципліни “живопис”. НАОМА – Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури – має багаторічний досвід співпраці з Китаєм. КНУБА – Київський національний університет будівництва і архітектури також має практику обміну досвідом – наприклад з Австрією. Важливо, щоб студенти були мотивовані і навчалися на конкретних прикладах, які доводять потрібність даної спеціалізації в системі сучасної ринкової економіки та ринку праці. Дійсно, комп’ютерні графічні програми значною мірою полегшують процес роботи художника-дизайнера та архітектора. Але вони не спроможні відчувати гармонію кольору, не можуть самостійно гармонізувати об’єкти. Виникає потреба володіти основами фахових дисциплін – основою яких є “композиція” – це принципи мислення творчої людини. Важливо, що професійний підхід передбачає затвердження композиційного ескізу (початкового начерку) зробленого рукою художника на папері. Тому вміння професійно і швидко малювати начерки з натури – які передбачає дисципліна “рисунок” – запорука успіху. Таким чином, вивчення принципів малюнку, живопису, кольорознавства, композиції та основ історії мистецтва – дає фундаментальну базу для подальшого професійного росту художників. Яким чином досягається високий професіоналізм художника – майстра? Саме вища школа повинна дати незаперечні відповіді студентам, оскільки викладачеві фахових дисциплін надається можливість аргументовано пояснити їм ціль та практичну користь вивчення цього матеріалу. Отже, враховуючи специфіку викладання фахових дисциплін, можемо стверджувати важливість ролі саме викладача у становленні творчої особистості і людської самосвідомості на етапі розвитку та виховання. Важливим джерелом професійного удосконалення сучасного викладача вищого навчального закладу було, є і буде вивчення педагогічного досвіду великих попередників, співвідношення різних систем виховання на різних історичних етапах розвитку людства. Переосмислення накопиченого досвіду стає для кожного викладача стимулом для розробки власного авторського методу викладання своїх поглядів на існуючі педагогічні системи. Важливий психологічний момент, за який повинен відповідати саме викладач. Це створення певного внутрішнього діалогу між викладачем та студентами на практичних заняттях з фахових дисциплін. Проблема психології у вихованні сучасного молодого покоління стає важливим аспектом в комплексній системі загальної освіти. Індивідуальний підхід до викладання свого предмета дає викладачеві

тільки переваги. А саме авторитет і повага студентів до викладача є першою сходинкою до майбутньої співпраці, яка обов'язково повинна бути для успішного навчального процесу. Головне завдання – розробка новаторських методів викладання, та власні творчі досягнення. Архітектори та дизайнери – обов'язково повинні бути практиками. Тим більше, що зараз викладачі сучасних ВНЗ стоять на етапі національного духовного та культурного відродження України і ми повинні турбуватися про інтеграцію української освітньої галузі у світовий освітній, науковий та технічний простір. Віддзеркаленням цього повинна стати наша молодь, яка навчається в українських ВНЗ, і в майбутньому буде представляти інтелектуальний та творчий потенціал нашої держави. Римський філософ, письменник, політичний діяч Марк Туллій Цицерон (106 - 43 рр. до н. е.) казав, що найбільший і кращий дар, який ми можемо запропонувати державі – навчати та формувати сучасну молодь.

Література :

1. Девід Огілві. Огілви о рекламе. - М.: Ексмо, 2003.- 232с., ил.
2. Джон Тейлор Гатто. Переклад укр. Маркіян Плєсак. Прихована історія американської освіти - Діор-К, 2016. – 448 с.

УДК 378.14.015.62

М.Г. Бадюл,

кандидат архітектури, доцент кафедри Основ архітектури;

А.О. Зєрова,

кандидат архітектури, доцент, завідувач кафедри Основ архітектури

Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

РЕЗУЛЬТАТИ НОВОЇ ОСВІТНЬОЇ МЕТОДИКИ ДЛЯ АРХІТЕКТОРІВ

З 2018 року в проєктних групах з першого курсу відбувається впровадження нової освітньої методики для архітекторів у дисциплінах: Архітектурне проєктування, Архітектурна композиція, Архітектурний малюнок, Живопис і теорія кольору. Задачі, які лягли в реорганізацію навчального процесу: перегляд навчальних програм, орієнтація дисциплін на архітектурне проєктування, створення взаємозв'язку дисциплін, надання свободи в засобах вираження думки і розвиток креативного мислення, аналітичний підхід в роботі та обґрунтування рішень, впровадження різних

методів творчої роботи, створення комфортного середовища для творчої діяльності.

У дисципліні «Архітектурне проектування» студенти з першого семестру вивчають сучасну архітектуру та процес проектування, протягом другого семестру виконують повноцінний курсовий проєкт. На «Архітектурному малюнку» опрацьовуються різні техніки графічної подачі, методи відображення думок, графічний аналіз об'єктів і середовища. У дисципліні «Архітектурна композиція» на першому курсі освоюються методи формоутворення, й також впровадження функції, образу, концепції в об'ємно-просторову композицію. Дисципліна «Живопис і теорія кольору» орієнтована на вивчення колористики в архітектурі – особливості сприйняття кольору та методи його впровадження в архітектурний об'єкт, вивчення графічних і колористичних прийомів живопису, застосування їх.

Протягом другого семестру студенти виконували курсовий проєкт з проектування рекреаційної зони на території академії та детально – елементу благоустрою. Процес проектування проходив у 7 етапів: вивчення інформації про об'єкт проектування, аналіз місця, ескіз, розробка креслень, подача проєкту на презентаційному планшеті, виконання макетів, захист.

На першому етапі питання для «Вивчення про об'єкт проектування» були розподілені серед студентів групи, готувалися презентації для спільного ознайомлення й обговорення. Це сприяло глибокому вивченню інформації та її освоєнню. Проводилися лекції та обговорення з практикуючими архітекторами, де студентам розкрито досвід реалізації проєктів з благоустрою міської території, підходи до проектування рекреаційних просторів.

На етапі «Аналіз місця» група розподілялася для роботи з двома майданчиками, було видано завдання для аналізу: вивчення окремих питань з формуванням презентації та альбому, натурне обстеження території (обміри, фотофіксація, замальовки), виконання обмірних креслень і макета місця. Студенти самостійно розподіляли роботу, в опрацюванні питань проводили аналіз історії ВНЗ, досліджували територію, функціональну структуру і процеси, які відбуваються всередині академії, вивчали «споживача» – проводили опитування серед працівників і учнів. Роботу по кожному питанню оформляли в презентацію та альбом аналізу. В кінці кожного питання робили висновок з проблемами,

перевагами, завданням, які формували вимоги та обмеження на проектування.

На етапі «Ескіз» студенти індивідуально формували концепт-ідею майбутнього проєкту, виконували ескізну пропозицію майданчика та елемента благоустрою й готували презентацію. У презентації студенти доводили ескіз щодо концепт-ідеї та вимог аналізу, показували функціональне та об'ємно-планувальне рішення в ескізних замальовках, демонстрували макет майданчика в макеті місця, макет малої форми. Відбувалося обговорення всередині групи й з викладачами та надання рекомендацій для подальшої розробки проєктного рішення. У перегляді та обговоренні робіт студенти отримували навичку презентації своїх думок за допомогою візуального матеріалу та доповіді.

В етапі «Креслення» відбувалася детальне опрацювання рекреаційного простору та елемента благоустрою за вимогами оформлення.

На етапі «Планшет» студенти обирали техніку й методи подачі, які найкращим чином виявляють ідею та архітектурні особливості проєкту.

На етапі «Макет» відбувалось макетування проєктної пропозиції в макеті місця та детальний макет елемента благоустрою. Це сприяло виявленню в об'ємі архітектурно-планувальних властивостей об'єкта.

На «Захист» студенти демонстрували презентаційний планшет, макети, виявляли алгоритм проектування, обґрунтування проєктного рішення у презентації та в альбомі проєкта. Захист проєкту проходив публічно перед комісією з викладачів та запрошених експертів-архітекторів з обговоренням і оцінкою робіт. В ньому студенти отримали досвід презентації своєї роботи, об'єктивну її оцінку, вчилися адекватної реакції на професійну критику роботи.

Застосування методики поетапного проектування з проміжним контролем результатів роботи та вимоги логічного обґрунтування рішень призвело до детального опрацювання проєкту. Формування та впровадження концептуальної думки в проєктне рішення, свобода в методах роботи та подачі його сприяло розвитку креативного мислення. Вивчення досвіду проектування, впровадження індивідуальної й групової роботи, макетування, публічні презентації на різних етапах проектування допомагає придбання необхідних навичок в професії архітектора.

Запрошені практикуючі архітектори високо оцінили рівень проєктів, відзначили детальне опрацювання та обґрунтування проєктного рішення,

оцінили важливість придбання досвіду захисту проєктів починаючи з перших років навчання.

Д.С. Бало,
аспірант;

Науковий керівник: Г.О. Осиченко,
доктор архітектури, професор, зав. кафедрою
Харківського національного університету міського господарства
ім. О.М. Бекетова

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ІГРОВИХ ДИТЯЧИХ ПРОСТОРІВ У МІСТАХ

Дитячі простори, сформовані за радянських часів, не відповідають сучасним вимогам. Сучасні міста стають переповненими через нескінченний потік соціальних і ділових можливостей, запропонованих людям. Через збільшення щільності населення і інтенсивного будівництва, відкриті простори, які могли бути запровадженими до дитячих, зменшуються. Підсумком чого стало введення нових альтернативних ігрових просторів. Дані універсальні простори, дозволяють перебувати дітям різного віку в одному місті, не заважаючи один одному. Необхідно, щоб спроектовані ігрові майданчики відповідали всім правилам безпеки і задовольняли потреби та побажання користувачів для позитивного внеску в їх розвиток. За словами Винникотта: «Щоб грати, це використовувати уяву, найважливіше, що людина може робити ... Гра – це завжди досвід створення, а також об'єднання часу і простору – фундаментальне значення для нашого життя» (Day and Midbjer, 2007).

Яскравим прикладом планувальної організації ігрових дитячих просторів служить Бландан Парк (Blandan park – Lyon, France, 2014 р.). Це дерев'яний майданчик площею 1000 м², завдовжки 25 м і висотою 7 м, спроектований на основі концепції ризику, яка вже була задіяна на дитячих майданчиках Belleville в Парижі (2008 р.) і Lormont (2014 р.). Як і в Belleville, ризик – це мета даного ігрового простору, яка орієнтується на розвиток, навчання і випробування; жива грайлива алегорія для дітей різного віку.

Одне із найактуальніших питань сьогодення допомогли вирішити архітектори Округу Ферфакса в Вірджинії (США), створивши одними з перших простір названий «Clemjontri Park» (2006 р.) площею 2 акри

поєднавши звичайних дітей та дітей з інвалідністю (всіх типів), до дало їм змогу грати разом.

Нові тенденції мають сильний вплив на сучасний стан екології та ведуть боротьбу проти її вбивання. Таким прикладом служить Польща.

Запровадили вирубку дерев певної території та допомогли зберегти природній ландшафт, доповнивши його відкритим ігровим простором у водному середовищі (в літній період). Ігровий майданчик в Тушу, 2012 р. має форму вісімки, заповнений фонтанами, кранами, бризговиками і освітлений світлодіодами, що надає можливість грати в ігровому просторі після заходу сонця.

Світові тенденції щодо дитячих ігрових просторів змінюють ставлення та норми будівництва подібних просторів, порівнюючи з часами радянського періоду. Подібні простори становляться більш ергономічними, пристосованими для дітей різного віку, знищуються рамки відокремлення дітей з інвалідністю, використовується обладнання з екологічно чистих матеріалів, також заохочується створення легкого обладнання, яким дитина може маніпулювати, без загрози для життя.

Архітектори нашого часу враховують всі психофізіологічні та психобіологічні особливості дітей різних вікових груп перед проектуванням дитячих ігрових просторів. Експерти стверджують, що гра в природньому просторі підвищує фізичний та когнітивний розвиток дітей.

Література:

1. Осиченко Г. , Здравчева К. Особливості проектування дитячих ігрових просторів у містах. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Науково-технічний збірник. - Вип.43. частина 1. –К., КНУБА, 2015. – с. 146-154.

2. Крижанівська Н.Я. Удосконалення композиційних прийомів формування рекреаційного середовища для дітей в сучасному місті (на прикладі м.Харкова). Харків 2009.

3. Андріївських Є.В. Дитячі ігрові майданчики в складі мегаполісу // Міжнародний студентський науковий вісник. - 2016. - № 3-4.

4. Herrington S., Brussoni M., 2015. Beyond Physical Activity: The Importance of Play and Nature-Based Play Spaces for Children's Health and Development.

5. Wood L. and Martin, K. 2010, What makes a good play area for children? Centre for the Built Environment and Health, The University of Western Australia.

Л.Г. Бачинська,
кандидат архітектури, професор кафедри
Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури

СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ В РАДЯНСЬКІЙ АРХІТЕКТУРІ: ЕТАПИ РОЗВИТКУ, ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ, ПРИЧИНИ ЇХ ПОЯВИ

Зв'язок між етапами історично-політичного та економічного розвитку країни та суспільно-культурної діяльності населення на прикладі розроблення принципів створення архітектурно-містобудівного середовища доведено в багатьох авторських публікаціях. Головні етапи, що обумовлені зовнішньою і внутрішньополітичною діяльністю, це такі: перший після 1917 року – етап пошуку напрямків оптимізації в системі правління та господарювання, який відзначився різноманіттям пропозицій, – 1920-ті-1932 роки; етап встановлення тоталітарної системи правління на чолі з вождем та тотальної державної власності, для якого характерна побудова соціалізму – 1937-1953 роки; етап системи правління на основі партійної системи, очолюваної генсеком. В цей час підвищується увага до соціальних програм і опрацьовується напрямок побудови подальшого економічного розвитку – комунізм – 1955-1985 роки.

Кожному з етапів передували перехідні періоди, що відрізнялися поступовим переходом до змін і в системах керування, і господарювання, і відповідних напрямках формування архітектурно-містобудівного середовища. Всі перелічені головні і перехідні етапи демонстрували ознаки централізації системи правління в орієнтації планування, фінансування, здійснення системи контролю за реалізацією намічених програм та системою відповідальності і покарання. Державна влада у вигляді єдиного партійного керівництва, що сприйняла на себе рішення всіх економічних питань, розповсюджувала ідеологічні принципи формування суспільної свідомості, що мусили відбиватися у різноманітних напрямках культурної діяльності, в тому числі і в засобах створення архітектурно-містобудівного довкілля. Останнє стало найвиразнішим об'єктом *пропагування державної ідеології*, котре не тільки формувалося на основі державно-ідеологічних програм, але й примушувало населення постійно перебувати в оточенні символів тоталітаризму.

Розглянемо головні напрямки формування архітектурно-містобудівного середовища, відповідні трьом зазначеним етапам

політично-економічного розвитку нашої країни. Для *першого етапу* характерне розмаїття пропозицій фахівців різних архітектурних шкіл – класичної, еkleктизму, національної. Серед них домінував конструктивізм, як народжене революцією надбання архітектурного формотворення, що надто прямолінійно відбивало символічно-ідеологічний зміст держави нового типу за допомогою адаптації промислових форм до суспільного середовища. Сама архітектурна форма в конструктивізмі була обрана як *міцний монументальний образ* безперечної перемоги робітників, тому йому не потрібні були декоративні деталі.

На *другому етапі* відбулося втілення псевдокласицизму, а після війни – псевдоампіру, що було засноване за прототипом еkleктики Російської імперії, оскільки вона відповідала потребам радянської держави створювати ідеологічно оформлене середовище. Аби підкреслити радянськість застосованих архітектурних форм і деталей поширювалися ознаки нової влади і її економічно-політичного устрою у вигляді масового використання державної і соціальної символіки (державної у вигляді атрибутів влади – зірок, прапорів, серпа і молота як символів робітничо-селянської влади, соціальної – знарядь праці, сонця з променями, стрічок, квітів, що символізували щасливе життя людей у радянській соціалістичній державі. До війни тема щасливої життєдіяльності робітників оформлювалася барельєфами із зображенням людей в процесі праці і відпочинку. Після війни скульптури робітників великого розміру уособлювали радянський народ, що прославляв владу, державу, умови радянського життя. Державний устрій сталінської пори активно використовував *пластичні мистецтва*.

Третій етап: хрущовська орієнтація на соціальні програми викликала своєрідний переворот в архітектурі, містобудуванні і будівництві. Головним принципом створення архітектурної форми стала економічність, що передбачала надзвичайну спрощеність та можливість індустріального виконання. Проголошена нова політика в архітектурі і будівництві була протиставлена попередній епосі, мусила пропагувати ідеї соціалістичної економіки, що може все – «наздогнати і перегнати» передові держави світу. Поступово відбулося подальше розмаїття архітектурної форми, виникнення елементів неокласицизму і надзвичайно розповсюдилися *площинні мистецтва* як додатковий спосіб висловлення державно-ідеологічної суті радянської держави. Особливо поширена була мозаїка, яка відображала сюжети державної величі, ідеологічного змісту, соціальної пропаганди.

Таким чином, ідеологічна складова тоталітарної радянської держави на всіх етапах її розвитку була неодмінною ознакою архітектури.

О.В. Бачинська,
*аспірант кафедри Інформаційних технологій в архітектурі
Київського національного університету будівництва і архітектури*

СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ В ЗОВНІШНЬОМУ ОФОРМЛЕННІ СУЧАСНИХ САКРАЛЬНИХ СПОРУД КИЄВА

Київ – полірелігійне місто, в якому жили представники 11 релігій. Збереглися споруди або їх світлини тільки 7 релігій: п'яти напрямків християнства та двох гілок іудаїзму. Більшість у Києві становили православні храми Константинопольської та Російської церков, також було дві католицькі споруди, одна греко-католицька церква, одна лютеранська кірха, з десяток іудейських синагог і караїмська кенаса. Були і споруди інших релігій, але як вони виглядали – невідомо. Не дивлячись на те, що храми відносилися до різних релігійних течій, вони знаходилися в спільних міських умовах простору Києва. Саме тому київське середовище впливало на архітектуру споруд і використання мистецтва в них. В Києві було більшість православних храмів. Тому в міському середовищі домінували принципи організації релігійних споруд, притаманні православній архітектурі. Це сакральні будівлі з дуже багатими інтер'єрами, заповненими мозаїчними зображеннями, розписами, різьбленням, іконописом. Все багатство художніх засобів в основному було зосереджено у внутрішньому просторі храмів. А екстер'єри споруд дуже рідко були оздоблені з використанням синтезу мистецтв.

В інтер'єрах київських храмів поєднувалася архітектура, образотворче мистецтво – живопис, скульптура, мозаїка, іконопис, розпис, різьба іконостасу, ювелірне, музичне та інші види. Різновиди мистецтва використовували для того, щоб викликати релігійні почуття, пояснити принципи релігії, провести обряди і повернути людину до релігії. Різні види мистецтва виконували різноманітні функції. Через це вплив на людей всередині храму був дуже великий.

Зовнішня сторона релігійної споруди слугувала для інших функцій – вирізнити храм серед житлової та громадської забудови. Тому і принципи використання мистецтва були іншими і набагато меншими, ніж у

внутрішньому просторі. Дуже розповсюдженим був прийом, коли зовнішній бік релігійних споруд створювали в чистих архітектурних формах без синтезу мистецтв. Якщо зовнішня сторона оформлювалася з використанням інших художніх засобів, це були скульптура, мозаїки, живопис, тобто невеликий перелік. Зазвичай вони доповнювали архітектурне рішення.

В Києві будівництво храмів перервалося у ХХ ст., а з 1990-х років зведення релігійних будівель відновилося. Сучасна архітектура має набагато ширші можливості, ніж історична. Крім того з'являються нові вимоги у створенні образу будівель і споруд. Сучасні тенденції не обійшли і церковні будівлі. Якщо внутрішній простір храму більше знаходиться під впливом релігійних канонів і тому залишається практично незмінним, що в давні часи, що в сучасному світі, то зовнішній бік може приймати різні форми. Ще в історії Києва храми однієї релігії мали різноманітний образ, залежно від епохи, будівельних технологій, стилів та інших факторів. Саме тому в сучасному місті Києві зовнішній образ сакральних споруд, в цілому залишаючись ближчим до історичних форм і традицій, піддається впливу сучасних можливостей.

Якщо раніше храмова будівля домінувала розміром, висотою, унікальною архітектурною формою над забудовою, тепер храм у висотному середовищі Києва часто губиться. Тому одним з засобів його виявлення стає використання синтезу мистецтв на фасаді: мозаїк, розписів, скульптури. Також ці засоби розповсюджуються на навколишній простір храму у вигляді художнього заощення оточуючих ділянок, кованої огорожі, вхідних елементів, які рекламують релігійну споруду, включення скульптур та пам'ятників, що відзначають важливі події чи дати, пов'язані з храмом. Таким чином, враження від зовнішнього образу сакральної споруди у сучасному місті підсилюється за допомогою синтезу мистецтв, привертає увагу відвідувачів, дозволяє займати вагому позицію серед іншої висотної забудови.

Сучасна сакральна архітектура України і Києва пройшла через період руйнування упродовж ХХ ст. Через консервативність релігії і намагання утворити зв'язок з минулим, в якому релігійні споруди будували безперервно, сакральний напрямок архітектури сьогодні більше схиляється до історичних форм у храмах. Це не відповідає сучасним тенденціям і стилям оточуючої храм забудови, яка випередила храмову архітектуру на декілька періодів. Саме синтез мистецтв є одним з засобів, який дозволить вирішити протиріччя між історичними формами храмів та сучасним

оточенням. Він має набагато більший психоемоційний вплив на уяву людини, ніж один вид художньої діяльності. Саме тому синтез мистецтв в зовнішньому образі храму треба розвивати, використовувати в більшому обсязі, даючи можливість сакральним спорудам проявляти себе в сучасному середовищі.

І.В. Бірілло,

*кандидат технічних наук, доцент кафедри Архітектури
Національного авіаційного університету*

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ AR/VR У ПРОЦЕСІ АРХІТЕКТУРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ

Сучасному суспільству притаманний стрімкий розвиток комп'ютерних інформаційних технологій. Суспільство висуває вимоги до пристроїв, компанії-виробники адаптуються. Розумна інфраструктура міста, розумний будинок, розумне розпізнавання об'єктів, цифровий робочий простір – це все приклади систем, у яких люди і пристрої взаємодіють один з одним. Інтернет речей (IoT), штучний інтелект (AI) і доповнена/віртуальна реальність (AR/VR) – технології, які будуть поступово впроваджуватися в різноманітні сфери життя: виробництво, освіту тощо (Т.Джамалов).

В Україні починають активно використовуватися технології віртуальної реальності в освіті (системи віртуального навчання, системи тестування мови тощо), які відкривають можливості віртуальної реальності занурення в освітній процес, сприяють індивідуалізації навчальних програм, відкривають доступ до освітніх ресурсів, підвищують комунікабельність студентів та викладачів, гнучкість та керованість навчального процесу, а також сприяють становленню принципово нової системи освіти.

Оскільки інформаційне суспільство висуває нові вимоги до змісту, рівня та якості архітектурної освіти, то важливим і актуальним є вивчення можливостей використання віртуальних технологій для посилення концептуально-проектної творчості, для розвитку нестандартного, творчого мислення майбутніх архітекторів щодо успішності розв'язування професійних задач, знаходження оригінальних рішень проблем з випередженням часу тощо.

Метою публікації є актуалізація можливостей застосування технологій AR/VR у процесі архітектурного проектування при підготовці майбутніх архітекторів.

Використання майбутніми архітекторами спеціалізованих САПР та програмних засобів статичної і динамічної візуалізації архітектурно-дизайнерських проектів, «хмарних» технологій архітектурного проектування підвищує якість та прискорює процес архітектурно-дизайнерського проектування. З розвитком інформаційних технологій в архітектурній галузі з'являється все більше концепцій, які незабаром стають універсальними. З кожним роком виробниками програмних продуктів (ArchiCAD, AutoCAD, Revit, Allplan та інших) для успішної архітектурної діяльності покращуються можливості інструментарію архітектурного проектування та 3D моделювання, спрощується інтерфейс, розширюються можливості хмарних сервісів для управління проектами тощо.

Нині швидко почали набирати популярності технології AR/VR. Застосування цих технологій призвело до трансформації різних видів діяльності, а також створення абсолютно нових, і надалі така тенденція лише посилюватиметься. З їх розвитком пов'язані нові форми практики і реалізація творчого потенціалу людини. Віртуальна реальність сприяє появі нових практик, а отже, нових способів їх сприйняття, що збільшує роль суб'єкта цих практик і наділяє його рядом авторських функцій.

Віртуальна реальність (В. Холодкова) – це технологія, яка побудована на зворотному зв'язку між людиною і світом, синтезованим комп'ютером, а також спосіб, за допомогою якого людина візуалізує цифровий світ, маніпулює ним і взаємодіє з комп'ютером. В залежності від рівня або глибини занурення у віртуальний простір, реальності зображуваних віртуальних об'єктів і способу взаємодії з ними виділяються технології доповненої/віртуальної реальності (AR/VR) та змішаної реальності (MR).

Розвиток особистості архітектора відбувається виключно у процесі продуктивної діяльності та передбачає власну архітектурно-художню творчість. Процес архітектурного проектування може бути доповнений віртуальними об'єктами, штучними елементами і новою інформацією AR/VR. Оскільки фахова майстерність оцінюється на етапі проектування – за виразністю «віртуальної архітектури», то використання можливостей технологій доповненої реальності у процесі архітектурного проектування при підготовці майбутніх архітекторів сприятиме їх фаховому зростанню. В середовищі віртуальної реальності вже сьогодні триває створення

інтерактивних тривимірних моделей справжніх чи вигаданих місць, копії історичних місць, з якими можна взаємодіяти. Одним із прикладів є програма SketchUp, у якій можна здійснювати огляд моделей, проектів в масштабі 1: 1 за допомогою доповненої або віртуальної реальності, а також мобільних додатків тощо.

Прогнозовано можна очікувати використання технологій доповненої реальності в процесі архітектурного проектування в САПР. Комп'ютер стає універсальним робочим інструментом. Можливості віртуальної реальності в архітектурі можуть радикально змінити не лише процес проектування, а й вплинути на його творчий процес. У майбутніх архітекторів, які мають можливість зануритися в сферу чистої фантазії, виникає перевстановлення співвідношення ірраціонального і раціонального, абстрактного і конкретного, колективного й індивідуального. Посилюється концептуально-проектна творчість.

В.В. Бондаренко,

*декан факультету «Дизайн середовища», професор
Харківської державної академії дизайну і мистецтв*

ВИВЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКІВ КУЛЬТУРИ ТА АРХІТЕКТУРИ В СИСТЕМІ АРХІТЕКТУРНОЇ ТА ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ОСВІТИ

Формування особистості сучасного архітектора і дизайнера включає низку задач, серед яких особливе місце займає морально-естетична сторона виховання. Людина повинна знати та розуміти мистецтво, музику, літературу та приймати участь у вивченні та охороні пам'яток історії, культури та архітектури. Значна роль сьогодні належить архітекторам, художникам та дизайнерам, зусиллями яких можуть бути відновлені до життя пам'ятники архітектури різних епох.

Підготовка архітекторів, художників та дизайнерів в Харківській державній академії дизайну і мистецтв передбачає глибоке вивчення дисципліни «Історія мистецтв та архітектури». Вони знайомляться з пам'ятниками історії, архітектури, культури, декоративно-прикладного мистецтва різних епох і народів та виявляють зв'язки між ними.

Більш глибокому вивченню пам'ятників світової культури сприяє копіювання кращих її зразків. Так, на навчальних заняттях з дисципліни «Основи композиції» студенти виконують копії архітектурних класичних

ордерів, рисунки окремих деталей архітектури будівель та копії робіт, виконаних майстрами минулих часів. Студенти виконують копії орнаментів різних країн. Виконані в техніці поліхромії, вони яро відображають традиції мистецтва того чи іншого народу.

Наступним етапом пізнання пам'ятників архітектури є їх вивчення в різних країнах. Частіш за все це проходить в період літніх практик. Кращим студентам дозволяється проходити практику за індивідуальними планами в різних країнах, де збереглися цілі зони пам'ятників архітектури різних епох від середньовіччя до минулого століття.

Завдяки цьому, виконуючи обміри, зарисовки, етюди, студенти вивчають зразки готичної архітектури, бароко, ренесансу, класицизму. Водночас вивчається архітектурна спадщина відомих архітекторів різних епох. Пам'ятники архітектури аналізуються комплексно: від фасадів та їх деталей до інтер'єрів, включаючи меблі та різноманітні матеріали для обробки та опорядження.

Магістри, які навчаються за програмою «Дизайн архітектурно-ландшафтного середовища», знайомляться з варіантами садово-паркового мистецтва, включаючи планувальні рішення та детальне вивчення порід дерев та квітів. Окрема задача поставлена перед студентами по вивченню малих архітектурних форм в системі садів та парків.

Зразки архітектури, культури та мистецтва різних часів вивчаються також в музеях під відкритим небом, народної творчості, етнографічних та історичних музеях. В музеях під відкритим небом у Львові, Ужгороді, Пирогово студенти знайомляться з варіантами архітектури народного житла різних регіонів України.

В Полтавському етнографічному музеї представлена багата колекція зразків національного українського одягу, рушників, вишиванок та килимів. Виконані в класичних традиціях цього регіону, вони не тільки дають уявлення про різні напрями в ткацтві, але й виховують смак митця та формують його професійні якості.

Мистецтво гончарів вивчається перш за все у Львівському етнографічному музеї, де зібрано колекції кераміки зі всіх регіонів Західної України. Виконані в період практик обміри та копії кращих музейних зразків кераміки цього музею, дають можливість далі в період навчального процесу виконати в лабораторії кераміки академії копії глеків, тарілок, кахлів та облицювальних плиток для камінів та печей в керамічних матеріалах. При цьому студенти самі виготовляють гіпсову форму,

керамічний виріб, розписують та глазурують його, пізнаючи деталі технології, а також функціональність та красу вивчаємого зразка.

Аналогічним чином вивчається кераміка в с. Опішне Полтавської області, де розміщується Національний музей-заповідник українського гончарства. До його складу входять Центр досліджень українського гончарства; Національний архів українського гончарства; Меморіальні музеї-садиби гончарки Олександри Селюченко; гончарської родини Пошивайлів; філософа й колекціонера опішненської кераміки Леоніда Сморжа; Музей мистецької родини Кричевських.

На території Мистецької галереї за 40 років зібрано колекцію сучасних творчих робіт відомих керамістів, а в залах музею та його фондах історичну кераміку різних регіонів. Таке глибоке теоретичне та практичне вивчення пам'яток історії та культури з одного боку збагачує загальну культуру архітектора та дизайнера, а з іншого – готує його до професійної роботи, як в процесі проектування, так і практичного втілення своїх робіт.

Завдяки цьому студенти приймали участь в реставрації інтер'єрів пам'ятника архітектури в стилі модерн, де зараз в Харкові розміщується «Дом чая». За участю студентів був відреставрований розпис, над яким свого часу працював академік М. Самокиш.

Така послідовна система вивчення пам'ятників культури та архітектури є основою для практичного рішення питань по їх охороні.

Брідня Л.Ю.,

кандидат архітектури, доцент;

Гун Цзехун,

аспірантка кафедри Архітектурного

проектування цивільних будівель і споруд

Київського національного університету будівництва і архітектури

АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНІ ЗАСОБИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРОСТОРІВ ІСТОРИЧНИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ЇХ РЕНОВАЦІЇ ПІД ГОТЕЛЬНУ ФУНКЦІЮ

Протягом минулого сторіччя основною рушійною силою розвитку суспільства виступав процес індустріалізації його економіки. Саме промислові підприємства виступали часто у ролі містоутворюючих осередків, навколо яких формувалася сам організм міського середовища.

Таким чином, промислові будівлі та їх території опинялися у зонах, безпосередньо прилеглих до центрального історичного ядра міст, а зі зростанням міських територій – й у їх центральній частині.

Індустріалізація видавалася невинним та послідовним процесом, запорукою прогресу сучасного суспільства. Однак, сировинна криза кінця 1970-років, глобалізація світової економіки та загальні тенденції переходу промислового виробництва до інформаційних технологій призвели до перегляду структури промислових підприємств, значна частина їх закрилася, території поступово прийшли у занепад. Враховуючи, що значний відсоток таких промислових комплексів знаходився у центральній частині міст, а самі промислові будівлі часто виступали у ролі пам'яток архітектури епохи індустріалізації, питання їх збереження, реновації та повторного використання постали надзвичайно гостро.

Теза визнання історичних промислових будівель пам'ятками архітектури і історії, необхідність їх збереження та повторного адаптивного використання підтримується світовим архітектурним товариством (Вашингтонська хартія (1987 р.), 19-ий Світовий конгрес архітекторів у Барселоні (1996 р.), Литовські кейси (2017 р.), тощо.

До основних напрямків такої реновації промислових підприємств можна віднести: трансформацію їх у багатофункціональні комплекси житлового та громадського призначення, музеї, виставкові центри та інші арт-простори, технопарки, громадські центри, торговельно-розважальні комплекси, навчальні заклади та готельні підприємства. При реконструкції промислових будівель і комплексів готельна функція може бути як самостійною і домінантною (коли все промислове підприємство трансформується під готель), так і супроводжуючою (коли готель стає частиною загального комплексу житлового чи громадського призначення).

Незважаючи на певні відмінності у підходах до реновації промислових підприємств у практиці архітектурного проектування, можна виділити основні архітектурно-художні засоби, характерні для сучасної архітектурно-образної трансформації промислових будівель під готельну функцію. До таких засобів можна віднести:

- *виявлення, розкриття, консервація та залучення у структуру нового готельного закладу (його екстер'єрів та інтер'єрів) найбільш характерних конструктивних елементів, матеріалів та обладнання, що збереглися від колишньої промислової структури; повторне використання будівельних матеріалів та архітектурних елементів, одержаних в результаті розбирання частин будівлі чи її руйнацій;*

- підкреслено *контрастне включення нового будівництва* у структуру історичної промислового підприємства; *використання надсучасних будівельних та інженерно-технічних рішень, енергоефективних матеріалів, конструкцій та об'ємно-просторових рішень*, які дозволяють максимально зменшити об'єм знесення, забезпечуючи, разом з тим ефективне функціонування нового закладу;
- *залучення елементів навколишнього середовища* (рельєфу, водойм, озеленення тощо), як природного, так і штучного походження;
- *звернення до національних та регіональних традицій та матеріалів;*
- *синтез мистецтв;*
- *широке використання штучного та особливо сформованого природного освітлення*, розробка цілих сценаріїв підсвітки окремих елементів будівель і територій, що забезпечують додаткове враження збереження «духу індустріальних територій», а також сприяють певній «містифікації» образу готелю-нащадка промислової пам'ятки.

Загалом, перепрофілізація історичних промислових будівель, їх адаптивне повторне використання направлене на збереження пам'яток епохи індустріалізації, розвиток та реновацію міських територій, забезпечення наступності поколінь та збереження так званої «міської історичної пам'яті». Враховуючи важливу роль готелю – як своєї візитівки певної території, вдале здійснення такої реконструкції, може призвести до збільшення туристичних потоків та розвитку туристичної галузі міста в цілому, а також забезпечити позитивні зміни у соціальній структурі прилеглих територій.

УДК 72.01

Л.Г. Василенко,

*кандидат архітектури, доцент кафедри Містобудування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

БАУХАУЗ У ПОГЛЯДАХ УКРАЇНСЬКИХ МИТЦІВ КІНЦЯ 1920-х ПОЧАТКУ 1930-х РОКІВ

Аналіз літературних джерел кінця 1920-х років в УРСР дозволяє виявити погляди провідних фахівців і їхні критичні зауваження, відношення щодо творчості та практичної діяльності провідних архітекторів новаторського напрямку Європи і Америки та усвідомити роль мистецьких подій, що відбувалися закордоном. Важливою була

інформація про закордонні виставки архітектури, мистецтва, графіки, конгреси, експериментальне проектування. У центрі уваги була наукова архітектурно-виробнича школа Німеччини – Баухауз, яка була заснована у 1919 році.

Відзначалось, що Баухауз – це систематична лабораторія, що ґрунтується на поєднанні теоретичної та практичної діяльності, де проводяться пошуки кожного предмету, «виходячи з його природних умов і функцій». Досить уважно і глибоко архітектори М. Холостенко, І. Малозьомов, В. Кричевський, інженер Б. Перетяткович досліджували прогресивний досвід країн: Голандії, Німеччини, Польщі, США, Франції, Чехословаччини, аналізували діяльність архітектурних груп цих країн.

У проектах Л. Міс ван дер Рое, як вважав М. Холостенко, були знайдені співвідношення архітектурної форми, конструкції, простору, усвідомлені та творчо оформлені формальні завдання, застосовані раціональні композиції, прийоми та нові будівельні матеріали.

В. Кричевський писав, що архітектори В. Гропіус, Е. Мендельсон, Б. Таут та Л. Міс ван дер Рое створюють «оригінальні та сміливі проекти». Відзначалась також урбаністична діяльність представників Баухаузу, а саме біля великих промислових міст були побудовані робітничі селища: Брітц (арх. Б. Таут і М. Вагнер), Далем біля Берліна (арх. В. Лукхард і А. Анкер), які характеризувалися оригінальними планувальними рішеннями.

Проекти В. Гропіуса розцінювалися як результат «обдуманого програми, яка з'являлася з простої філософії, що кожна архітектурна будівля має бути організмом».

Художники М. Бойчук, В. Седляр, І. Падалка (Київський художній інститут) у кінці 20-х років відвідали Баухауз. Вони відзначали його прогресивну діяльність, як відображення складних соціальних процесів. У своїх спогадах митці зазначали, що тогочасна німецька школа є систематичною лабораторією, яка ґрунтується на теоретичній і практичній діяльності.

Заслуга Баухаузу, на думку багатьох авторів статей, що були актуальними, полягала у творчих пошуках архітектурних композицій, способів їхнього застосування на практиці, з метою задоволення соціальних потреб, що виникали на той час у Німеччині.

Відзначалась практична робота студентів Баухаузу, за проектами яких будувались робітничі селища фірми Юнкерс. У статті «Нова мистецька школа за кордоном» С. Налепинська-Бойчук, яка відвідала

Баухауз, зазначала подібність направленості діяльності Баухауза до творчих пошуків митців новаторського спрямування України. На схожих науково-виробничих засадах був побудований учбовий процес в КХІ та Межигірському технікумі.

Під керівництвом В. Гропіуса в Дессау здійснювалось дослідне будівництво, розроблялись стандартні житлові чарунки, які стали зразками для масового фабричного виробництва.

У своїй статті В. Кричевський писав, що митці Баухауза відходять від «архаїчних традицій хатнього будівництва, що базується на обмеженості індивідуального смаку» та роблять спробу «дійти до будівництва більш раціонального».

У наведеному короткому огляді висвітлені погляди представників новаторського напрямку УРСР на всебічну творчість мистецької архітектурної школи Баухауз, яка охоплювала галузі: графіку, побутовий та архітектурний дизайн, інтер'єр, формалізовану архітектурну композицію та практичну діяльність.

УДК 72.01

Л.Г. Василенко,

*кандидат архітектури, доцент кафедри Містобудування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

СУЧАСНА АРХІТЕКТУРНА ОСВІТА ФРАНЦІЇ

Однією з прогресивних у загальноєвропейському освітньому просторі є архітектурна освіта у Франції. Вона логічно поєднує сучасні та традиційні методики підготовки в архітектурній освіті, яка має трирівневу систему: бакалавр / магістр/ доктор (LMD).

У країні налічується 20 архітектурних шкіл та комунікацій, які підпорядковані Міністерству культури та надають диплом архітектора державного зразка, а також існують приватні архітектурні заклади.

- Перший цикл вищої освіти в школах, що триває 3 роки, відповідає ступеню бакалавра та завершується отриманням Диплому про архітектурну освіту (DEEA).

- Другий цикл вищої освіти триває 2 роки і відповідає ступеню магістра. Наприкінці навчання студент здобуває Державний диплом архітектора (DEA). На цьому етапі студенти, які отримали вищу освіту та

пройшли необхідне стажування, можуть претендувати на здобуття «Дозволу на створення власних проєктів» (HMONP).

- Третій цикл вищої освіти триває 1 – 2 роки, у залежності від спеціалізації. Після навчання студент отримує Диплом про спеціально-поглиблену освіту архітектури (DSA), або Національний диплом про вищу освіту, або Диплом Вищої архітектурної школи (DPEA). У подальшому пошукувачі мають право на здобуття ступеню Доктора. Для цього протягом трьох років вони працюють над дисертацією в одній із університетських докторських шкіл.

Дві вищі школи м. Страсбург: Національний інститут прикладних наук (INSA) (державний навчальний заклад) та Спеціалізована школа архітектури (приватний навчальний заклад) – видають дипломи еквівалентного рівня.

Учбові заклади у місті Бордо – Національна школа архітектури та ландшафту, та у місті Ліллі – Вища національна школа архітектури та ландшафту, пропонують чотирирічний освітній курс за напрямком «Ландшафтний дизайн». До вступу приймаються особи, які попередньо навчалися не менше двох років у вищих навчальних закладах за суміжною спеціальністю.

Франція прискіпливо ставиться до збереження культурної спадщини, вивчення якої реалізується в трьох спеціалізованих школах Парижа. У них надається освіта за напрямками, що пов'язані з дослідженнями архітектурної спадщини, історії мистецтв, архітектури, історичних пам'яток та реставрації.

Вищі школи мистецтв Франції мають право видавати університетські дипломи, які відповідають рівню магістра: прикладного мистецтва, декоративного мистецтва, дизайну й індустріального дизайну.

Ознайомлення з архітектурно-освітньою системою Франції свідчить про досить глибоку та широку мережу архітектурних спеціальностей, які надають можливість розкрити талант кожного студента. Для України цей досвід є цікавим та пізнавальним, оскільки він дозволяє порівняти вітчизняні освітні напрацювання з одним із взірців європейської школи з метою розширення як творчих контактів так і покращення якості української архітектурної освіти.

О.О. Горбик,
кандидат архітектури, доцент кафедри
Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури

СУЧАСНА АРХІТЕКТУРНА ОСВІТА: ЗНАННЯ ЯК МИСТЕЦТВО РОЗДУМІВ (ІСТОРІЯ ЯК ТЕОРІЯ)

Система вищої освіти – традиція передачі знань і вмінь, колективного досвіду людства молодим недосвідченим генераціям. Чи потрібні ці знання в традиційній академічній системності? Чи вичерпується завдання освітян передачею знань, чи метою є навчити саме творчо використовувати знання, навчити аналітиці, мистецтву логіки, продуктивного мислення? Чи доречним є при сучасному технічному прогресі домагатись невідстороненості знань (оскільки все помітнішими стає їх поверховість, витіснення освітніх знань з свідомості в «шпаргалку» смартфона, довідкової системи інтернетної мережі, електронних книг та енциклопедій)? **«Знання – це те, що всередині Вас, не десь ззовні»** – часто доводиться підкреслювати в спілкуванні з студентами. Знання, **ерудиція – це і є те, що складає Вашу особистість**, хочеться продовжити думку. Але знання заради знань – це лише колекціонування, накопичення, споживання інформації; **виявити в своїй особистості унікальну індивідуальність можна лише через вміння творчо використовувати знання**, в демонстрації віртуозного аналітичного **розуміння**, пояснення інформації, прогнозування, творення.

В системі сучасної вищої освіти не можна не помічати певні кризові тенденції, зумовлені загально-соціальними факторами: мета студентів при здобутті освіти архітектора є, здається, нині обмеженою бажанням отримати вміння, властиві ланкам середньої технічної, а не вищої освіти – отримати знання практичні, прикладні, точні, не дискусійні. Натомість **вища освіта тим і вирізняється над середньою технічною, що сприяє формуванню певного світогляду спеціаліста-аналітика**, здатного інтегрувати різнобічні знання в авторський креативний продукт, здатного розуміти варіативність рішень будь-якого завдання, причинно-наслідкові зв'язки явищ та процесів соціального світу, елементом якого є його особиста професійна діяльність. Вища освіта покликана, вважаємо, сформувати творчу особистість (підняти її з середовищного рівня «суспільства споживачів»), в випадку архітектурної – з глибоким

розумінням сутності процесу архітектурної діяльності, її філософічності, креативності, соціальної відповідальності.

Мету викладання, працюючи понад 20 років лектором з історико-архітектурних та мистецтвознавчих дисциплін на архітектурному факультеті КНУБА, на сьогодні можу сформулювати як передання не лише обсягу знань (ерудиційний блок), а передусім як професійного досвіду застосування цих знань – **історія як теорія, архітектурна (історична) практика – як досвід мислення**, логіки вирішення певних локально-актуальних завдань, як тренажер розуму. **Навчання самостійного мислення, пошуку причино-наслідкових зв'язків** при розгляді явища чи проблеми (проектного досвіду або проектного завдання на історичному матеріалі), **навчання аналітичному мисленню, вмінню структурувати інформацію, аналізувати її і віднаходити оригінальні авторські тлумачення і формувати творче рішення – ось що надає сенс викладанню блоку історико-архітектурних та мистецтвознавчих дисциплін** в освіті архітекторів у Вищій школі. Не завчання пам'яток, а аналіз виявлених в стильовій архітектурі культурних та соціальних змістів, обґрунтування планувальної, конструктивної логіки певного історико-архітектурного об'єкту виходячи з історичного соціального запиту – ось предмет викладання та зміст опитування, який запроваджую нині.

Авторська методика у викладанні дисциплін «Історія світової архітектури» та «Історія світового мистецтва» і полягає в поєднанні ерудиції та аналітики, привчання студента до формування власного оригінального судження на основі системних знань. Для прикладу наведу типову структуру опитування студента: «Якого стилю ця пам'ятка? Аргументуйте відповідь, в чому Ви бачите ознаки цього стилю? (в плануванні?, в просторовій організації? якій саме?, стиль виказує певна композиційна та конструктивна логіка – яка?, естетично-образна система? А чим зумовлене в даному стилі і цій пам'ятці саме таке планування, така конструкція, таке деталювання?». Відповіді на питання студент не має повторити з джерел, він має їх **самостійно сформулювати!** Відтак, як на лекції, так і на семінарські практичні заняття, для самостійного опрацювання, на оцінювальне опитування виноситься осягнення мистецтва мислення (про архітектуру в її сталих формах), історія стає основою теорії, на досвіді ми поглиблюємо розуміння. Саме такі аналітичні знання з історії архітектури можуть стати в пригоді майбутньому архітектору, ставши підставою замислитись чому саме певна архітектурна форма виникла, що її зумовило, в чому її зміст та роль.

В.І. Дивак,
кандидат архітектури, доцент кафедри
Архітектурного проектування цивільних будівель і споруд
Київського національного університету будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ УЧБОВОГО АРХІТЕКТУРНОГО МАКЕТУВАННЯ

Виникнення терміну «архітектурне макетування» пов'язане з процесом проектування будівель і споруд. Окрім архітектурного макетування існують й інші види макетування, що допомагають інженерам, проектувальникам, скульпторам створювати нові види виробів та механізмів. Основною властивістю таких макетів є те, що всі вони тривимірні та сприймаються в трьох вимірах. Макети слугують логічним продовженням можливості зображення навколишнього світу людини. Слід зазначити, що існують й інші види мистецтв, за допомогою яких можна відтворювати зовнішнє середовище. Насамперед, це малюнок, скульптура, фотографія, візуальне мистецтво як самодостатній вид діяльності митця. З іншого боку, вони можуть існувати і у вигляді окремих двовимірних макетів.

Окремим напрямком існує архітектурне макетування, як метод зображення творчого замислу, яке слід поділяти на пласкі, об'ємні та віртуальні.

Пласкі макети використовують для моделювання окремих проєкцій будівлі у вигляді аплікацій. Об'ємне макетування виконується у вигляді тривимірних моделей, що мають три напрямки виміру об'єкту. Зі стрімким розвитком обчислювальної техніки, в останні роки широкого розвитку отримало віртуальне 3D-проекування архітектурних об'єктів. Використання сучасних програмних продуктів (ArchiCAD, Revit, SketchUp, Cinema 4D, 3ds Max та ін.) має широкий спектр можливостей і переваг перед традиційними видами макетування з використанням паперу, картону, пінополістиролу, дерева та ін.

Немає ніякого сенсу визначати який з методів має мати домінуючі переваги одного методу перед іншими. Багаторічний досвід використання даних методів макетування приводить до висновку, що постановка такого питання не може бути коректною. Кожен метод має право на існування та межі свого використання. Головне завдання – визначити їх та навчитись ефективно використовувати.

Для цього необхідно зробити класифікацію архітектурних макетів. За

результатами проведеного дослідження встановлено, що макети поділяються на: пошукові, робочі, демонстраційні.

Час використання пошукового макету припадає на початок роботи над архітектурним об'єктом, коли необхідно відслідкувати формування об'ємного рішення від впливу існуючих зовнішніх факторів. Для пошукового макету характерна велика кількість варіантів вирішення проектного завдання. При отриманні достатньої кількості варіантів, проводиться їх ранжування та визначається подальший напрямок роботи над ідеєю.

Робочий макет не є завершеною частиною роботи. Він лише в більшій мірі наближається до головної ідеї проекту і, безперечно, може змінюватися, але в межах основної ідеї. І те, що він має деякі відмінності він закінченої роботи, додає сенсу його існування. Тому що за його допомогою вдається робити роботу більш досконалою. Робочий макет має право змінюватись. При виконанні робочого макету не потрібна детальна розробка окремих елементів. Важливе дотримання масштабних співвідношень окремих частин. Не обов'язкова присутність всіх огорожуючих конструкцій. Це надає можливість оцінювати процес формування внутрішніх просторів. В такому вигляді макет має властивість і можливість подальшого творчого осмислення.

Демонстраційний макет за послідовністю виконання архітектурного проекту, виготовляється на завершальній стадії, коли пройшли погодження щодо прийнятого архітектурно-просторового рішення. До виготовлення залучаються кваліфіковані спеціалісти - макетники, робота яких полягає у створенні об'єктів високої якості. Робота відбувається на основі закінчених креслень, які надаються архітектором. Зміни в демонстраційному макеті не допускаються.

Виходячи з характеристик і завдань архітектурних макетів, можливо встановити межі їх використання в учбовому проектуванні. Насамперед, не слід намагатися зловживати виконанням демонстраційних макетів, які виготовляються спеціалістами – макетниками з використання сучасного технологічного обладнання.

В учбовому архітектурному проектуванні слід пріоритет віддавати пошуковому та робочому макетуванню та розглядати макетування не як кінцевий етап роботи, а як проміжний, що дає змогу генерувати велику кількість варіантів рішення проектного завдання. Макет не має бути самоціллю, макетування – повинно стати методологічною основою проектного аналізу, методом сучасного архітектурного проектування.

Він має особливості, які відсутні при віртуальному макетуванні, а саме: швидкість і технологічна простота, мобільність сприйняття, багатоваріантність.

Пошукові і робочий макети (особливо пошукові) не обов'язково повинні повністю відповідати кінцевому рішенню архітектурного об'єкту. Цьому завданню відповідає саме демонстраційний макет. Їх виготовлення - це кінцевий етап роботи. Він не потребує творчих зусиль архітектора, це завдання інших спеціалістів. Тому головні творчі здібності студентів слід спрямовувати на творчу роботу пошукового етапу макетування в учбовому проектуванні.

УДК 004.9:514.18:744.07

Н.І. Дорошенко,

кандидат педагогічних наук,

Київський професійно-педагогічний коледж імені Макаренка

ОБНОВЛЕННЯ МЕТОДИКИ ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ У КОЛЕДЖІ

Актуальність теми доповіді. Нині визначальною характеристикою й основним показником професійного рівня фахівця майже в усіх сферах продуктивної діяльності людини стає опанування на достатньому рівні комп'ютерних засобів та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Тому формування фахово-інформатичної компетентності у системному її поєднанні з інформаційною компетентністю виступає головним завданням сучасної професійної освіти у контексті підготовки фахівців будівельного профілю, зокрема, з графічної підготовки. Виробнича спрямованість інформатизації проявляється у застосуванні у навчальному процесі технічних і програмних засобів та інформатичних технологій, які на цей час використовуються у реальному виробництві. Інтегративний характер інформатизації проявляється у використанні попередньо набутих студентами знань, умінь і навичок з багатьох навчальних дисциплін у процесі опанування ними сучасних ІКТ навчального і професійного (виробничого) спрямування – сучасних комп'ютерних графічно-інформаційних технологій (КГІТ).

Метою доповіді є презентація інноваційних аспектів методики графічної підготовки фахівців будівельного профілю на основі впровадження і використання сучасних технічних і програмних засобів та інформатичних

технологій під час викладання навчальної дисципліни «Інженерна і комп'ютерна графіка» для студентів коледжу ОС "Молодший спеціаліст".

Розвиток і вдосконалення графічної підготовки фахівців будівельної сфери, як ключового завдання сучасної модернізації професійної освіти, в сучасних умовах усебічної інформатизації суспільства може здійснюватися виключно шляхом впровадження у навчальний процес різнопланових ІКТ: інструментально-технологічних, дидактичних, контрольних-діагностичних, ілюстративно-інформаційних, ресурсних тощо.

Оновлення змісту графічної підготовки фахівців слід будувати на базі сучасних промислових програмних розробок, які широко використовуються у будівельній сфері. Сучасне програмне забезпечення реалізує найновіші методи проектування, засновані на поєднанні накопиченого досвіду, що міститься у традиційній конструктивній формі, із можливістю глибокого аналізу одержуваних конструктивних рішень. Таке програмне забезпечення може бути використано в режимі реального часу, коли проектувальник негайно перевіряє свій задум і має можливість оперативного прийняття корегуючих рішень. Програмне забезпечення дає змогу перетворювати інформацію з її первісної форми (вхідні та довідкові дані, відомості про аналогічні об'єкти, будівельні норми тощо) у форму проектною документації, яка є особливим різновидом представлення інформації.

Студенти повинні вміти користуватись найпоширенішими на цей час програмними системами КГП, що використовуються у практиці для підготовки конструкторсько-графічної документації. Це так звані базові програми, на основі яких будуються різноманітні спеціалізовані додатки. Зокрема, на основі САПР AutoCAD (як ядра нової спеціалізованої САПР) розроблено різні додатки, що дають змогу автоматизувати процеси підготовки спеціалізованих графічних документів та побудови параметризованих креслень. САПР AutoCAD дає змогу автоматизувати творчий процес проектування виробу (конструкції чи будівлі) та процеси побудови графічних зображень, зокрема, креслеників. Завершений кресленик можна згодом віддрукувати на папері в будь-якому масштабі, використати для створення інших креслеників, передати в електронному форматі.

Тому одним із актуальних завдань графічної підготовки є навчити майбутнього фахівця користуватися сучасними САПР для відтворення (візуалізації на екрані дисплея, друкуванні на принтері чи виведенні на плоттері) конструкторської документації у електронній формі. Без цього неможливо прочитати кресленик за відсутності його твердої копії. Сказане проявляється ще й у тому, що сучасний фахівець повинен вміти грамотно

зафіксувати свою думку у вигляді ескізу (не гаячи час на побудову "вручну" якісного креслення), а після цього підготувати належну конструкторську документацію за допомогою відповідних програмних засобів (графічних редакторів). Зазначене вимагає певної модернізації усіх компонентів методики навчання, зокрема, інтеграції до методичної системи викладання дисципліни та активного застосування у навчальному процесі сучасних апаратних і програмних засобів комп'ютерної графіки та власне певних КГІТ.

Методичні рекомендації з виконання графічних робіт за комп'ютером мають містити, відповідно до послідовності тем у тематичному плані навчальної програми, приклади виконання вправ і графічних робіт на комп'ютері у середовищі задіяного у навчальному процесі графічного редактора. Зокрема, у середовищі AutoCAD розроблено різні додатки, що дозволяють автоматизувати процес підготовки графічних документів навчального характеру. Всі завдання і вправи можуть успішно розв'язуватися із застосуванням апарату комп'ютерного твердотільного моделювання. Наприклад, вправи на побудову фрагментів та цілісних графічних зображень об'єктів за варіантами, вправи на нанесення розмірів, вибору масштабу, створення різних схем та виконання креслеників деталей в прямокутних проекціях, в аксонометричних проекціях, з використанням переносу та повороту системи координат. У результаті виконання таких вправ студент створює проекційний кресленик та ізометричну проекцію простої деталі.

Висновки. Таким чином, наведеним вище матеріалом підтверджується практична необхідність і педагогічна ефективність застосування оновленої методики графічної підготовки фахівців будівельного профілю. Мають застосовуватися сучасні інформаційні технології навчання, педагогічні програмні засоби та засоби і технології комп'ютерної графіки. Процес графічної підготовки ґрунтується на активній розумовій діяльності студента, причому, засвоєння знань обов'язково поєднується з формуванням умінь і навичок виконання графічних побудов, розробки і читання креслеників.

УДК 72.01:721.021

Ю.О. Дорошенко,

доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри архітектури;

І.В. Бірілло,

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри архітектури;

Л.В. Осіпа,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри архітектури;

Національного авіаційного університету, м. Київ.

ПОСТФАКТУМ АНАЛІЗ ІНФОРМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ В НАУ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНКЕТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Актуальність теми доповіді. Україна помітно відстає від розвинених країн щодо становлення і розвитку інформаційного суспільства. У контексті цього багатоаспектного процесу інформатизація освіти та впровадження інформатичних технологій професійного спрямування відбувається безсистемно і зі значним запізненням. Це сповільнює темпи продукування й обміну інформацією, знаннями, досвідом та інноваційними технологіями.

Інформатизація суспільства й освіти зумовила інформатизацію усіх аспектів вищої архітектурної освіти, розвиток та удосконалення навчального процесу щодо навчання майбутніх архітекторів сучасних комп'ютерних технологій архітектурного проектування з опануванням професійних інструментальних програмних засобів (ППЗ). Це призводить до переосмислення і трансформації усталених дидактичних підходів до підготовки майбутніх архітекторів, визначення місця і ролі в цьому процесі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всьому їх розмаїтті. П'ятилітній період здійснення інформатичної підготовки в НАУ за оновленою Концепцією, заснованої на наскрізній інформативній підготовці, показав позитивні результати, проте, для вироблення дієвих корегуючих заходів потребує глибшого аналізу на основі наукового дослідження.

Мета (ідея) доповіді полягає в презентації результатів анкетного опитування студентів щодо їхньої оцінки та ставлення до організації інформатичної підготовки в НАУ.

Основні результати дослідження. Сучасна архітектурна практика характеризується інтенсивним провадженням і широким застосуванням різних комп'ютерних технологій з відповідним інструментальним програмним забезпеченням, насамперед, САПР архітектурно-будівельного призначення. Впроваджується принципово новий підхід, що ґрунтується на

комп'ютерній (інформаційній) моделі будівлі, яка містить всі відомості про архітектурний об'єкт і має супроводжувати його впродовж усього життєвого циклу – Building Information Model (BIMs).

Для проведення пошуково-аналітичного дослідження було розроблено спеціалізовану анкету згідно з вимогами до таких засобів соціологічного дослідження. Анкетування проводилося серед студентів 3–4 курсів ОС «Бакалавр» та 1–2 курсів ОС «Магістр» кафедри архітектури НАУ, які вже певною мірою ознайомлені з організацією такого навчання і брали в ньому участь.

Анкета містить тридцять дві позиції, серед яких 30 питань закритого та змішаного типу, а 2 – відкритого. Питання анкети згруповано у сім тематичних блоків:

- Загальна інформація.
- Загальне ставлення студентів до використання ІКТ.
- Потреба у використанні ІКТ в архітектурній діяльності.
- Організація навчального процесу з інформатичної підготовки.
- Зміст фахово-інформатичної освіти.
- Ресурсне забезпечення.
- Особисте ставлення (думка).

Наявність питань закритого типу полегшує роботу респондентів, уніфікує відповіді, прискорює опрацювання анкет. Питання відкритого типу використовуються для з'ясування особистого ставлення респондентів до обговорюваної проблеми. Кожне з питань анкети логічно пов'язується з основною метою дослідження. Вони сформульовані максимально лаконічно та конкретно. У питаннях відсутні спеціальні терміни та поняття, незрозумілі для більшості студентів. Респондентам запропоновані можливі відповіді з додаванням варіантів відповідей «інше», «не знаю», чим підвищується достовірність результатів анкетування.

Результати анкетування студентів після їх опрацювання і узагальнення представлено у тематичних таблицях та буде презентовано під час доповіді.

Висновки. Опрацювання результатів анкетного опитування підтвердило правильність і дієвість положень Концепції та виявило потребу щодо здійснення низки заходів, спрямованих на покращення підготовки майбутніх фахівців, а саме: формування комп'ютерно-орієнтованого освітнього середовища в університеті; використання сучасних ІКТ на основі спеціалізованих, ліцензійних, професійних ПЗ архітектурно-будівельного призначення під час навчання з 6-го семестру, зокрема, у курсовому та

дипломному проектуванні; наявність достатнього рівня початкової підготовленості студентів з ІКТ; підвищення фахової кваліфікації викладачів щодо використання ІКТ загального, освітнього і архітектурного спрямування; наявність якісного електронного, зокрема, мережевого, навчально-методичного забезпечення з вільним доступом студентів тощо.

Є. Ю. Дунаєвський,

*аспірант кафедри Архітектури будівель і споруд
Одеської державної академії будівництва і архітектури*

СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ ПРАВОСЛАВНИХ ХРАМІВ В АРХІТЕКТУРНОМУ ПРОЕКТУВАННІ І ДИЗАЙНІ

Що таке «синтез»? Це – процес з'єднання або злиття розрізаних елементів в єдине ціле. Синтез мистецтв – це з'єднання декількох видів мистецтва в художнє ціле, створення оригінального художнього явища.

Синтез мистецтв – одне з центральних понять при вивченні історії культури. У цьому синтезі так чи інакше знаходять своє місце різні види мистецтва, які, однак, не існують автономно. У світі мистецтва синтез має особливе значення, застосування синтезу мистецтв призводить до більшого впливу на глядачів, більшої емоційної виразності та глибини. Одним з найяскравіших прикладів синтезу різних видів мистецтв, без сумніву є культові споруди. Система прикраси православного храму і є синтез мистецтв, де все – архітектура, живопис, прикладне мистецтво (різьблення, скульптура, оздоблення деталей, шиття, флористика), спів – дає змогу досягти єдиного стану, дає змогу відчувати та зрозуміти всі символи, які закладені у внутрішньому за зовнішньому просторі храму.

У церковному мистецтві можна, правда лише умовно, виділити 2 сторони:

1. Внутрішню (або змістотворну)
2. Зовнішню (або змістоскладаючу)

У своїй сутності церковне мистецтво є відображенням молитовного досвіду людини. Храми є зовнішньою стороною церковного мистецтва. Православний храм являє собою складний, невичерпний у своїй видимості цілісний символ – це одночасно і образ Всесвіту, і образ існуючої в її межах Церкви. Храм є земним житлом неземного і всюди суцього Бога, місце знаходження Бога через молитву, місце єднання з Богом через таїнство, місце порятунку душі.

«Як неповторна по своїй зовнішності кожна людина, що носить в собі образ Єдиного Бога, також неповторний і кожен храм, який має єдину просторову організацію. Нескінченна різноманітність модифікацій архітектури православних храмів не заважає впізнаваності в кожному з них, до якого б віку або країни вони не належали, православного початку», – пише Антон Данилець [1]. Ця різноманітність досягається саме завдяки різноманітному синтезу та інтеграції мистецтв.

На одному рівні із синтезом мистецтв є символічність усіх елементів. *Стисло розглянемо символіку окремих частин храму, всередині і зовні через призму ідеї православного храму. Стіни* – Зближуючи Церква, живий храм Божий з самою будівлею храму. *Вітвар* символічно ототожнюється з раєм. *Солея* – «піднесення», тобто продовження вітварного підвищення, тому називається зовнішнім престолом. *Амвону* – зазвичай засвоюється назва зовнішнього престолу. *Іконостас* – показує становлення і життя Церкви в часі. *Розпис храму* – символ Церкви вічної. *Притвор* – символ миру неоновлення, ще лежить у гріху, *Купол* – символ Глави Церкви – Христос Вседержитель. *Стовпи* – на чотирьох стовпах, що підтримують купол, зображені ті, хто проповідував слово Боже [1]. Більш детальний опис символів та синтезу мистецтв є у статті «Вираження сакрального у розвитку архітектурно-образної структури православних комплексів» – Слепцова О., Дунаєвського Є., де розглядається дана тема на прикладі декількох православних храмів, а також на прикладі проектної пропозиції Храму Ікони Пресвятої Богородиці Скоропослушниці у м. Львові. (Конкурсний проект у співавторстві з Слепцовим О.С. 2019р.)

Так, в межах традиційної християнської культури остаточний синтез мистецтв реалізується в храмі, саме в момент храмового літургійного дійства. Це показав П.А.Флоренський, якому належить ініціатива в постановці питання про культурному значенні синтезу мистецтв в статті «Храмове дійство як синтез мистецтв». За його описом у синтез входять архітектура, музика і спів, література, іконопис, а також спеціальні «мистецтва» диму, ладану, ритуальних шат і жестів, т.п [2].

Отже, система прикраси православного храму і є синтез мистецтв, де все – архітектура, живопис, прикладне мистецтво, спів, а також саме дійство літургії – направлено на досягнення однієї мети – створення образу світу перетвореного, в якому панує Бог.

Література:

1. Слепцов О.С. Докт. Арх. Архітектурне проектування і реконструкція православних храмів. К., А+С., 2014.

2. Флоренский Павел. Храмовое действо как синтез искусств + Небесные знамения (размышл. о символике цветов) – Сергиев Посад Изд. РПЦ 1999.
3. Данилец А.В. Тайна исповеди. – СПб.: Народная библиотека. 2000 – 348с.

УДК 72.012

Н.Ю. Житкова,

*доцент кафедри Дизайну архітектурного середовища
Київського національного університету будівництва і архітектури*

КОНСТРУКТИВІЗМ – ОРГАНІЧНА ОСНОВА АРХІТЕКТУРИ ПРОМИСЛОВИХ БУДІВЕЛЬ

– Конструктивізм – реальне наочне відображення зародження та бурхливого розвитку індустріального періода суспільства. Найбільш яскравий прояв цього авангардного, для свого часу, стилю пролунав у творчих концепціях «Баухауз» в Німеччині, «ВХУТЕМАС» та «ВХУТЕІН» в Радянському Союзі.

– На зламі соціально-економічних формацій в Німеччині та Радянському Союзі в умовах глибокої економічної кризи виникають майже утопічні ідеї перебудови суспільства шляхом створення гармонійно погодженого середовища, в якому архітектура розглядалась як «прообраз соціальної погодженості, та як початок, що поєднує мистецтво, ремесло, техніку, людські відносини до інтегральної єдності, цілісної та емоційно виразної форми» (В.Гропіус).

– В 20-30-х роках в Радянському Союзі був взятий напрямок на індустріалізацію всієї країни. Архітектура промислових будівель покликана нести ідеологічне навантаження, розкривати пріоритети соціально-економічного розвитку країни. До проектування та будівництва промислових будівель залучалися найкращі мйстри тогочасної архітектури: Гінзбург, Весніни, Голосов, Леонідов, Родченко та інші.

– В перші роки Радянської влади формування конструктивізму проходило в тісній взаємодії архітекторів та дизайнерів з авангардисткими течіями і образотворчого мистецтва (супрематизм, футуризм, символізм). Конструктивізм – пізня, конструктивна стадія стиля модерн мала бурхливий розвиток в усіх сферах творчої діяльності.

– Заперечення естетичних пріоритетів минулого, проголошення нових, як в поведінці, так і в архітектурі та мистецтві, отримало реальне, зрима підтвердження у витворах архітектури, мистецтва, предметного середовища.

– Основні положення конструктивізму, такі як раціональна відкрита форма, підпорядкованість функції, організація простих геометризированих форм засобами композиції, естетичне захоплення графічністю побудови об'єкта архітектури – які найбільш органічно відповідали жорстким прагматичним вимогам промислових будівель.

– Ідея – "промислової будівлі", яка по суті є громадською, отримала відображення у вирішенні завдань архітектури. Захоплення темою машини як такої, стає прообразом розвинення так званого, "машинового" стилю фундатором якого став В.Гропіус. Завдяки впровадженій системі проектування, проектні організації формувалися за галузевою ознакою, де в єдиному комплексі вирішувалися у проектних розробках промислові будівлі, передзаводські об'єкти, будівлі проектних організацій. В єдиному комплексі вирішувалися промислові об'єкти та відомчі житлові квартали, що забезпечувало раціональний зручний взаємозв'язок житла та виробництва і, водночас, комплексне завдання композиційної погодженості сельбіщно-виробничої зони.

– Чистота стилю, толерантність у взаємодії з іншими об'єктами розміщеними на одному міському майданчику, збереження ансамблевості, лаконічний і яскравий символізм роблять конструктивізм невичерпним джерелом творчих дій в сучасності.

– Конструктивізм – авангард, що став класикою, знаходить підтвердження і розвиток у сучасних промислових об'єктах.

– Чиста, елегантна, вишукана простота композиції геометричних форм – як найбільш відповідна завданням архітектури сучасних промислових будівель. А саме: раціональна організація внутрішнього простору, лаконічне його вираження в об'ємі, організація рішення функціональних завдань природного освітлення, стають потужним засобом побудови інтер'єру та графічного рішення протяжного фасаду. Виражені у зовнішньому вигляді, вірніше сказати, винесені назовні вертикальні і горизонтальні комунікації (ажурні графічні, зовнішні сходи, різноманітні витяжки, горизонтальні галереї і оглядовий майданчик), а також цілі інженерні блоки допоміжного призначення і нарешті, – конструкції будівлі, винесені назовні, – створюють відчуття спадкоємності в часі і

зв'язку між вже сталим, класичним конструктивізмом та авангардним high-tech'ом сучасності.

– Період зародження індустріальної культури отримав яскраве відображення в архітектурі конструктивізму, крізь час, перетворився в джерело творчих новацій в архітектурі сучасного соціо-культурного розвитку суспільства, в тому числі в архітектурі промислових будівель.

– Базисні положення конструктивізму – родючий ґрунт задля наслідування в сучасності і, в тому числі, в рішенні концептуальних завдань студентських архітектурних проектів післябакалаврської освіти. Функціональна доцільність, чітка, лаконічна побудова тектоніки фасадів, естетика геометризованої форми, відмова від декоративних прийомів прикрашання – складають органічну основу для вирішення завдань промислової архітектури. Методика навчання – успадкування філософських концепцій основоположників конструктивізму, поєднує теорію з практикою навчання.

– Отже конструктивізм – авангард періоду початку 20 сторіччя, на теперішній час, продовжує розкривати свої властивості, розвиватися і видозмінюватися у сучасності, залишаючись актуальним і авангардним.

УДК 72.012

Н.Ю. Житкова,

*доцент кафедри Дизайну архітектурного середовища
Київського національного університету будівництва і архітектури*

СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ, ЯК ОРГАНІЧНА СКЛАДОВА І ПОТУЖНИЙ ІМПУЛЬС АКТИВІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ АРХІТЕКТУРИ

– Концептуальне проектування після бакалаврської освіти розкрило горизонти творчого пошуку, що потребує заохочення і консолідації всіх знань у галузі творчих інженерних дисциплін, задля досягнення неординарних, функціонально доцільних, естетично вишуканих рішень. Сучасна інтерпретація класичних стилів, елементів декору, стилізація класичних форм в сучасних матеріалах і конструкціях неможлива без глибинного вивчення творчого спадку минулих літ. Вивчення історії мистецтв і архітектури, дозволяють усвідомити накопичений досвід і втілювати його на новітній фазі розвитку сучасної архітектури, вже починаючи із студентських проектів. Історія архітектури в різні часи має

досвід формування стилів і течій, в яких неабияку роль в акцентації сенсів і естетичних якостей відігравали графіка, живопис, скульптура.

– Витончений декоративізм колориту, – відзначає сієнську школу (15-16 ст.). Яскравий декоративізм, що виник в зоні історико-культурних контактів в Іспанії 15-16 століття, коли християнська стримана естетика активно використовувала арабські мотиви площинного орнаменту. Шана і повага до ренесансного періоду представила світу будівлю в Чехії в Градчанах, в якій на фасаді засобом графіті віртуозно відображено канонічну побудову ренесансного палаццо. Готика (13-15 століття), що існувала в діапазоні від декларації аскетизму до вичурного, пафосного, приголомшуючого декоративізму. Бароко і Рококо, як стилі, в яких домінував декоративізм протягом 16-18 століття залишали багату палітру художніх прийомів від бурхливої пластики будівлі та скульптури, насичених кольорів фресок – до млявих, пастельних, багато декорованих і дрібно-пластичних оздоблень Рококо.

– Авангардизм в мистецтві і архітектурі, супрематизм і конструктивізм залишили новітні мистецькі форми і живописні прийоми, що стають потужним імпульсом в пошуках новітніх напрямів розвинення архітектури і мистецтв, і стають плодородним підґрунтям вирішення творчих завдань, в тому числі і перш за все навчального процесу на архітектурному факультеті.

– Спостереження і дослідження сучасного міста і сучасних архітектурних об'єктів дає багату палітру художніх прийомів активізації архітектурних форм, акцентації та домінуючих об'єктів, містобудівного середовища, його погодженості і співмасштабності. Вся сукупність теперішніх, практичних дисциплін складає питоме середовище для розробки творчих ідей в навчальному процесі архітекторів.

– Реальне віддзеркалення дають успішні роботи магістрів, бакалаврів і студентів 5-го курсу. Декоративно-колористичне рішення житлового комплексу, технопарк, музей сучасного мистецтва, із символічним вирішенням плану і фасаду на тему супрематизму; складна і важка тема потужних крупномасштабних підприємств із використанням сучасної скульптури, фресок, тощо – свідчать про високу ефективність синтезу мистецтв у новітніх творчих пошуках. Основа основ творчої сфери діяльності – композиція, упорядковує, координує і робить естетично виразними рішення архітектури, в тому числі, в містобудівних завданнях.

– Особливого значення прийоми синтезу мистецтв набувають у вирішенні завдань архітектури промислових будівель. Крупний масштаб,

протяжні, невиразні, графічної побудови фасади дисонують з міським середовищем і не сприяють психологічній адаптації людини до виробництва. Втім, як показує досвід минулого і сучасного, включення в композицію промислового підприємства художньо декоративних прийомів, ставить їх в один ряд із будівлями громадського призначення, робить їх погодженими із міським середовищем. Так синтез мистецтв у вирішенні архітектурних крупномасштабних будівель, візуально корегує масштаб будівлі і робить її естетичною виразною. Водночас, такий приклад є поштовхом для пошуку творчих ідей концептуального проектування, як у сучасному, так і в минулому, що отримує новітнє звучання і навіть – несподіваного трактування. А саме – ідей супрематизму, покладених в основу художнього музею і технопарку студентського проекту, які дали цікаві результати в архітектурно-художньому і функціональному контексті та стали основою для продовження експериментів в цій галузі творчого пошуку.

– Отже, як свідчить досвід синтезу мистецтв, він був і залишається потужним творчим прийомом у вирішенні завдань архітектури, його естетичним, інформаційним наповненням, і потужним підґрунтям для новітніх творчих рішень.

С.Б. Зиміна,

кандидат архітектури, професор кафедри

Основ архітектури та архітектурного проектування

Київського національного університету будівництва і архітектури

ЛОШАКОВ ІГОР ЙОСИПОВИЧ

1934 - 1999 рр.

У 2019 році виповнилося 20 років із дня смерті Ігоря Лошакова, і цього ж року, 9 травня, йому би виповнилося 85 років.

Мама – Юлія Павлівна Лошаківна, вчителька середньої школи, викладач хімії та біології, директор школи, а згодом завідувача райвідділом освіти, батько – Йосип Давидович Рохлін, юрист, адвокат.

Аура відношення Лошакова до архітектури не могла не вплинути на вибір професії його дітьми, до яких я відношу і мою дочку, яку він виховував з 3 років. Всі вони стали архітекторами, став архітектором і його онук – Микола Павлович. Син Павло зараз працює в архітектурному бюро «Лошаков» і викладає на посаді професора в СпбГАСУ (колишній ЛІСІ).

У 80-ті роки, коли він приїжджав до Києва, або коли ми разом з Ігорем бували у Петербурзі, тоді ще Ленінграді, чоловіки любили фотографуватися втрюх – дід, син і онук, називаючи такі фото: «три Лошакови».

Ігор Йосипович отримав класичну освіту, пройшовши навчання у школі Галагана і закінчивши Київський державний художній інститут, де навчався з 1952 по 1958 рік.

У Художньому інституті Ігор Лошаков вчився у майстерні Володимира Заболотного, про якого часто згадував, розповідаючи жанрові сценки за участі Володимира Заболотного, Наталії Чмутіної і викладача живопису (архітектора за освітою) Івана Красного, який був «неперевершеним акварелістом», як із захопленням говорив про нього Ігор Йосипович. На печатках, якими забезпечені всі студентські роботи Лошакова з рисунку й живопису, є особистий підпис цього видатного українського живописця.

Впродовж інститутських років студент Лошаков був автором стінної газети, організовував і керував театральними виставами, прем'єри яких були настільки популярними в місті, що заради того, щоб потрапити на виставу, деякі глядачі удавалися до підробки квитків.

Після закінчення інституту Ігор Йосипович працює архітектором, старшим архітектором і керівником групи в Укргіпроторзі, а з 1964 року – в КиївЗНДІЕПі на посаді головного спеціаліста, а згодом на посаді старшого наукового співробітника.

Паралельно І.Й. Лошаков бере участь у численних Всесоюзних та Республіканських конкурсах. Індивідуально і в складі авторських колективів виконує ряд проєктів великих торгових підприємств у м. Києві. Є учасником проєктування Республіканського будинку оптово-роздрібної торгівлі на Львівській площі у Києві, торгового центру в мікрорайоні «Український» у м. Ташкенті, музею «Україна у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.», Монумента революції у м. Києві, монумента героям Громадянської війни у м. Нова Каховка, універмагу на 350 робочих місць та ін.

Після КиївЗНДІЕПа він працює у Проєктно-конструкторському бюро при КІБІ, а з 1976 р. паралельно викладає на пів ставки на Кафедрі інтер'єру, куди його запросив тодішній завідувач кафедри Савченко Віктор Володимирович.

У ПКБ КІБІ виконувалися проєкти інтер'єрів громадських будівель Києва і області, в основному інтер'єри аптек. У підпорядкуванні

І.Й.Лошакова були майстерні, в яких робочі креслення аптечного обладнання отримували своє реальне втілення в інтер'єрах. Практично всі центральні аптеки Києва та Київської області були розроблені за проектами Лошакова. Від того часу донині зберігся частково інтер'єр аптеки № 1 на розі вулиць Володимирської і Б. Хмельницького у Києві, що навпроти Національної опери України. Раніше приміщення аптеки займало два рівні, зараз – тільки невелику площу на другому поверсі будинку. Інтер'єр аптеки № 1 виконаний у стилі радянського мінімалізму, всі його конструктивні і художні складові, від вхідних дверей до ваз оздоблення - були запроєктовані та викреслені архітектором І. Лошаковим.

Свій незатребуваний архітектурний творчий потенціал Ігор Лошаков реалізує у студентських проектах і в ході різних архітектурних конкурсів. Це були, серед інших, конкурси на Храм-пам'ятник на честь 1000-річчя Хрещення Русі, що були оголошені і проводилися у Москві та Києві; конкурси від Союзу архітекторів України, а також проектні замовлення на побудову церков, приватних садиб, інших об'єктів. З-посеред його останніх проектів утворилася ціла серія так званих круглих будинків і будинків на рельєфі.

Можна без перебільшення сказати, що майстерню Лошакова, а вів він проектування на 4 курсі, відрізняла самобутня авторська архітектурна спрямованість. Проїшовши шлях від освіти у неокласичному стилі, через період мінімалізму І.Й. Лошаков приходять до виразної експресії конструкцій і плавних ліній. Тепер я розумію, що у його творчості були присутні також риси деконструктивізму, про який у ті роки не мали ще ні найменшого уявлення.

Студенти із самозабуттям креслили багаторівневі просторові структури, будинки-мости, грибоподібні будівлі, хмарочоси, які скручуються, і багато іншого, що вражало уяву.

Коли Лошаков вчив «подачі», збігалися студенти із сусідніх аудиторій. Небеса по-мокрому, швидка «черніховська» подача, умовна графіка лінією з обведенням силуету – ось основні, але далеко не всі прийоми, яким навчав студентів Ігор Йосипович. Студенти переставали робити курсові з інших предметів і занурювалися у виконання архітектурного проекту.

Задовго до запровадження в освіті Болонської системи Ігор Лошаков на інтуїтивному рівні використовував її прийоми оцінювання. На оцінку проекту впливали бали за кожний етап проектування і, так званий, учнівський фактор, який враховував відвідування пар і зацікавленість

студента. У кінцевому результаті оцінка за проєкт становила ціле число та три знаки після коми, що дозволяло виставити рейтинг у групі від першого до останнього місця.

Лошаков І.Й. запровадив предмет «Психологія сприйняття архітектурних об'єктів», розуміючи значення впливу архітектури та реакції людини при сприйнятті архітектурних форм (як експресивних, так і невиразних).

Крім усього іншого, потрібно згадати про талант Ігоря укладати вірші. Він писав їх легко, виразно, гостро, з дивовижною римою, помічав у подіях та в людях найголовніше. Напередодні Нового року або 8 березня Валентин Іванович Єжов дзвонив і просив написати вірші. Однак, ще до дзвінка завідувача кафедри вони були готові, причому у двох версіях: з гострого та ще гострішого пера.

Ігор Лошаков дуже любив технічні новинки. Він залишався художником і тоді, коли брав у руки фотоапарат чи кінокамеру. Займаючись як аматор спортом, Ігор Йосипович знімав нашу компанію на конях, на водних лижах і в поїздах на катання на гірських лижах. Любительське кіно демонструвалося у компанії друзів, на недосконалому проєкторі, що тріскотів і затинався, але під вино, закуски й каву, та з дотепними веселими коментарями.

Лошаков купував перші, жахливо дубові калькулятори, які мали прості функції програмування. Завдяки ним він склав програму для побудови перспективи на основі методу архітектора. Розраховуючи будь-яку точку, можна було побудувати складну архітектурну форму без розрахунку фокусів і лінійки Доміловського. Ігор Йосипович застав перші комп'ютери, але, на жаль, уже не встиг його освоїти.

Він дуже любив водити автомобіль, а права отримав ще у 60-х рр., проте власного авто ніколи не мав. У нього колись був мотоцикл, який одного дня вкрали. Я часто задумуюся про те, а що б казав Ігор про нинішню реальність, технічні нововведення у наше повсякденне життя, зокрема про сучасні цифрові технології, комп'ютерні системи і пристрої, а також про можливості архітектурної комп'ютерної графіки, як і про те, що я, і моя дочка, і навіть його онук, вже не кажучи про сина, їздимо на власних автомобілях.

У висновку можна сказати одне: складною, багатогранною і дуже палкою, творчою людиною був Ігор Лошаков. Не всі його любили, не всі однозначно прихильно сприймали його творчість. Однак, його особистість

не залишала байдужим нікого, хто хоч раз стикався з ним – в навчанні, роботі, викладанні, спорті або в побуті.

О.Д. Івашко,

*аспірант, асистент кафедри Рисунку та живопису
Київського національного університету будівництва і архітектури*

АРТ-КЛАСТЕР ЯК СУЧАСНИЙ СПОСІБ ГАРМОНІЗАЦІЇ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

В полі зору громадськості, органів охорони довкілля і органів охорони історико-культурної спадщини опинились промислові території, забудовані капітальними промисловими об'єктами, які втратили свої первісні функції і призначення. Предметом громадської дискусії стали питання використання цих територій з максимальним збереженням зовнішнього вигляду окремих споруд і цілих вулиць, які визначають обличчя району, і зміни напрямів їх функціонального використання з одночасним вирішенням задач джентрифікації міської тканини і підвищення рівня естетизації.

Проблема ревіталізації нерентабельних промислових об'єктів є дуже актуальною для всього пострадянського простору і для великих міст України, де внаслідок зміни економічних умов політичної ситуації починаючи з 1990-х років значна частина розташованих в міській зоні промислових об'єктів виявилась нерентабельними. Враховуючи те, що ці заклади займають великі території в центральних районах міст і збереглися капітальні споруди колишніх цехів і технічних споруд, виникає питання надання цим територіям “другого життя” відповідно до реалій сьогодення. Один варіант – це звільнення територій від забудови і зведення на цьому місці нових будівель. Другий варіант – це перепрофілювання нерентабельних підприємств зі зміною функції.

Сьогодні в багатьох країнах світу виникло і продовжує розвиватись явище формування простору, що дістав назву арт-кластер. Однак детальний аналіз принципів організації об'єктів, які так називають в літературі, доводить, що вони найчастіше не підходять під поняття арт-кластеру і є простим сполучення незалежних один від одного набором орендованих приміщень. Більш того – попри широке використання в різних джерелах назви “арт-кластер” досі немає чіткого визначення змістового наповнення цього терміну відносно слова “арт” і “кластер”.

Разом з тим, нові реалії життя спонукають до появи саме таких арт-об'єктів, враховуючи появу нових (в тому числі неформальних) течій в мистецтві, потребу в нових формах праці і самовираження митця, тим більше, що традиційні мистецькі заклади вже не задовольняють всі потреби суспільства.

О.В. Кисельов,

*директор студії дизайну інтер'єру Architec Design,
міжнародний член International Interior Design Association (IIDA), м. Київ*

Т.В. Русевич,

*кандидат архітектури, доцент кафедри
Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

СУПЕРГРАФІКА – СУЧАСНИЙ МЕТОД ГАРМОНІЗАЦІЇ АРХІТЕКТУРНОГО ПРОСТОРУ

Існує досить багато визначень поняття суперграфіки. У словнику-довіднику з дизайну, випущеному в МАРХІ в 2004 році, поняття суперграфіки трактується як графічний образ, що накладається на незалежний архітектурний об'єкт, та за рахунок кольору і морфології зображення дає враження абсолютно іншої форми та простору [1].

Термін «суперграфіка» був введений американським архітектором Чарльзом Муром в 1970-х роках. Він зазначав, що «Суперграфіка динамічно змінює характер форми, по-новому організує простір, надаючи йому нове смислове навантаження» [2].

Суперграфіку умовно виділяють в окремий напрям архітектурної графіки тому, що вона, на відміну від іншої графіки, спроможна повністю видозмінити архітектурний простір, здатна «зламати» безлику міську забудову та видозмінити її в новий та сучасний простір [2].

В наш час архітектурне середовище надзвичайно динамічно змінюється – поряд з вже існуючими архітектурними формами з'являються нові будівлі, які можуть входити в дисонанс з вже існуючим простором. Для створення візуальної гармонії можливе використання методів суперграфіки, як для окремих, незалежних архітектурних форм, так і в цілому для групи будівель, мікрорайону [3]. В той же час «точкове» (в рамках поодиноких об'єктів) використання суперграфіки може мати

негативний вплив на архітектурний простір, адже може порушуватись художня цілісність простору.

Найбільш повноцінно та комплексно можна досягти результату використовуючи суперграфіку на групу будівель чи мікрорайон. Так можливе використання графічних форм та малюнків, що будуть розміщуватись як цілісна картина на групі будівель, тим самим об'єднуючи їх в один художній ансамбль. Можливе використання «Варіо зображень» – зображень, що змінюються в залежності від кута зору, використання так званих «3D» зображень на фасадах будівель.

Відзначаються такі особливості використання суперграфіки, як методу гармонізації архітектурного простору:

- вирішення композиції в окремій будівлі, приховати недоліки оздоблення будівлі, «закрити» пусті ділянки фасаду, знівелювати дисгармонію в розміщенні вікон на фасаді тощо;
- створення комплексної, цілісної архітектурної композиції в рамках декількох будівель чи району;
- можливе нанесення зображень не тільки на фасади будівель, але й на прилеглі архітектурні форми, частини тротуару, дороги та інше, що дозволяє зробити простір більш цілісним.

Суперграфіка може вирішити будь-які проблеми композиції архітектурного простору, адже вона, як метод, обмежена лише уявою художника.

Враховуючи те, що більшість застарілих будівель вимагають утеплення, що в основному відбувається за рахунок використання матеріалів, які потрібно тинькувати та фарбувати (мінеральна вата, пінополістирол), суперграфіка може стати передовим методом для формування нового архітектурного простору в місті.

Отже, можна зазначити, що суперграфіка не лише є сучасним та дієвим методом гармонізації архітектурного простору, але й здатна змінювати сам простір, створювати нові архітектурні форми. За допомогою суперграфіки можна вирішувати не лише локальні проблеми в композиції будівлі, але й повністю формувати новий простір, на основі «старих» форм.

Бібліографічний список:

1. Минервин, Г.Б. Дизайн. Иллюстрированный словарь-справочник / Г.Б. Минервин, В.Т. Шимко, А.В. Ефимов – Архитектура - С, 2004. – 138 с.

2. Михайлов С. М. Стрит-арт как вид суперграфики в дизайне современного города / С. М. Михайлов, Р. Р. Хафизов. // ВЕСТНИК ОГУ. – 2014. – №5. – С. 106,107.
3. Суперграфика и стрит-арт [Електронний ресурс] // Artfan.pro. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://artfan.pro/art/supergrafika-street-art/>.

УДК. 725.573

В.В. Кисельов,

аспірант кафедри Архітектури будівель та споруд

Архітектурно-художнього інституту

Одеської державної академії будівництва та архітектури.

Науковий керівник: Слєпцов О.С.,

доктор архітектури, професор, завідувач кафедри

Основ архітектури та архітектурного проектування

Київського національного університету будівництва і архітектури

ВИКОРИСТАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСОБУ ГАРМОНІЗАЦІЇ АРХІТЕКТУРНОГО ПРОСТОРУ ДИТЯЧИХ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, РОЗМІЩЕНИХ В УМОВАХ СКЛАДНОГО РЕЛЬЄФУ

Проблема гармонічного розміщення будівель та споруд в складних містобудівних умовах та на територіях зі складним рельєфом є актуальною для багатьох областей України. Розміщення дитячих дошкільних закладів у подібних умовах потребує підвищеної уваги до багатьох чинників: освітлення та інсоляції, захисту території від негативного впливу природних факторів, забезпечення безпеки дитини, створення загальної архітектурно-об'ємної та планувальної композиції тощо.

Запорукою формування гармонізованого архітектурного простору будівлі, розташованої в умовах складного рельєфу є проведення комплексного аналізу території місцевості та містобудівних умов розміщення об'єкту. У якості одного зі складових компонентів аналізу території, при створенні концепції майбутньої будівлі, може використовуватися архітектурне моделювання.

Архітектурне моделювання (як матеріальне, так і комп'ютерне), як засіб формування цілісного архітектурно-художнього образу будівлі в умовах складного рельєфу, можуть бути використано для:

1. аналізу території будівництва, виявлення потенціалу та недоліків розміщення будівлі на заданій ділянці;
2. аналізу варіантів розміщення будівлі;
3. проведення порівняльного аналізу різних варіантів архітектурно-планувальних рішень, виявлення їх переваг та недоліків;
4. створення концепції архітектурно-художнього образу;
5. демонстрація поточних архітектурних рішень.

Лабораторія архітектурного моделювання заснована в Одеській державній академії будівництва та архітектури у 2012 році, на її базі проводяться заняття з архітектурного моделювання для студентів 3 – 4 курсів спеціальності 191 "архітектура та містобудування". Також лабораторія проводить дослідження методології архітектурного моделювання та використання інноваційно-технічних засобів (3D друк, "скетч" моделювання території, використання станків з числовим програмним управлінням тощо) при створенні архітектурних макетів.

На основі напрацювань та досліджень у сфері архітектурного моделювання, світового досвіду проектування дитячих дошкільних закладів, розміщених в складних містобудівних умовах та на територіях зі складним рельєфом, розглянуті наступні питання:

1. загальна методологія та роль архітектурного моделювання в процесі архітектурно-художньої освіти;
2. електронні джерела у попередньому аналізі територій забудови;
3. зв'язка SketchUp–Autodesk Revit – Lumion у ескізному моделюванні території зі складним рельєфом на прикладі створення моделі та аналізу території у межах Одеської області;
4. використання адитивних технологій та пристроїв з числовим програмним управлінням, як синергетичного поєднання мистецтва та технологій;
5. потенціал та недоліки VR та AR технологій у процесі архітектурного проектування;
6. використання ескізного архітектурного моделювання у світовому досвіді архітектурного проектування ДДЗ. Аналіз використаних прийомів гармонізації архітектурного середовища.

Можна зробити висновок, що архітектурне моделювання може виступати у якості одного з компонентів аналізу архітектурного проекту,

сприяє у виявленні потенційних можливостей для подальшої гармонізації архітектурного простору. Приклади зі світового досвіду використання архітектурного моделювання при розміщенні ДДЗ в умовах складного рельєфу наочно демонструють переваги використання цього методу в процесі архітектурного проектування на всіх етапах.

Включення архітектурного моделювання у курс архітектурної освіти, якісно впливає на педагогічний процес, збагачує студентів навичками створення архітектурних моделей різного степеня деталізації (ескізний, робочий, демонстраційний), покращує їх просторове мислення тощо.

Список використаних джерел:

1. Кисельов В. М. Використання сучасних 3d технологій / В. М. Кисельов, В. В. Кисельов. // «актуальні питання сьогодення» том 2. – 2018. – С. 105–106.
2. 3D сканирование и трехмерное моделирование [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://3dskanirovanie.ru>.

УДК 728.22

Н.В. Козлова,

кандидат архітектури, доцент кафедри

Основ архітектури та архітектурного проектування

Київського національного університету будівництва і архітектури

МЕТОД ПЕРЕДПРОЕКТНОГО АНАЛІЗУ МІСТОБУДІВНОЇ СИТУАЦІЇ: ВІЗУАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Проведене автором дослідження архітектури фасадів багатоповерхових житлових будинків м.Києва впродовж 2008 – 2017 р. дає змогу стверджувати на необхідності проведення передпроектного аналізу містобудівної ситуації з метою визначення динамічних та статичних візуальних зв'язків, наявності візуальних полів на макрорівні та застосовувати цей метод на практиці. Відповідно до цього методу в багатоповерховому житловому середовищі можна виокремити наявні точки (динамічні та статичні) сприйняття майданчику під забудову з інших частин міста, динамічні та статичні точки сприйняття забудови житлового мікрорайону, видові перспективи (видові коридори на місцеві домінанти до 3 км), візуальні коридори в межах житлового мікрорайону, майданчики для сприйняття (статичні), візуальні басейни в середині забудови, панорамні точки сприйняття. Графічна схема візуальних зв'язків в

житловому мікрорайоні повинна стати обґрунтованим документом щодо подальшого застосування принципів архітектурної організації фасадів багатоповерхових житлових будинків з врахуванням візуальної екології.

О.В. Кондратьєва,

*Британська спілка майстрів вітражного живопису,
Oksana Kondratyeva Studio. Лондон. Велика Британія.*

*Аспірант кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

АРХІТЕКТУРНИЙ ВІТРАЖ: СУЧАСНИЙ ДОСВІД У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Мистецтво творення архітектурного вітражу – це мистецтво світла, кольору та простору, у синтезі яких створюється своєрідна *архітектура світла*. Архітектурний вітраж є найбільш специфічною різновидністю мистецтва, в якому кольорове скло, оживлене сонячним світлом, впроваджується до архітектури. Мозаїка, фреска, живопис сприймаються оком у світлі, віддзекаленому від їхньої поверхні. У вітражах світло проходить крізь скло, розкладаючись на спектральні кольори.

Традиція творення вітражів налічує понад тисячоліття, а їх технологія описана монахом Теофілом у мистецтвознавчій компілятивній праці *De diversis artibus* XII століття. Скляні картини у вікнах з'явилися на порозі «закоханого у містицизмі середньовіччя» – найстаріший вітраж VII століття знаходиться у монастирі Джерроу (Йоркшир, Англія) [1, 15]. Вони були відомі у Візантії, проте досягли розквіту в готичній архітектурі країн західної Європи. Захоплюючи глядачів чаруючою грою кольорів і монументальністю, вітражі від початку були своєрідними богословськими книгами – *Bibliae pauperum*. Найвизначні досягнення в історії цього мистецтва знаходяться у французьких соборах Шартра, Реймса, церкві Сент-Шапель і британських соборах Кентербері [2], Йорка [3], Велса [4].

Архітектурний вітраж продовжує бути одним із найцікавіших видів мистецтва в сучасній архітектурі. Фокус лекції зосереджується на проектах, створених автором для громадських і житлових будівель в Англії упродовж останніх п'яти років: ювілейний вітраж для школи святого Джеймса у Кенсінгтоні Лондона [5]; вітраж для житлової будівлі *The White House*, пам'ятки архітектури XVII століття у Велсі [6] та вітраж для

житлового комплексу *Kingcombe*, пам'ятки архітектури ХХ століття, у Чіппінг Кемдоні [7, 179–314]. Автор зосереджує увагу на основних технічних і естетичних принципах роботи з архітектурним вітражем, які відображені у постулатах «П'ять діалогів», відзначаючи: «Вітраж живе тільки спільно зі світлом, а відтак – є світлоносним мистецтвом, що трансформує тканину архітектурного простору».

Література:

1. J. Osborne. *Stained Glass in England*. – Sutton Publishing, Stroud. 1997. – 270 p.
2. M.A. Michael. *Stained glass of Canterbury Cathedral*. – Scala Publishers. London. 2004. – 224 p.
3. S. Brown. *Stained Glass at York Minster*. – Scala Publishers. London. 1999. – 96 p.
4. T. Ayers. *The Medieval Stained Glass of Wells Cathedral*. – OUP/British Academy. 2004. – 838 p.
5. R. Blausten. *Stained glass windows keep ahead of the curve*. *DAYLIGHTING. Design & Technology for Better Building*. Issue 6, September/October 2017. Bennett & Partners. UK. – p. 34 – 36.
6. *A celestial journey to Wells*. *The Glazier Magazine*. The Worshipful Company of Glaziers and Painters of Glass. London. 2019. – p. 17 – 18.
7. G. Russell. *Designer's Trade. Autobiography of Gordon Russell*. London. 1968. – 328 p.

А.В. Коновалюк,

*аспірант кафедри Інформаційних технологій в архітектурі
Київського національного університету архітектури і будівництва*

МОЖЛИВОСТІ АРХІТЕКТУРИ ВПЛИВАТИ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Глобалізація і втрата ідентичності середовища сформували проблему для людини в знаходженні як своєї унікальності, так і у визначенні своєї належності до конкретної культури.

Культурна ідентичність формується в соціокультурному просторі і цьому безпосередньо сприяє середовище, де проживає людина. Таким чином, можна стверджувати, що архітектура має пряме відношення до того, як визначає себе особистість, до якої культури вона належить.

Архітектура надає цій культурі матеріальну форму, яку можна побачити і відчутти.

Створюючи об'єкт, орієнтуючись на сучасну архітектуру в розвинених країнах, не враховуючи унікальності місця і умов життя, призводить до того, що відвідувач не сприймає будівлю, як її бачить архітектор, а тому втрачає зв'язок з красою, яку представляє простір. На відміну від такої архітектури, особистість виокремлює місце, де вона знаходить контакт з історичними фактами або важливими для неї подіями. В якійсь мірі такі простори являються для людини рідними і саме в них формується ідентичність особистості в контексті середовища.

У сучасному світі, де зв'язки мають глобальний характер, архітектурне середовища може слугувати для збереження культури суспільства.

Можна виділити такі напрямки в створенні архітектури, які сприятимуть збереженню і розвитку соціокультурного простору:

- Дослідити процеси, в яких людина найчастіше взаємодіє з простором. За допомогою архітектури трансформувати дії, надати їм «яскравого забарвлення» і таким чином створити більш глибокий контакт з простором. У такому випадку архітектуру можна використовувати для більш явного прояву тих почуттів, що викликає середовище. Такі простори, в яких на перший погляд відбуваються неважливі процеси, як для бізнесу, так і для підтримки культури, сприяють розвитку середовища в цілому, так як вони відіграють важливу роль в ідентифікації особистості в контексті середовища.

- Виявити унікальність місця і розкрити її за допомогою архітектури. Унікальність можна відчутти на своєму особистому досвіді, перебуваючи в середовищі, а також вивчаючи культуру і мистецтво, які мають відношення до цього місця. В такому випадку мистецтво варто розглядати, аналізуючи відчуття, які виражає автор, викликані простором і які складно вловити перебуваючи на місці. Така архітектура може розкрити своєрідність середовища, що може сприяти встановленню сильного зв'язку особистості з місцем.

- Формування історій за допомогою архітектури. Будучи зацікавленим досліджувати, що представляє пам'ятник або якийсь простір, або будівля, виникає контакт людини з місцем на ментальному рівні. Це в свою чергу сприяє створенню єдиного комунікативного простору.

- Використовувати історичне середовище для формування зв'язку людини з простором. У цьому випадку пізнання середовища відвідувачем

має бути основним процесом, який не повинен замінюватися іншими, а тільки ними доповнюватися.

- Створення умов, в яких людина буде взаємодіяти з середовищем в процесі роботи або комунікації. В такому випадку простір може слугувати для формування ідей, а так само сприяти об'єднанню людей на рівні переживань.

Відкриваючи для себе унікальність місця, усвідомлюючи свої переживання, людина розкривається в своєму чуттєвому досвіді. І цей досвід може слугувати як для переосмислення, так і для переживання якихось подій. Цьому може бути пояснення – ми ретельно вибираємо місця для важливих подій. Так само можна стверджувати, що місця вибирають нас, наші переживання і образ думок. Вплив на формування більш глибокого контакту людини з простором може посприяти виникненню нових соціальних зв'язків, залучити людей до участі подіях, а тому служити унікальним джерелом для відродження і збереження культури.

ORCID 0000-0001-6128-7410

В.В. Куцевич,

доктор архітектури, професор, завідувач кафедри

Архітектурного проектування будівель і споруд

Київського національного університету будівництва і архітектури

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПРОСТОРУ

Нагальним питанням сучасного містобудування і архітектури є покращення оточуючого людину середовища і організація сприятливих умов життєдіяльності в містах України.

Проблема формування громадських просторів постійно привертає до себе увагу проєктувальників та дослідників. Розвиток громадських просторів – це одночасно всеосяжна ідея та інструмент для покращення якості міського середовища кварталу, міста або цілого регіону. Потенціал цього явища величезний: воно відноситься до числа найбільш дієвих глобальних ідей, здатних кардинально змінювати життя людей.

В останні десятиріччя велика кількість міст України стала страждати від незчисленної кількості автомобілів, що створило несприятливі екологічні обставини, а також зіткнулися з проблемою низької якості міського середовища, неорганізованістю пішохідних зон і відсутністю комфортних, упорядкованих громадських просторів.

Не став виключенням у даному питанні і Київ. З одного боку, історичний центр із комплексами Софії Київської та Києво-Печерської Лаври є об'єктами всесвітньої спадщини і знаходяться під охороною ЮНЕСКО. Одночасно весь центр Києва, його єдиний архітектурний ансамбль є цілісною архітектурно-просторовою композицією і ландшафтно-містобудівним середовищем.

З іншого боку, на сьогодні Київ не використовує свій потенціал у повній мірі. Це стосується як міських просторів у цілому, так і створення свого унікального архітектурного образу.

Для формування громадських просторів у центральній історичній частині міста необхідно розробити єдину модель або низку моделей, які будуть виступати прототипом функціонально-планувальної організації громадського простору. На основі проведеного аналізу світового досвіду організації громадських просторів, існуючої ситуації у Києві, і було визначено основні принципи проектування і створення моделі з урахуванням специфіки міського середовища. Неможливо переоцінити значення відкритих громадських просторів у структурі міста. Вони покликані формувати безпечне громадське середовище, дружнє для його мешканців, вони підкреслюють унікальність і красу місця, сприятливі умови для інвестицій. Так, наприклад, система відкритих громадських просторів повинна формуватися із зелених коридорів для регенерування депресивних територій міста.

Для розроблення оптимальної концепції відкритих громадських просторів слід приймати до уваги середовище у декількох аспектах: публічна сфера життя людей, архітектурні і транспортні дослідження території, історичні і містобудівні особливості населеного пункту, а також екологічна складова проекту. Важливу роль у цій концепції буде відігравати наповнення відкритих громадських просторів об'єктами обслуговування, ландшафтною архітектурою, опорядженням місць відпочинку та розваг, зручною супутньою інфраструктурою і навігацією.

Завдяки створенню громадських просторів, з'являється можливість підкреслити або формувати унікальність міст.

Основним завданням розв'язання проблеми міських громадських просторів є визначення концепції перетворення міста в сучасний комфортний мегаполіс, адаптований як для його мешканців, так і для туристів міста Києва, що приведе до організації громадських просторів, насичених життям, комфортних, безпечних і сталих.

Т.М. Ладан,
*кандидат архітектури, доцент кафедри
Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВІ КІНЕТИЧНІ ІНСТАЛЯЦІЇ: «КВЕРОФУТУРИЗМ». ДО 100-РІЧЧЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ ВАУНАУС

На виставці об'ємно-просторових кінетичних інсталяцій студентів архітектурного факультету КНУБА (керівник, куратор виставки: доцент, кандидат архітектури – Тетяна Ладан), яка відкриється 19.11.2019 року у холі архітектурного факультету Київського національного університету будівництва і архітектури Ви поринете у світ мистецького життя футуристів ХХ століття та періоду епохи ВАУНАУС.

Кверофутуризм – це пошук нових ідей, коли обожнюєш рух, динаміку та експеримент, коли всі мистецтва цінні, коли всі рівні, коли митець вільний: коли той, хто є архітектором або художником, або представником іншої професії, відчуває у собі крила поета-символіста верлібру, крила, у вигляді вільних віршів Михайля Семенка...

Студенти 2-го курсу 12 груп 7 кафедр архітектурного факультету КНУБА (кафедри: Основ архітектури та архітектурного проектування (ОААП), Містобудування (МБ), Архітектури цивільних будівель та споруд (АПЦБС), Теорії архітектури (ТА), Дизайну архітектурного середовища (ДАС), Інформаційних технологій в архітектурі (ІТА) та Ландшафтної архітектури (ЛА)) представлять об'ємно-просторові кінетичні інсталяції, які приводяться у рух за рахунок фізичної сили або вітру. Окремі експонати утворюють світлоліюмінацію.

Прототипами робіт виступають твори архітекторів, інженерів, дизайнерів та художників-авангардистів, серед яких: Володимир Татлін, Іван Леонідов, Костянтин Мельников, Володимир Шухов, Іван Клюн, Любов Попова, Надія Ходасевич-Леже, Василь Кандинський, Казимир Малевич, Лазарь Лисицький, Олександр Родченко, Михайло Ларіонов, Варвара Степанова, Яків Черніхов, В'ячеслав Колейчук, Юрій Лебедєв.

Кожна інсталяція складається з 5-9 головних первинних елементів – площини, стержні, фігури та об'єми. Методи утворення інсталяцій: кірігами, турбосома, контррельєф, архітектон, планіт, просторова конструкція. Використовуються різні матеріали – папір, метал, дерево, пластмаса, світлодіодні ліхтарі, механізми, тощо.

Експозиція студентів 546 групи кафедри ОААП створює своєрідний «театр синтетичного дійства» початку ХХ сторіччя, в якому кожен відвідувач може відчути себе актором доби ВАУХАУС:

- можна знайти собі до вподоби певну дизайнерську річ і примірити її для фотосесії – наприклад, одягнувши капелюх з кінофільму «Аеліта», за мотивами елементів художниці Олександри Екстер та архітектора Валеріана Рикова;

- за допомогою рухомих елементів у калейдоскопі та телейдоскопі можна буде побачити безліч нових картин, складених із мистецьких творів Василя Кандинського, Казимира Малевича та Олександра Богомазова;

- можна буде розгойдати своєрідний маятник часу та доторкнутися до «моделі творця-авангардиста», представленої у вигляді гойдалки, на якій сидить стилізований образ козака Мамає – образ, утворений на основі аналізу методів творчості Володимира Татліна та Святослава Гординського. Козак грає на бандурі, що має ухил струн під кутом вісі Землі – $23,5^\circ$, гриф якої завершується композицією, створеною за мотивами башти III Інтернаціоналу.

Під час виставки квадратне сонце буде «палати» 12-ма гаслами про архітектурну творчість у стилістиці віршів-маршів В. Маяковського. Кожен зможе знайти собі свій девіз, але головним гаслом виставки буде вислів: «РОБИ ДЮ – ТРОЦИ ВАГАННЯ!» (автори – Олександра Бородчак, Тетяна Ладан).

Об'ємно-просторові інсталяції можна буде крутити, пересувати, гойдати, приміряти, фотографувати, вмикаючи та вимикаючи світло, або за допомогою тепла надихатися їх рухом. Світло та тіні, білі вірші та творчі гасла допоможуть підтримати особливу атмосферу. Звукові ефекти утворюють ефект несподіваності... До окремих композицій передбачені інструкції щодо послідовності рухів окремих елементів.

Баухаус, «конструктивізм», «раціоналізм», «декоративізм», «кубофутуризм», «орфізм», «оптичні ілюзії», «імпресіонізм», «лучизм», «експресіонізм», «абстракціонізм», «супрематизм», «синтез мистецтв» – головні теми виставки.

За два тижні до відкриття експозиції понад 250 організаторів та учасників виставки – студентів та викладачів архітектурного факультету КНУБА утворили атмосферу творчих пошуків та експериментів, подібно до тої, яка панувала у вищій школі БАУХАУС на початку ХХ століття. Відчувався дух пригод у світі Авангардних мистецтв ХХ та початку ХХІ століть...

В.А. Майданюк,
провідний архітектор групи компаній «Доброград-Інвест», м.Вишневе

КОМПОЗИЦІЯ ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЗАЦІЇ ФОРМИ В АРХІТЕКТУРІ

Протягом всієї історії розвитку естетичної думки виникло три поняття гармонії: математичне, естетичне та художнє. Ці поняття тісно пов'язані між собою. Гармонія в архітектурі і дизайні досягається за допомогою правильного рішення соціальних, функціональних, техніко-економічних та естетичних задач та означає комплексне сполучення всіх елементів в єдиному композиційному цілому.

У архітектурній практиці часто застосовується поєднання різних композиційних прийомів. Часто об'єми знаходяться у вільному поєднанні один з одним у просторі. Вільна композиція не підпорядкована строгим геометричним закономірностям.

Найважливішим елементом архітектурної композиції є тектоніка. Тектоніка – це конструктивна будова архітектурної споруди, використана в художніх цілях. Додавання тектонічної архітектурної форми відбулося значно пізніше, ніж виникла конструкція. Тектонічною вона стала в процесі художнього вдосконалення. Крім тектоніки, яка має суттєвий вплив на вдосконаленість композиції існують інші категорії та засоби гармонізації.

Композиційні засоби, вироблені століттями архітектурної творчості, прийоми гармонізації архітектурних форм будівель. До них відносяться симетрія і асиметрія, контраст і нюанс, ритм і метр, пропорції, масштаб і масштабність.

Симетрія – розташування однакових архітектурних форм та обсягів щодо осі або площини, що проходить через центр композиції. Також використовують принцип асиметрії, який у справжніх творах архітектури не означає хаотичної відсутності симетрії. Елементи асиметричної композиції пов'язані між собою гармонією художньої єдності і зорової рівноваги.

Контраст в композиції – це яскраво виражені відмінності (контрастні співвідношення) як в об'ємах окремих елементів будівлі або їх членувань, так і в колірному рішенні, у фактурі матеріалів і т.д. Навпаки, виявлення слабких відмінностей (нюансні співвідношення) – це нюансні композиції.

Ритм і метр – засоби гармонізації та забезпечення єдності архітектурної композиції за рахунок повторюваності її елементів. Ритм в

архітектурі – закономірне чергування однакових або однохарактерних архітектурних форм і членувань інтервалів між ними, динамічно розвиваються по горизонталі, вертикалі, або за обома напрямками. Метр – найпростіша форма ритму – точне повторення форм та інтервалів між ними.

Пропорції в архітектурі мають дуже велике значення. Пропорціями називають співвідношення геометричних розмірів (довжини, ширини, висоти) елементів і членувань архітектурних форм між собою і з цілим. Від них залежить художня виразність архітектурної композиції.

Масштаб і масштабність також є активними композиційними засобами. Масштабність – це взаємозв'язок членувань архітектурної форми з габаритами людини, з елементами міської забудови і ландшафту, а також з розмірами звичних для людини елементів (двері, вікна, розміри цегли, каменю і т.п.). Масштаб характеризує крупність членувань архітектурної форми по відношенню до розмірів самого будинку і навколишньої забудови.

В архітектурній практиці часто застосовується поєднання різних композиційних прийомів. Часто обсяги знаходяться у вільному поєднанні один з одним у просторі. Вільна композиція не підпорядкована строгим геометричним закономірностям. Різні за своїми розмірами і формою об'єми поєднуються між собою, маючи найбільш зручний функціональний зв'язок між приміщеннями. При цьому узгодження пропорцій цих об'ємів, їх мальовниче поєднання визначають художню якість архітектури.

УДК 726.6:69.059.25

В.М. Мещеряков

кандидат архітектури, доцент кафедри

Архітектури та цивільної інженерії

Одеського національного морського університету

ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ ВІДТВОРЕНОГО ОДЕСЬКОГО КАТЕДРАЛЬНОГО СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКОГО СОБОРУ – ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНТЕР'ЄРІВ

В 1999-2010 роках, без використання бюджетних коштів, було відтворено видатну втрачену пам'ятку України – Одеський катедральний Спасо-Преображенський собор. З 2003 року розпочалися роботи щодо формування інтер'єрів основних приміщень Нижнього храму (освячений

на Різдво Христове 2006 року ім'ям Святителя Інокентія), якого не було у зруйнованому в 1936 році соборі, а з 2005 року ми почали розробляти науково-проектну документацію інтер'єрів приміщень Верхнього храму (освячений у 2010 році, хоча художньо-оздоблювальні роботи продовжуються до теперішнього часу).

Громадяни Одеси зібрали кошти і організували роботи, в результаті яких місту було повернуто головна міська домінанта і центральний елемент структури духовних будівель, відтворений традиційний характер історичного середовища Соборної площі, з'явилася ще одна точка тяжіння туристів і, відповідно, можливість наповнення бюджету. Інтер'єри відтвореного собору відкриті для громадян і гостей міста і не менш важливі в сприйнятті храму, тому їх формуванню нами приділялася значна увага. Інтер'єр Верхнього храму відтворювався в академічному стилі, з наявною іконографією і описами, з використанням сучасних матеріалів і технологій. До основних приміщень Нижнього храму належать молитовна зала, Андріївська зала, хрестильні для дітей та дорослих. Інтер'єри приміщень Нижнього храму формувалися нами в канонічному стилі, з використанням методу аналогії, на основі аналізу композиційних прийомів об'єктів-аналогів. Наприклад, об'єктом-аналогом для капітелі над крученими колонами, нами була обрана коринфська капітель з інтер'єрів собору Святого Марка у Венеції. За основу проектного рішення іконостасу Нижнього храму був взятий ескіз іконостасу Благовіщенського Синодального подвір'я в Санкт-Петербурзі, виконаний цивільним інженером В.А. Косяковим. Вибір колористичного рішення інтер'єру має велике значення, адже воно формує перше враження. Основними варіантами колористичного рішення молитовного залу Нижнього храму були бежеве і малахітове. Малахітово-зелений варіант, на нашу думку, більш прийнятний для поставленої мети формування образу канонічного храму. Розміщення храму під землею і його відносно невелика висота (6 метрів), для стін, підлоги і плафона ми використовували композиційні прийоми, які візуально збільшують об'єм приміщення. Зокрема – суцільне золочення стін під орнаментами. Живопис у стилі Палеологівського ренесансу виконав художник Олександр Рудий. В його майстерні написані ікони для іконостасу і всі фрески на стелі та підлозі. Площина стелі декорується орнаментом у вигляді золоченої сітки з золоченими восьмикутними зірками на матовому блакитному тлі. Відблиск при різному освітленні золотої сітки і зірок створює враження переднього плану, а матова блакитна площина стелі стає просторово віддаленою і

формує другий план. За основу декоративного рішення підлоги прийнято орнамент, який має вигляд об'ємної решітки, використано метод поєднання контрастних кольорів полірованого мармуру. Відображення декору в полірованій плитці і використання об'ємного орнаменту візуально збільшує висоту приміщення.

У формуванні інтер'єрів ми використовували також метод багатоплановості, в основі якого лежить багаторівневість сприйняття об'єкта проектування. Враження людини, яка знаходиться в інтер'єрі, на рівні підсвідомості накладаються одне на одне по мірі руху і огляду, в результаті чого формується загальне враження від перебування в головному храмі міста. Поряд з відвідуванням інших об'єктів культурної спадщини, розташованих в історичному середовищі Одеси, відтворений кафедральний собор має свою нішу в пам'яті жителів і гостей міста.

У розробці науково-проектної документації приймали участь студенти-архітектори, які за сумісництвом працювали у творчій архітектурній майстерні «М-Студіо», де розроблялися проекти архітектурних елементів фасадів собору та всі інтер'єри.

Основним нашим завданням було домогтися взаємозв'язку архітектури і мистецтва як в екстер'єрах, так і в інтер'єрах будівлі, сформувавши унікальний духовний об'єкт у містобудівній структурі Центрального історичного ареалу Одеси. У проект інтер'єрів собору ми заклали гіпотезу єднання двох основних складових людського буття – душі і тіла. Образ інтер'єру Верхнього храму, світлий і піднесений, був задуманий нами як храм Душі. Інтер'єр Нижнього храму, підземний і напівтемний, замислювався як храм Тіла. Ці два образи об'єднані в архітектурно-художньому об'ємі кафедрального собору, одному з відтворених символів історичного міста Одеси.

А.М. Олексієнко,

професор кафедри «Дизайн середовища»

Харківської державної академії дизайну і мистецтв

ТВОРЧА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ВИВЧЕННЯ ФОРМ ПРИРОДИ

Засвоєння біоформ, доцільність творчого аналізу підтверджується роботою під час практики. Головною метою навчальної практики «Вивчення форм природи» є дослідження тектонічних закономірностей і

засобів художньої виразності біологічних форм. У рамках дисципліни вирішуються задачі аналізу і створення на основі вивчення біологічних форм декоративних композицій і дизайнерських завдань. Застосування принципів біоніки в архітектурно-дизайнерській творчості є прерогативою біодизайну, який є науково-практичною дисципліною, що вивчає структуру, принципи будови і функціонування живих організмів та біологічних систем з метою втілення результатів досліджень у професійній діяльності.

Набуття знань і умінь в галузі вивчення природних форм, створення на їх основі композицій, визначення властивостей та засобів трактування форм мають на меті використання їх у вирішенні практичних задач. Методологічною основою виконання вправ з природними формами є метод моделювання проектно-художнього образу. Одним з напрямків, за яким повинен розвиватися цей метод є введення в навчальний процес завдань і вправ, що стимулюють творчі імпульси, виховують почуття і уявлення. Процес візуального сприйняття можна представити в такий спосіб: а) загальне ознайомлення з формою; б) вивчення та аналіз визначних і характерних вузлів форми, кольору, фактури її поверхонь.

Методика роботи з вивчення природних форм та створення на їх основі творчих композицій може будуватися за двома векторами:

а) дослідження та аналіз природної форми. Застосовуючи систему понять і категорій, властивостей і характеристик композицій, а саме «золотий перетин», числа Фіббоначчі, гармонію, ритм, симетрію, колір тощо. Особлива увага приділяється структурній побудові та геометрії природних форм. Через композиційні складові такі як рівновага, ритм, пропорції, встановити залежність між естетичними та геометричними характеристиками природних форм, визначити знаходження співвідношень елементів, що будують певну форму;

б) прийоми і засоби побудови композиції на основі природних форм. Істотним питанням є те, як відтворити ту чи іншу природну форму. Засоби трактування можуть бути різноманітними:

- інтерпретація – художнє тлумачення природного зразка різними образотворчими засобами, щоб створити художній образ;

- трансформація (перетворення) – зміна звичайного та постійного положення природних елементів, які аналізуються з метою виявлення акцентування уваги на одному з цих елементів;

- деформація – зміна звичних абрисів природних форм та їх пропорцій з метою надання їм особливого образного звучання;

• стилізація – декоративне узагальнення природних елементів та форм за допомогою низки умовних засобів створення спрощеного малюнку, об'ємних і кольорових співвідношень.

Під час проходження практики виконується низка завдань:

- серія малюнків з природних форм та створення декоративних композицій на основі їх вивчення і аналізу;

- копія класичного орнаменту. Вивчення прийомів і засобів трактування природних форм в орнаментальному мистецтві;

- створення об'ємної композиції на основі однієї з вивчених природних форм.

Після проходження практики студенти повинні знати: принципи і методи роботи з природними формами, групи природних форм, природні конструктивні і формоутворюючі системи. Набуті навички надають можливість використовувати морфологічні особливості форм природних організмів у декоративному мистецтві, архітектурі і дизайні, визначити принципи, методи роботи з формами природи, використовувати тектонічні закономірності природних форм в архітектурній і дизайнерській практиці.

Навчальна практика «Вивчення форм природи» має прикладний характер, тому знання та вміння, отримані студентами повинні бути втілені під час виконання курсового і дипломного проектування.

Література:

1. Лебедев Ю. С. Архитектура и бионика / Ю. С. Лебедев. – М.: Стройиздат, 1977. – 221 с.
2. Мигаль С. П. Біоніка в дизайні просторово-предметного середовища: Навчальний посібник / С. П. Мигаль, І. А. Дида, Т. Є. Казанцева. – Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2014. – 224 с.
3. Михайленко В. Е. Природа. Геометрія. Архітектура. / В. Е. Михайленко, А. В. Кащенко. – К.: Будівельник, 1981. – 176 с.

Т.В. Русевич,
кандидат архітектури, доцент кафедри
Основ архітектури та архітектурного проектування;
Цись А.С.,
викладач кафедри АПС
ВСП Інституту інноваційної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури

АРХІТЕКТУРНА СЕМІОТИКА – СИНТЕЗ ОБРАЗУ І ЗМІСТУ

Існує безліч точок зору на поняття, що таке мова архітектури, яка вона і якими знаками нею легше говорити, і чи повністю глядач її розуміє. З позицій семіотики (науки про формування значень і сенсу форм) таких точок існує лише дві, які говорять про можливість аналізу мови архітектури та розгляду архітектури як мови і тексту, як системи, що передає інформацію, про правомірність проведення аналогій між архітектурною формою і текстом [2].

Деякі дослідники вважають, що в застосуванні семіотичних і лінгвістичних методів до простору немає ніякого сенсу, і наполягають на суверенітеті і повній незалежності просторової діяльності та досвіду. Інші бачать в архітектурі прояв мовної реальності, "диктатури мови", і вірять, що загальні семіотичні моделі можуть дати поштовх до розвитку теорії архітектури і можуть бути безпосередньо застосовані при аналізі архітектурної форми. Архітектура відображає суспільну людину (і ту дійсність, в якій вона існує) в її основних і загальних духовних прагненнях. Разом з тим архітектура нездатна до прямого, безпосереднього виразу до кінця: вона оперує знаками і ритмами. Якщо ж порівняти архітектуру з іншими мистецтвами, з точки зору формотворюючої фантазії, тоді перевага архітектури перед іншими мистецтвами не викликає сумнівів. Формам архітектури немає прямих аналогій в дійсності, вона не репродукується, не імітує чужу мову, а говорить тільки на власній, особливій. Тому можна припустити, що архітектура взагалі випадає з групи так званих образотворчих мистецтв і підпорядковується якимось зовсім іншим естетичним законам, ніж живопис і скульптура [3].

Використання інших типів знакових засобів (індексів, символів, індикаторів) не завжди усвідомлюється глядачем і в цьому випадку не виникає задачі на сприйняття інформації з її джерела, оскільки архітектура – не музика і не жива мова. Одна її присутність сприймається аудиторією

не як навмисно організоване повідомлення, а як звичайне середовище проживання, сприйняття і використання якої здійснюється підсвідомо до тих пір, поки суб'єкт не стикається з будь-якими труднощами [3]. Максимально інформативна форма може втрачати емоційність навіть в тому випадку, якщо не змінилися умови, в яких вона утворилась. Як відомо, в процесі інформативного сприйняття стереотипної форми (одноманітної забудови) все менше беруть участь широкі сфери свідомості, припиняється виникнення асоціацій. Форма перестає бути точним інформативним сигналом її змісту. В таких умовах одноманітні звичні форми перестають працювати як інформативні і стають банальними. Тому, для того щоб просторова форма служила інформативним подразником, що викликає естетичну реакцію, вона повинна володіти крім вищевказаних якостей і певною "свіжістю" для сприйняття людиною. Чисто інформативне обґрунтування має також іншу, не менш істотну властивість форми, що володіє максимальним сигнальним значенням, – її простотою. Як доведено фізіологією, ті деталі «що не стосуються справи» можуть надавати гальмівний вплив на вироблення умовних рефлексів і, таким чином, ускладнювати її інформативне сприйняття. Лаконічність форми сприяє чіткості асоціацій. Процес синтезу емоцій на основі сприйнятої з навколишнього просторового середовища інформації є одним з найбільш складних явищ, безсумнівно, вимагає подальшого поглибленого вивчення на всіх рівнях пізнання.

На кінець слід підкреслити, що якщо інформаційні повідомлення з навколишнього нас архітектурно-організованого простору в певній мірі і є основою для емоційно-естетичної реакції, то це не означає, що краса як показник найвищої інформативної цілісності визначається лише зв'язком форм оточення з людським відчуттям цих властивостей [1].

1. Бурцев А.Г. Коллективные субъекты коммуникации пространственной семиотики [Электронный ресурс] / А.Г. Бурцев //Архитектон: известия вузов. – 2011. – №1 (33). – Режим доступа: http://archvuz.ru/numbers/2011_1/013
2. Степанов Ю.С. Семиотика. – М.: Наука, 1971. – 167 с.
3. Русевич Т.В. Мова архітектури – символи або стереотипи. – Архітектурний вісник КНУБА: Наук.-вироб. Збірник /Відпов. ред. Куліков П. М. - К.: КНУБА, 2013. - Вип.1. с.126-134.

РОЛЬ ЗАСОБІВ АРХІТЕКТУРНОЇ КОМПОЗИЦІЇ В НОВІТНЬОМУ ФОРМОУТВОРЕННІ

У зв'язку з радикальними змінами в формоутворенні, межа ХХ-ХХІ століть стала найбільш проблемним періодом для архітектурної науки. Ця ситуація виникла на основі стрімкого розвитку комп'ютерних технологій, що дозволило здатим вийти із зони існуючих традицій та розширити коло нових ідей і практичних експериментальних рішень, посприявши формуванню різних стилістичних напрямків і течій з незвичайними пластичними характеристиками.

Поява складної архітектури, що не орієнтується на звичні засоби простої геометрії та категорії композиції, викликала питання: як нові форми могли бути створені за межами композиційних традицій і на якій формоутворюючій основі? Звичайно, в даному випадку, мова йде не про масове бюджетне будівництво, а тільки про окремі відкриття в яскравих авторських експериментальних об'єктах, створених лідерами світової архітектури, такими як: С. Калатрава, З. Хадід, Д. Лібескінд, Ф. Гері, Т.Мейн, Е. О. Мосс, групою Купхімельблау, Р. Колхас та ін.

Як показує практика, сьогодні пошуки архітектурних форм ведуться не в зоні традиційних композиційних рішень, а на "нових територіях" у сфері складної геометрії, суміжних художніх видах творчості, таких як абстрактна скульптура, дизайн. Традиційні засоби композиції: ритм, масштаб, пропорції, симетрія, тектоніка, та ін., втрачають свою значимість при формуванні структури в сучасних об'єктах.

Існує значний блок теоретичних розробок у галузі архітектурної композиції і формоутворення таких вчених: А.Г. Раппапорта, І.Г. Лежави, Ю.С. Янковської, В.І. Іовлева, Д.Л. Мелодінського, І.А. Азізян, І.А.Лебедева, Ю.Г. Алонова, А.В. Радзюкевич, І. Араухо, А.А.Нестеренко, В.А. Опарін, А.В. Іконнікова, І.А. Добріциної, М. М. Дадашева, І. Іттена. Н. Салінгароса [N. Salingaros], Роел ван Лент [Roel van Lent] та ін. Проте багато які наукові праці створені в 80–90 роки ХХ ст., вже не відповідають сучасним тенденціям у формоутворенні та вимагають уточнення або перегляду.

Аналізу піддана група літературних джерел за період ХХ – початку ХХІ століть, що представляють підручники і навчальні посібники, тобто

базу по теорії композиції, для підготовки архітекторів у вищих навчальних закладах (колишнього Радянського Союзу і країн, що сформувалися після його розпаду). Не дивлячись на те, що протягом усього ХХ століття в архітектурі відбувалися значні, а в кінці століття і радикальні зміни характеру формоутворення, які відобразилися в появі нових стилістичних напрямків з різними пластичними властивостями форми, всі ці трансформації і пошуки, практично не позначилися на характері інформації, закладеної в підручниках по композиції для підготовки архітекторів у профільних вузах. Так приклади, що використовуються у літературі, ілюструють в більшій частині класичні зразки зодчества, а аналізу прийомів у сучасній архітектурі не приділено достатньо уваги. Не дивлячись на те, що підручники були підготовлені різними авторами і в різний час, структурно і якісно вони дуже схожі. Це вказує на розрив теоретичних, практичних і педагогічних основ в архітектурі, а також про відсутність аналітичних процесів у сфері композиційної науки.

Аналізуючи сучасні об'єкти і роль засобів композиції в новітній архітектурі, важливо визначити, які основні чинники стали фатальними у зниженні ролі засобів композиції в новітній архітектурі?

Можемо стверджувати, що першоосновою кардинальних трансформацій формоутворення архітектури на межі ХХ-ХХІ століть є домінуюча роль науково-технічного прогресу і понад усе комп'ютерних технологій. Проведений аналіз показав загальне зниження ролі існуючих композиційних засобів на створення форм в новітній архітектурі і їх нездатність до охоплення всього різноманіття об'єктів архітектурної практики.

Основними факторами втрати впливу традиційних засобів композиції на сучасне формоутворення є:

- відмова на початку ХХ століття від використання архітектурних і художніх деталей в формоутворенні, які вимагають композиційної взаємодії, що призвело до руйнування основ пластичної мови (сталось перенесення виразності з поверхні форми на її об'єм);

- активне звернення архітекторів до складного сегменту геометричних засобів формоутворення стає домінуючим фактором при вирішенні об'ємної форми;

- неможливість на основі однієї теоретичної бази побудувати архітектурні форми з абсолютно різними ідейними, пластичними і стилістичними рішеннями (традиційний композиційний апарат показав недостатню універсальність);

- новітня архітектура, яка використовує складні пластичні форми прагне запозичити методи і підходи суміжних видів мистецтв – абстрактної скульптури, орієнтуючись на свободу ухвалення смислового, геометричного, композиційного і пластичного рішення;

- вплив творчості світових лідерів-експериментаторів, архітекторів-художників, з яскравим авторським баченням форми, які шукають нову виразність за межами традицій;

- випадкове, а не закономірне, притаманне сучасному періоду розвитку архітектури, тому правила і традиції втрачають свій вплив на сучасне формоутворення;

- відсутність стійких у часі нових систем і орієнтирів підвищення виразності архітектурної форми ускладнюють процес розвитку;

- відсутність науково обґрунтованих рекомендацій з сучасного формоутворення, у зв'язку з цим теорія значно відстає від експериментів практиків, що вказує на зниження ролі науки;

- такі традиційні засоби як: масштаб, пропорції, ритм, симетрія, тектоніка, статика та ін., втрачають свою значимість при формуванні композиційної структури новітніх об'єктів, а динаміка, домінанта і акцент, які були вторинними в ієрархії засобів стають провідними.

Але про непотрібність засобів композиції в цілому ще рано говорити. Чисельні приклади творчості лідерів новітньої архітектури доводять це.

Resume: *The article is devoted to the study of the role of architectural composition in the process of the latest shaping. It should be noted the general decrease in the influence of existing compositional categories on the creation of forms and their inability to cover the entire diversity of objects of the latest architectural practice. An increase in the role of a complex segment of geometric characteristics in shaping is noted. The main factors of reducing the role of compositional agents are determined.*

Key words: *composition categories, architectural form, shaping, latest architecture.*

ФОРМУВАННЯ ГАРМОНІЙНОГО АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ГЕЛІКОРТУ, ЩО ПІДПОРЯДКОВУЄТЬСЯ БЛАКИТНІЙ ЛІНІЇ

Актуальність теми доповіді.

Прискорення темпів життя у світі та в Україні потребує впровадження нових швидкісних видів транспорту в містах, а саме – гелікоптерів, підтвердженням цього є рекомендації Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО), де пропонується використовувати гелікоптери як міський транспорт.

Але в Україні не існує ще нормативної бази для вирішення цієї проблеми, у чинних вітчизняних нормативних документах наведено лише вимоги до покрівель висотних будинків як майданчиків для посадки рятувальних капсул чи вертольотів, але відсутні науково-обґрунтовані рекомендації щодо розташування комплексу споруд по обслуговуванню пасажирів (вантажів) повітряного транспорту в структурі житлових будинків та громадських будівель: не існує рекомендацій, обмежень за висотою, екологічних вимог, аеродинамічних критеріїв.

Мета доповіді. Оприлюднити ідеї будівництва комплексів споруд з обслуговування пасажирів повітряного транспорту, які розташовуються на покрівлях будинків – **гелікортів**.

Основні результати дослідження. Більшість людства асоціює слова "архітектура" і "архітектурний" з уявленнями про прекрасне, духовне, з ідеальними образами матеріально-просторової організації нашого життя. Привабливість професії архітектора в прагненні творити прекрасне, у чому є запорука постійного розвитку архітектури як мистецтва.

В сучасному просторі архітектор має передбачувати архітектурну основу майбутнього, формувати гармонійне архітектурне середовище. Поняття «архітектурне середовище» розуміється як частина загального простору, яке утворено архітектурно (художньо) обґрунтованими об'ємно-просторовими структурами, системами обладнання та благоустрою, об'єднаними в цілісність за законами художнього єдності.

Гармонійне архітектурне середовище, яке відповідає архітектурно-художній ідеї, підпорядковується блакитній лінії. Блакитна лінія формує обмежувальні елементи лінійних композицій: силует міста, розгортки фасадів вулиці. Динамізм блакитної лінії формує міське середовище, психологічне сприйняття та естетичну оцінку міста загалом.

Місто Київ має несумісність планувальної структури з потребою в транспортному забезпеченні. Інтенсивний розвиток автомобільного транспорту в місті, де мережа автомобільних доріг практично непридатна для забезпечення транспортних зв'язків з високими швидкостями, комфортом і безпекою через низьку пропускну здатність вулиць, погану якість дорожнього покриття і низьку інших причин, призвели до кризової транспортної ситуації.

Вирішенням цієї проблеми міста може служити використання повітряного транспорту: гелікоптерів, дронів, аеромобілів, аеровелосипедів, тощо.

У багатьох країнах світу в містах-мегаполісах уже існують комплекси споруд з обслуговування пасажирів повітряного транспорту, які розташовані на покрівлях будинків, а в Україні тільки починається будівництво злітно-посадкових площин для гелікоптерів – **гелікорти**.

Гелікорт – структурний елемент міста і його транспортного вузла, що забезпечує планомірний розвиток міста. Архітектура гелікорта проявляє динамізм і загальну спрямованість простору, інформує про необхідний напрямок руху. Архітектурно-просторова композиція гелікорта виявляє його домінуюче значення як основної споруди житлово-громадського комплексу. Домінантність гелікортів проявляється в розташуванні їх на поверхнях житлових і громадських будинків: малоповерхових, середньоповерхових, підвищеної поверховості, багатоповерхових.

Висновки: Аналізуючи, доповнюючи проектні та наукові дослідження новими, необхідно передбачати стратегію розвитку архітектурних форм. Гелікорти, як структурні елементи міста, його домінанти мають бути гармонійно інтегровані в оточуюче архітектурне середовище.

Список використаних джерел.

1. Болотов Г.І. Основи формування архітектурного середовища // Монографія / Г.І. Болотов .-К.: Національний авіаційний університет, – 2012. – 568 С.
2. Коротун І. В. Основи гармонізації архітектурного середовища // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Архітектура . – 2014. – № 793. – сс. 19-26.

ПРОПОРЦІЙНІСТЬ ТА ПРОПОРЦІОНУВАННЯ В СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРНІЙ ОСВІТІ

Все частіше ті, від кого залежить якість навколишнього предметного світу, забувають про його естетичну складову, стилістичну цілісність, композиційну єдність, пропорційну узгодженість, які сумарно і комплексно формують систему (або методіку) гармонізації того або іншого ансамблю. Найбільш гостро подібні проблеми стоять перед архітектурою і містобудуванням. І саме цікаве, при цьому, це те, що за останні тисячоліття теоретики і практики архітектурного формотворення тільки тим і займались, що розробляли методологічні основи гармонізації оточуючого архітектурного середовища. З одного боку – на протязі тисячоліть людством було напрацьовано надзвичайно велику теоретичну базу в галузі гармонізації формальної і класичної архітектурної композиції через узгодження звичайних співвідношень, яку можна об'єднати однією змістовною назвою – методіка комплексного **пропорціонування**. З іншого боку – високий рівень сучасних мультимедійних, комп'ютерних і інформаційних технологій надає молодим митцям та зодчим практично необмежені можливості в галузі об'ємно-просторового моделювання та комплексної гармонізації проєктованих творів мистецтва, дизайнерських інсталяцій, складних композицій, архітектурних ансамблів тощо.

Пропорціонування лежить в основі побудови будь-якої предметної композиції. Якщо в звичайній композиції вчені виділяють такі її види, як: площинна, фронтальна, *об'ємна та глибинно-просторова*, то саме всі чотири з них можна віднести до об'ємно-просторового аналізу пропорціонування в зодчестві.

В наш час вся архітектурна наука переживає надзвичайні зміни, оскільки її сучасна генеза і становлення відбувається на зламі світоглядних ідей і уявлень, які полягають в переосмисленні необхідності системного переходу від ручного площинного проектування до епохи створення і впровадження передових комп'ютерних технологій та програм з 3Д-візуалізації і обробки об'ємних моделей і цифрових зображень, що само-по-собі вже є логічно-змістовним продовженням і своєрідним завершенням

теорії неевклідової геометрії, запропонованої свого часу відомим російським вченим М.І.Лобачевським. Однак, необхідно зазначити, що незважаючи на значну роль об'ємно-просторових моделей в прикладному проектуванні, вихідною і первинною є саме першочергова розробка **площинних композицій панорамних розгорток** по вулиці та фасадів проектованого об'єкта, оскільки саме вони і формують в результаті остаточне об'ємно-просторове рішення прикінцевої стадії розробки.

Багато визначних вчених вважають, наприклад, що класичні архітектурні ансамблі Стародавньої Греції та Риму, Персії та Візантії, або комплексна відбудова післявоєнного Хрещатика в Києві в 50-х роках ХХ ст. потребували перш за все обов'язкового створення цілісної **площинної** панорамної розгортки всієї вулиці, а не її окремих сегментів. В іншому випадку потенційні глядачі не отримали б ефекту комплексного і цілісного сприйняття всього ансамблю загалом, а самі твори не викликали б такого масового захоплення їх довершеністю і красою. В наш час досить багато представників творчих професій (архітектори, дизайнери, художники), ставши заручниками сучасних комп'ютерних технологій, досить помилково не визначають провідної ролі теорії і методики пропорціонування в процесі гармонізації площинних і об'ємних композицій на різних рівнях, хоча саме співвідношення вони масово використовують у своїй проектній роботі на комп'ютерах. Іноді навіть побутує думка, що коли на протязі тисячоліть до цих пір науковцями не було запропоновано скільки-небудь достойної і самодостатньої методики **комплексного пропорціонування**, наприклад, в прогностиці, прикладній архітектурі або мистецтві, то не варто й зараз витрачати на це час, а покладатись і надалі на творчу інтуїцію. Але разом з теорією пропорціонування поступово нівелюється і обов'язкове застосування в процесі прикладного проектування таких основних **засобів** АК у вирішенні проблем гармонізації архітектурного простору, як: симетрія та асиметрія, ритм та метр, нюанс і контраст, масштабність (співмасштабність людині), цілісність і супідрядність, синтез мистецтв тощо. Чи не саме через це за останні 20 років ми маємо таке значне погіршення естетичної якості вулиць та панорамних видовищних розгорток в столиці та багатьох інших містах України?

В.О. Тімохін,
*доктор архітектури, професор, завідувач кафедри
Дизайну архітектурного середовища
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ЕСТЕТИКА В ОСВІТІ АРХІТЕКТОРА

Сьогодні, коли можновладці і суспільство в багатьох країнах світу ще не вирішили куди віднести архітектуру – чи до техніки, чи до мистецтва, – серед практикуючих архітекторів і освітян, як недивно, це питання також повисло у повітрі. Разом з тим серед багатьох провідних фахівців починає домінувати думка, що архітектура все ж таки відноситься до гуманітарної галузі, а відтак ближче до мистецтва (У. Еко). У незалежній Україні, як і за радянських часів архітектура з бюрократичним запалом була віднесена до технічних наук, хоча архітектурні факультети існували і в деяких Академіях мистецтв. При цьому більшість архітектурних факультетів, як правило, функціонували і функціонують на правах падчерок і пасинків у технічних університетах. Це складає ще одну місцеву проблему узгодження освітянських програм з інтересами технічного університету, співучасті суміжних інженерних кафедр у підготовці архітекторів т. ін. Інша і більш важлива проблема полягає у повноцінній підготовці студентів не тільки з інженерних, але й з художньо-естетичних дисциплін.

Начебто такі передумови існують: естетику починають викладати як розділ філософії, окремі художньо-естетичні знання студенти отримують при викладанні історії мистецтв, архітектури та містобудування, на заняттях з рисунку, живопису та скульптури т. ін. Нажаль у навчальному плані бакалаврів відсутні курси профілізації, де розглядалися би сучасні естетичні проблеми. До розгляду цих проблем не залучені провідні дисципліни архітектурної освіти, а саме архітектурне проектування й архітектурна композиція. Відсутній структурологічний і змістовний зв'язок між викладанням філософією й історією мистецтв цих проблем, особливо це стосується естетичних проблем сучасної архітектури. Ці та інші проблеми поступово вирішуються в КНУБА, де в останні роки на деяких кафедрах архітектурного факультету були започатковані спецкурси з естетики, які викладаються для студентів, що навчаються за магістерською програмою.

На кафедрі дизайну архітектурного середовища вже другий рік поспіль викладається нова дисципліна «Естетика архітектурного

середовища», яка доповнює, поглиблює та узагальнює знання студентів з естетики міського середовища. Окрім загальних засад і принципів художньо-естетичного формування та розвитку архітектурно-містобудівного середовища в курсі лекцій пропонується більше уваги приділити прикладним аспектам, а саме особливостям формування художніх образів середовища, методам і прийомам стилізації та жанрового проектування.

На тлі розгляду загальних естетичних проблем, визначаються місце і роль архітектури в класифікації та морфології сучасного мистецтва. Розвиток форм багат шарового міського середовища – міська тканина і каркас, урбанізовані ландшафти та урбооболонка – пов'язується з естетикою історизму і техніцизму, з органічною естетикою і естетикою ноосфери, а також з естетичними концепціями архітектурно-містобудівного середовища. Серед них концепції: міста-колажу (К. Роу, К. Лінч, О. Гутнов), міста-палімпсесту (А. Грумбах), концепції абсолютної та архіпелагової архітектури (П. Аурелі, М. Унгерс, Р. Колхас т. ін.), антиестетична концепція віталізму (К. Танге) т. ін.

Аналіз концептуального розвитку архітектурного середовища дозволив розглянути особливості формування естетичних засад модернізму, постмодернізму й альтернативних напрямів розвитку архітектури, а також особливості і авторську концепцію формування художніх образів на основі використання аналогій, схем, алегорій і символів. На цій основі формулюються основні засади і принципи жанрового архітектурно-містобудівного проектування, яке включає жанри архітектурної топіки (архітектопіки), архітектурної риторики (архітекторики), архітектурної тропіки (архітетропіки) і архітектурної поетики (архітектетики).

Підсумовуючи, слід відмітити, що сучасна архітектура, яка фактично втратила статус пластичного мистецтва, вже сьогодні прагне до його повернення і до змін в художньо-естетичній підготовці студентів-архітекторів. Ці зміни повинні торкнутись всіх її складових в напрямі переформатування таких дисциплін, як філософія та історія мистецтв, архітектурне проектування і композиція, рисунок, живопис і графіка, спецкурсів і курсів профілізації в підготовці бакалаврів і магістрів архітектури.

Н.Є. Трегуб,
кандидат архітектури, професор, завідувач кафедри
«Дизайн середовища»
Харківської державної академії дизайну і мистецтв

МЕТОДИКА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ (ТРАНСФОРМАЦІЇ) ХУДОЖНІХ ТВОРІВ В АРХІТЕКТУРНО-ДИЗАЙНЕРСЬКОМУ ПРОЕКТУВАННІ

Термін «інтерпретація» в дизайні (від англ. «Interpretation») має декілька трактувань: по-перше, це свідоме використання дизайнером ознак того чи іншого стилю при проектуванні виробів; по-друге – прямий перенос найбільш явних візуальних ознак культурного зразка на проєктовану річ, найчастіше в області її декору (пластичного, кольорово-графічного, кольорово-фактурного, текстурного); по-третє, це створення підкреслено декоративної форми об'єкту розробки шляхом наслідування зовнішніх форм природних або створених людиною об'єктів. Термін «трансформація» походить від пізно-латинської «transformation» – перетворення. Методом трансформації користувалися у школі Bauhaus. Основна операція інтерпретації – це формалізація об'ємно-пластичних, колористичних, графічних мотивів, з можливістю їх спрощення, узагальнення (розглядається як прийом стилізації), або, навпаки, з можливістю акцентування на них уваги, їх домінування, централізації, організації з метою досягнення бажаного смислового і декоративного враження, стильової виразності. Розрізняють два види інтерпретації: 1) поверхнева, що припускає наявність зразку для наслідування або елементів вже існуючого стилю; 2) декоративна, що характеризується зв'язком з просторовим середовищем.

На кафедрі «Дизайн середовища» ХДАДМ за програмою дисципліни «Основи композиції та проєктної графіки», а також в курсовому та дипломному проєктуванні міського середовища, інтер'єрів і меблів студентами виконуються завдання на інтерпретацію графічної роботи майстра українського авангарду, або творів голландського живописця Пітера Корнеліса Мондріана (1872 – 1944 рр.), чи засновника оп-арту Віктора Вазарелі або використовуються прийоми інтерпретації будь-якого історичного стилю (наприклад, «еклектики») чи регіональних стилів (китайського, арабського, українського тощо). Вибір для трансформації робіт художників-авангардистів обумовлений, перш за все, тим, що у Харківському художньому інституті у 1932 році працював на посаді

штатного професора графічного відділу Василь Єрмілов, який уособлює плеяду художників-авангардистів 1910-1930 рр., принципи конструктивізму та «виробничого мистецтва». Рідкісні репродукції робіт автора (ескізи плакатів і розписів, зразки книжково-друкованої графіки) зберігалися у Київському музеї українського мистецтва. У співавторстві з архітектором К. Жуковим у 1912 році він розробив ескіз майолікового панно для фасаду будинку Харківського художнього училища (корпус № 1 ХДАДМ). У 60-ті роки Василь Єрмілов займався грандіозними монументальними проектами: «Пам'ятник-музей Пікассо», святкове оформлення площі біля Держпрому в м. Харкові. У 1962 р. в Харкові відбулась персональна виставка В. Ермілова (до 50-річчя творчої діяльності).

Композиційні вправи на інтерпретацію (трансформацію) робіт художників авангарду складається з 2-х етапів: 1) виконання кольорової копії композиції майстра та виявлення закономірностей організації композиційної системи з геометричних форм методом графоаналітичних побудов (пропорціювання); 2) розробка студентом власної композиції на основі проаналізованої роботи майстра в одному з трьох типів: фронтальної, об'ємної або глибинно-просторової. На основі однієї площинної графічної композиції можливо здобути велике різноманіття об'ємно-просторових трактовок. Невичерпність комбінаторних варіантів з геометричних форм доводить їх перспективність і довготривалу актуальність як при вирішенні завдань формування комфортного архітектурно-художнього середовища, так і у методиці навчального процесу. Це можна простежити на прикладі інтерпретацій (трансформації) композиції В. Єрмілова «Гітара», елементи якої були використані студентами спеціалізації «Дизайн меблів» у курсових і дипломних проектах (комплект меблів для готельного номеру «Митець» в м. Харкові (студ. 4 к. ДМ. Груша, дипломна робота бакалавра), об'ємно-просторове рішення архітектурно-ландшафтного середовища по вул. Мистецтв, 7/9 (студенти 1 к. спец. АЛС), екстер'єрна лава (студ. 5 к. ДМ Шупта А.).

Завдяки своїй «абстрагованості» колірно-формальні (безпредметні) об'єкти викликають у людей різні аналогії та безліч асоціацій, залежних від їх загальної освіченості й культури індивіда. Кожна культова система створювала власну парадигму, яка визначала семантику геометричних фігур: *коло* в багатьох традиціях символізувало Космос, вселенський простір, небесне тіло; *квадрат* – чотири сторони світу, землю, плодоносність; *трикутник* – магичне число 3, вище божество, жіноче

начало. Розглянута методика творчої підготовки на факультеті «Дизайн середовища» ХДАДМ свідчить про її перспективність в контексті шляхів розвитку сучасної архітектурно-дизайнерської освіти, яка ґрунтується на синтезі мистецтв в архітектурному проектуванні і дизайні.

УДК 72.07-7.071

Ю.В. Третяк,

*доктор архітектури, професор кафедри Рисунка і живопису
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ТРАДИЦІЇ І СУЧАСНІСТЬ ОСВІТНІХ КОНЦЕПЦІЙ БАУХАУЗА: ЧИ Є ПОТРІБНИМ І МОЖЛИВИМ ПОВЕРНЕННЯ ДО ВИТОКІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Професійна етика в архітектурі, дизайні та мистецтві, яка є основою і основним джерелом методики процесу виховання молодих фахівців та є проблемою філософською й соціальною, переживає часи змін.

В. Гропіус вважав, що основним недоліком старої академічної освіти була її спрямованість на виховання унікального художника-генія, що приводило до відособлення унікальної "професії" художника, архітектора, скульптора у художньому "тумані", або, іншими словами, у невизначеному замкненому соціальному просторі. З цих позицій голова Баухауза виступав за виховання середнього художника методами продуктивного навчання відповідно потребам виробництва і народу. З точки зору Гропіуса, виробниче навчання залишається ділетантським, якщо його основу складає традиційне малювання "проектів", яке не змінює відносин між життям та мистецтвом.

Дійсно, і сьогодні існує проблема "паперового" навчання архітекторів та дизайнерів, коли під час проектування об'єкту немає розуміння його технічного і реального виготовлення, не відбувається взаємозв'язок власних пропозицій із практичними можливостями їх виконання.

"Уся художня діяльність повинна бути пов'язана із виробництвом". Гропіус розглядав, що є виробництво в архітектурі та дизайні, а також методи його охоплення та надання йому форми. Мався на увазі процес будівництва (виробництва), який Гропіус розглядав як такий, що базується на єдності особистостей у загальній колективній роботі. Таким чином, художнє виробництво повинно бути спрямованим на потребу народу і

протиставлялося відособленості кожного "унікального" художника, що виробляє твори "салонного" мистецтва [1].

Які ж головні властивості виробництва за Гропіусом? Це – "кількість" і "рух". Велика кількість предметів організовується людиною у середовище "реального світу". Предмет не може існувати сам по собі, а тільки завдяки наданому людиною призначенню. Рух, за думкою Гропіуса, є "силою", яка "організовує" кількість, а кількість і рух, у свою чергу, є кінцевими уявленнями нашого розуму. Отже, простір формується людиною за допомогою власної душі, розуму і тіла – усією сутністю, тому у художньому творі, будь то річ чи простір, знаходять своє втілення усі закони реального, духовного і особистісного світу.

Динамічний художній твір, що розвивається у просторі, часі та уявленні людини, можна створити лише тоді, коли з'являється можливість оволодіти законами оптики, механіки, акустики тощо і підкорити усі ці засоби духовній ідеї, яка складає основу твору. На цих духовних передумовах будувалася програма навчання художньо обдарованих особистостей у Державному Баухаузі. Ідея не просто синтезу мистецтв, а синтезу замість мистецтва і так званих "напрямків", досягнення внутрішньої цілісності в художньому творі – просторі, де зникають межі між архітектурою, монументальним і декоративним мистецтвом – стала предтечею сьогоdnішнього середовищного дизайну та застосування критерію доречності творів мистецтва у середовищі. Відповідно до цих ідей цілісності творчості були розроблено принципи організації творчого процесу художньої освіти, а також методи і засоби навчання "будівництву" у галузі пластичних видів мистецтва у Баухаузі.

Сьогодні, як і сто років тому, коли В.Гропіус відмічав відсутність єдності та розуміння між інженерами, комерсантами і художниками, проблема створення "самостійних" художніх творів, що не відповідає потребам суспільства та існують поза контексту навколишнього середовища, безумовно існує і викликає питання: що сьогодні втілює дух архітектурно-мистецьких шкіл в Україні? Відсутність експериментального будівництва в архітектурно-дизайнерських школах не дає реалізовувати теоретично сформульовані ідеї та "намальовані" проекти. Втрата радості колективної творчої праці студентів і викладачів викликає непорозуміння, нездорову конкуренцію, невміння і небажання працювати в команді. Можливо, майбутнє вітчизняної школи архітектури й дизайну – у поверненні професійної єдності, у поліфонічному оркестровому характері праці, де кожен художник співає в унісон, але не домінує, має свій голос і

веде свою унікальну партію, створюючи багат шарове контрапунктне мистецтво та нову професійну етику.

Література:

1. Гропиус В. Идея и структура Баухауза. – URL: <http://theory.totalarch.com/node/446> (дата звернення: 1.11.2019)

І.І. Устінова,

*доктор архітектури, професор кафедри Містобудування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В АРХІТЕКТУРІ ТА МІСТОБУДУВАННІ ЗАРАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Неоднозначне розуміння суті процесу переходу біосфери у стан, керований людським розумом – ноосферу визначило різне ставлення до природи, й обумовило виникнення проблем, які нині визначаються як екологічні. Суть хибного розуміння сформульована гаслом «ми не можемо чекати благостинь від природи...», під яким зросло не одне покоління людей, які «воістину не відаючи, що творять» приймали геологічні за масштабом і катастрофічні, за суттю, управлінські рішення, такі як будівництво «заради електрифікації країни» каскаду водоймищ на Дніпрі чи на Нілі; або розробляли плани повороту Північних річок для зрошення пустель Середньої Азії; зміни напрямку течії Гольфстрім для потепління клімату на півночі Росії; запилення стратосфери для «охолодження Землі» в умовах глобального потепління.

Проблема становлення екологічної освіти сьогодні зумовлена тим, що предмет екології, як правило, підмінено предметом охорони природи, а екологічні проблеми зведено до питань лише забруднення компонентів середовища (повітря, води, ґрунтів, біоти). В силу незавершеності теорії ноосфери, сьогодні практично немає наукової теорії, яка могла б стати керівництвом до дії в області вирішення екологічних проблем. Недостатньо сказати: це треба почистити, оце поправити, а це закрити. Необхідно науково обґрунтувати програму дій на тривалу перспективу. Й тут поки безсилі й Всесвітня стратегія охорони середовища, й міжнародні програми щодо сталого розвитку.

«Нерозв'язність» екологічної проблеми обумовлена мозаїчністю нашого мислення та неповнотою наукового апарату, який не в силах

охопити те, що відбувається в біосфері, антропосфері та соціумі. Тому як пов'язати наші архітектурно-містобудівні рішення із концепцією біосфери? Як перевести цю концепцію на мову прийняття проектних рішень в країні, регіоні та домі, великому домі людства «Ойкос»? Й про яку екологічну освіту можна тут говорити? Чому слід навчати, щоб нові покоління не накоїли ще більше серйозних помилок? А відповідь проста – вчити треба виробленню екологічної свідомості та біосфероцентричного мислення.

Зараз існує багато підручників з охорони середовища та основам екології, в тому числі й екології міста для вищих навчальних закладів. Однак в своїй більшості, вони більш нагадують посібники з ресурсоспоживання та захисту середовища. У цих підручниках, як мабуть й в нашій освіті, картина біосфери розірвана, світ розчленовано й ці частини не складаються в єдине ціле. За лавиною інформації про забруднення та деградацію компонентів середовища ховаються знання про те, як улаштована Природа і що робить Ойкос придатним для Життя.

Природно постає питання, що означає «екологічно грамотна людина»? Перш за все, така людина має знати з чого «зібраний» та як «влаштовано» наш Світ; тобто мати екологічну основу свідомого мислення, яка об'єднує віру, знання, розуміння та вміння діяти. В аспекті означеного, для розв'язання екологічних проблем, необхідною стає трансформація моделі освіти. Екологічній освіті, заради виживання людства в умовах довкілля, що змінюється під впливом його ж діяльності, та збереження цивілізації, потрібні не «предметно», а «проблемно» орієнтовані знання про єдиний для всіх наук об'єкт – Світ навколо і в нас, що дозволить дійти до співпраці із Законами природи та діалогу між професіоналами.

На формування такого мислення спрямовано й спецкурс «Екологічні основи містобудівної діяльності», який викладається автором більше 20 років на кафедрі містобудування КНУБА. В межах цього лекційного курсу екологічний світогляд студентів формуються на базі синтезу знань, фундаментальною основою яких є універсальна система загальних законів розвитку системи природа – суспільство – людина. Екологічний світогляд формується в процесі послідовного знайомства з системою базових понять екології, концепцій екосистемної саморегуляції та етогенезу, філософією екологічної кризи, основами «хвильової урбаністики» та урбофізики екологічного простору, що формує уявлення про логіку проектування сталого розвитку в рамках існування його універсальної основи – фундаментального закону збереження потужності (Лагранж, 1788; Максвелл, 1855). Розглядаються поняття рівноважні-нерівноважні системи,

йдисипативні-антидисипативні процеси, що дає можливість побачити хвильові тенденції в коеволюції «живого й неживого». Акцентується увага на принциповій відмінності глобального й локального процесів еволюції та розрізнення її механізмів дії (зростання, прискорення, біфуркація).

Означене дозволяє домогтися певної «голографічності» в сприйнятті нашого Світу студентами та наново осмислити: «Навіщо Природі Людина»? Особливе місце в лекційному курсі приділяється аналізу сучасного стану в загальній динаміці розвитку України та її регіонів як еколого-містобудівних систем різного рівня їх просторової цілісності; визначенню еколого-містобудівних засад та концептуальному моделюванню людських поселень як Екополісів.

Г.Н. Ушаков,

кандидат архітектури, доцент кафедри

Основ архітектури та архітектурного проектування

Київського національного університету будівництва і архітектури

ORCID: 0000-0002-3459-9723

МЕТОДИКА КЕРУВАННЯ УМОГЛЯДНИМИ ОБРАЗАМИ ПРИ НАВЧАННІ, АРХІТЕКТУРНО-ДИЗАЙНЕРСЬКОМУ ПРОЕКТУВАННІ ТА ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

У сфері візуальних мистецтв, архітектурі і дизайні однією з особливостей у комплексі навичок є вміння ефективно використовувати умоглядні візуальні образи чи з пам'яті, чи створюючи нові. Спеціальне цілеспрямоване тренування образної уяви під час фахового навчання та подальшої практичної діяльності посилить рівень індивідуальних можливостей до проектування і художньої творчості, а також для будь-якого навчання. В основі цих можливостей тренування здатності пригадувати яскравий стійкий образ, створювати і видозмінювати новий умоглядний образ предметів чи середовища, уявляти проєкцію умоглядного образу на площину картини чи проєкцію образу предмета у певне навколишнє середовище, уявляти зміни у навколишньому оточенні. Чим частіше людина пригадує візуальне середовище і утримує його в уяві деякий час, розглядаючи деталі образу, тим більше посилюється вміння оперувати образами з пам'яті чи уяви для вирішення творчих завдань. Аналогічний ефект відбувається при виконанні вправ нарисної геометрії –

посилюється здатність до просторового мислення. Також у цьому напрямку використовуються вправи для художників, коли вони малюють з натури по пам'яті без безпосереднього спостереження. Вміння уявляти зображення у різних формах детальності до його виконання – основа майстерності багатьох відомих художників, серед яких, наприклад, Михайло Врубель і Іван Айвазовський. Аналогічно великі переваги має вміння оперувати образами в уяві і для архітекторів і дизайнерів в якості професійної фантазії. Певні психологічні особливості процесів образної уяви можна знайти у спеціальній і популярній літературі, де описується ейдетизм або ейдетика. Однак здатність людини розвивати можливості образної уяви – комплексне явище, яке постійно досліджують психологи, але паралельно за всіх часів використовують творчі люди: художники, винахідники, вчені.

Наводимо комплекс вправ, які представлені у послідовності від простіших площинних образів до більш складних.

– Умоглядне відтворення зображення. (Картина, яку бачили в музеї, ілюстрація в книжці, світлина. Роздивились – і потім уявляємо).

– Умоглядний перегляд книжок, статей, конспектів.

– Умоглядне відтворення предмета з обертанням. (Будь-яка річ подумки уявляється максимально чітко і повільно обертається).

– Умоглядне переміщення у реальному інтер'єрі, у виставковій чи музейній експозиції з наближенням до експонатів. (Простіше починати з уявного переміщення всередині будинку, де часто перебували).

– Умоглядне відтворення зовнішнього вигляду реальної будівлі.

– Умоглядне переміщення у середовищі реального міста.

– Умоглядне відтворення реального природного місця.

– Умоглядне відтворення реальних подій.

– Проекція умоглядного образу у реальне сприйняття оточення. (Наприклад: уявляти образ до його зображення на папері; уявляти як виглядатимуть у реальному інтер'єрі певні предмети чи меблі, уявляти перепланування приміщень під час знаходження у інтер'єрі, що буде перебудовуватись; уявляти як буде виглядати нова будівля, дивлячись на існуючу ситуацію навколо ділянки або світлину цієї ситуації).

– Умоглядне створення зображення. (Площинне середовище).

– Умоглядне створення предмету. (Обертається у різні боки).

– Умоглядне створення інтер'єру. (Уявляємо себе при русі всередині).

– Умоглядне створення будівлі. (Уявляємо себе навколо і всередині).

– Умоглядне створення "фільму" подій.

Умоглядне відтворення – це пригадування візуального образу після безпосереднього сприйняття або відразу, або через якийсь час. Допомагає утримувати перед внутрішнім сприйняттям стійкий образ його динамічне роздівляння в деталях і частинах. Образ зображення, предмета чи середовища може бути при цьому нечітким і ми бачимо чітко різні частини, ніби рухаючи зону основної уваги. Насправді, ми так само сприймаємо і реальне середовище, рухаючи невелику зону чіткого бачення. Серед наведених вправ відповідно до напрямку діяльності можна обрати лише деякі для використання, але бажано починати з пригадування реальних образів і потім починати створювати уявні образи. Якщо закріплюється звичка періодично яскраво пригадувати якісь конкретні гарні міста, природу, інтер'єри, твори мистецтва, то це і буде потужним тренуванням умоглядних можливостей. А для ефективного запам'ятовування візуальних образів корисно їх пригадати і роздівлятись подумки відразу після сприйняття або найближчими днями, наприклад, пройтись подумки по музею, де перебували сьогодні.

Д.І. Філіпова,

*аспірант кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ФОРМУВАННЯ ПЕРЦЕПТИВНОГО ОБРАЗУ ЯК СПОСІБ ГАРМОНІЗАЦІЇ АРХІТЕКТУРНОГО ПРОСТОРУ

Художники пишуть свої роботи, працюючи в «площині аркуша», скульптори створюють скульптуру, працюючи з об'ємом, архітектори працюють з усіма вищезазначеними параметрами: площиною, об'ємом і простором.

Створення функціонально та естетично комфортного архітектурного середовища і є гармонізацією архітектурного простору. Шляхи гармонізації можна розділити на 3 основні напрямки: функціональність, правильність комунікативних та інженерних вирішень, естетична виразність.

Так як сучасна людина для життя, роботи та проведення дозвілля потребує, в першу чергу, емоційно сприятливого середовища, велику увагу слід приділити перцептивному образу, який виникає у людини, при спогляданні певної будівлі. На сприймання простору впливають такі

аспекти як форма, колір, величина, взаємне розташування об'єктів відносно один одного, рельєфу, віддаленості, напрямку. Відчуття людини у сприйнятті архітектурного образу окрім персональних особливостей сприйняття, визначаються самим «тілом людини», що займає певне місце в просторі і володіє певними просторовими ознаками – формою, величиною, трьома вимірами, напрямком руху у просторі.

На теоретичній основі формування простору та форми, з яких складається образ будівлі, можна виділити декілька чинників. *Співрозмірність* – визначає закономірність організації простору за співвідпорядкованістю компонентів, прийоми побудови об'ємів споруди і взаємовідношення між нею та загальною композицією, *тектоніка* – створена для опису механізмів, які визначають побудову архітектурної форми в просторі, в основі яких закладені прийоми і методи дослідження форми, *перцептивний образ* – емоційне сприйняття архітектурного простору за допомогою органів відчуттів, на які впливають асоціації, колір, емоції тощо. До факторів, що формують перцептивний образ належать наступні аспекти, кожен з яких відіграє свою важливу роль при перцептивному сприйнятті: *формування перспективних ракурсів* – враховує прагнення людини рухатись в напрямку високої домінанти, створює бажані напрямки руху, *концентрація погляду* – візуальні осі, які використовуються для виразності перспективного ракурсу, *замкнений простір* – підсвідомо викликає відчуття захисту, безпеки, використовується при формуванні атриумів, закритих площ тощо, *злам планувальної осі* – використовується для оптичного зменшення «коридорного» простору, надає психологічний ефект зменшення шляху, *композиційні основи* – динаміка чи статика будівлі, врівноважена/не врівноважена композиція, горизонталі: вертикальне компонування об'єкту чи вертикальне, нюанс та контраст певних частин будівлі відносно інших, ознаки законів метро-ритму, симетричність, асиметричність чи дисиметричність тощо.

На сьогоднішній день питання гармонізації архітектурного простору набувають все більшої актуальності. Переважна більшість архітектурних об'єктів не задовільняє певною мірою гармонічне сприйняття їх архітектурного образу та не має естетичної виразності. У зв'язку з розвитком суспільства та його потреб, архітектурні об'єкти з часом ще більше перестають задовольняти потреби споживача та, відповідно, «тримати» свій гармонічний образ. Дану проблему можна вирішити шляхом реконструкції будівлі – внутрішнім або зовнішнім. Внутрішня

реконструкція передбачає зміну або додавання нових функціональних зон, оновлення існуючих або прокладання нових комунікативно-інженерних вирішень, робота над окремими елементами інтер'єрного простору. Зовнішня реконструкція передбачає зміну естетичної виразності, образу будівлі, роботу з екстер'єром та прилеглою територією. Наприклад, сьогодні один із найбільш розповсюджених та бюджетних способів оновлення фасаду – нанесення муралів. Не перебуваючи у статусі реконструкції, не зазнаючи функціональних та інженерних трансформацій, будівля може повністю змінити свій перцептивний образ відносно глядача і перетворитися із сірого рядового житлового будинку у будинок-орієнтир та своєрідний сигніфікатор у місцевості свого розташування.

Архітектурний простір стає «відчутним» в результаті гармонійного поєднання простору, форми та функцій. Дана складна поліфонічна структура визначається «діалогом» вищезазначених факторів. І чим більш вони узгоджені між собою, тим більш співзвучно вони відкликаються у споглядача.

УДК 725.9+726+72.01 **В.О. Хайдуков,**
*аспірант кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ГАРМОНІЗАЦІЇ АРХІТЕКТУРНОГО ПРОСТОРУ ПРАВОСЛАВНИХ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ ЦЕНТРІВ

Актуальність. Останнім часом, питання гармонізації архітектурного простору є одним із напружених у архітектурі. Тому на будь-який архітектурний проект це питання звертає увагу сучасної людини, яка потребує враження сприятливого середовища.

Якісна архітектура поступово оволодіває інтеграцією в навколишнє середовище. Від зодчого потрібна здатність будувати в умовах різних кліматів і ландшафтів. Наприклад, Ренцо Піано в культурному центрі Жибао в Новій Каледонії продемонстрував зв'язок з місцевою культурою і ландшафтом. Тому стає можливим крім відтворення займатися і розвитком регіонального простору.

Однією з форм культури є дозвілля. Останнім часом, досвід, який набула педагогіка за період свого розвитку окреслює дозвіллеву діяльність

в наступних формах: активний відпочинок; розваги; свята; самоосвіта; творча діяльність [1,15].

У сучасних умовах, вивчення морально-етичних норм у Православ'ї крім традиційних форм освітньої діяльності, наприклад, недільних шкіл, для закріплення отриманих теоретичних знань має практичний прояв саме в дозвілєвій діяльності. Запропоновано, що прикладом закладу дозвілля, який об'єднав би всі п'ять вищезгаданих форм є духовно-просвітницький центр.

Мета. Виявити рівні формування гармонійного архітектурного простору духовно-просвітницьких центрів. На основі концептуальних засад та особливостей формування принципів архітектурно-планувальної організації духовно-просвітницьких центрів встановити аспекти гармонізації архітектурного простору ДПЦ.

Основні результати дослідження. Сформовано рівні гармонійного архітектурного простору. Створено концепцію формування духовно-просвітницького центру та на її основі – головні функції та функціональне зонування ДПЦ. Встановлено основні аспекти гармонізації архітектурного простору духовно-просвітницького центру.

Гармонійний архітектурний простір створюється на двох рівнях: укрупнений (макро); середній (мікро та мезо).

Новітні технології дозволяють створити перетікаючий простір між інтер'єром та екстер'єром, між архітектурним середовищем та архітектурним простором (за визнач. Рочняка Ю.А. [2,86]). Такий простір створює візуально-функціональний зв'язок між двома рівнями.

На укрупненому рівні гармонізація простору проходить шляхом візуально-функціональної рівноваги будівель чи споруд та навколишнього середовища. На середньому рівні гармонійний архітектурний простір окремої типології пов'язаний з її виразною концепцією, головними функціями та функціональним зонуванням.

Концепція духовно-просвітницького центру полягає в доповненні богослужбової та інших функцій соціально-культурною. ДПЦ має відповідати всім вимогам дозвілєвій діяльності. Для підтримання гармонії в родині однією з головних функцій є сімейне дозвілля.

Сформовані три головні функції православного ДПЦ: аксіологічна; просвітницька; сімейного, творчого та/чи культурно-масове дозвілля. Спеціалізація ДПЦ залежить від переважання виду дозвілля. На основі головних функцій було сформоване зонування православного ДПЦ: вхідна;

культурно-просвітницька; культурно-дозвільна; адміністративна; службово-побутова.

Аспекти гармонійного архітектурного простору ДПЦ наступні:

- образність — візуально-інформаційний акцент закладу; за наповненістю займає фасад ДПЦ: повністю, частково, частина ансамблю;
- впізнаваність — візуально-культурний знак закладу;
- емоційна комфортність — гармонічне сприйняття всіма органами відчуття людини;
- самозрозумілість - візуально-функціональний зв'язок закладу; зрозуміле візуальне уособлення функціональних зон;
- безпека та доступність — можливість безперешкодно потрапити в усі функціональні зони закладу;
- контекстуальність — просторово-інформаційна наповненість закладу; збереження цінного архітектурного простору та навколишньої середовища, включаючи пам'ятки історії та архітектури.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Результати проведеного пошукового дослідження стали підґрунтям під час виконання магістерської випускової роботи. Дипломи першого ступеня і Національної спілки архітекторів України (НСАУ), нагорода за проект магістерської дисертації за “Відтворення ідеї гармонійної архітектури”, представлена на XXVIII міжнародному огляд-конкурсі дипломних проектів випускників архітектурних та художніх спеціальностей закладів вищої освіти України, що проходив у м. Рівне.

Висновки. Аспекти гармонізації залежать від візуально-культурної, інформаційної, функціональної та просторово-інформаційної наповненості закладу. Щодо останнього, то, якщо ми не цінуємо нашого минулого, не вивчаємо його, не аналізуємо помилки і, навпаки, прогресивні сторони минулого, нас, так само як і ці будівлі, чекає поступове руйнування і забуття.

Архітектор, як представник мистецтва, оперує в першу чергу просторами. І його просвітницьке завдання перед суспільством полягає в створенні таких просторів, які б залишали емоційний відбиток у глядача, розум якого, аналізуючи враження, приводив би до внутрішньої його еволюції.

Список використаних джерел:

1. Мумриков О. А. Духовно-просветительские центры: актуальность и перспективы // Вестник ПСТГУ. Серия IV: Педагогика. Психология. 2010. Вып. 3 (18). С. 13-20.

2. Рочняк Ю. А. Архітектурний простір і архітектурне середовище: пошук відповідності / Ю. А. Рочняк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2001. – № 429 : Архітектура. – С. 84–87. – Бібліографія: 10 назв.

Чан Пен,

художник, аспірант

Київського національного університету будівництва і архітектури

АРХІТЕКТУРНІ ФОРМИ І СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРОСТОРУ В ДАВНЬОМУ КИТАЇ

В Китаї з давніх часів архітектура і будівництво підпорядковувались принципам фен-шуй, канонам таоїзму (даосизму), конфуціанства і буддизму, соціальній ієрархії. Так, будівлі орієнтували по осі північ-південь, орієнтуючи їх головними фасадами на південь, розмір і ступінь декорованості будівлі напряму залежали від статусу власника та важливості самої будівлі. Архітектура розглядалась як один з засобів гармонізації оточуючого простору, разом з іншими засобами, наприклад, природним оточенням, або сакральними. Мистецтво в Китаї, на відміну від мистецтва Європи, відігравало не тільки естетичну, гедоністичну або виховну роль, воно втілювало містичний прихований зміст і через символічні зображення, елементи декору і навіть кольори виражало певний зміст. Наприклад, засобами кольору виділяли імператорські будівлі, де активно використовувався жовтий і золотий кольори – кольори імператора, в імператорських будівлях статус Сина Неба підкреслювало зображення Дракона. Важливість споруд за їх функціями виражалась через їх розмір, масштаб, а також засобами синтезу мистецтв, оскільки будівлі прикрашали розписи, різьблення по дереву і каменю та скульптурні зображення. Кожне зображення виражало певний зміст, навіть такі деталі, як фігурки на кутах дахів, показували ієрархію будівлі. Встановлювались такі фігурки на житлових, репрезентативних та паркових спорудах, які належали тільки імператору і членам його родини та чиновникам вищого рангу, причому

чиновник не міг прикрасити дах такою ж кількістю фігурок тварин, птахів та фантастичних істот, як імператор.

Поза межами Китаю більш відомі китайські традиційні культові споруди та ансамбль імператорського Забороненого міста в Пекіні, тоді як специфіка малих архітектурних форм відома значно менше. На основі аналізу характерних паркових павільйонів та альтанок в різних частинах Китаю було аргументовано, що найбільш акцентним елементом, який формує активний силует споруди, який асоціюється з Китаєм у іноземців, є дах оригінальної форми, з угнутими догори чи донизу кутами, багатоярусний та ступінчастий або два спарованих дахи. Живописність китайських дахів не була простою естетичною примхою. Обриси китайських дахів виражали певний зміст, символізуючи крила птаха та сутність «ян» в кутах дахів. Поняття протилежностей «їнь» та «ян», які породжуються початковою цілісною матерією тайцзи, були основою космогенеза в традиційній китайській філософії (кит.трад.陰陽, спр.阴阳, пиньїнь: *yīnyáng*). Одна з наукових версій припускає походження символізму їнь-ян в таоїзмі від буддизму в період I-III ст.н.е., і поступово їнь-ян стало основою Всесвіту, яке розкриває сутність Дао (постійна зміна всього навколо і взаємне доповнення протилежностей, коли одне підкреслює природу другого, баланс і гармонія протилежностей). Взаємодія і антагонізм водночас їнь і ян породжують п'ять стихій-першоелементів – воду, вогонь, дерево, метал і землю, з яких виникає все розмаїття матеріального світу. «Інь» було символом півночі, тіні, холоду, землі, Місяця, спокою. «Ян» символізувало позитивний початок, південь, світло, тепло, небо, Сонце, рух. Вважалося, що субстанція «ян» породжує і трансформує духовний початок ци, а «їнь» зрощує і формує матеріальну оболонку.

Б.С. Черкес,
доктор архітектури, професор, директор Інституту архітектури;
Г.П. Петришин,
кандидат архітектури, професор, завідувач кафедри Містобудування
Інституту Архітектури
Національного університету «Львівська політехніка»

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ЗАДЛЯ ПОБУДОВИ СУЧАСНОЇ АРХІТЕКТУРНО- МІСТОБУДІВНОЇ ОСВІТИ

В архітектурі та містобудування особливо цінним є досвід різних способів формування комфортного середовища. Кафедрою містобудування Національного університету «Львівська політехніка» у співпраці з іншими кафедрами на основі угоди про співпрацю спільно з кафедрою містобудування та проектування Технічного університету Відня із залученням професорів та студентів інших університетів було проведено ряд науково-практичних воркшопів, присвячених модернізації великих міст – **New Urban Density Vienna** (у 2015 та 2016 рр.) та **Urban Density-Lab Lviv** (у 2017, 2018 та 2019 рр.).

У воркшопі у 2019 р. окрім студентів архітекторів та викладачів з Відня та Львова, у заходах прийняли участь представники Brandenburg University of Technology Cottbus-Senftenberg (Німеччина), Gdansk Brandenburg University of Technology (Польща).

Топ-тема проектування – це щільність міської забудови, функцій, населення тощо. У контексті загальноміського розвитку житлового будівництва у Львові, обсяг зданої в експлуатацію житлової забудови останніми роками почав перевищувати обсяг, передбачений генпланом. Сучасна девелоперська забудова часто суперечить тенденціям сталого просторового розвитку, а також діючим містобудівним умовам та обмеженням та створює ряд проблем у функціонуванні міста.

Велика кількість людей, що проживатиме у новозапроекттованих чи ревіталізованих кварталах, потребуватиме збільшення кількості об'єктів обслуговування, місць у освітніх та дошкільних закладах. Житлові утворення є фокусами тяжіння людей, а, значить, додаткових транспортних потоків, забезпечення паркомісцями, організації транспортного та пішохідного руху.

У рамках серії воркшопів **New urban density Lab Lviv**, студентами розроблено ряд концептуальних проектів інтенсифікації території в історичному ареалі Львова на постпромислових та деградованих територіях. Містобудівна ситуація дає змогу визначити напрям розвитку виділеної під проектування території та сформуванню її поліфункційну забудову і комфортне середовище. Ці проекти багаторазово були представлені у Львівській міській раді.

У 2019 р. для концепційного проектування були обрані міські райони післявоєнного модернізму, для яких існує нагальна потреба їх модернізації.

Було обрано два об'єкти:

– перший – житловий район при вулиці Виговського (реалізація 1957-1964 рр., модерністичне поселення, площею бл. 8 га). Це район так званого «періоду Хрущова», характеризується 5-поверховою вільною забудовою з розлеглими відкритими просторами у ній. Житлові будинки та активно використовувані відкриті простори потребують термінового перепрограмування;

– другий – житловий район при вулиці Науковій (реалізація 1970-1978 рр., обрана тема – розвиток простору вздовж центральної осі, площею бл. 9 га). Це велике поселення, що було розраховане на майже 100 000 жителів, поділяється на мікрорайони з чисельністю 10 000 - 12 000 мешканців. Найголовніша, центральна лінійна зона житлового району потребує оновлення шляхом модернізації соціальної інфраструктури та проектування громадського простору.

Загалом 54 студенти архітектурної спеціальності та 11 тьюторів з 4 університетів України, Австрії, Німеччини та Польщі працювали разом із Львівською міською адміністрацією над містобудівними пропозиціями. Воркшоп **New urban density Lab Lviv 2019** був організований в рамках академічного партнерства між Віденським технологічним університетом та Національним університетом «Львівська політехніка» та отримав фінансову підтримку Австрійського Міністерства освіти, науки та досліджень.

РОЛЬ ГРОМАДСЬКОГО ПРОСТОРУ В ІНКЛЮЗИВНИХ ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Школа, як заклад для розвитку дітей, повинна забезпечувати не тільки можливість вивчення різних дисциплін таких, як математика, українська мова, природничі науки та інші, але й надавати простір для вільного спілкування, де вони проводять значну частину свого життя.

Формування громадського простору школи несе в собі інклюзивний підхід, який полягає у створенні таких умов, за яких усі учні незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних чи інших особливостей мають однаковий доступ до освіти.

В Україні ведуться активні пошуки рішень, що дозволяють гнучко використовувати будівлю з урахуванням виникаючих змін форм і методів навчання. Рішення цієї проблеми – це створення вільного внутрішнього простору та доступності закладів загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. Такими зонами суспільного спілкування є не класи та кабінети, а рекреації, актові зали, їдальні, спортивні зали.

Виконується спроба виконати вищеперелічені питання при розробці «Реконструкція з прибудовою до будівлі Києво-Печерського ліцею №171 «Лідер» Печерського району м. Києва на вул. Лейпцизькій, 11-а у Печерському районі» з дуже складними реальними обставинами такими, як підпорядкування території школи зоні охорони ЮНЕСКО, відсутність землі, необхідність вдвічі збільшити площу приміщень, вихід нових нормативів лише за один рік.

Центральну частину міста Києва протягом кількох останніх десятиліть відносно закладів початкової та середньої освіти можна охарактеризувати трьома головними тенденціями:

1. Бурхливе ущільнення житлової забудови, що веде до збільшення кількості мешканців.
2. Зменшення площі земельних ділянок існуючих шкіл.
3. Підвищення стандартів навчання, у тому числі інклюзивність.

Дані тенденції ведуть до необхідності реконструкції та перегляду норм щодо навчальних закладів.

Норми проектування шкільних будівель розраховані для всіх населених пунктів України та не завжди можуть повною мірою бути використані в історичному центрі Києва та інших міст.

Проектні роботи на стадії концепції та стадії «Проект» виконувались протягом 2017 - 2018 років. Під час розробки проекту вийшов новий ДБН В.2.2-3:2018 [1], в який увійшла частина щодо інклюзивного навчання.

Зважаючи на близький до аварійного технічний стан будівлі, необхідність вдосконалення і розширення навчального процесу, значного збільшення кількості учнів в тому числі завдяки переходу на дванадцятирічний навчальний цикл, було прийнято рішення провести реконструкцію з добудовою ліцею Лідер, значно збільшивши кількість учнів, можливості навчального процесу, якісно поліпшити навчальний простір, виконати сучасне обладнання всіх приміщень та зробити школу інклюзивною.

Генеральний план проекту Реконструкції з прибудовою до будівлі Києво-Печерського ліцею Лідер розроблено в межах земельної ділянки площею 0,9189 га, яка значно менша за нормативну – 3,2 га.

Згідно містобудівного розрахунку та ДБН-360-97 [2] нормативна площа земельної ділянки значно більша за існуючу, що типово для навчальних закладів, розташованих в історичній частині Києва.

В якості компенсуючих заходів дефіциту земельної ділянки в умовах реконструкції запроектовано такі громадські простори:

- атріум – головна функціонально-композиційна зона універсального призначення;
- експлуатовані покрівлі зі спортивним майданчиком (тенісний корт), озелененням (в тому числі оранжереєю), обсерваторією;
- рекреаційні зони, коридори та холи – основні заходи інклюзивності, що складають безперешкодний доступ людей з особливими потребами до всіх приміщень школи, всі поверхи школи не мають перепадів рівнів, кожен з блоків між собою по вертикалі поєднаний двома парами ліфтів;
- спортивні зали, басейн, актовий зал – зони зосередження великої кількості учнів.

Можна зробити висновок, що у проекті ліцею «Лідер», який у даний час будується, атріумний простір з'єднує між собою навчальний, спортивний, науковий блоки та є об'єднуючим ядром інклюзивної структури школи, що складає гармонійний безбар'єрний простір для кожного.

Список літератури:

[1] ДБН В.2.2-3:2018 Заклади освіти. Будинки і споруди.

[2] ДБН В.2.2-3-97. Будинки і споруди. Будинки та споруди навчальних закладів.

УДК 72.01

Н.М. Шебек,

*доктор архітектури, професор, завідувач кафедри Містобудування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ПРОГРЕСИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВКЛЮЧЕННЯ СУЧАСНИХ АРТ-ОБ'ЄКТІВ У МІСЬКЕ ОТОЧЕННЯ

Останнім часом привертає увагу зміна значущості різноманітних витворів пластичного мистецтва в архітектурному середовищі. Якщо в минулому художні твори чомно займали місце, спеціально передбачене архітектурним або містобудівним проектом і виконували переважно декоративну функцію, в сучасному світі арт-об'єкти починають претендувати на ключові ролі в організації штучного довкілля. Ця тенденція зазвичай спостерігається у невиразному з художньої точки зору оточенні. І як засвідчує практика, у вииграші від цього залишаються як окремі поселення, так і культура в цілому. Хоча, мова йде, звісно лише про ті твори, автори яких шанобливо ставляться до місця своєї діяльності, поважають традиції і вболівають за майбутнє місцевого населення.

Наприклад, коли над невеличким майже покинутим мешканцями тайським селом, розташованим на околиці міста Тайчжун, нависла загроза знищення, небайдужий мешканець почав розмальовувати усі видимі поверхні казковими істотами і орнаментами. Яскраві барви перетворили колись непоказне сіре поселення на об'єкт гордості місцевих жителів, захоплюючи розвагу для молоді та неповторний фон для весільних світлин. З часом ця місцевість стала надзвичайно привабливою для туристів, і місцева влада скасувала своє рішення щодо знесення старих бараків. Таким чином 96-річний Хуань Юнь Фу, що навіть не мав спеціальної художньої освіти, не просто відстояв своє право лишитися у власній домівці, але й перетворив нічим не примітне село на зване у світі «Райдужне селище» – найбільш неординарну пам'ятку мегаполісу.

Натомість у Мексиці на замовлення влади міста Пачука один з місцевих колективів вуличного мистецтва (German Crew) створив найбільшу в країні художньо-просторову інсталяцію. Фасади 209 будинків

на пагорбі в районі нетрів Палмітас вкрили абстрактні композиції яскравих кольорів. В цілому було пофарбовано близько 20000 квадратних метрів фасадів. Мета цього перфомансу полягала у приверненні уваги до проблеми насильства у суспільстві і у зменшенні насильства серед молоді, зокрема.

Французький художник Патрік Коммес і його однодумці зі студії A.Fresco теж розмальовують фасади, але працюють вони в художній техніці Trompe-l'oeil, яка передбачає нанесення на площину тривимірного реалістичного зображення, що створює оптичну ілюзію глибинної композиції. Джерелом натхнення для незвичних муралів стають епізоди з культових кінофільмів, захоплюючі події з улюблених романів або ексцентричні сцени з побуту городян. Проте у найкращих своїх творах Патрік Коммес відображає історію тієї місцевості, де вони розташовані. Він піклується про те, щоб зображення максимально точно відтворювали культурні особливості і унікальний колорит кожного поселення. На 3D картинах можна побачити героїв місцевих переказів, видатних особистостей або цікаві епізоди з життя населеного пункту. Художник прагне імпонувати мешканцям, оскільки вважає, що люди, які пишатимуться його художніми творами, будуть ретельно зберігати і охороняти їх.

Принципово інший підхід застосовують митці, що мають бажання розмістити власний доробок у надзвичайно цінному міському оточенні. Завдяки маленьким хитроцям, новітнім арт-об'єктам вдається не загубитися навіть поряд з пам'ятками всесвітньої спадщини. Але це відбувається не тому, що новачки голосно заявляють про себе. Навпаки, мистецькі твори наших сучасників не вражають, а зворушують глядача. Місцями їх появи часто стають ледь помітні сліди руйнування елементів історичного докiлля.

Виявляється, що невеличкі арт-об'єкти, що випадково потрапили у поле зору, можуть закарбуватися в пам'яті, закріпивши емоційний зв'язок з певним містом. У цьому сенсі, кілька пластикових сонечок, розміром зі справжню комаху, розставлених рядком у тріщинці римського асфальту поблизу Мавзолея Августа можуть конкурувати з Пантеоном, Колізеєм або іншими видатними пам'ятками культури, що прославили це місто.

Наведені приклади засвідчують значний середовищний потенціал пластичного мистецтва. Адже художні твори небайдужих до долі населених пунктів митців – як професіоналів, так і аматорів, – можуть кардинально змінити характер подальшого розвитку поселення. В

залежності від конкретних обставин сучасні арт-об'єкти здатні врятувати місцеву громаду; поліпшити криміногенну ситуацію в районі; зайвий раз нагадати мешканцям про те, що вони люблять і цінують; закарбувати історичні події; стати предметом гордості місцевих жителів; зачарувати, розважити чи розчулити подорожнього; привабити безліч туристів, а значить і додаткові кошти у місцевий бюджет; а головне – наповнити буденне життя яскравими барвами, гарним настроєм і теплими почуттями.

ORCID iD 0000-0003-2187-2353

В.В. Шереметьєва,

*аспірантка кафедри Інформаційних технологій в архітектурі
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРОСТОРОВОЇ СТРУКТУРИ НАУКОВО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ

Вступ. Науково-просвітницькі центри (НПЦ) утворюються внаслідок інтегрування дозвільної функції у науковий заклад. Сенс такого об'єднання полягає в ревалоризації архаїчного об'єкту, популяризації наукової діяльності та забезпеченні наочного взаємозв'язку теорії та практики.

Будівлі НПК проектуються 1-5 поверхів (як правило 2-3 пов.), переважає горизонтальне функціональне зонування з вертикальною домінантою – зазвичай це презентаційна інтерактивна зона. При використанні вертикального функціонального зонування раціональним є ступеневе розміщення ланок. Особливу роль грають комунікації: пандуси, сходи, коридори, галереї тощо, – вони повинні формувати внутрішній простір та сценарій руху, рекомендуючи продовжувати огляд, або ж зробити осмислену паузу.

Мета роботи. Проаналізувати функціонально-просторову структуру науково-пізнавальних центрів та вивести схеми зонування, планувальної та об'ємно-просторової структури для кожного функціонального типу НДК. Проведений аналіз дає змогу визначити основні умови розвитку проектування НДК та можливі додаткові зони.

Функціонально-просторова структура науково-пізнавальних центрів

Основні функціональні блоки: вхідна група приміщень; інтерактивна експозиційна частина; лекційні, майстерні, лабораторії; конференц-зали,

презентаційні; кінолекційна зала; фондосховища; адміністративні, робочі, підсобні приміщення, бібліотека; технічні приміщення.

Ці функціональні блоки можна поділити на основні, специфічні, допоміжні та обслуговуючі типи приміщень. В залежності від переважаючого використання: відвідувальна та службова зони.

Розподіл площ між основними групами приміщень залежить від профілю НПЦ та його розміру, значення. Орієнтовно: інтерактивна експозиційна зона – 20%; учбова зона – 20%; виробнича зона – 15%; фондосховища – 10%; допоміжні та обслуговуючі приміщення – 35%.

За функціональною схемою вхідна група приміщень та вступна інтерактивна експозиційна зона безпосередньо поєднані, а приміщення обслуговування відвідувачів з адміністрацією. Службові та виробничі приміщення проектують з окремим входом та поєднують з іншими зонами НПЦ.

Для кожного типу НПЦ характерний свій функціонально-технічний процес. Функціонально-технічні процеси поділяються на загальні та специфічні (притаманні тільки одному конкретному типу НПЦ). На основі розглянутого досвіду складені схеми зонування та планувальні структури в залежності від профілю НПЦ.

Важливі умови розвитку проектування сучасного науково-дозвільного комплексу: вільне планування для асиметричної функціональності об'єкту; можливість трансформування простору; технічна оснащеність будівлі; враховувати можливість подальшого територіального розвитку; слідувати тенденціям в галузі екології та енергозбереження; оптимальне співвідношення території та озеленення; рекреаційна функція; архітектурна виразність будівлі.

Додаткові функціональні зони науково-дозвільного комплексу: видовищна, інформаційна, виставкова, торгівельна, розважальна, рекреаційно-оздоровча, дитячого дозвілля, відпочинку.

Література:

1. Брейбрук С., Гудман Х., Гоулд Б. Проектирование научно-исследовательских центров / под ред. С. Брейбрук ; пер. с англ. В.А.Коссаковского ; под.ред. П.А. Овчинникова. М. : Стройиздат, 1990. 198 с.

2. Сергеев К.И., Кулешова Г.И. Территориально-градостроительные аспекты организации технопарковых структур // Вестник РАН. 2007. Т. 77. № 12. С. 1100 – 1106.

3. ДБН В.2.2-9-2009. ГРОМАДСЬКІ БУДИНКИ ТА СПОРУДИ Основні положення. – Видання офіційне -К.: КиївМінрегіонбуд України, 2009. - 49 с.

4. Рекомендации по проектированию планетариев и массовых астрономических обсерваторий /НИЛЭП ОИСИ. — М.: Стройиздат, 1988. - 104 с.

5. Исакова С.А. Методы объемно-планировочной модернизации учебных зданий университетов (на примере Южного федерального университета) // Архитектон: известия вузов. Декабрь 2011. № 36. Режим доступа: <http://www.archvuz.ru>.

С.П. Щеглов,

доцент кафедри Рисунка та живопису

Київського національного університету будівництва і архітектури

МЕБЛЕВІ ВИРОБИ – ЯК ГОЛОВНИЙ АСПЕКТ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОГО ІНТЕР'ЄРУ

За останнє сторіччя ставлення до інтер'єру істотно змінилося. З одного боку, такі популярні елементи оздоблення інтер'єру і декору, як гобелени, орнаментальний або мозаїчний паркет (інтарсія, маркетрі), стінові панелі, ліпнина та інше, поступилися місцем простим і лаконічним оздобленням, перетворивши стіни, з активного учасника в фон. Меблі теж «постраждали», втративши прикраси і багато утилітарних функцій. Деякі предмети переосмислені, такі як буфети, шифоньєри, секретери, книжкові шафи й полиці, атаманки, кушетки та інше. Сучасні планувальні рішення житлових інтер'єрів вже передбачають гардеробні кімнати, виключаючи необхідність великих гардеробних шаф і комодів. Робочий стіл вже не вимагає стільки систем зберігання для паперових документів, і його розмір продиктований тільки розміром оргтехніки, необхідної користувачеві. Величезний вибір кухонної техніки перетворили кухню в саму технічно передову зону житла, а готування з рутини в задоволення. Раніше кухню намагалися приховати від чужих очей, тепер це предмет гордості господаря. Мабуть, тільки зона відпочинку і сну не зазнала особливих змін, але функціонально вона збагатилася механізмами трансформації і системами зберігання. З іншого боку, з появою таких стилів як Хуф-хаус, Біо-тек, Органічна архітектура та інші, ми бачимо посилення ролі

екстер'єру в інтер'єрі. Вікно (і все що за ним) є предметом дослідження дизайнера або архітектора. Який можна зробити висновок з вище сказаного: тенденція розвитку дизайну інтер'єру – це не захаращений простір, в якому кожен елемент обґрунтований і несе одночасно утилітарну і художню функцію. При цьому роль меблів – не арт-об'єкт, а один з безлічі цеглинок для побудови простору.

Для досягнення краси меблевих виробів, дизайнер вже не може займатися прикрашалництвом, а повинен вміти використовувати закономірності композиції. В процесі проектування використовуються різні засоби формоутворення: тектоніка, симетрія і асиметричність, пропорційність, контраст, нюанс і тотожність, колірне рішення та інше. При цьому, в процесі роботи над композицією виробу використовуються, зазвичай, не один, а кілька композиційних засобів, так як цілісність і гармонійність форми одним засобом забезпечити неможливо. Відзначимо найважливіші з них.

Тектоніка. Це поняття зримо пов'язує форму і конструктивну основу предмета, характер розподілу навантажень, легкість або тяжкість, міцність виробу. Сучасні матеріали дозволяють нехтувати цим, створюючи альянз невагомості, або нестійкості предметів, часто консольно підвішуючи не тільки полиці, а й столи, шафи та інше, і навіть до стелі. Несучі елементи встановлюються під різними кутами, що надає ефект руху, динаміки сприйняття.

Симетрія і асиметрія. Симетричні за формою вироби мають явну вісь симетрії, і притаманні тільки меблям минулих століть. Сучасні меблі – асиметричні. Робота над асиметричною формою складніша. Тут необхідно забезпечити композиційну рівновагу. Такий стан форми, при якій усі елементи збалансовані між собою, візуально врівноважені, можливо досягти поєднанням, часом, непоєднаних форм і матеріалів.

Пропорції. Вони означають відповідність, певне співвідношення окремих частин предметів між собою і по відношенню до цілого. При проектуванні меблів даний засіб композиції є найважливішим і на ньому може будуватися вся композиція. Одним із засобів пропорційної гармонізації форми є «золотий перетин». Цій пропорції приписували особливі естетичні властивості, її зводили в ранг основної формули гармонії. «Золотий перетин» набув значення символу вищих естетичних цінностей культури. На основі пропорційних відносин будується система уніфікації, яка використовується при масовому виробництві меблів.

Уніфікація означає раціональне скорочення числа елементів однакового функціонального призначення, приведення їх до мінімуму. З обмеженого числа елементів можна створювати різноманітні варіанти виробів, використовуючи прийоми комбінаторики (перестановки елементів). Число композиційних побудов можна збільшувати за рахунок різноманітності фурнітури, декоративних елементів, рисунка і кольору облицювальних матеріалів і т.д. Уніфікація тісно пов'язана з таким засобом композиції, як *метричні повтори*. Вона означає кількаразове повторення будь-якого елемента з однаковим інтервалом. Метричні повтори можуть бути простими і складними. Але для досягнення художньої виразності форми простих повторів елементів недостатньо. Тому неоднократні повтори, як правило, доповнюють іншими композиційними прийомами. Наприклад, чергують елементи різного кольору або форми. В процесі роботи над формою активно використовуються такі засоби, як *контраст, нюанс і тотожність*. Під контрастом розуміють велику відмінність між однорідними властивостями. Контрастні форми завжди виразні і вирізняються з-поміж інших. Але якщо контраст занадто різкий, зв'язок елементів може зруйнуватися, а форма – візуально розпастися на частини.

Нюанси служать для пом'якшення контрастів. Вони означають невелике розходження властивостей. Нюанс – це послідовний перехід від однієї якості до іншої, наприклад, від світлого до темного, від великого до малого і т.ін. Нюанс може проявлятися в кольорі, декорі, текстурі, повторях, пропорціях і інших властивостях.

Тотожність означає рівність порівнянних елементів. Воно використовується в тих випадках, коли мають місце повтори уніфікованих елементів.

При проектуванні меблів важливу роль відіграє *пластика*. Вона визначає характер переходів між лініями і площинами, виявляє рельєфність форми, насиченість її тінями або світлом. Форма, якій не вистачає пластичності, сприймається сухою і аскетичною. Пластика форми багато в чому є і суб'єктивним засобом формоутворення. Кожен дизайнер може по-своєму визначати зовнішній характер форми при тих же матеріалах і технології виробництва. Великою мірою суб'єктивним засобом композиції є і *колір*. Індивідуальне ставлення дизайнера до кольору обумовлюється художнім підходом. Колір взаємопов'язаний з іншими засобами композиції. З його допомогою можна підкреслити або послабити певні елементи. Створити контрасти або нюанси. Кольором

можна коригувати пропорції, створювати композиційні зв'язки між окремими частинами форми або між окремими предметами в інтер'єрі.

Під *декоруванням* розуміють цілеспрямовані дії дизайнера в процесі проектування меблів з метою надання їй декоративного зовнішнього вигляду. Але художній зовнішній вигляд можна отримати і без прийомів декорування. Декоративним може бути сам матеріал, наприклад, текстура шпону або облицювальні пластики, камінь. Декоративно-художнє рішення меблів є одним з найважливіших і найскладніших етапів проектування меблів художньої орієнтації. Воно пов'язане з вирішенням інших завдань і має відповідати стилю, функціональному призначенню виробу, архітектурно-художньому задуму, композиційному рішенню, особливостям конструкції, властивостями оздоблювальних матеріалів.

При оцінці сучасного інтер'єру – форми меблів є основними засобами композиції і виступають в ролі критеріїв якості. Об'єктивними критеріями оцінки форми, крім того, виступають і такі показники, як відповідність виробу ергономічним, екологічним та іншим вимогам.

Г.М. Ягодкін,
заслужений художник України,
доцент кафедри Живопису і композиції Факультету живопису
Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ МИТЦЯ, ЯК СПОСІБ ТВОРЧОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Розпочинаючи розмову на визначену тему слід вказати на її актуальність, бо потреба людини оголосити суспільству про свої досягнення була у всі часи.

Сучасне постіндустріальне інформаційне суспільство перенасичене різноманітними мистецькими формами. Саме в галузі формотворчості відбуваються як мистецькі прориви, так і фіаско, через те, що порушується і не реалізується головна мета художньої діяльності: створення художнього образу.

Особливість художнього образу полягає в його трикомпонентності, а саме у суголосному поєднанні понять ідея (відповідь на питання «навіщо»), змісту («що?»), та форми («як?»). Саме логічне,

взаємообумовлене співпадіння цих естетично-філософських категорій утворює таку форму твору, яка стає адекватною ідеї і змісту. Кінцевий результат творчого процесу – картина, музичний твір, сценічна дія, архітектурний проект, або авторська пісня має всі ознаки новизни і унікальності. При цьому навіть невідготовлений глядач чи слухач здатен сприйняти, оцінити і запам'ятати цей твір як непересічне явище мистецтва і, таким чином, стати його співавтором.

Для того, щоб здійснилось це свято мистецького єднання митця і реципієнта (глядача) необхідне здійснення кількох моментів у становленні особистості митця.

Перше – це набуття професійної освіти у тому жанрі мистецтва, ближче до серця і душі майбутнього митця. Треба ґрунтовно знати шлях, який пройшли попередники. Не для того, щоб його повторювати, а щоб, можливо, від нього відмовитись або трансформувати, видозмінивши відомі форми, наснажені власними знахідками.

Друге – бути в курсі поточних подій: наукових, побутових, політичних, будь-яких. Тобто, митцю показане перебування в гущі суспільних явищ, бо ніхто не відміняв ряд об'єктивних функцій мистецтва, таких як виховна, духовна, патріотична, врешті – ретранслююча, тобто така, що накопичує естетично-емоційний потенціал досягнень минулих поколінь і передає в якості духовного етнокоду нащадкам.

Третя – керуючись поглибленим самоаналізом, виховувати в собі відповідальність за біблійним принципом «кому багато дано – з того багато й питається».

Отже, виставкова (сценічна, проектна) діяльність – це винахідницька, творча діяльність. Автор іде до глядача з ексклюзивним, якісно новим художнім продуктом, якого ніколи не було до того. Йде на сповідь, в ідеалі – не заради самоствердження і самовираження (хоча і це має місце), а заради суспільного прогресу.

Автор дослідження протягом 42 років педагогічної роботи на кафедрі живопису і композиції Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури мав можливість пересвідчитись у нагальній потребі виставкової діяльності для становлення мистецьких біографій багатьох випускників вишу і може з впевненістю стверджувати, що в царині мистецтва лише талант, підтверджений потужною повсякденною працею залишає свій слід в Історії.

Список використаних джерел:

1. Машталір А. М. Проблемні питання формування творчої особистості / А. М. Машталір // Проблеми освіти : науково-методичний збірник. – 09/2004. – Вип.39. – С. 221-228.
2. Піхманець Р. Психологія художньої творчості (теоретичні та методологічні аспекти). — К., 1991.
3. Шамота М. Про свободу творчості – К.: Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1973. – 299 с.

Т. Ягодкіна,

член Спілки художників України

ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНИХ МОТИВАЦІЙ У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ СТАНКОВОЇ КОМПОЗИЦІЇ

Вікова специфіка і образотворче мистецтво: коли і як починати займатись малюванням.

Мистецький спосіб пізнання світу: від яскравих емоцій – до асоціативного втілення.

Вплив на спосіб мислення суміжних мистецтв: музики, літератури танців і співів. Необхідність постійного перебування у естетичному середовищі. Налаштованість на відкриття.

Значення видовищних мистецтв (театральні вистави, кіно, концерти, народні свята, художні виставки, музейні експозиції, туристичні подорожі, тощо).

Виховання художнього смаку дітей, підлітків, юнацтва. Участь в дитячих мистецьких конкурсах і фестивалях.

Напрацювання прийомів фіксації життєвих подій. Розвиток таких якостей юного художника як спостережливість, терпіння, здатність до концентрації уваги, зосередженості і вміння довести поставлені завдання до завершення.

Заохочення лідерських якостей вихованця. Підтримка зі сторони викладача особистісних творчих здобутків і мистецького почерку.

Сприяння становленню специфічного образного сприйняття дійсності, мистецького світогляду, пошуку оригінальних форм втілення.

Забезпечення поступової заміни наївної дитячої форми самовираження на адекватну реальності. Вивчення і використання на

уроках малювання законів перспективи, пропорціонування фігури людини, ознак анатомії, руху, тощо.

Розкриття творчого потенціалу особистості художника через вміння використовувати композиційне структурування. Художній образ – нова естетична якість мистецького пізнання.

Вивчення композиційних здобутків минулого за творами різних епох і різних мистецьких напрямків.

Формування просторового мислення і варіабельності композиційних елементів. Усталені класичні композиційні схеми і винайдення особистих зображальних прийомів, адекватних ідеї і змісту (сюжету) твору.

Формотворчість – як наслідок відтворення накопичених знань, вмінь і результат напрацьованого мистецького досвіду. Свобода творчості на базі ґрунтового пізнання професії. Мистецька орієнтація на національні особливості вітчизняної художньої школи в різних образотворчих проявах. Опанування історичним базисом композиційних вирішень.

Список використаних джерел інформації:

1. Мережко Ю., Румянцева С.. Художній смак як наукова дефініція: філософсько-історичний аспект. Електронний ресурс. Режим доступу: [nbuv.gov.ua > j-pdf > osdys_2018_1-2_21](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/osdys_2018_1-2_21)
2. Бовкун С. А. Лінійна перспектива [Електронний ресурс]: навч. посіб / С. А. Бовкун. – Електрон. дані. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана.
3. Онищенко Ю.В., Коломієць Ю.В. Просторове мислення у вирішенні технологічних завдань. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/28_NIOXXI_2008/Pedagogica/35455.doc.htm
4. Методичні вказівки з дисципліни «Композиція». Модулі №1-3. (для практичних занять та самостійної роботи студентів 1-2 курсів напряму 6.060102 «Архітектура», спеціальність «Містобудування») / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: Л. О. Богданова, В. С. Коваленко. – Х. : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 102 с., 174 рис. Електронний ресурс. Режим доступу: eprints.kname.edu.ua

Nicole Caruso,

*Architect and doctor in sustainable use of architectural landscape cultural heritage, Teacher at School E. Franceschini – Rho (Milan),
м. Мілан, Італійська Республіка*

**CONTEMPORARY WORLD EXPERIENCE AND AUTHOR'S
METHODS OF ARTISTIC TRAINING IN ARCHITECTURAL
EXPERIENCE OF TEACHING ARCHITECTURE IN ITALIAN HIGH
SCHOOL**

Nowadays the teaching of architecture is difficult because it is necessary to combine the architecture of the past with the contemporary and finally the modern. In Italy the students of high school have their own ideas about architecture because their first approach with this studying was at secondary school. At this school they have to study subjects as artistic and technical education. While the first one is about Art history, and most of all it connects with religious architecture about ancient art and paintings, the second is about elements from food to environment educations with insights also on the urban structure of the city.

So the student who became adult connects architect to his previous scholastic experience and sometimes he has no interest because he has a various studying before and a little bit confuse.

So the students should love the architectural subject to appreciate it most of all in love for it.

The aim of teacher is to introduce own student to aesthetics and to good feeling that could give you a comfort place, education of the beauty is the first step learning architecture history from Greek one to Baroque one. Town planning could be not just an idea of the ideal city from Renaissance to the new towns, but the belief that beauty and comfort can be realized.

Digital drawing techniques are useful to approach the modern student closer to the design and understanding of architectural geometric shapes. The technical drawing by hand with teams and pencils is always current, but the technical drawing by hand with teams and pencils is always current but the computerized means of automatic drawing is a way to bring students closer to the perception of space above all three-dimensional in an age of virtuality.

The virtual application of drawing and image is perhaps the only means that accumulates the love of architecture because it lets us imagine not only the ancient one, but also the modern one and above all the future not yet created.

Constanta Carmina Gheorghita,
asist. PhD. arch., Department of Architecture, "G. M. Cantacuzino"
Faculty of Architecture, Technical University of Iasi, Romania
м. Ясси, Румынія

THE CHURCH: HOUSE OF GOD, OF EVERYONE, OF COMMUNITY, THEOLOGICAL, SPIRITUAL AND SOCIAL MEANINGS

Keywords: *House of Community, community, worship-space, religious architecture, sacred-space.*

As an archetypal form of the act of building, the house reveals the foundations of architecture and best illustrates the configuration space architecture. It has an entrance hall; corridors and stairs indicate a road; we stop in the rooms and, as far as they are connected, we go from one to the other and the next." Thus, the path and the pause, "intended movement to target and linger" represent the two phenomena that compose the inner space: way-space and lingering-space.

In the church, man becomes a fundamental element of the lingering-space, "which pushes him beyond his boundaries into infinity, until he sees heaven on to the dome the sky, rotating the spheres, himself as a microcosm in the macrocosm." There are two ways of perceiving lingering-space: the man in the universe and the universe as man; if the universe prevails, the limits of space are dissipated in light and colour, the dome losing its density; if human prevails, God is understood from a humanly perspective, the boundaries of space being marked by decorative elements.

The theme of the Orthodox cult space can be approached from three different perspectives, three *houses*: the theological perspective – the "House of the Lord", the perspective of the faithful individual living of the worship space – "House of Everyone" and the social perspective – "House of Community".

"The Church" is being constituted by the gatherings of the believers in the church, everything that is done here being impregnated by the presence of God, of Christ, as Himself promise that "Whenever two or three of you come together in my name, I am there with you." (Matthew 18:20). That is why one of the oldest names of the church is *the House of the Lord*.

The church is "the place dedicated for excellence to honour God or the place where He is always present. Thus, the "House of the Lord" represents one of the most common denominations of the place of worship, sending to its own

spiritual sense, the Church-Body of Christ, where Christ is Head, Leader of His Church.

Only the Church can protect and save from the death by sin, outside it, being no salvation. The ark becomes not only the image of the shelter against the storm, but also of the peace and harmony, since salvation existed only for those in Noah's Ark. In order to understand the spiritual meanings of the Christian church, the symbolism of Noah's ark, or the ship, proves to be defining.

Icons are never identical, but only similar, although an icon cannot exist without a prototype, Christ being, in His humanity, the eternal prototype of His icon. Similarly, the local church cannot be without the existence of a superior iconographic model, a model of the unseen. The tent of the Old Testament, the church of the New Testament and man find in Christ the common transcendental model, that is, the One who rose to the maximum dimension of human nature. The church is thus built according to the unseen model, and the supreme model is incarnated Christ.

One of the most representative forms of the history of architecture was the place of worship. The worship space had two important roles within the settlements: organizer Point and Centre of the city, of the settlement, of the community. It was, in other words, "the House of the Community". Today, to the relationship between religion and the public space is being given more and more attention, on the one hand due to laicization, a present phenomenon and an intrinsic value of modern life and social political democracy; on the other hand, the strong reaction of fundamentalist movements to the phenomenon of secularisation – and especially to the globalization of Western values – is a process that allows no choice but to re-evaluate how religion can (re)adapt its own position public space in a non-violent way.

In Orthodoxy, the encounter between the believer and the worship space implies sharing a mystery that overcome transcendence, and the reality, which is not always comprehensible, but always intuited, is part of the human being. So, between the believer and the worship space there is a relationship that cannot be explained by any rational scheme. The foundation of the relationship between church and God is encompassment, a notion that can only be understood in the context of unity and inclusion, since it defines a conceptual space without dimensions open to the senses. But the encounter with God can only occur in a space whose dimensions are perceptible, hence the necessity of incarnating God in man. The fact that Christ dwelt in the space we live in gives him a divine dimension that pagan sacred spaces do not possess.

The Church is not just the place of the encounter with the sacred, oriented from the sphere of humanity and material to that of the divine. The relationship between man and the place where the church is located is different from that between man and the sacred place, defined by Eliade as the place of a hierophany. In a sacred place, the relationship between man and divinity is just a meeting, while in the church, man becomes God. In the Christian paradigm, man and divine cannot be separated. We find that the place where the church is located has not only the meaning, defined by Otto or Eliade, of a sacred place. The space of worship is built on the site of a hierophany that begins with the sanctification service of the place and continues in each of the ceremonies of the religious ritual held there.

Literature:

- Lützel, H. (1986). *Drumuri spre artă, vol. I*. Bucharest: Meridiane, p. 47, 50. (Führer zur Kunst. Freiburg im Breisgau: Herder, 1938.).
- Studitul, S. T. (1994). *Iisus Hristos, prototip al icoanei Sale*. Sibiu: Deisis, p.36.
- Palade, M. (2004). *O posibilă erminie arhitecturală. Alcătuirea bisericilor în spațiul ortodox*. București: Sofia p. 42.

Miguel Gomes,

*Architect, Assistant Professor, Department of Architecture and Urban Planning,
ISCTE – University Institute of Lisbon;*

Pedro Mendes,

*Architect, Assistant Professor, Department of Architecture and Urban Planning,
ISCTE – University Institute of Lisbon;*

DINÂMIA'CET – IUL

m. Lisboa, Portugalska Respublika

THE BLOCKS OF ALVALADE, LISBON – NEW POSSIBILITIES IN THE STUDY OF THE CITY

The content of this article addresses the work done by students of the 3rd year of the Integrated Master in Architecture of ISCTE-IUL, in the second semester of the 2017-2018 academic year. The Work had as its theme Collective Housing in Consolidated City environment.

The block chosen for the installation of a collective housing program divided into T1 and T3 typologies (forcing the area occupied by T1 typologies

to be equal to the area occupied by T3 typologies), commerce and services on the street connecting floor, was located in the neighborhood of Alvalade. The block in question, which was part of a regular late-nineteenth-century network, was once occupied by a brewery, now partially vacant and serving as a car park. The presence of the northern railway line and the presence of a set of constructions at the boundary of the lot completed the picture to be provided to the students.

It was proposed that the theme of collective housing could act as a pretext for studying the various city models and their particular characteristics, as well as the various forms of housing associated with them as well as rethinking the city in all its relations.

Bairro de Alvalade and Avenidas Novas provided, in the study of their growth, a diversity of models that included the traditional city, the garden city or the modernist city, models that coexist and blend together creating another more complex reality that goes beyond the models.

The proposals obtained reveal the concerns and hesitations that the city's growing time provides. Proposals focused on the construction of a closed block, characteristic of the traditional city, where the difference between front and rear is an objective reality, proposals betting on the construction of blocks perpendicular to the street, revisiting the modernist model, or hybrid open block proposals. and creation of new public spaces.

In the end, the exercise, besides constituting an opportunity for reflection on the relationship between collective housing and the city, and understanding the conception of collective housing in an urban environment as a system, in which the variables are subject to repetition, made possible the construction of critical thinking in relation to architecture, the history of architecture and in particular about the contemporary ways of inhabiting the city collectively.

Dana Opincariu,
Associate Professor, PhD,
Ada Moțu,
Assistant Professor PhD;
Technical University of Cluj-Napoca, Romania,
Faculty of Architecture and Urbanism

FAUHAUS EXPERIENCES INTEGRATING ART TECHNIQUES IN FIRST YEAR ARCHITECTURAL EDUCATION AT FAU

The transition.

One of the most important part of the architectural education is the very beginning. This is the start which implies a transition from the student background towards the architectural thinking and design processes. This transition is not easy because the students may massively differ from the perspective of their previous education, their knowledge universe related to the culture of architecture and related disciplines and form their personal qualities and talents. Nowadays students are not necessarily motivated to choose architecture because of their inclinations towards fine arts and geometry, as in the period before the digital revolution. This adds to the need for an efficient educational strategy, allowing them to understand the nature of architectural design processes in relation with artistic creation processes.

Bauhaus revisited.

At 100 years after the Bauhaus school of Weimar and Dessau was paving the modern education in architecture, design and arts, and after it's dramatic closure due to the politics of the German Reich it still influenced the world of design. The simple key basic idea of the school to interconnect different arts and disciplines is to be reconsidered in the actual context. First influence was the connection of the design studio, the "atelier", with the main theoretical courses, conceived as support disciplines. Mathematics, Form Studies and Perspective are adapted to design processes. Geometry is oriented to 3D forms generation, graphic and modelling exercises are looking to transport techniques of drawing and painting, collage, engraving and mixed to the architectural design process.

Experiences in two parts.

The last three years the teaching method was refined by testing several exercises and observing the behavior of students and the results. In the beginning the first exercise was a study of a major architectural masterpiece of the modernism and the redrawing and modelling to better feel the essential

proportions and relations of the form and function. The second part of the year was dedicated to a small project related to temporary housing, trying to continue and apply the lessons from the first exercise. A temporary shelter for families affected by a natural disaster was one subject and a cottage for colony of artists the second one. The latest exercise has replaced the study of an existing piece of architecture with a more dedicate trial to develop a process of design with two characteristics: first by separating the form from the function and enhancing the correlation of the form with the perception and second, by conducting the study from tridimensional towards a two dimensions representation of the result. This was meant to develop interest and skills for form finding before construction drawings as representation. Perspective analysis of the forms in all stages is advised to be multisensorial. The architectural form does not have only a visual dimension, even if this is predominant. Human perception is multisensorial, and this is why the new firs exercise is the design of a Sensorial Pavilion, in connection to a natural context. Texture, sound, smell and even more feelings are not only available but manifesting in the chorus of the perceptions of the architectural space. Function will be added in the second part of the year for the progress towards the next level of complexity.

Conclusions.

The transition to design process should not be rushed. The immersion into complexity has to be progressive, starting with basic complexities, decomposing and recomposing all components of the holistic approach. It is not easy to understand that everything matters, but not in a clear hierarchy. The technique of the reiteration is fundamental for architectural design processes. Students have to understand that redoing the drawings or the models is part of the research and not a consequence of a failure. Continuous evaluation of different reiterations is a tool. There should also no development based only on formal research without conceptualization and contextualization. Communication of the research results in all stages should be adapted to the phase. Decision making for evolution and refinement of the design needs a different type of communication than the final result of the process. Maybe the most important conclusion is that in the transition to architectural design study of the fresh students there is much more important to understand and experience the process itself than to have interesting results.

Dana Opincariu,
Associate Professor, PhD,
Leonard Vartic,
Assistant Professor, PhD;
Technical University of Cluj-Napoca, Romania,
Faculty of Architecture and Urbanism,
м. Клуж-Напока, Румынія

COMPLEMENTARY ARTISTIC DISCIPLINES SUPPORTING ARCHITECTURAL DESIGN EDUCATION FOR 1-st YEAR STUDENTS

Form before function.

The Study of Forms is a traditional discipline in Romanian architectural education, having different evolutions in time and place. It generally refers to artistic exercises and representational techniques, to support the Design Studio as a core discipline. Since the digital transformation of architecture, this complementary discipline started to look for a new relevance. Visual arts have the potential to offer to architecture students both a method for design and a tool for research. Art investigates the nature, the connection of humans with nature and the artificial environment, created in conjunction with nature. At FAU, The Faculty of Architecture and Urbanism of the Technical University of Cluj-Napoca, the foundations of the education of students is based on studying the natural forms and the created forms. The design studio starts from the very beginning, in the first year, supported by other disciplines simultaneously. Different techniques of bidimensional representation are tested and used to inform architectural drawings skills and innovation. Tridimensional exercises are also used for their relevance in understanding of spatial compositions.

Method and objectives.

Abstraction of form is the starting point of the educational process. The cumulation and overlapping of perceptions must be experienced and understood. The positive and the negative in terms of space is another important dialog to be also experienced. Other complements are highlighting reciprocally, like light and shadow, light and matter, while the textures are sending to tactility and the tactile back to visual. Color is attached at a certain time in the program for enhancing the volumetric perception. After many variations, the latest strategy used in the study of forms is based on a series of separate exercises, easy to

understand and perform, but also situated in a stepped relation towards the construction of a complex method.

A sequence of transformations.

The first step of the series consists of observing the nature and collecting parts and samples to be used in the studio. The start of this exercise coincides with the arrival of fall, one of the richest periods in natural colors and forms. Branches, leaves, fruits, pebbles and other debris are brought to school. Students are preparing a repertoire of inspiring forms for the exercise. 1st step is about observation drawing. Students are asked to observe and represent the selected object of their choice in a realistic technique. This is the regarding lesson. 2nd step refers to abstraction. Students are requested to transform the object through geometrization into a new form derived from the initial. The 3rd step is about multiplication. Considering the previous abstract volume, a module, students are challenged to realize through multiplication a larger structure. The 4th step requires a decomposition of the previous asks for recomposing the pieces in a different manner. Finally, the 6th step refers to a chromatic reinterpretation of the latest structure, giving it more qualities of the matter and textures.

Conclusions.

The balance between reality and abstraction is a mental conceptual description of an architectural design process, discovered and trained with this series of simplified exercises. The reiteration of representations with slightly different objectives each time is in fact a representation of the design process. Students need to understand and be trained to deal with the complexity of processes and to touch each phase in a coherent sequence with clear objectives. The artistic exercise is providing a model in this regard. On possible danger in the formation of young architectural students is the rush to a result, without the conceptual development of the design through relevant phases. Here imitation instead of inspiration and creation may mislead students. The program was created to offer an experience of creation with purposes and evident possibility of self-evaluation on each stage. The results of this exercise are having an artistic quality and are displayed at the end of the program. Each time one may notice that because of the common source and method of the different student works, in the end the output is a homogenous result, a coherent concept cover of aesthetic value.

Șerban Țigănaș,
Associate Professor, PhD, Faculty of Architecture and Urbanism,
Technical University of Cluj-Napoca, Romania,
м. Клуж-Напока, Румунія

A REVERSE ANALYSIS OF ARCHITECTURAL EDUCATION PROCESS AND KEY MEASURES

The context at FAU, UTCN, Romania.

The Faculty of Architecture provides six years study program for Architecture diploma, integrated level of bachelor and master. This means that students admitted to this line of studies can follow it for all six years, at the end being challenged to give two final exams. In case of passing both and, of course meeting the precondition of having accumulated all the credits, they receive the diploma of architect. This is a professional title in Romania. For full responsibility in practice, translated into the registration at OAR as architect with the “right to sign project”, the graduates must accumulate a minimum two years of practical experience under the supervision of a mentor, or a minimum five years of practical experience, followed with an interview at OAR, the Romanian Order of Architects. Coming back to the education program, the final examinations are to be prepared individual by the students under the supervision of an academic tutor. First examination consists of a research paper of 30 pages on a self-proposed subject, related to the diploma project. The paper is evaluated by a jury after presentation. The second examination consists in the presentation of the diploma project to an international jury.

The Necessity of Improvement of Content and Visual Communication.

After analyzing the last three generations of graduates, a set of observations and conclusions were drawn, highlighting the main weaknesses of most of the projects. These are the following: 1. Program deficiencies, 2. insufficient program research and documentation, 3. unclear and inadequate program mix, 4. weak concept and project objectives, 5. lack of multidisciplinary approach, 6. inabilities in visual communication 7. Poor verbal presentation, in terms of structure, content and timing, 8. Lack of courage and quality in artistic endeavor and quality of the architectural design, ambiances and details. The conclusions were observed and noted and lead to the necessity of confirmation and construction of a strategy to improve the quality of final projects.

Method and Tools.

The method for establishing the necessary measures and for implementation consisted in a series of moments. First a workshop with the jury members, the tutors and the responsible persons in the faculty administration plus students and graduates was held immediately after the last summer session of diploma presentation. Conclusions were extracted and shared. Next a discussion with all studio design heads was again followed by a collection of ideas and measures. Then a questionnaire was prepared and distributed to all involved academics. Answers were analyzed, and by observing convergences, amount and argumentation of pros and cons, the rules and guidance for the final examinations were revised. Tutors were informed and asked to offer more attention to architectural references, design quality and art of architecture. A structure guide for architectural programs was provided for the use of the students. We expect more developed and justified architectural programs to be validated before the development of diploma projects. A typical form for tracking the supervision of projects was designed to be used and handed to the jury at the presentation of the projects. The existing course Architectural Programs is under revision and the next semester it will be offered in a new form, enhancing contemporary evolution of programs. Additional workshops for digital visualization were planned. A course of communication was introduced for the prefinal year, the fifth, to train the students to organize and perform oral presentation of the projects. The revised set of rules and guidance was analyzed and approved by the competent body and it is now under the first season of application.

Conclusions.

Increase of the quality of the product of the school of architecture, observed in the quality of the diploma projects by rethinking the whole educational project is composed by several actions. The design studio as an axis of the architectural education, complementary courses, accent of form and function, architectural design as art and function as knowledge, both in terms of innovation. New measures for guiding the students in the preparation of their final projects were implemented, together with additional exercises such as workshops and training, especially for developing communication skills, both through project and oral presentation.

Șerban Țigănaș,
Associate Professor, PhD, Faculty of Architecture and Urbanism,
Technical University of Cluj-Napoca, Romania,
м. Клуж-Напока, Румунія

NEW HORIZONS AND TEACHING METHODS FOR VISUAL COMMUNICATION OF ARCHITECTURAL PROJECT OF STUDENTS

The context at FAU, UTCN, Romania.

In the last few years we acknowledged changes in the quality of the diploma projects, in general and not in the good sense. Students were more and more interested in choosing a subject title very new and ambitious, without much research beyond. Many times, the development of these subjects ended in a very unambitious architecture proposal, and poor presentation. Of course, exceptions were always present. The problem was addressed in two ways, firstly the program and the content and secondly the visual communication and the oral presentation of the projects. For the visual communication, we realized that the cause of the lack of quality may lay in the transition to digital tools of the architectural design.

On Digital Design as Phenomenon.

As a teaching process, students start in the first year to approach design in analogic way, with hand drawing, graphic and pictorial representation techniques. Complementary disciplines are supporting this. In the second year they start learning to use CAD software and 3D digital modelling, but in the design studio they are free to choose the way they develop and represent the projects. The seduction of the computer is making most of them to ignore and forget the artistic skills and the lessons learned for composition, perspective and even the personal touch and style of a visual representation. Many of them are most interested to get photorealistic images, rendered in the most anonymous way. This is why we started to rethink the design processes to allow the students to find a continuity in the way they think and work, because using digital techniques may not be disruptive in terms of visual conception and artistic meaning.

Method and actions.

The theoretical approach to visual communication was covered with the new course I have developed, Marketing and Communication in Architecture. For the visual communication part, I invited a renown studio of architectural

visualization, Beyond Visual Arts, based in Hamburg and Cluj, to offer a generic presentation. They insisted on composition and structure, inspiration and atmosphere, instead of advising on digital tools. This inspired us to continue by offering to the students a complement for learning how to produce architectural visualization. We decided to make it as a workshop, completely optional and independent from the curricula, to better test and have total freedom, both for students and tutors. The method we developed consists of 8 steps of intense weekly workshop, with presentations and intense tuition. We call it digital painting, because the conception of the images has nothing to do with software and digital technology. To consolidate the process we expect at the end of the exercise, when the final images are realized, to have a cross evaluation of students, to stimulate them to generate criteria and have a discourse. The works must be understood as graphic art and not as replacement of photographs, as interpretations of a possible reality and not as trompe l'oeil. After the evaluation an exhibition will reveal to other students too the results and what quality visualization means after applying a method, based on visual arts.

Conclusions.

To be digital in architecture is now inevitable. The essential question is how to educate architects for this, without losing any quality of the drawing skills, the plastic artistic sensibility and what we call native talent. Many researchers observed, like Juhani Pallasmaa, the direct link between mind and hand, thinking and skills. This relation should not be lost or ignored. So, the problem is to form architects equipped with digital design skills and not computer operators. Our conclusions are those that encourage for the first stage to approach architecture as an art, enlarge the horizon of knowledge and consolidate a cultural formation. In parallel, skills should be developed by training in the analogic ways, in a permanent relation theory – practice. This must be an accelerated process, because it is not much time after to have a transition to the digital way. First year should be dedicated to the cultural and practical foundations, and the second to a transition by personal discovery and analogies, an assisted method but avoiding to be a software learning base, instead of a design thinking base plus a computer tool, as a modeling and drawing instrument.

ЧАСТИНА 2

Д.О. Алексійчук,

магістрант Архітектурного факультету

Київського національного університету будівництва і архітектури

МИСТЕЦТВО СТІНОПИСУ У СУЧАСНОМУ СЕРЕДОВИЩІ МІСТА

Мурал або стінопис є напрямом вуличного мистецтва та набув популярність через неоднозначну реакцією суспільства. Сам напрям виник досить давно, в революційній Мексиці, на початку 30-х років 20-го століття. Масштабні «полотна» несли яскравий політичний підтекст і були закликані як звеличувати образ героя-революціонера, так і виводити повстанські рухи з підпілля засобами мистецтва. Рух мав трьох головних митців, які увійшли в історію – це Дієго Рівера, Девід Сікейрос і Хосе Ороска. Пов'язана з лівим рухом організація спиралася на традиційну латиноамериканську естетику, вкладаючи в образи ідею класової боротьби.

З часом відношення до муралів не змінилося, а набуло тільки більше функціональних потреб. Потреба в стінописах у сучасному архітектурному середовищі виникла у зв'язку зі світовими тенденціями. Яскравий малюнок на сірих будинках викликає чудовий настрій у мешканців міста, змінює буденність, робить локації цікавими для туристів. Необхідність самовираження для митців – це можливість показати владі, що місто розвивається, не вдаючись до серйозних інфраструктурних або соціальних проектів. Муралі останньої хвилі на стінах київських будинків є узгодженими з владою міста проектами із запрошеними художниками. Їх намалювали на будинках пострадянської архітектури. Таке поєднання архітектури з новим монументальним мистецтвом дало друге дихання місту.

Основним поштовхом для створення муралів був та лишається протест та соціальні теми. Комунікація з громадянами, заклик привернути увагу до тем, які актуальні в даний момент. Україна не є винятком, помаранчева революція та революція гідності стала поштовхом для створення муралів по всіх містах. Свою позицію почав висловлювати також відомий у світі колектив українських муралістів, київська команда «Інтересні Казки». Їхні досконало-технічні роботи наповнені символізмом

і міфологією, доступні для сприйняття кожного. Дует складається з художників Олексія Бордусова та Володимира Манжоса.

Вивчення прикладів надає можливість стверджувати, що мурали – це ефективний спосіб системи пропагандистських технологій, перш за все є посилом трендового характеру. Подібні мурали зайняли популістську позицію, що, можливо, не так вже й погано для досягнення комерційних і політичних цілей, але це є абсолютно неприпустимим з точки зору мистецтва. Не минуло це і Україну, “патріотичні” мурали стали інструментом для комерційних замовлень. Короткі терміни та можлива агітація призвели до низької якості цих муралів, судячи з точки зору естетики та візуального сприйняття у симбіозі з архітектурою міста. В радянські часи у Києві були мозаїки і мурали, вони виконували свою ідеологічну, смислову та естетичну функцію. Замовникам і авторам муралів слід повчитися у радянських художників, які вміли прив'язувати свої роботи до оточення. Прикладами можуть служити роботи радянських монументалістів Ламаха Валерія Павловича чи Зарецького Віктора Івановича.

Таким чином, порушення автентики стін, що змінює образ міста в позитивному сенсі, так і сформувало низку проблем, які є логічним відгуком міста. Стихійне замальовування одного мурала іншим та бажання більшості художників малювати свої твори саме в центрі міста, де їх бачить найбільше людей, відображає потребу митця в ідентифікації. Деякі роботи, виконані іноземними митцями, є просто рядом стереотипів про країну, в яку вони приїжджають щось намалювати. Негативний прояв ситуації з муралами у Києві проявляється у їх надмірній кількості та відсутності у організаторів розуміння й поваги до архітектури історичного центру міста. Питання доцільності муралів у житлових масивах зіштовхується з проблемою співвідношення таких мистецьких об'єктів із (радянською) модерністською архітектурою.

Розмальована стіна може бути оцінена городянами по-різному: від прикриття неестетичного вигляду до демонстрації ідентичності. Тональність оцінки буде змінюватись у залежності від цінностей, притаманних самим жителям, причому, як на рівні стереотипів, так і особистісних уподобань. Мистецтво в публічному просторі завжди сприймається неоднозначно. Часто відбувається так, що коли професійне співтовариство привозить художника-інтелектуала, який створює не банальну халтурну ілюстрацію, а витончений концептуальний твір, обиватель обурюється.

Привернувши увагу громадян до проблем монументального мистецтва, з часом сформується потреба у його якості, бо кількість муралів у місті відповідає кількості професійних думок. Щоб покращити сприйняття муралів в очах мешканців, потрібна стратегія вбудовування подібних об'єктів у міський простір. Влада, набувши досвіду та практики, за допомогою митців утворить симбіоз архітектури з живописом, який, свою чергу, сформує потрібний образ міста.

Ю. Вигнан,

магістрант Архітектурного факультету

Київського національного університету будівництва і архітектури

ПРОБЛЕМАТИКА ТА АНАЛІЗ ГРОМАДСЬКИХ МІСЬКИХ ПЛОЩ ТА ПРОСТОРІВ М. КИЄВА

Протягом усієї історії існування міст їхній простір був для жителів саме місцем для зустрічі. У ХХ столітті міський простір продовжував функціонувати як простір для зустрічей, аж доки не з'явилися модерністські ідеології планування та навала автомобілів. Панівні ідеології планування відкидали поняття міського простору як простору для життя, бо вважали його непотрібним. Планування ґрунтувалось винятково на раціональних ідеалах та прагненні створити умови для обов'язкової активності. Моторизований дорожній рух унеможливив пересування пішки та де-не-де винищив міський простір. Торгівля та послуги зосередились в приміщеннях торгових центрів. У всіх великих міст – незалежно від географічного розташування, економіки та розвитку – є спільна риса: планувальники не надавали значення соціальній сфері людині, яка відіграє важливу роль в її житті. Таким містом являється Київ.

Площі – один з головних об'єктів уваги в місті. Площа – місце збору громади міста – відіграє значну роль в формуванні місцевого самоврядування, і, як наслідок – розвитку демократичних засад в суспільстві. Сьогодні переважна більшість з них втратили свої природні функції та виконують функцію транспортної розв'язки. Площі в центральній частині міста особливо потерпають від втрати первинних функцій. Сьогодні їх простір захоплюється автомобільними парковками, тимчасовими спорудами, об'єктами зовнішньої реклами, несанкціонованою торгівлею тощо.

Серед основних проблем київських площ можна назвати безсистемний підхід. Йде постійне зазіхання на простір площ, активна комерціалізація простору, відсутність зонування. Пішохідні та автомобільні потоки не розділені, по площах небезпечно пересуватися. Відсутні пішохідні площі, а тим більше пішохідно-велосипедні площі. Для пішоходів фактично залишається обмаль простору, кількість тимчасових споруд, паркувальних місць часто переважає. Площі в Києві малодоступні для маломобільних верств населення, відсутні площі в одному рівні, їх перерізають автомобільні потоки. З огляду на те, що рівень та якість освітлення вираховується за принципом завантаженості дороги автомобілями, площі зазвичай погано освітлюються і тому є небезпечними в темний час доби.

При аналізі нинішнього стану міських площ та просторів м. Києва, було виявлено такі проблеми як:

1. Відсутність достатньої кількості якісних громадських просторів.
2. Відсутність пріоритету руху пішоходам.
3. Недоступний простір для мобільних груп населення.
4. Відсутність комплексної реалізації в житті міського простору.
5. Перешкоди.
6. Шум, неякісне освітлення.
7. Відсутність вуличних меблів, які слугують для відпочинку містян.
8. Недостатнє озеленення.

Вирішення проблем міських площ в м. Київ

З огляду на велику значимість площ, як просторів, де формується міська спільнота та культура спілкування, будь-які заходи з реконструкції, реновації та впорядкування площ міста мають відбуватися за принципом максимального розвитку громадського простору.

Унікальність кожної площі міста має бути підкреслена проектними рішеннями. Для площ в центральній частині міста та площ, що склалися історично до 1950-х рр. бажано проявляти їх історико-культурний потенціал.

Всі проектні рішення для міських площ мають керуватися такими принципами як: доступності та зв'язаності; комфорту та зовнішнього вигляду; можливості активностей та проведення часу; спілкування. Площі дають можливість розкриття унікальних міських ландшафтів, що завжди приваблює не тільки мешканців, а й туристів.

Також одним з головних факторів якісного простору є безпека. Безпека – одна з головних якостей міста, на відміну від інших територій, має бути максимально проявлена на площах – якісне освітлення, відсутність перепадів рельєфу, спеціальні засоби для виклику швидкої, міліції, тощо, відеонагляд, інші заходи. Площі мають стати доступними для всіх верств населення в незалежності від статусу, віку, фізичних особливостей.

Використані джерела:

1. Гейл, Йен. Міста для людей/ Йен Гел; переклад з англійської Ольги Любарської. - К.: Основи, 2018. - 304 с.
2. Проектування міських вулиць / Колектив авторів:НАСТО; Переклад с англ. – 3 вид. – К: Альпінанон-фікнш, 2018. – 192 с.
3. Київська міська державна адміністрація/ Концепція комплексного впорядкування міського простору м. Києва [Електронний ресурс]: [https://old.kyivcity.gov.ua/done_img/f/Концепції%20розвитку%20громадського%20простору%20в%20місті%20Києві.pdf]

А.А. Дзиба,

к. с.-г. н., доцент;

О.С. Плахотніченко,

студентка;

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОЗЕЛЕНЕННЯ ІНТЕР'ЄРІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МІКРОЗЕЛЕНІ

У 1980-х роках ХХ ст. у США вперше застосували мікрозелень (мініатюрні рослини із прямих трав або овочів, які є концентрованим джерелом вітамінів, поживних речовин і ферментів та мають високий декоративний ефект) у якості страви та як прикрасу у ресторанах штату Каліфорнія. У кінці 80-х років з ростом інтересу до здорового способу життя, мікророслини набули популярності і у Європі. Було проведено дослідження та вивчено особливості вирощування мікрозелені. Встановлено, що термін вирощування мікрозелені – короткий, вона невибаглива в експлуатації та високодекоративна. У 90-х роках ХХст. мікрозелень набула поширення в інтер'єрах кав'ярень та ресторанів, особливо у закладах здорового харчування.

Нині в Австралії, Англії та Канаді було проведено експерименти щодо застосування мікрозелені в дошкільних закладах. Разом з вихователями діти пророщували мікрозелень (кожна дитина була відповідальна за свою рослину, доглядала за нею). Після проростання мікрозелені діти могли скуштувати її. В ході даного експерименту було виявлено, що дане практичне заняття є корисним для виховання дітей, оскільки під час вирощування даної культури діти навчаються самостійності, відповідальності та в ігровій формі отримують знання про екологію та корисну їжу. Після проведення даного експерименту в Австралії було опитування серед сімей про їх відношення до здорового способу життя та харчування, а також про їх думку щодо впровадження даних практичних занять на постійній основі та схожих практичних уроків. Результат був позитивним. Окрім, застосування мікрозелені для розвитку дітей, її також можна застосовувати і в інтер'єрі їдалень, де мікророслини розміщують в спеціальні фітомодулі. Для фітомодулів застосовують зазвичай пластикові, дерев'яні, скляні ємкості прямокутної або квадратної форм, заввишки 8 см, довжина модуля залежить від мети його застосування, може сягати до 100 см.

А.А. Дзиба,

к. с.-г. н., доцент;

К.В. Тягній,

студентка;

Національний університет біоресурсів і природокористування України

САД ПРЯНО-АРОМАТИЧНИХ ТРАВ

Традиція висаджувати пряні та лікарські рослини почалась у аптекарських садах і городах за часів правління Петра І. Більшість пряно-ароматичних трав мають високі естетичні властивості. Композиція з таких рослин може бути як частиною інтер'єру, фрагментом саду, так і самостійним елементом ландшафту.

Сучасні ароматичні сади існують у багатьох країнах Європи, як частина ботанічних садів та міських парків. Серед них, парк лікарських трав «Cyherbia Botanical Park» (Кіпр) (автор Міранда Трінгс), що представлений дев'ятьма тематичними садами (лікарський сад, сад спецій, арома-сад, сад Попурі, зелений лабіринт, колекція ендемічних рослин Кіпру та інші). Площа парку становить 2,9 га. Рослини вирощують в

екологічно-чистій зоні, а потім використовують для приготування приправ, чаїв, виготовлення косметичних та лікарських препаратів.

Колекційна ділянка лікарських та ароматних рослин (автор Метла А. П.), ботанічний сад «Поділля» (м. Вінниця, Україна). Площа ділянки 0,8 га, де представлено 40 видів пряних та лікарських рослин, серед них: *Salvia officinalis* L., *Hypericum perforatum* L., *Echinacea purpurea* (L.) Moench, *Melissa officinalis* L., *Pyrethrum cinerariaefolium* Mill., *Adonis vernalis* L., *Matricaria chamomilla* L., *Genista tinctoria* L., *Valeriana officinalis* L., *Schisandra chinensis* (Turcz.) Baill. та інші. Рослини висаджуються і висіваються в лісових асоціаціях та реалізуються населенню.

Для створення арома-садів слід використовувати: *Lavandula angustifolia* L., *Ocimum basilicum* L., *Borago officinalis* L., *Monarda didyma* L., *Tropaeolum tuberosum* L., *Salvia officinalis* L., *Artemisia dracunculus* L., *Foeniculum vulgare* Mill., *Anethum graveolens* L., *Origanum vulgare* L., *Anthriscus cerefolium* Hoffm., *Origanum majorana* L., *Mentha officinalis* L., *Petroselinum crispum* Mill., *Rosmarinus officinalis* L. і *Thymus serpyllum* L.

Найвдалішим рішенням для садів є ландшафтні типи квітників. З пряних трав можна створювати міксбордери, клумби, бордюри. З *Mentha piperita* L., *Origanum vulgare* L., *Thymus typhina* L. – групи, що можуть бути частиною міксбордерів або самостійним елементом.

Пряно-ароматичні рослини можна використовувати також у регулярних типах квітників (модульні квітники, рабатки, контейнери, кашпо) з *Anthriscus cerefolium* Hoffm., *Origanum majorana* L., *Mentha officinalis* L., *Petroselinum crispum* Mill., *Rosmarinus officinalis* L. і *Thymus serpyllum* L.

Для створення пряно-ароматичних композицій у інтер'єрі використовують широкі пласкі піддони, контейнери та горщики різної форми, вертикальні стіни, оазиси з декоративними струмками. Можна влаштовувати запашні куточки відпочинку та релаксу, створити «пряний город» на терасі.

Використання пряно-ароматичних рослин в садовому дизайні надзвичайно захоплююче. Спираючись на стародавні традиції і сучасний досвід, можна створити вельми оригінальний, а головне – корисний сад пряних трав.

В. Дубінська,
магістрант кафедри Містобудування
Київського національного університету будівництва і архітектури

ПРИНЦИПИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ В РАЙОНІ МАСИВУ ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ

XXI сторіччя визнане соціологами та політологами як «сторіччя споживання», тенденцією розвитку сучасного світу є глобалізаційні процеси, які поширились на всі сфери суспільства.

Запорукою комфортного життя людини в сучасному світі є розвинена соціальна інфраструктура. Основа поділу соціальної інфраструктури на частини та ланки – спільне функціональне призначення складових у процесі суспільного відтворення, тобто спрямованість об'єктів та створення умов для задоволення певного кола потреб суспільства, населення, виробництва.

По причині постійного розвитку міст та їх складових, виникає потреба у новому погляді на торгову мережу не лише з економічної точки зору, а й з містобудівної.

Незважаючи на значну кількість досліджень щодо мережі обслуговування України, відсутні єдині принципи формування та реструктуризації саме мережі торгівлі, що обумовлює неоднозначність сприйняття вимог до їх функціонування. Відсутність принципів формування або реструктуризації існуючої мережі сприяє неорганізованості в вирішенні планувальної схеми житлової забудови та невідповідності вимогам функціонування окремих форматів торговельних об'єктів та точок.

Метою є виявлення принципів формування та реструктуризації мережі торгівлі, дослідженні найбільш ефективних схем організації торгівлі.

Для дослідження торгової мережі я обрала житловий масив Оболонь у м. Києві. Активна забудова та зведення нових торгових об'єктів є дуже актуальною для цього району, проте рівень розвитку торговельної мережі, ще значно відстає від нормативів та рівня розвинених країн.

При аналізі нинішнього стану торговельної мережі (а саме розміщення її складових) встановлені такі проблеми:

1. Дисбаланс між потребою та пропозицією;
2. Недоцільне розміщення торгових об'єктів;
3. Виникнення стихійних точок торгівлі;

4. Однобокість поглядів на формування соціально-побутової інфраструктури (економічна).

В ході дослідження запропоновані такі вирішення проблем:

1. Виявлення реальної потреби населення району в торгових точках та об'єктах конкретного напрямку. Впровадження об'єктів-новоутворень, реформація незатребуваних об'єктів.
2. Створення нової схеми розміщення торгових об'єктів на території району на основі потреб населення.
3. Логічне та практичне розташування точок торгівлі, виявлення їх кількості на одиницю населення. Забезпечення населення всіма видами торговельної продукції за рахунок постійних торгових об'єктів. Тим самим – підвищення конкуренції, та в перспективі витіснення стихійної торгівлі.
4. Звернення уваги до проблеми формування та реструктуризації торговельної мережі саме з точки зору містобудування. Виявлення містобудівних інструментів, що можуть бути застосовані для покращення соціальної інфраструктури району.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, торговельна мережа, торговий об'єкт, реструктуризація.

Список використаних джерел:

1. Фролова Г.І. Ринкове конкурентне середовище торговельних мереж в Україні / Г.І. Фролова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу.
2. В.Г. Осипян «Основы градостроительства и планировка населенных мест». Смоленск, 2016.
3. ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій".

Є.Ю. Єрмаков,

магістрант Архітектурного факультету

Київського національного університету будівництва і архітектури

ДОСВІД МОДЕРНІЗАЦІЇ МІСЬКИХ РАЙОНІВ МАЛОПОВЕРХОВОЇ ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ 1930-40-Х РОКІВ

З давніх часів людина намагалася створити для себе затишне середовище, спираючись на своє поняття та відчуття прекрасного. Це можна побачити у видатних будівлях та ансамблях кварталів та міст європейських країн минулих віків. Перебуваючи у таких місцях, розумієш,

що відчуття людини та асоціації її з тим чи іншим місцем стояли на першому місці, а вже потім питання фінансової сторони, на відміну від сьогоднішнього. Тому на сьогоднішній день ми втрачаємо все те, що набували багатьма роками.

Сьогодні ми маємо ситуацію, коли архітектори чи містобудівники розглядають просто територію та її економічні складові, а питання зручності середовища розглядаються побіжно, не кажучи вже про хоч мінімальні аспекти історичної цінності та естетичної привабливості цієї самої території. Спостерігаючи за сучасними тенденціями проектування нового житла, ми можемо бачити варварське відношення до минулого надбання. Вклинювання нового в старе без усяляких на те підстав, створює дисгармонію існуючого простору з перетягуванням уваги на те кволе та жахливе нове з понівеченого, але все ще привабливого старого.

Яскравим прикладом перерахованого вище ставлення може слугувати, розглянутий мною житловий район для працівників ДВРЗ у м. Києві, де у 1930-1940-х роках було створене ідеальне, на мою думку, житлове середовище. Але нажаль зупинилось і в часі і в розвитку.

Часи дають знати про себе і це стосується міського середовища. Плине час і змінюються потреби людей та вимоги до житлового середовища. Дослідження питань реновації схожих житлових районів та кварталів, показують, що монотип жителів цих районів не несе нічого доброго окрім замкненості та зупинки у розвитку. Роботи попередніх дослідників показують, що насичення району різними за професією та фінансовим станом типами жителів, сприяє потягу менш благополучних мешканців до більш успішних. Оскільки такі райони переважно монофункціональні, то місця праці цих жителів знаходяться далеко поза його межами. І тому варто створювати окрім нових житлових зон і зони громадського призначення, щоб територія не «вимирає» вдень, коли усі на роботі. Приступаючи до реновації таких територій необхідно детально вивчити її історичну складову та зрозуміти як саме можна розвинути її. Необхідно йти в ногу з часом та дивитися у майбутнє, але й надзвичайно важливо зберегти те, що маємо зберегти.

Реновація із збереженням первинного вигляду характерна для житлових районів 1930-40-х років, внесених до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Це такі житлові райони як: Хуфайзен (Німеччина), комплекс Карла Легіна (Німеччина), «Біле місто» (Weisse Stadt) (Німеччина), Шиллерпарк (Німеччина), Сіменсштатт (Німеччина),

В житловому районі «Хуфайзен» в Берліні (1930 р., арх. Б. Таут) виконано санацію фасадів, відновлено дах, первинні кольори у відповідності до архітектурних креслень. До того ж органами архітектурного контролю погоджено зміни в плануванні квартир для комфортного проживання, шляхом об'єднання кімнат в загальні відкриті простори, змінено функціональне призначення приміщень, переплановані санітарні вузли.

Такі методи цілком можливо впроваджувати і в Україні. Тим паче, що прибудову нових об'ємів до будівель вже активно використовують. Надбудови мансард для майстерень, ліфтові шахти в будинках, де ліфтів не було по проекту, суцільне застосування балконів зі збільшенням загальної площі та об'єднанням їх у цілісній композиції як окремого будинку так і району.

Створення гармонійно розвиненого середовища – це не просто забаганка архітектора, а життєва необхідність, завдяки якій створювалося і створюється місце життя людини.

І.В. Касьян,
магістрант Архітектурного факультету
Науковий керівник: Г.І. Дорохіна,
кандидат архітектури, доцент кафедри Теорії архітектури
Київського національного університету будівництва і архітектури

ГАРМОНІЗАЦІЯ АРХІТЕКТУРНОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ БІЗНЕС-ЦЕНТРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ОЗЕЛЕНЕННЯ

Прогрес не стоїть на місці. В умовах розвитку сфери послуг і появи нових технологій, кожен з нас висуває більш високі вимоги до середовища свого проживання. Такий природний хід еволюції. Будівельна галузь крокує в ногу з часом, намагаючись відповідати високим вимогам сьогоденного споживача. Однак разом з розвитком будівельної галузі зростає і її згубний вплив на навколишнє середовище. Причому цей вплив обумовлено не тільки стрімко зростаючою кількістю будівель, але і їх начинкою, без якої вже складно собі уявити сучасне, комфортну будівлю.

Щоб мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище, нам або доведеться повернутися в печери, що навряд чи можливо, чи

знаходиться в зародковому стані, або – екологічне будівництво. Його основне завдання – створити штучне середовище проживання.

Але ж будівля не автомобіль, як можна оцінити ступінь його впливу на навколишнє середовище? Завдання не просте, але цілком вирішуване для міжнародних і національних стандартів оцінки і сертифікації зелених будівель. Англійська система BREEAM (British Building Research Establishment Environmental Assessment Method) існує з 1990 року та вважається родоначальником всіх систем оцінки. Однією з найбільш широко визнаних, вважається американська система оцінки «зелених» об'єктів будівництва LEED (Leadership in Energy and Environment Design). Вона існує з 1998 року і широко адаптується з урахуванням місцевих вимог в інших країнах. Необхідно відзначити, що ні LEED ні BREAM не сертифікують проміжні етапи у створенні об'єкта, такі як проект або фундамент. Сертифікації підлягає лише введена в експлуатацію будівля. Однак фахівці оціночної системи, можуть і повинні включатися в процес уже на стадії проектування, щоб на рівні прийняття проектних рішень, регулювати екологічний рейтинг майбутньої будівлі.

В рамках критерію «Якість внутрішнього середовища» для зеленої будівлі передбачається повна заборона куріння і моніторинг припливного повітря на предмет шкідливих домішок. Покращений повітрообмін, управління системою освітлення, температурний контроль і гарний вигляд з вікон – здатні істотно поліпшити внутрішній мікроклімат.

Так що з глобальної точки зору ринок, нарешті, починає усвідомлювати необхідність в захисті інвестицій і їх стабільності в майбутньому – не шляхом миттєвої економії, а навпаки, підвищенням якості використовуваних матеріалів, що безпосередньо впливають на життєвий цикл будівлі та його вартість.

Сертифікація будівель, що враховує екологічні аспекти, стає новим стандартом, а інвестиції в зелене будівництво все сильніше впливають на майбутню окупність проекту і його фінансову привабливість.

За оцінками експертів, в Україні можна спостерігати досить повільне, на жаль, але все-таки зростання популярності зелених технологій. І тут можна відзначити не тільки зростаючий рівень розуміння в необхідності їх використання серед девелоперів. А ще й спостерігається стійкий запит від відвідувачів на підвищення рівня комфорту. За умови грамотного підходу до процесу сертифікації можна отримати одразу кілька сильних переваг: імідж компанії, що знаходиться в загальносвітовому тренді.

Офіс – штучне середовище, де люди проводять більше половини

свого свідомого життя. Тому переоцінити значення людяності цього простору неможливо. Заданий світовими ІТ-компаніями мейнстрім – розважати своїх співробітників в межах офісу – як і раніше актуальний. Розважально-ігрова складова присутня в багатьох дизайн-проектах. Тенісні столи, більярд, настільний футбол або хокей, ігрові консолі, скалодром і багато інших варіантів проведення дозвілля доступні офісним працівникам.

В Україні також все більше компаній, які раніше орієнтувалися на кабінетну систему, при переїздах або оновленні ремонту в поточних офісах переходять до концепцій відкритих планувань або гнучких офісних просторів з можливістю перепланування приміщень.

Новий тренд – офіси в стилі agile (гнучкі офіси) – стає все більш популярним. Концепція agile передбачає наявність в офісі великої кількості різних зон, щоб кожен співробітник зміг вибрати для себе, де йому комфортніше працювати.

Agile тренд стає культурою розвитку сучасного бізнесу. Як і будь-який сплеск, найближчим часом шум навколо цього підходу вщухне, а методи і інструменти осядуть в структурі управління та організації компанії. Життя сучасного бізнесу більше не буде колишньою. Основними споживачами офісів вже стають компанії з командами з розробки ІТ і будь-яких інших рішень і продуктів. Це має на увазі певні вимоги до зонування. Грамотно, звичайно, планувати змішаний простір під різні завдання різних підрозділів компанії. Затребуваними будуть легко трансформативні та ефективні простори, які можна організувати в простих і зрозумілих будівлях.

Очікується, що компанії будуть ще більше зосереджені на адаптації робочого місця до потреб співробітників з фокусом на колаборацію, інновацію, комунікацію і гнучкість. Це призведе до зміни організації робочого місця, структури офісу і розвитку офісних технологій.

УДК 72.01

А.В. Ключко,

магістрант Архітектурного факультету

Київського національного університету будівництва і архітектури

КОЛОРИСТИКА ІНТЕР'ЄРІВ ГОТЕЛЮ

Туризм як вид діяльності на сьогодні займає друге місце у світовій економіці, являється одним з пріоритетних шляхів розвитку для нашої

держави. Україна має всі можливості для того, щоб стати однією з найбільш розвинених держав туристичного світу. З цієї причини виникає необхідність створення дизайну інтер'єру готелю, що відповідав би сучасним стандартам та естетичним смакам гостей, незалежно від національності, статі та віку гостей.

Дизайн готелів відіграє важливу роль у сучасному суспільстві, оскільки безпосередньо впливає на збільшення прибутку та успіх готельного господарства. Походження дизайну готелів було наслідком соціокультурних змін, економічних та політичних ситуацій, технологічного прогресу та факторів навколишнього середовища.

Існує тісний взаємозв'язок між дизайном готелю та приїздом туриста. Тому важливо вдосконалити туристичну галузь за допомогою дизайну інтер'єру та внутрішнього вигляду готелю, оскільки це може підтримувати душевну задоволеність гостей, лояльність клієнтів та їхнє сприйняття середовища. Крім цього, в Україні бракує досліджень, проведених у рамках цієї теми. Отже, з метою заповнення цих прогалин, на кафедрі рисунка і живопису було проведено магістерське дослідження, головною метою якого було дослідити вплив кольору на людину в інтер'єрах готельних комплексів.

Незважаючи на те, що питання колористики були глибоко й досить широко досліджені у світі та в Україні, сучасна теорія і практика дизайну інтер'єру продовжує розвиватися та удосконалюватися, в тому числі й у галузі кольорознавства у середовищному дизайні. Тема колористики в громадському інтер'єрі продовжує вивчатися, і у даній роботі розглянуто вплив кольору на формування інтер'єрів туристичного готелю та його безпосередній вплив на людину в середовищі.

Ми живемо у світі кольорів. Згідно з різноманітними дослідженнями, проведеними такими видатними вченими, як Сєдак О. [3], Запорожченко О. [3], Фабер Б. [1], Кандинський В. [2], колір, який нас оточує у повсякденному житті, має глибокий вплив на наш настрій та на нашу поведінку. В інтер'єрі, пейзажі колір може змінити наш настрій від сумного до щасливого, від страху до впевненості. Він насправді може бути використаний для «нівелювання» емоцій або для створення різних настроїв. Дизайн середовища за допомогою різних засобів, таких як температура, звуки, композивання, освітлення та кольори, можуть стимулювати сприйняття та емоційну реакцію у споживачів та впливати на їх поведінку. Отже, з цього випливає впевненість у необхідності вимірювання подібного впливу для отримання підказки про те, як

змінюється наш настрій у будь-якому закритому просторі. Отже, використання кольору в дизайні громадських інтер'єрів та, зокрема, готелів є надзвичайно важливим завданням з точки зору маркетингу, функції та естетики простору.

Психологами виявлено, що колір посилює збудження людини. Він має безпосередній вплив на те, як люди почуваються як психологічно, так і фізично. Різні кольори представляють різні настрої, тому необхідно знати, яким кольором слід "пофарбувати" певний закритий простір для найкращого його використання за функціональним та емоційним призначенням. Колір – один з ефективних факторів і вимог до формування просторів, який впливає на те, як люди отримують та виражають свої емоції.

Експерт в області кольорів Фабер Біррен провів дуже багато досліджень у сфері колористики і у своїй книзі «Психологія кольору та колірна терапія» («Color Psychology and Color Therapy») він зазначає, що кольори мають різноманітні емоційні впливи, а саме: сильний і слабкий, твердий і м'який, активний і спокійний. Для отримання відчуття твердості чи м'якості використовуються висока яскравість та низька насиченість кольору відповідно, тоді як тьмяність та висока насиченість мають "важкі" емоційні впливи. Ослаблений контраст і насиченість кольорів передають людині спокій на відміну від сильнішого контрасту та насиченості, які передають активність. Теплі кольори – це ті, що мають яскравий характер. Біррен також запевнив, що теплі червоний і жовтий кольори посилюють збудження більше, ніж холодні зелений і синій кольори [1].

Цінними є спостереження відомого художника В. Кандинського, що досліджував фізичний та психологічний вплив кольору на людину. В.Кандинський був впевнений, що за допомогою кольору можна впливати на душу. Він писав: «Колір – це клавіш, око – молоточок, душа – багатострунний рояль. Художник – рука, яка за допомогою того чи іншого клавішу змушує вібрувати людську душу»[2, с. 192].

Список використаної літератури:

1. Birren Faber. Color Psychology and Color Therapy: A Factual Study of the Influence of Color on Human Life / Faber Birren. - N.Y.: University Books, 1961. - 326 p.
2. Кандинский, В. О духовном в искусстве. В: Психология цвета. Сб. пер. с англ. - М.: "Рефл-бук", К.: "Ваклер" 1996, с. 181-220.
3. Седак О.І. Колористика інтер'єру: навч. посібник / О.І. Седак, О.Ю. Запорожченко. – К.: Освіта України, 2011. – 248 с.

В.І. Козленко,
магістрант Інституту інноваційної освіти;
Г.Л. Ковальська,
доктор архітектури, професор; Інститут інноваційної освіти,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ СИСТЕМ ОЗЕЛЕНЕННЯ БУДІВЕЛЬ

В міському середовищі з кожним роком зростає кількість факторів і джерел забруднення, які згубно впливають на життя та здоров'я жителів міста, що призводить до низки екологічних проблем: зменшення площ зеленого простору, місць для відпочинку людей. В багатьох великих містах не дотримуються норми озеленення на людину через стрімкий розвиток будівництва і заповнення вільних територій міста. Тому роль озеленення в загальній системі благоустрою набуває все більшого значення. Зелені насадження створюють певний фільтр, зменшуючи кількість пилу та диму в місті, збільшуючи кількість свіжого повітря, підтримуючи кліматичний баланс міської системи.

Вирішенням проблеми є застосування сучасних «зелених конструкцій». Тобто поєднання архітектурних конструкцій і елементів з рослинами.

До сучасних «зелених конструкцій» відносяться: вертикальне озеленення фасадів та озеленення дахів споруд.

Вертикальне озеленення фасадів – вирощування рослин на архітектурних конструкціях у вертикальному напрямку; поділяють на такі види:

1. Суцільне озеленення: передбачається формування пагонів витких рослин навколо дверних і віконних прорізів (для маскуванню малодекоративних фасадів).

2. Часткове вертикальне озеленення: озеленення одиночними рослинами або групою рослин (для підкреслення архітектурних деталей).

Озеленення дахів будинків поділяють на два типи:

1. Екстенсивне озеленення – найчастіше використовують не тільки на плоских покрівлях, а і на похилих чи неексплуатованих дахах. Доступу у людей на такий тип даху немає. В даному випадку створюється килим з газонних трав або з використанням низькорослих багаторічників.

2. Інтенсивне озеленення дахів – це унікальний сад, в якому використовуються газони, квітники, чагарники та навіть дерева; також можна прокладати доріжки чи створювати штучні водойми. Дахи, озеленені таким способом, можуть використовуватись не тільки для споглядання саду, але й для відпочинку на них.

В свою чергу, озеленення можливе і в інтер'єрі. Рослини створюють певний мікроклімат в приміщенні, а також удосконалюють функціональну організацію простору, впливають на характер формування інтер'єру (змінюється уявлення про величину простору, збільшується повітряна перспектива, створюється відчуття затишку та спокою).

Озеленення поділяється на активну і нейтральну системи. Це допомагає поділити простір на зони. В зоні відпочинку використовують активну систему озеленення, а в робочій зону – нейтральну.

Також можна виділити такі напрямки озеленення:

- *включення елементів природи в інтер'єр* – акцент на внутрішньому озелененні середовища, закриваючи інтер'єр від зовнішніх видів чи забудови з низькими естетичними характеристиками. Використовується в приміщеннях, які мають верхнє освітлення або в зимових садах.
- *розкриття внутрішнього озеленення в зовнішнє середовище* – за допомоги застосування панорамного скління створюється відчуття відкритого простору. Має бути зв'язок з екстер'єром або іншою будівлею, в якій використано озеленення (оранжерея, зимовий сад).

Питання сучасних способів озеленення будівель набуває все більшої актуальності. Сучасні методи і конструкції надають можливості для застосування нестандартного озеленення, за рахунок чого створюється унікальний дизайн фасадів та інтер'єрів, доповнення будівель та вулиць живою рослинністю. Також це вирішує брак територій в місті для озеленення та створює більш сприятливі умови для життя людей.

Список використаних джерел:

1. Горохов В.А. Городское зеленое строительство: Учеб. Пособие для вузов.- М.: Стройиздат, 2003. – 416с.
2. Титова Н.П. Сады на крышах. – М.: Олма Пресс, 2002. – 112 с.
3. Туманов І.М. Озеленення інтер'єру: методика наукового підходу /І.М. Туманов/ Науковий вісник, 2006, вип. 16.4.– 256 с.

К.В. Корольська,

магістрант Інституту інноваційної освіти;

Г.Л. Ковальська,

*доктор архітектури, професор; Інститут інноваційної освіти,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ДИТЯЧИХ ТАБОРІВ

На сьогодні Україна має велику кількість відпочинкових комплексів, щозалишилися з радянських часів, деякі з цих комплексів були занедбані, зруйновані або змінили призначення. Тож питання пристосування до сучасних вимог будівель, що залишилися, застосування досвіду та створення нових методів проектування є актуальним. Основним принципом формування архітектурного середовища дитячого закладу є створення його цілісної архітектурної концепції на основі чотирьох головних аспектів: образного, просторово-планувального, сенсорного та екологічного.

Образний аспект формування архітектурного середовища відображається у створенні індивідуального образу будівлі на основі ідеї, наближеної до дитячого сприйняття, та відображенні її як у зовнішньому вигляді, так і у внутрішньому плануванні і опорядженні.

Просторово-планувальний аспект відображає наявність масштабу, відповідного дитині, передбачає забезпечення легкості орієнтації дитини в будівлі, а також відповідне зонування території для кращого сприйняття простору.

Сенсорний аспект базується на естетичних та гігієнічних засадах проектування дитячих закладів з використанням інформативних, будівельних та опоряджувальних матеріалів, конструкцій, зрозумілих для дітей; системи освітлення та єдиної колористичної організації середовища.

Екологічний аспект відіграє важливу роль у проектуванні дитячих закладів та включає в себе вдосконалення екологічної доцільності розташування та планувальної структури будівлі, використання екологічних та енергоефективних матеріалів, систем життєзабезпечення будівлі.

Особливість формування архітектурного середовища дитячих таборів полягає в розробці теоретичних принципів, рекомендацій і прийомів

проектування дитячих оздоровчих закладів з урахуванням усієї багатогранності психосоматичних особливостей дитини.

Список використаних джерел:

1. Горбинко В. М. Світова історія масових "дитячих таборів"/ В. М. Горбинко // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. - 2013.

2. Косенко Д. Ю. Чинники формування предметно-просторового середовища Д. Ю. Косенко, В. І. Дубровська // Технології та дизайн. - 2015.- №3

3. Ернст Т. К. Урахування екологічних та енергетичних факторів в загальному концепті проектування дитячих закладів // Теорія та історія архітектури і містобудування: зб. наук. праць. — К.: НДІТІАМ, 2005.

Т.М. Ладан,

кандидат архітектури, доцент;

Ю.О. Корнієнко, Н.С. Хом'як,

магістранти;

*кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

**СИНТЕЗ ХУДОЖНЬО-ДИЗАЙНЕРСЬКИХ ЕЛЕМЕНТІВ НА
ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ ЄРМІЛОВА, РОБЕРА ДЕЛОНЕ,
СОНІ ДЕЛОНЕ ТА ВОЛОДИМИРА ТАТЛІНА:
ТУНІКА, ХУСТКА-БАНДАНА**

Серед митців-авангардистів початку ХХ століття художник Василь Єрмілов став першим українським дизайнером інтер'єрів та графічним дизайнером, який використовував конструктивістський метод творчості, подружжя Робера та Соні Делоне вперше запровадили в життя символічний художньо-дизайнерський стиль – орфізм (симультанізм) в живописі та дизайні одягу в чому продовжили розвиток еkleктичного методу творчості та декоративізму, а Володимир Татлін став першим українським інженером-художником, який використав в архітектурі структуру природної форми – подвійну спіраль молекули ДНК, кінетику простих об'ємів та запроектував перший найвищий у світі хмарочос – башту III Інтернаціоналу та продовжив розвиток конструктивістського та раціоналістичного методу творчості.

При різних стилістичних підходах творчої діяльності, всіх цих митців об'єднує те, що вони шукали нові ритми художньо-дизайнерських елементів динамічної авангардної творчості.

Графічні композиції з ліній, плям та шрифтів Василя Єрмілова нагадали нам прості крої одягу. Оптичні ілюзорні зображення на тканинах Соні Делоне створювали об'ємність плоских зображень та нагадали нам про можливість утворення колористичної пульсації в простих кроях одягу, таких як «туніка» (тантамареска) або головного убору – «хустки-бандани». Башта III Інтернаціоналу Володимира Татліна з кінетичними об'ємами в середині була визначена нами як конусоподібне серце, що пульсує та виходить за межі туніки і тим самим безмежне у своєму пориві.

Таким чином, хустка-бандана та туніка-тантамареска виконані за мотивами Р. та С. Делоне, В. Єрмілова та В. Татліна, зможуть занурити глядачів в атмосферу часів авангарду початку ХХ років, коли театралізовані перформанси були невід'ємною частиною життя митців – вони або малювали візерунки на обличчі (Давид Бурлюк) або носили дивні аксесуари – дерев'яні ложки у петлицях (Казимир Малевич), або вдягали дивні костюми з геометризованих елементів та ставали наче героями фантастичних фільмів. В архітектурній школі БАУХАУС костюмовані вечірки стали легендарними. Сутність речей перейшла на інші рівні – рівень філософії, рівень інтерпретацій та трансформацій, на рівень зміни контекстів, тощо. Тим самим митці початку ХХ століття зворушували оточення та поступово змінювали світ навколо себе.

Подібні костюмовані експерименти в архітектурній школі КІБІ-КНУБА – рідке явище, тому ми спробували.

Т.М. Ладан,

кандидат архітектури, доцент;

О.О. Лисюк,

магістрант;

*кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

МОДЕЛЬ ТВОРЦЯ-АВАНГАРДИСТА НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА ТАТЛІНА ТА СВЯТОСЛАВА ГОРДИНСЬКОГО

Мистецьке життя у першій третині ХХ століття не схоже на мистецьке життя інших епох, оскільки було наповнено духом футуризму та

розвитком новаторських ідей. Стрімкий розвиток засобів масової інформації зумовив виникнення нових видів авангардної творчості – театр синтетичного дійства, кінематограф, художнє експериментальне конструювання, фотоколаж, дизайн та інших. В рядах футуристів опинилися і ті митці, хто продовжував пропагувати романтичне направлення та намагався зберігати національні традиції. Кожен митець пропагував свій індивідуальний стиль. Методи творчості були індивідуальними, але всіх митців об'єднувало те, що вони працювали з різними видами мистецтв – у синтезі мистецтв.

Однією з визначних постатей світового авангарду є художник-інженер, конструктор, дизайнер побутових речей та одягу, театральних декорацій до спектаклів, музикант – Володимир Єфграфович Татлін, який передбачив відкриття та методи роботи у біоніці (подвійна спіраль ДНК, вивчення анатомічної побудови птахів та комах). Будівля, пам'ятник-вежа Третьому інтернаціоналу поєднала у собі одночасно авангардні об'ємно-просторові принципи в архітектурі, скульптурі та живописі: динаміка, кінетика, контррельєф, синтез мистецтв – скульптуроживопис. Мистецтвознавець Ю. Демиденко визначає, що математичний термін «нормаль» був ймовірно вигаданий В. Татліним або запозичений ним від поширеного у 1900-1910-х роках словосполучення «normal Kleidung» і означав стандарт речі. При цьому сама постать В. Татліна була насичена національним колоритом – він носив вишиту сорочку, улюбленим інструментом у нього була українська бандура, на якій він грав та собі підспівував – співав українські думи та старовинні українські пісні.

Романтичний мистецтвознавець, соціальний активіст, поет, журналіст, ілюстратор та графік – Святослав Ярославович Гординський. Серед його вподобань є – пародія, шарж-епіграма, карикатура, присвята-екслібрис. В картинах С. Гординського проглядаються кубістичні мотиви поряд із традиціями стилю модерн. С. Гординський виглядав по-сучасному, в його постаті не проглядався національний колорит.

Порівнюючи творчість В. Татліна із творчістю С. Гординського можна виділити наступні протилежні риси, які характеризують обох митців: авангардизм – традиціоналізм; конструктивізм – романтизм; техник – гуманітарій; бунтарство – спокій; циркуль – пензель; річ – слово.

Постаті В. Татліна та С. Гординського пропонуємо розглядати у вигляді графічних формул та просторової моделі, які найкраще висвітлюють методіку їх творчості. Складові графічних формул складають ключові елементи – елементарні функції просторової моделі: від

В. Татліна – козак-бандурист, просторова вежа з кутом нахилу $23,5^\circ$, кінетика; від С. Гординського – ідеалізований образ національного героя, який поєднує у своїй творчості традиції та новації.

Тому узагальнену абстрактну просторову «модель творця-авангардиста» першої третини ХХ століття представляємо у образі козака Мамая, який з давніх часів уособлював силу духу, незламність та героїзм українського народу та переважно зображувався у супроводі сакрального музичного інструменту – кобзи. Абстрактна просторова «модель творця-авангардиста» виготовлена в різних техніках: плетення з металевого дроту та пап'є-маше. Це інсталяція, в якій кобза замінена еліптичним об'ємом який нагадує бандуру, струни якої складаються з металевих дротів, які виходять за гриф стилізованого музичного інструменту та мають завершення у вигляді башти В. Татліна. «Модель» посаджена на гойдалку, яку можна розкачувати і виступає своєрідним символом «епохи авангарду» – маятником часу: тільки тоді, коли ми звертаємося до вивчення певних часів, ми «розкачуємо» маятник часу, краще починаємо розуміти творчі процеси, придивляємося та поволі призупиняємося лише на мить, щоб визначити кращу траєкторію пересування та піти далі своїм шляхом...

Якщо епоха авангарду першої третини ХХ століття може змусити нас призупинитись, ми – митці, по своїй волі, здатні зрушити з місця або призупинити певні творчі процеси на гойдалці-маятнику авангарду, футуризму, тощо... Динаміка розвитку сучасного світу зумовлює концентрувати увагу на головному, сприяє різного роду експериментам, поєднанні несумісних речей, синтезу мистецтв та залишає право на власну думку. Вивчення методів творчості митців минулих століть, які пропагують синтез мистецтв, сприяло відкриттю їх формул творчості, в яких елементарні функції дають можливість знайти свій творчий шлях.

Т.М. Ладан,
кандидат архітектури, доцент;

В.І. Мартинова,
магістрант;

*кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ПРОСТОРОВІ КОНСТРУКТИВНІ ЕКСПЕРИМЕНТИ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА ТАТЛІНА: ЛЕТАТЛІН

На початку ХХ століття просторові конструктивні елементи – відкриті металеві вантові або дерев'яні конструкції стають основою стилю конструктивізм. Експерименти з простими геометричними конструктивними формами ведуть художник-фотограф-дизайнер та представник інших професій – Олександр Родченко та інженер-художник-дизайнер – Володимир Татлін.

Митців цікавлять:

- складані та розбірні, які відбивають світло та розробляються за принципом ідеальних форм, конструктивні елементи та форми (О.Родченко),

- контррельєфи – майже відірвані від площини абстрактні інсталяції, які тримаються на натягнутих тросах за кути стін; конструювання літальних апаратів – орнітоптерів (В. Татлін).

На відміну від експериментів своїх попередників (Леонардо да Вінчі та інших) орнітоптер В. Татліна – «Летатлін» – це був безмоторний літальний апарат, який повторював крила птахів та складався з відкритих конструктивних елементів (без плоті). Використовувалося дерево, сталь, китовий вус, тканина. Саме таких штучних «птахів» з еластичними крилами (наче у чайки) бачив В. Татлін (був матросом) в польоті навколо кінетичної башти III Інтернаціоналу. Це була спроба винайдення засобу індивідуального вільного польоту, який В. Татлін хотів розробити для людства, для навчання людства літати без втоми.

«Летатлін» це була спроба наблизити людину до простору, вільних пересувань у просторі. Але до практичних експериментів так і не дійшло.

Експериментальна конструкція «Летатліну» за принципом польоту птаха з двома рухомими еластичними крилами надихає на вивчення особливостей польотів птахів, комах та на створення подібних літальних конструкцій.

Наприклад, сучасні дослідження науковців з Ульмського університету (Німеччина) та Королівського ветеринарного коледжу (Великобританія, Лондон) показали, що, в порівнянні з двокрилими комахами та птахами, конструкція крил стрекози, яка має чотири крила, є ідеальною машиною для польотів, ефективність яких на 22% краще.

Так винаходи в архітектурі або промисловому дизайні на початку ХХ століття були поєднанні із власними спостереженнями митців та розвитком наукового прогресу. З новими відкриттями науковців та інженерів виникає можливість, на основі синтезу мистецтв та наукового прогресу, вдосконалювати новаторські ідеї та проводити експерименти щодо винайдення сучасних просторових форм та конструкцій, як це колись робили митці і інженер-художник – Володимир Татлін.

Т.М. Ладан,

кандидат архітектури, доцент;

А.О. Поліщук,

магістрант;

*кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

СИНТЕЗ ХУДОЖНІХ ТА АРХІТЕКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ - АРХІТЕКТОН І ПЛАНІТ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ КАЗИМИРА МАЛЕВИЧА: ДИЗАЙН КАПЕЛЮХА

На початку ХХ століття митці вивчали різні галузі знань та вигадували нові форми творчості з метою наблизити майбутнє. Так, на основі синтезу художніх та архітектурних спрощених елементів, художник-авангардист супрематист Казимир Малевич вигадує нові форми будівель майбутнього – «архітектон» та «планіт».

«Архітектон» – це концепт будівлі, яка складається з прямокутників різних масштабів та має основу і силу тяжіння.

«Планіт» – це «архітектон», який не має чіткої основи та сили тяжіння і виступає прообразом космічного корабля, який борознить простори космосу із його мешканцями – «землянітами».

Розвиваючи ідею сучасної інтерпретації та трансформації «архітектонів» та «планітів» у промисловому дизайні (наприклад, дизайн капелюха), пропонується використання цих понять у сучасних

просторових композиціях (інсталяціях та перформансах) з додаванням відповідних супутніх елементів, притаманних темам: «космос», «майбутнє», «сприйняття», «динаміка».

Запропонований дизайн капелюха має характерні елементи, які відсилають нас до творчості Казимира Малевича. Одягнувши цей аксесуар одягу, можна уявити себе ніби в образі Малевича та відчути на собі часи експериментів та пошуків нового.

Еліптичний контур полів капелюха виступає орбітою, напівсфера (сонце на сході) є центром самого головного убору, супутні кульки – планети можуть обертатися навколо власної вісі та рухатися по еліптичній орбіті немов справжні планети. Одну з планет обіймає хрест, який є символом небесного та земного тяжіння – він продовжує напрямом доріжки-кріплення між орбітою та сферою та притягує погляд. Просторовий куб, закріплений на каркасі просторової півсфери боковою гранню, знаходиться ніби у польоті та ледь торкається напівсфери, символізує творчість Казимира Малевича. Чорно-біла гама куба (зовнішні грані – чорні, внутрішні грані – білі) доповнюється червоною кулькою в середині, яка закріплена прозорою ліскою та рухається від подиху вітру. Так створюється ілюзія відсутності гравітації та перенесення до легкого космічного польоту. Кольори (чорний, білий, червоний), які при обертанні елементів змінюються, просторовість, рух елементів при взаємодії з людиною дозволяють отримувати кожен раз нову композицію капелюха. Занурившись у тему відчуття себе у просторі та при влаштуванні фотосесії, можна закарбувати в собі пам'ять про творчі експерименти митців початку ХХ століття та доторкнутися до зірки великого майстра психології сприйняття художніх елементів – Казимира Малевича.

Т.М. Ладан,
кандидат архітектури, доцент;
А.О. Пшенична, А.Е. Какабадзе
магістранти;
кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури

**СИНТЕЗ ХУДОЖНІХ, АРХІТЕКТУРНИХ ТА СКУЛЬПТУРНИХ
ЕЛЕМЕНТІВ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ВАЛЕР'ЯНА РИКОВА,
ОЛЕКСАНДРИ ЕКСТЕР ТА ІВАНА КАВАЛЕРІДЗЕ:
СУЧАСНІ ГАДЖЕТИ**

На початку ХХ століття з'являються нові архітектурні стилі (конструктивізм, раціоналізм) та нові види мистецтв – кінематограф, колаж, аплікація, інсталяція, дизайн, тощо. Синтез мистецтв також стає характерною рисою тих часів.

Тема «кіно» захоплювала архітекторів, дизайнерів, скульпторів, режисерів. Спрощені функціональні та декоративні форми в архітектурі, дизайнерські форми одягу мешканців фантастичних світів (костюми марсіан) надихнули на творчий експеримент – утворення синтетичної інсталяції.

В художній експериментальній інсталяції в єдине рішення були поєднані: масивні опори, вікна ілюмінатори та стрічкові вікна-термометри, карнизи-скоби – декоративні елементи кінотеатру «Жовтень» (стиль – пізній конструктивізм з рисами декоративізму, арх. В. Риков); капелюшок з німого науково-фантастичного фільму «Аеліта» (1924, режисер – Я.Протазанов, дизайнер костюмів – О. Екстер).

Синтез архітектурних та художніх елементів дозволив утворити образ сучасного гаджету – уявного шолому з VR-окулярами, в яких:

- масивні опори – бокові навушники, що поєднані з основним об'ємом – обв'язуючим обручем;
- круглі вікна-ілюмінатори – космічні кола у центрі композиції та напівколові елементи, для утворення незакінченого образу композиції;
- вертикальні стрічкові вікна-термометри лягли в основу кінострічки окулярів, для перенесення за допомогою кадрів фільму у іншу реальність;
- декоративний карниз-скоба став основою уявного мікрофону.

Серед митців початку ХХ століття, які продовжували експерименти в авангардних стилях та були пов'язані із кінематографом та синтезом

мистецтв, можна визначити постать І. Кавалерідзе, який був одночасно і скульптором, і режисером, сценаристом та театральним драматургом. При аналізі його скульптурної композиції Артему у м. Святогорську (кубофутуризм, 1927) було виявлено, що формоутворюючим елементом об'єму стає кінострічка. Вона наче обгортає постать людини. Особливо виразними виступають в подібному образі ноги Артема.

В якості творчого експерименту була зроблена спроба уявити та вдосконалити руку Артема, формоутворюючим елементом якої би також виступала кінострічка. Прийшла на думку асоціація руки з сучасним гаджетом – штучною кібер-ручкою (джойстиком), яка керує певною програмою та спрямовує на авангардну творчість.

Як ми будемо відчувати себе у ролі авангардиста зі стрічки кінофільму, якщо приміряємо цю руку на себе? Які враження ми при цьому отримаємо? Чи буде це сприяти метаморфозам у нашій творчості? На ці питання можливо знайти відповіді лише у практичній взаємодії людини та інсталяції – утворенні художнього перформансу.

При одночасній примірці на себе конструктивно-декоративістського шолому з VR-окулярами та кубофутуристичної кібер-ручки (руки) утвориться певний асоціативний синтетичний образ митця авангардиста початку ХХ та початку ХХІ століть.

Т.М. Ладан,

кандидат архітектури, доцент;

Л.О. Скоромна,

магістрант;

*кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

**МЕТОДИ СУЧАСНОГО БАЧЕННЯ ТВОРІВ АВАНГАРДНИХ
МИТЦІВ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ – ВАСИЛЯ КАНДИНСЬКОГО,
КАЗИМИРА МАЛЕВИЧА, ОЛЕКСАНДРА БОГОМАЗОВА:
КАЛЕЙДОСКОП ТА ТЕЛЕЙДОСКОП**

З метою охопити єдиним поглядом художню культуру ХХ століття в цілому, представляється доцільним розглянути розмаїття авангарду початку ХХ століття та визначити ідеологів творчих художніх тенденцій – напрямків, філософських концепцій, які викликали зміни у світогляді людей. Серед митців різних стилів, найяскравішими постатями авангарду

виступають: абстракціоніст – Василь Кандинський, абстракціоніст та супрематист – Казимир Малевич та кубофутурист – Олександр Богомазов. Кожен з цих митців намагався знайти первинний елемент у творчості, та викладав свої думки у трактатах, маніфестах та лекціях.

Олександр Богомазов у трактаті 1914 р. «Живопис та елементи» розкриває тему зв'язку: Об'єкт – Митець – Картина – Глядач...

Василь Кандинський у 1926 р. у своєму трактаті «Точка и линия на плоскости» визначає «напрямок шляху – аналітичний метод, який пам'ятає про синтетичні цінності». Митець виділяє головні та вторинні графічні елементи та проголошує про первинний елемент живопису – крапку...

Казимир Малевич у 1922 р. є автором трактату «Філософія калейдоскопу» за яким він визначає, що природа є калейдоскопом, в якому «одне пофарбоване скло, яке туди буде вкинуте, здатне дати безліч формопобудов... рух робить природу незбагненою...». Він аналізував ту справжню клітину, від якої утворилося все бачене у свердловині калейдоскопу. Його цікавила природа відображення відображень...

Велике значення для В. Кандинського, К. Малевича та О. Богомазова мала психологія зорового сприйняття людиною елементів та їх взаємозв'язок.

За вирішенням винахідників калейдоскопів, при спогляданні за візерунками, формується розвиток сприйняття кольорів, форм та їх сполучення за декоративною гармонійною дзеркально-симетричною уявою світу. Кількість зображень у дзеркалах залежить від розміру кута між ними та елементів, встановлених, як його частин.

Намагаючись знайти взаємозв'язок між методами творчості митців початку ХХ століття, пропонуємо практично поринути у структури відображень та нового формоутворення, розглядаючи будь-які плоскі або об'ємні кольорові елементи (фрагменти) творів авангардних художників у телейдоскопах, в яких візерунки утворюються з об'єктів оточуючого світу, за допомогою системи дзеркал та фінішної випуклої лінзи зі скла.

З метою творчого експерименту була утворена інсталяція – багатогранна мала монументальна архітектурна форма, на якій зображений колаж з фрагментів картин В. Кандинського, К. Малевича та О. Богомазова, дивлячись на яку в телейдоскоп, можна було погратися із зоровим сприйняттям елементів та комбінаторикою колористичних плям, крапок, ліній на основі їх геометричного взаємозв'язку.

Т.М. Ладан,
кандидат архітектури, доцент;

Г.А. Суродіна,
магістрант;

*кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ТЕАТРАЛЬНИЙ ОБРАЗ МИТЦЯ-АВАНГАРДИСТА НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ДАВИДА БУРЛЮКА ТА ЛЕСЯ КУРБАСА: МАСКА

Футуристичний грим є принадою театрального образу акторів, художників та поетів-футуристів. Футуристичний грим відіграв концепцію перехідного та ефемерного, мінливого, що неминуче зникне. Симультанне бачення футуристів знайшло відображення у мистецтві футуристичного гриму – зникла дистанція між предметами, відчуття проникливості світу, нестійкість предметних кордонів. Грим ставав знаком людини творчої, його символічним знаком, ідентифікацією та епатажем. Тимчасове зображення на обличчі або іншій частині тіла – зображення-імпровізація, прояв сучасності, ієрогліф, мода на театралізацію життя (Михайло Ларіонов, Ілля Зданєвич) – це наче сучасне татуювання або боді-арт (зображення загалом на всьому тілі).

Особливе значення грим відіграє у житті театру. В експериментальному театрі «Березіль», яким керував режисер, актор, теоретик театру – Лесь Курбас, додаткові тимчасові зображення на обличчі актори не використовували.

Нерідко грим стає творчою відзнакою на обличчях митців-авангардистів, а саме українського митця початку ХХ століття Давида Бурлюка – живописця-кубофутуриста та поета авангардиста. Найулюбленішим мотивом було зображення пташки на правій щоці.

Лесь Курбас в оформленні сцени використовував театральні декорації, які нагадують скульптури чи інсталяції зі складним багатошаровим простором, які нагадували полотна художників авангардистів початку ХХ століття: кубістів чи супрематистів.

Давида Бурлюка та Лесь Курбаса об'єднують – експеримент, руйнування шаблонів, синтез мистецтв, створення особливої атмосфери, середовища для творчості та наполеглива праця.

Одним з реквізитів та образів театру є маска. В якості експерименту була здійснена спроба утворити збірний образ маски митців-авангардистів – Леся Курбаса та Давида Бурлюка:

- лівий бік маски – чорного кольору, тому відображає дію в театрі Леся Курбаса при виключеному світлі. З лівого боку око буде закрито кольоровим склом, що символізує неординарне футуристичне бачення навколишнього світу в театрі та фізіологічну особливість самого Давида Бурлюка – він мав скляний протез на місці лівого ока;

- правий бік маски – білого кольору із зображенням пташки на гілці відображає світлий образ Давида Бурлюка.

Ця маска виступає тантамарескою. Примірявши на себе образ митців авангардного мистецтва можна буде відчутти як бачити світ лише на одне око; як відчувати, що лівий та правий бік обличчя не однакові по своїй природі; як пасують ті чи інші візерунки намальовані на правій щоці.

Т.М. Ладан,

кандидат архітектури, доцент;

В.С. Фіца,

магістрант;

*кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ДИНАМІЧНІ ЕКСПЕРИМЕНТИ З ПЛОЩИНОЮ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ОЛЕКСАНДРА АРХИПЕНКА: РУХОМИЙ ЖИВОПИС – «АРХІПЕНТУРА»

Олександр Архипенко – український скульптор, митець, дизайнер початку ХХ століття, який винайшов новий принцип рухомої просторової трансформації живописної площини, назвав його своїм ім'ям – «архипентура», запатентував його та став відомим на весь світ.

Він працював із простором, який був важливим не лише для мистецтва (скульптура, живопис), а і для архітектури. Картини рухомого живопису Олександра Архипенка були розподілені на горизонтальні стрічки. За допомогою певного великого механізму ці стрічки можна було перевертати, таким чином могли бути утворені нові картини. Подібний метод роботи мають сучасні великі рекламні щити, які керовані електронікою та тільки мають не горизонтальні, а вертикальні стрічкові

членування (жалюзі), які зумовлені легкістю їх монтажу та демонтажу. Так на початку ХХ століття Олександр Архипенко винайшов універсальний метод утворення кінетичних вертикальних поверхонь, який використовується зараз в рекламі, та використовується для сучасного дизайну архітектурного середовища та дизайну окремих елементів архітектурних об'єктів, як альтернатива медіафасадам.

За допомогою принципу рухомої просторової трансформації площини – «архіпентура» в архітектуру привноситься певна декоративність, ілюзорність, кінетика. Стіни сучасних кінетичних фасадів можуть змінюватися в залежності від пор року, погодних умов (сонце, вітер, дощ, тощо) та естетичних потреб дизайну архітектурного середовища. Регулярне та нерегулярне композиційне встановлення подібних рухомих елементів як по горизонталі, так і по вертикалі або під нахилом дає можливість:

- художньо підійти до вирішення фасадів або окремих частин будівель (лоджії, балкони, декоративні сонцезахисні жалюзі, тощо);
- утворення комфортного мікроклімату;
- адаптації до потреб та візуальних очікувань;
- гнучкості конструктивних та функціональних рішень.

Таким чином, вміння працювати з простором та його включення в архітектурні об'єкти, які формуються на основі абстрактних скульптурних форм та каркасів дозволяє наблизити архітектурний образ будівель в архітектурному середовищі до арт-об'єктів з пластичними верхівками та чітким скульптурним каркасом. Новаторський підхід Олександра Архипенка до поживлення площини картини (рухомого живопису) шляхом винайдення нового принципу – «архіпентура» дає натхнення для дизайнерів та архітекторів всього світу на гру із простором та на створення сучасних кінетичних об'єктів та їх елементів, адаптованих для проживання в будь-якій кліматичній зоні, в тому числі для проживання у агресивному середовищі інших планет.

Т.М. Ладан,
кандидат архітектури, доцент;

М.А. Фортуна,
магістрант;

*кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ОПТИЧНІ ІЛЮЗІЇ В МИСТЕЦТВІ ТА АРХІТЕКТУРІ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ОЛЕГА ШУПЛЯКА: ДВОВЗОРИ

У художній творчості (графіка, живопис, архітектура, дизайн) звернення до художніх методів трансформації площини та форми за допомогою пропорційних членувань, які впливають на візуальне сприйняття людини, відбувалося здавна. Одним з найбільш дієвих засобів впливу на візуальне сприйняття людини виступає метод оптичних ілюзій.

В творах мистецтва різних історичних періодів використовуються наступні види оптичних ілюзій:

1) зображення неможливих перспектив та неможливих фігур (Мауріц Корнеліс Ешер, Нідерланди);

2) зображення, які треба перевертати (Олег Шупляк, Україна);

3) зображення-анаморфози, які можна побачити лише з певної крапки (малюнки на асфальті, художники з різних країн світу);

4) ілюзорні метаморфози – зображення з подвійними або потрійними змістами (відомі з XV століття, Франція; Олег Шупляк, Україна).

Серед стилів, в яких художники граються із візуальним сприйняттям людини виступають: імпресіонізм, сюрреалізм, символізм, оп-арт, імпосебілізм або ім-арт, постмодернізм, абстракціонізм, декоративізм, реалізм.

Український художник – Олег Шупляк, який має освіту архітектора, використовує у своїй художній творчості два види оптичних ілюзій: зображення з поворотом та ілюзорні метаморфози. Він називає свої картини – «двовзори», в яких ми можемо спостерігати зображення з подвійними змістами.

В архітектурі оптичні ілюзії використовуються в різних типах будівель. Архітектурні об'єкти з оптичними ілюзіями несуть видовищну або освітню функцію та будуються на чіткій концептуальній основі. Оптичні ілюзії на фасадах будівель стають також ознакою декоративізму в архітектурі.

При виконанні дизайнерських арт-об'єктів в інтер'єрах подібні декоративні тенденції та ілюзорність стають найбільш затребуваними та виразними. Композиція-«двовзор» – «Уява та Сон», розроблена за натхненням від вивчення творчості українського художника-архітектора Олега Шупляка, представляє істот із світу природи, які утворюють фантастичного людину-звіра, який би міг представляти професію архітектора: людина-мавпа-жираф-птах:

- людина (око відкрите та закрите);
- мавпа (спритність та жвавність);
- жираф (велика тварина, якій все видно згори);
- птах (крила натхнення).

В основі інсталяції – два напівобличчя у бадьорій уяві та уві сні. З одного боку напівобличчя людини із закритим оком та крилами-губами символізує сон, інше напівобличчя мавпи вимальовує бадьору уяву. При перевертанні на 180° ми можемо спостерігати, як абрис жирафу формують напівобличчя людини із закритим оком уві сні, а інше – бадьоре напівобличчя формується із відкритого ока ближче до носу (око, яке бачить усюди, тому ніби має ще і нюх).

Так в одному арт-об'єкті ми намагалися скласти на перший погляд різні образи в єдиний сюжет, з певною концептуальною ідеєю. За допомогою паперу, металу, дерева та пластмаси була утворена просторова нетипова конструкція тантамарески еліптичної форми, яку можна повертати з ніг на гору для пошуку певного образу та сюжету. Поки один з образів спить інший образ керує ситуацією. Природа – єдине ціле з людиною, а мистецтво – це відображення творчості, архітектурної творчості зокрема, тому даний образ арт-об'єкту показує, що треба вчитися у природи та використовувати все найкраще, що нас оточує та що ми бачимо наяву та уві сні, адже нерідко найкращі ідеї приходять саме уві сні, а лише потім ми – архітектори їх реалізуємо наяву.

М.А. Ларіонова,
асистент кафедри Містобудування;
Г.С. Парфенюк,
студент 2-го курсу кафедри Містобудування
Київського національного університету будівництва і архітектури

ТРАДИЦІЙНА ГРАФІКА ЯК ЗАСІБ АНАЛІЗУ ВІТРЯКІВ УКРАЇНИ

З появою комп'ютерних графічних редакторів для створення робочих креслень та 3D візуалізацій проектних пропозицій все менше архітекторів використовують засоби ручної архітектурної графіки.

Усі професійні навички напрацьовуються за період навчання у вищих архітектурних школах за допомогою ручної графіки та вдосконалюються впродовж всього періоду практичної роботи при її активному використанні. В навчальному проектуванні опрацьовуються основні види архітектурної графіки:

- на етапі пошуку найбільш виразного вирішення архітектурної теми – клаузура, ескіз (вільний архітектурний рисунок);
- на етапі детального опрацювання обраного варіанту – вміння якісно виконати архітектурне креслення відповідно до державних стандартів та графічне реалістичне зображення тривимірного об'єкта на двовимірній площині паперового носія (подача проекту).

Архітектурна графіка використовує такі елементи: лінію, тон і колір.

Мета практичної роботи «Вивчення пам'яток архітектури засобами графіки (на прикладі вітряка із с. Кудряве Охтирського району Сумської області України)» – виявлення художнього потенціалу класичної архітектурної графіки на прикладі відмивки перспективного зображення вітряка.

У процесі виконання курсового проекту були вивчені основні принципи та прийоми класичної архітектурної графіки. Опрацьовано лінійну та тонову графіку, роль світлотіні у виявленні об'єму та фактури дерев'яної пам'ятки архітектури, геометричну побудову простих та складних об'ємів, правила побудови перспективи та засвоєно вимоги до компоювання всіх елементів зображення на аркушах. Для виявлення масштабності та характеру просторової взаємодії вітряка з ландшафтно-містобудівним оточенням були вивчені (за архівними фотографіями) та використані елементи його історичного середовища – зображення

предметів господарського побуту та традиційної забудови в якості антуражу.

Перспективне зображення дало змогу зобразити тривимірний вітряк на площині, точно відображаючи загальну об'ємно-просторову структуру, масштаб оточуючого середовища, фактуру опорядження та світлотіньові співвідношення як окремих площин (крила вітряка, сходи, дах) відносно джерела освітлення так і вплив на їх сприйняття зміни чіткості і ясності обрисів предметів через їх віддалення від спостерігача.

В архітектурних проектах важливо виявляти розташування об'єктів у просторі, на дальньому чи ближньому від глядача плані. Вміння розставити акценти підкреслюють вік пам'ятки архітектури, адже він був збудований на початку ХХ ст. Для цього на ближньому плані зображені предмети історичного побуту – мішки з зерном, які треба змолоти у вітряку, кошик, лопата, поза вітряком розташована хата, а на дальньому плані зображена церква, що дає відчуття глибини простору.

Висновки. Побудова перспективного зображення вітряка – один із художніх засобів, що виявляє своєрідність образу пам'ятки архітектури. Виразність і реалістичність образу пов'язана з вдалим вибором точки зору (дистанції спостереження) та з вмільним використанням засобів графіки.

Пам'ятка монументальної народної архітектури, вітряк, опрацьована за допомогою найважливіших засобів архітектурної графіки – лінійного та тонового моделювання форми.

Графіка виявила та підкреслила архітектурну цінність вітряка із с. Кудряве, його монументальність і неповторність. Також виявлено фактуру матеріалу, з якого були виготовлені конструктивні та огорожуючі елементи вітряка, його живописно пластичні форми.

М.О. Михіденко,

магістрант кафедри Містобудування

Київського національного університету будівництва і архітектури

ГАРМОНІЗАЦІЯ СЕРЕДОВИЩА У С.ПІРНОВЕ, КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

«Мы понимаем развалины не ранее, чем сами становимся развалинами.»

Генрих Гейне

Уявлення людини про красу залишається одним із основних чинників формування простору. Тяга до краси простежується у найвідоміших будівлях, як сучасних так і історичних; в плануваннях

кварталів; в композиційних осях міст та невеликих поселень; в містобудівних рішеннях районів.

Сільське господарство – одна з першооснов життєздатності держави. Задля продовольчої безпеки, фундаментальною задачею містобудування стає комплексна і екологічно доцільна функціонально-планувальна організація території сільських поселень [1].

Комплексний підхід до ревіталізації надає можливість створення якісно нового міського простору, забезпечення новими економічними можливостями, гармонійного і різнобічного розвитку міста через адаптацію старих засобів до нових потреб. Поняття "місце розвитку", введене в 1926 році П.Н Савицьким передбачає «взаємне пристосування живих істот один до одного ... в тісному зв'язку з зовнішніми географічними умовами, створює ... свій порядок, свою гармонію, свою стійкість» [2, с.267].

Разом з тим, в Україні середовище більшості малих міст не відповідає основним вимогам та потребам людини. На сьогодні, при проектуванні нових містобудівних об'єктів, проєктанти прагнуть до створення чогось повністю нового, не розуміючи, що місце має свою історію. Результатом такої праці є дисгармонізація простору, який не може повноцінно існувати і в майбутньому.

Прикладом цьому є село Пірнове (Вишгородський р-н, Київська область), засноване у 1919 році. У 1943 році сили націонал-соціалістів зайняли село і за час їх перебування на території було збудовано ряд об'єктів: водонапірна вежа (що і зараз слугує візитною карточкою села), адміністративні корпуси, корпуси лікарні. За часи Радянської Влади Пірнове стає районним центром, розвивається його інфраструктура. Об'єкти, створені за часів війни продовжували функціонувати. Відкрився маслозавод, школа, дитячий садок, кінотеатр, будинок культури, ринок, дорожній відділ, військкомат, літні кінотеатри під відкритим небом, стадіон «Динамо», ряд баз відпочинку, магазини, власна пекарня, птахоферма, лимонадний завод, телеательє, лісгосп, мисливське господарство, поштамт, велика кількість кафе, річковий порт, аеродром напрямом Жуляни-Пірнове, автостанція і головне Пірнівський орнітологічний заказник. Пірнове стає не просто центром району, а туристичним магнітом. [3]

В 90-х роках розпочався період суцільного занепаду та знищення інфраструктури. З 2000-х років продовжується розпродаж земель, знищено орнітологічний заказник.

Екологізація середовища сільських поселень на територіальному рівні ґрунтується на наступних принципах:

- принцип заощадження цінних сільськогосподарських земель (надземні і підземні споруди, забудова територій, непридатних для сільськогосподарського використання);
- принцип біоадаптивний (створення і збереження можливості перебування диких тварин в своїх природних «нішах»);
- принцип збереження екологічного каркаса (буферний принцип зонування територій, що відповідає принципу екологічної рівноваги, пристрій «зелених коридорів»);
- принцип створення можливостей природного відновлення використовуваних і створення нових сільськогосподарських територій;
- принцип регулювання щільності сільського поселення щоб уникнути монотонності і одноманітності житлового середовища (формування зонального розподілу щільності населення за принципом близькості до центрів соціально-функціонального середовища).

Дотримуючись таких принципів, оновлення території сприятиме еволюційному розвитку села Пірнове та формуванню на його терені гармонійного середовища – зручного та функціонального, естетичного та соціоорієнтованого.

Ключові слова: гармонізація, громадський простір, ревіталізація середовища, екологізація.

Список використаних джерел:

1. Васильева, М. А. Региональные особенности архитектурно-планировочной организации сельских населенных мест (на примере Нечерноземной зоны РСФСР): автореф. дис. канд. архитектуры / М.А. Васильева. – М., 1981 - 20 с.
2. Савицкий, П.Н. Избранные труды / П.Н. Савицкий – М.: РОСПЕН, 2010 - 779 с.
3. Електронне джерело Пірнівська сільська рада, облікова карта <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/z7503/A005?rdat1=07.02.2013&rf7571=15566>

Р.О. Нагалюк,
магістрант Інституту інноваційної освіти;
Т.В. Русевич,
кандидат архітектури, доцент кафедри
Основ архітектури та архітектурного проектування
Київського національного університету будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУРОРТНИХ ОБ'ЄКТІВ В ГІРСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Курортний потенціал Українських Карпат має великий запас цілющих та оздоровчих властивостей, проте в умовах слаборозвиненої, занепадаючої інфраструктури ринок курортних комплексів не може в повній мірі задовільнити потреби споживачів. Існуючі оздоровчі заклади вимагають модернізації та реконструкції. Вітчизняні курорти програють перед зарубіжними комплексами в частині комфортності, розвитку інфраструктури, окупаємості, екологічності та лікування. Тому інвестування в розвиток ринку курортно-оздоровчих гірських комплексів дозволить підняти якість забезпечення потреб населення на рівень іноземних курортів.

Адже, давно помічено, що лікування на природі особливо ефективно. З XVIII століття для заможних осіб та інтелігенції, стало престижним їздити лікуватися на курорти, особливо такі відомі всьому світу, як Карлові Вари, Баден-Баден, Ла-Бурбуль, Тіроль та інші. Так звані еталоном медицини високого рівня стали розташовані в мальовничих альпійських горах швейцарські клініки.

Архітектурний підхід до проектування курорту повинен спиратись на поєднання сучасних технологій з ландшафтом так, щоб сприйняття відвідувачами його як будівлі сприяло емоційному відпочинку та комфорту.

Значну частину природного потенціалу в Україні складають рекреаційні ландшафти, оздоровчі ресурси, мінеральні води та лікувальні грязі, природно-заповідні об'єкти, території історико-культурного призначення, в тому числі пам'ятки архітектури та містобудування – все це і є потужною базою та запасом для пошуку архітектурних ідей, втілення унікальних проектів та розвитку туризму і курортів.

Тому перед архітекторами постає проблема, як поєднати архітектурні форми з природою так, щоб вони гармонічно підкреслювали один одного,

не створювали дискомфорту та нагромадження і в той же час налаштували на відпочинок. В таких курортних комплексах людина зможе відчути єднання з природою та повністю поглибитись в неї без відчуття бар'єрів, проте з повним комплексом зручностей.

Виконавши порівняльний аналіз аналогічних проектів вітчизняного та іноземного досвіду, можна сказати, що в Україні є потреба в мультифункціональних курортно-оздоровчих комплексах широкого профілю, які б могли задовільнити потреби відпочинку, туризму та оздоровлення в горах для широкого кола відвідувачів. Тобто, комплекс повинен мати такі складові як зона активного відпочинку, інклюзивність, кемпінг, спа-комплекс, оздоровлення, зона повної релаксації та єднання з природою. Безперечно окрім цих основних складових на високому рівні повинна також бути організована вся інфраструктура, з застосуванням технологій біокліматичної архітектури, функціоналізму та ландшафтності.

Темп сучасного життя занадто стрімкий, так що іноді немає часу на відпочинок та безтурботність. Тому коли у людини є можливість відпочити та побути на природі, де можна отримати позитивні емоції, заряд бадьорості, та релакс без так званих кам'яних джунглів, хочеться опинитись у мальовничому куточку подалі від людей, і Карпати можуть стати такою перлиною світового масштабу. Кожен має різне бачення відпочинку в гірській місцевості, проте всіх об'єднує єдине бажання насолодитися краєвидами, відчути свіже повітря, оздоровитися та отримати перезавантаження думок.

Оскільки антропогенний вплив наносить значний удар на навколишнє середовище, а також на уявлення людей про те, як має виглядати природна місцевість, постає питання в проектуванні та побудові такого курорту, який би міг задовільнити всім вимогам сучасної людини. Основне завдання курортного комплексу в горах полягає в тому, що архітектурне рішення повинне бути всеохоплюючим в плані вибагливості, але на передній план необхідно ставити природній ландшафт. Об'єкти архітектури та інженерні рішення, які інтегруються в місцевість повинні гармонізувати та обиратись такі форми будівель, які мали б схожий характер з місцевістю.

Основні матеріали, які повинні бути задіяні при будівництві комплексу це: залізобетон для міцності та довговічності комплексу, дерево, природній камінь для забезпечення цілісності композиції, скло для відчуття безмежності та повної присутності.

Окрім того, сучасність вимагає та очікує від архітектора втілення принципово нових авторських підходів щодо обрання напрямку,

концепції, організації та методу вирішення його роботи в цілому, оскільки з ідеї архітектора будується довершеність, райський куточок за останніми тенденціями технологій, не порушуючи баланс природи.

О.О. Нізамов,

архітектор "АРХИМОДУЛЬ", магістрант;

С.Г. Бібер,

ст.викладач кафедри АПС ВСП ІНУ

Київського національного університету будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНИХ РІШЕНЬ ГОТЕЛЬНО – РОЗВАЖАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ

Повноцінний комфортабельний відпочинок, можливість побачити нові міста і країни, відвідати історичні місця і визначні пам'ятки, насолодитися красою природи – заповітна мрія багатьох. Тому готель повинен виправдати всі очікування клієнта, стати для нього на якийсь час затишним і комфортабельним будинком, що запам'ятається чимось індивідуально-неповторним. [1 с.37]

Сучасні готелі відрізняються за призначенням, місткістю, поверховістю, типами конструкцій, рівнями комфорту, режимами експлуатації (цілорічні, сезонні), місцем розташування (місто, курортна зона тощо), функціональним призначенням, забезпеченістю харчуванням, тривалістю проживання в них, рівнями цін. Усі ці фактори враховуються при проектуванні і впливають на склад приміщень готелю, архітектурно-планувальну структуру будівлі тощо. Основні ознаки, що характеризують готелі, це: місткість, поверховість, призначення і рівень комфорту. [3 с.24]

Сучасні багатоповерхові готелі – комплекси з дуже високим рівнем комфорту, пропонують широкий набір послуг, мають розвинену інфраструктуру. Різноманітні ресторани і бари, конференц-зали, магазини, підземні паркінги, відкриті і закриті басейни і фітнес-центри, а також оснащені всіма сучасними засобами зв'язку бізнесцентри роблять їх привабливими як для туристів, так і для людей, мандрівних з суто діловими цілями. [2 с.57]

Сучасні конструкції дають можливість перекривати великі прольоти, формувати складний багаторівневий простір з галереями, внутрішніми дворами і зимовими садами, робити світлопрозору покрівлю.

Будучи автономним "містом в місті", такі комплекси дають можливість людині реалізувати свої потреби в розвагах і відпочинку, не виходячи за його межі. Індустрія розваг вирішує багатогранні завдання: виховання; формування оптимістичного настрою; освіти; відпочинку; розвитку культури людини, по суті своїй формує і розвиває особистість. Заповнюючи розвагами частину свого вільного часу, людина відновлює себе і як трудова одиниця.

До індустрії розваг відносяться підприємства з яскраво вираженим розважальним характером діяльності – цирку, зоопарки, атракціони, ігротеки, парки відпочинку, пересувні містечка і т.п. А також заняття фізичною культурою (в штучних водних басейнах, в спортивних залах, клубах та ін.) Залучення до культурних цінностей (у бібліотеках, музеях, на виставках) також пов'язано з розвагою. Різноманіття індустрії розваг створює співіснування в одному комплексі цілого набору розваг – танцювальні та ігрові майданчики, кінотеатр, інтернет-клуб та ін. [4 с.17]

При проектуванні багатофункціональних будівель, зокрема готельно-розважального комплексу, необхідно надавати особливу увагу плануванню комунікаційної групи приміщень – вестибюля, холів, рекреацій, коридорів. У вестибюлі розміщуються основні приміщення, призначені для обслуговування гостей, відбувається організація основних процесів – прийом відвідувачів, багажу, торгове, побутове та екскурсійне обслуговування, надання банківських послуг, відпочинку, очікування при оформленні документів та ін. Грандіозністю вирізняються готельні комплекси з атриумами. Внутрішній простір атриуму організований як мініатюрне містечко з зонами відпочинку, ресторанами, торговими закладами, спортивними майданчиками та ін. Важливу роль буде відігравати привабливе художньо-естетичне оформлення цих приміщень, озеленення.

Актуальне завдання на сьогодні для архітекторів – проектування громадського комплексу, що поєднає в собі сучасний комфортний готель та розважальний центр з різноманітними послугами. Більш доцільним архітектурно-планувальним рішенням цього закладу буде організація простору у вигляді відокремлених корпусів, що поєднані між собою малоповерховою стілобатною частиною будівлі, де головним приміщенням буде вестибюль, та з розміщенням в ній ряду установ різнопрофільного інфраструктурного забезпечення – харчування, розважальними, виставковими, тощо.

Список використаних джерел:

1. Готельний і туристичний бізнес / Под ред. Чуднівського А. - М .: ЕКМОС, 2007.
2. Котлер Ф., Боуен Дж., Мейкенз Дж. Маркетинг. Гостинність і туризм: Підручник для вузів / Під ред. Ноздреве Р.Б. - М .: ЮНИТИ, 2004.
3. Лісник О.Л., Смирнова М. Н. Практичні аспекти роботи в готелях: Збірник ділових ситуацій для студентів і слухачів. - М .: АС ПЛЮС, 2008.
4. ЛукьяноваЛ. Г. Рекреаційні комплекси: навч. посіб. / Л. Г. Лук'янова, В.І.Цибух; підзаг. ред. В. К. Федорченко. - К., 2004.

Г.А. Носенко,

доцент кафедри Містобудування;

В.Р. Майєр,

студент 2-го курсу кафедри Містобудування

Київського національного університету будівництва і архітектури

ВІТРЯК З СЕЛА ЮНАКІВКА ЯК ТИПОВИЙ ПРИКЛАД ШАТРОВОГО ВІТРЯКА

В наш час традиційні дерев'яні вітряки-млини перестали бути розповсюдженим явищем: лише поодинокі об'єкти зберегли своє призначення, майже все борошно виготовляється на сучасних економічно вигідніших борошномельних комбінатах.

Зразки млинів в наш час зберігаються як музейні експонати, а ремесло й мистецтво проектувальника дерев'яних вітряків вже повністю відійшло в минуле. Саме ці обставини підштовхнули нас обрати об'єктом дослідження вітряк з села Юнаківка. Дослідження виконано в рамках навчального плану 1 курсу КНУБА при опрацюванні теми з вивчення пам'яток дерев'яної архітектури України.

Найбільш загальна класифікація вітряків поділяє їх на стовпові (німецькі) та шатрові (голландські). У стовпових вітряків корпус разом з робочим механізмом повністю обертався навколо дубового стовпа, розташованого в центрі будівлі, але не в центрі симетрії, на фундаменті. Такий тип вітряків потребував великих витрат енергії для постановки на вітер, в першу чергу через велику вагу поворотної конструкції. Шатрові ж вітряки, навпаки, мають нерухомо закріплений корпус й малу верхню поворотну частину – шатро. Власне, шатро є несучою рамою даху та

настилом. Такий тип вітряків потребував менших затрат енергії при обертанні.

Мета дослідження – вивчення особливостей конструкції та елементів робочого механізму шатрових вітряків на прикладі вітряка з села Юнаківка Сумської області України.

Основні завдання роботи: ознайомлення з існуючою літературою щодо розвитку млинарства в Україні, збір висхідної інформації відносно конструкцій, матеріалів, робочих механізмів, історії конкретного вітряка та пошуки графічно найбільш виразного представлення результатів його вивчення.

Результатом опрацювання наявної графічної інформації став аксонометричний переріз вітряка, виконаний на основі обмірних креслень, що виявляє його конструкцію і робочі механізми.

Вітряк було побудовано наприкінці ХІХ ст. у селі Юнаківка, Сумської області, на замовлення місцевих заможних селян. В 1976 році спеціалістами Республіканського спеціального будівельно-реставраційного управління було виконано обмірні креслення і перевезено об'єкт до Національного музею народної архітектури та побуту України, що в Пирогові біля Києва.

Вітряк з села Юнаківка відноситься до шатрового типу. Корпус складено з дубового бруса, в плані восьмигранний. Корпус стоїть на дубових стовпцях-стоянах, матеріал зрубу – дуб, у місцях з'єднання бруса використано замок типу «корінний шип», що збільшує його міцність.

У цього вітряка немає підвалу, внутрішній простір поділений на два робочі поверхи. Перший поверх має пару дверей у протилежних стінах, використовується як комора для зберігання зерна та борошна. На другому поверсі – жорна, кіш і коване веретено з баклушею.

Несучі конструкції вітряка мають нетипове вирішення: лаги другого і третього (підшатрового) поверху всередині спираються на чотири колони. Шатро (дах) вітряка має дванадцять крокв, первинно мало покриття із соломи. Зараз дах вкрито дерев'яними дошками.

Млин було побудовано з 6-ма крилами, проте зараз збереглося тільки 4 крила.

Восьмигранна форма корпусу, невелика висота (приблизно вісім метрів) пояснюють відсутність характерного для вітряків цього типу звуження догори, його форма приземкувата.

Цілісність і реалістичність зображення досягнуто за допомогою використання техніки відмивки.

Висновки. Інженерна конструкція вітряків сильно еволюціонувала за час свого існування, але залишилася актуальною як: пам'ятка технічної культури; матеріальна цінність, що опосередковано відображає духовні цінності, економічні та соціальні відносини часу свого створення; прообраз сучасних об'єктів вітроенергетики в якості генератора струму.

К.В. Перелигіна,

магістрант Архітектурного факультету

Київського національного університету будівництва і архітектури

ЗАСОБИ СИНТЕЗУ МИСТЕЦТВ В ІНТЕР'ЄРІ СУЧАСНОГО ЖИТЛА

Синтез мистецтв, який поєднує в собі як суб'єктні, так і об'єктні аспекти, безумовно, є однією із засадничих реалій в культуротворчості ХХ – поч. ХХІ століть. Це явище прийнято визначати як суб'єктно-об'єктну або об'єктно-суб'єктну даність культури [1]. В останні роки методи і засоби синтезу мистецтв в дизайні та художньо-декоративному оздобленні інтер'єру переживають етап переосмислення та оновлення, поєднуючи простір і твори мистецтва в єдине ціле та створюючи композицію сучасних громадських, промислових та житлових інтер'єрів.

Студенти спеціальності "Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація", які отримують освіту на архітектурному факультеті КНУБА, разом зі своїми педагогами впроваджують засоби синтезу мистецтв у свої дипломні проекти – інтер'єри та творчі роботи, вироблені в матеріалі.

Так, наприклад, при розробці бакалаврської дипломної роботи на тему: "Дизайн інтер'єру житла на засадах системи "розумний будинок", було розроблено як дизайнерський проект інтер'єрів індивідуального будинку, так і творча частина – панно у техніці батику. Художня робота, розмір якої складає 110×80 см, розташована в ідальні відповідно авторській ідеї організації простору. Панно має традиційну ідею та форму, що втілилася у зображенні мотиву квітів – рожевих троянд на зеленому тлі. Художня ідея та техніка розпису по тканині у традиційній манері, за думкою автора, гармонійно поєднується з інтер'єром затишного житлового простору. Батик, як усім відомо, є мистецтвом ручного розпису по тканині, що застосовувалося з незапам'ятних часів, а з'явилося в Індонезії на

острові Ява. Подібним чином фарбували тканину ще в Стародавньому Шумері, Перу, Японії, Шрі-Ланці, а також на півострові Індокитай [2]. Аналогами та натхненням до створення декоративного панно в інтер'єрі житла стали роботи знаменитих художників-живописців К.Коровіна «Троянди», А.Врубеля «Троянда в стакані», С. Родіонова «Троянди», В.Ван Гога «Білі троянди» й «Ваза з трояндами», Огюста Ренуара «Букет троянд» та інші.

Картина є композиційним акцентом в приміщенні їдальні, у відкритому світлому просторі, де розташовано обідній стіл і стільці для великої родини. Стільці можуть трансформуватися й за рахунок цього відбувається економія місця. Ідея трансформації простору дозволяє легко перемістити меблі та зробити з їдальні, наприклад, зону відпочинку.

При проектуванні інтер'єрів «розумного будинку» була використана тепла кольорова гама. В інтер'єрі переважають білий, жовтий, сірий, охристі кольори. Яскраві кольори є акцентованими і привертають увагу, а базове колористичне тло – заспокоює, врівноважує композицію простору та робить її цілісною. Рожевий колір, що використано у зображенні квітів на картині, відрізняється найбагатшою гамою відтінків, поєднання яких використовують для складання складних, багатообіцяючих і часто красномовних послань. Букет рожевих троянд на картині є символом елегантності та вишуканості, підкреслюючи статусність інтер'єру та традиційні цінності хазяїв. Також традиційна манера виконання й сюжет роботи врівноважує і пом'якшує прості геометричні форми у мінімалістичному інтер'єрі сучасного технологічного житла.

Вивчення методів і засобів синтезу мистецтв в інтер'єрах житла минулих років і сучасності, а також впровадження теоретичних знань у мистецьку й дизайнерську практику надає можливість стверджувати, що поєднання художнього витвору та архітектурного середовища широко використовується сучасними художниками у різних просторових ситуаціях, а також відіграє важливу етичну роль об'єднувальної основи мистецьких практик, сприяючи розширенню арсеналу засобів для художньо-образного відображення дійсності.

Список літератури:

1. Вентури Р. Разнообразие, уместность и изображение в историзме или PLUS Ca CANGE... / Роберт Вентури // Архитектон, 1993. – № 4. – С. 21–25.
2. Вагнер Р. Избранные работы / Рихард: [пер. с нем.]. – М.: Искусство, 1978. – 696 с.

3. Що таке батик [Електронний ресурс] - Режим доступу:
<https://moyaosvita.com.ua/vidpovidi/shho-take-batik/>

Т.В. Русевич,

кандидат архітектури, доцент кафедри

Основ архітектури та архітектурного проектування

Г.А. Завадська,

магістрант Інституту інноваційної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури

СУЧАСНИЙ СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ – «МАЙСТЕРНЯ СВІТЛА» У ПАРИЖІ

Синтез мистецтв в архітектурі – взаємопов'язана, органічна єдність різних видів мистецтва (живопису, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва та ін.), в результаті здійснення якого виникає нова естетично-образна якість цілісного художнього ансамблю. Синтез мистецтв дозволяє на основі поєднання специфічних засобів виразності і образних можливостей різних видів мистецтва досягти найбільш повного втілення і розкриття ідейно-художнього змісту ансамблю та його активного впливу на людину [1].

Одним з яскравих прикладів синтезу мистецтв в архітектурі є стиль модерн. Модерну властивий синтез не тільки реальних форм творів архітектури, скульптури, живопису та декоративного мистецтва, а й, що дуже важливо, синтез всіх елементів, всіх членувань простору. Розвиток синтезу призвело до серйозних успіхів і нових кроків в історико-художньому розвитку і, нарешті, здатність різних видів мистецтва «наближатися один до одного» і «переходити один в одного»[2].

Саме в період модерна розвиваються ідеї зближення різних видів мистецтв з музикою, з'являються ідеї світломузики, які знаходять відображення у «світлової симфонії» «Прометей» А. Н. Скрябіна (1910).

Модерн відмовляється від цитування та копіювання попередніх стилів, проголошує повернення до органічності та цілісності, пошуку нових засобів просторових рішень, використанню нових матеріалів.

В сучасному світі ідеї синтезу мистецтв у модерні не тільки не втратили своєї актуальності, а завдяки новим видам мистецтв

(комп'ютерне або цифрове) набули нового еволюційного етапу – це точка перетину мистецтва ХХ століття та сучасних технологій.

Яскравим прикладом може бути мультимедійний центр Atelier des Lumières – «Майстерня світла» в серці Парижа, відкритого в 2018 році приватним фондом Culturespaces. Старовинну будівлю колишнього ливарного заводу Richep на сході Парижа між площами Бастилії та Нації було трансформовано в величезний виставковий простір. Тут багато що нагадує про його індустріальне минуле: опорні стовпи, сушильна вежа, резервуар для води, старовинні металеві конструкції. Монументальність будівлі і його нестандартність заворює і підсилює ефект від перегляду цифрових художніх виставок. Culture spaces спеціалізується на імерсійному мистецтві, тобто такому, яке створює ефект залучення глядача. Це унікальний досвід взаємодії з шедеврами світового мистецтва. Ефект повного занурення створюється за допомогою технології AMIEX (Art & Music Immersive Experience). У «Майстерні світла» вона надає руху зображенням, тим самим переміщаючи глядача всередину картини. 140 відео проєкторів створюють виняткове за своїми масштабами видовище: на 10-метрових стінах розміститься 3300 квадратних метрів проєкцій. Всі відео інсталяції супроводжуються ретельно підбраною музикою, що підсилює ефект попадання в простір художніх творів [3].

Робота Atelier des Lumières – першого музею цифрового мистецтва почалася з виставки, присвяченій творчості Густава Клімта, одного з найвидатніших представників Віденської Сецесії, художника і графіка, професора Віденської та Мюнхенської академій.

Бібліографічний список:

1. Енциклопедія сучасної техніки. Будівництво. Електронне джерело – <http://bibliograph.com.ua/spravochnik-181-4/135.htm>
2. Сарабьянов Д.В. Стилль Модерн. Истоки. История. Проблемы. Москва: Искусство, 1989. – 294с.
3. ATELIER DES LUMIERES. Парижская «Мастерская Света». Електронне джерело – <https://www.obonparis.com/ru/magazine/atelier-des-lumieres-van-gogh-starry-night>

Т.І. Степанова,
магістрант Інституту інноваційної освіти;
С.Г. Бібер,
ст. викладач кафедри АПС ВСП ІНО
Київського національного університету будівництва і архітектури

РІШЕННЯ ЩОДО ОБРАЗІВ ФАСАДІВ СУЧАСНИХ ОЗДОРОВЧИХ КОМПЛЕКСІВ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Зважаючи на впровадження новітніх технологій в медицину та розвиток науково-технічного прогресу, все ж залишається відкритою проблема відновлювального лікування хворих після різноманітних захворювань. Саме це лежить в основі медичної реабілітації. На сьогодні, в умовах високого рівня захворюваності населення та проведення військових дій на сході України, коли з кожним днем число поранених зростає, медична реабілітація, її впровадження та розвиток набуло особливої актуальності. Адже, її основна ціль – це надати своєчасну та ефективну допомогу особам з обмеженими фізичними, психічними чи соціальними можливостями, а також запобігти інвалідності в період лікування хворого. Особливо ефективність та необхідність медичної реабілітації проявляється для хворих чи інвалідів унаслідок травм. Тому вирішення проблеми медичної реабілітації в Україні повинно здійснюватися на загальнодержавному рівні із використанням міжнародного досвіду.

Медична реабілітація – система лікувальних заходів, що спрямовані на відновлення порушених чи втрачених функцій організму особи, на виявлення та активізацію компенсаторних можливостей організму з метою забезпечення умов для повернення особи до нормальної життєдіяльності, на профілактику ускладнень та рецидивів захворювання [1].

Проектування і будівництво реабілітаційних центрів за межами нашої держави налічує великий досвід. Створено багато центрів для адаптації наркозалежних, онкологічно хворих пацієнтів, пацієнтів з інвалідністю, хоча інформації саме про проектування цих об'єктів, дуже небагато. Слід відмітити, що лікувальні заклади входять у число найбільш складних типів громадських будівель з точки зору їх формування, оскільки в них здійснюється не тільки діагностика і лікування пацієнтів, а створюються комфортні умови для них, в той же час, ці об'єкти повинні відповідати різним нормативним вимогам [2,3]. А в лікувальних

реабілітаційних закладах будь-якого профілю, слід створювати сприятливі умови для надзвичайно вразливих верств населення.

Реабілітаційний центр з усіма необхідними функціями – це новий напрямок у розвитку для кожного міста та області. Такий центр є нетиповим серед подібних закладів, та має визначену архітектурно-планувальну схему, яка поєднує в собі різні типологічні групи приміщень для зручності та більшої ефективності в реабілітації та покращенні становища пацієнтів.

Базуючись на досвіді окремих європейських країн та США, проблеми реабілітації після тяжких хвороб можна вирішувати за допомогою створених нових та запозичених прийомів в архітектурі та в функціонально-планувальній схемі реабілітаційних центрів.

Дослідивши оздоровчі комплекси, виявили проблеми використання даних об'єктів: низький рівень комфорту проживання; сезонність використання; моральне та фізичне зношення; зовнішній вигляд суперечить призначенню будівлі.

У сучасних соціально-економічних умовах в Україні розгорнулось проектування сучасних приватних рекреаційних санаторно-оздоровчих комплексів та центрів, що відповідають найвищим вимогам з екологічної та медичної точок зору, рівня комфортності, що відповідають світовим стандартам.

У результаті вивчення проблеми подальшого існування та розвитку мережі оздоровчих комплексів можна зробити висновки про необхідність реконструкції існуючих та будівництво нових комплексів та центрів, які б відповідали сучасним вимогам та темпам розвитку у сфері оздоровчих послуг.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні».
2. ДБН В.2.2-10-2001. Будинки і споруди. Заклади охорони здоров'я. – Офіц. вид. – К.: Укрархбудінформ: Мінрегіонбуд України, 2001. – 155 с. – (Державні будівельні норми України).
3. ДБН В.1.1-7-2002. Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги – Офіц. вид. – К.: Держпожбезпека, 2003. – 42 с. – (Державні будівельні норми України).

О.Г. Церковна,
*аспірант кафедри Містобудування
факультету Архітектури, будівництва та дизайну
Національного авіаційного університету, м Київ.*

А.О. Вороніна,
*студент кафедра Основ архітектури і дизайну архітектурного
середовища Архітектурно-художнього інституту
Одеської державної академії будівництва та архітектури*

ФОНТАНИ В МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СИНТЕЗ МИСТЕЦТВА ТА ІНЖЕНЕРІЇ

Фонтани – одні з найбільш унікальних споруд міського середовища. Прообрази сучасних фонтанів, як свідчать дослідження Спишнова П. (1950); Бейкер С. (1986); Мейс Л. (2010); *Хаджидервішагіч Д. (2012);* ІйнойіА. та ін. (2012); Драгоні В. та Канді С. (2015); Юуті П. та ін. (2015); Анжелакіс А. та Чжен Х. (2015) – почали свій розвиток ще більше 5500 років тому. Кожна культура сформувала свої гідравлічні системи і свої фонтани в контексті їх конкретної соціальної потреби, кліматичних та географічних особливостей, національних традицій.

Згідно проведеного аналізу нормативно-законодавчої бази України: *фонтан* – це споруда, елемент (об'єкт) системи благоустрою населеного пункту. Основні завдання споруди спрямовані на формування мікроклімату та підвищення комфорту міського середовища з метою створення умов відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля та раціональним використанням наявних ресурсів. Природні та матеріально-технічні елементи фонтану взаємопов'язані і створюють синтез мистецтва та інженерії. В процесі експлуатації споруда формує середовище, в рамках якої реалізується комплекс основних видів соціальної, рекреаційної та комунікаційної діяльності споживачів.

Проведене дослідження показало, фонтани - це синтез інтегрованого функціонування в системі:

«Благоустрій населеного пункту → фонтан → формування мікроклімату та/або підвищення комфорту та/або адаптація до наслідків зміни клімату», та в системі:

«Міська та/або ландшафтна архітектура → об'єкт монументального мистецтва та/або об'єкт історичної та/або культурної спадщини, об'єкт

декоративного мистецтва → зона рекреації на території населеного пункту та/або особливість туристичного напрямку».

Ретроспективний аналіз формування споруд в просторі міського середовища на прикладах країн Європи з кліматичними умовами аналогічними Україні, з урахуванням філософського світогляду та світогляду Всесвітньої історії технологій водопостачання, санітарії, стічних вод і зливових вод дозволив встановити: фонтани як синтез мистецтва та інженерії зародилися на етапі поширення споруд (XV – XX ст.). Всесвітньо відомий Фонтан Треві (Fontana di Trevi) – зразок формування монументальної споруди як синтезу елемента складної централізованої гідротехнічної інженерної системи та об'єкта мистецтва, який відобразив історичні і культурні традиції спільноти. Акцент у фонтані зроблено на мистецтві скульптурної форми, яка представляє класичні міфи й алегорії. Фонтан був розташований по центру площі, між символами релігійної та громадянської влади, для забезпечення водою всієї спільноти.

Фонтани епохи Відродження та Бароко, моделі Ренесансу – ставши синтезом мистецтва і інженерії, вплинули на поширення споруд в Європі. Фонтани, які були побудовані після XV століття в Римі та в прилеглих населених пунктах, таких як Вілла де'Есте в Тіволі, сприяло створенню європейської моди на будівництво зелених паркових комплексів з використанням фонтанів як елементів ландшафтної архітектури. Синтезувавши мистецтво і інженерію – фонтани формують як для водопостачання з метою задоволення фізичних потреб у воді, так і для задоволення культурних та естетичних потреб населення, демонструючи владу та багатство. Споруди використовують і як засіб масової інформації для передачі одного й того ж повідомлення одночасно великій кількості споживачів.

Дослідження показало: фонтани були важливою частиною водопостачання, яка забезпечувала стійкість водних ресурсів для виживання і добробуту цивілізацій. Стародавні споруди повинні розглядатися не тільки як об'єкти монументального мистецтва, пам'ятки культурної та/або історичної спадщини, але і як зразок синтезу мистецтва і інженерії – потенційні моделі для формування сучасних споруд, елементів системи благоустрою населеного пункту.

О.В. Чубенко,
магістрант кафедри АПС;
А.С. Цись,
викладач кафедри АПС ВСП «Інститут інноваційної освіти КНУБА»

КОМУНІКАТИВНИЙ ПРОСТІР ТРК В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ПОТРЕБ СПОЖИВАЧІВ

Сучасні умови пришвидшеного темпу міського життя призводять до проблеми дефіциту часу. Це призводить до інтеграції закладів культурно-побутового обслуговування у структуру закладів торгівлі. Це має прояв у формуванні торгово-розважальних комплексів (далі ТРК), використання яких зумовлюється локальними, соціальними та культурними потребами споживача. Однією зі складових планування ТРК є комунікативний простір, який призначений виконувати функцію зв'язку між всіма функціональними елементами комплексу. Та крім цього, він може мати свої зони різноманітного функціонального призначення. Наприклад, зона громадського харчування, спортивна та рекреаційна зони. [1]

Щоб створити якісний комунікативний простір приймаються до уваги всі потреби відвідувачів: фізичні, психологічні та соціальні. До критеріїв якості цих просторів відносять не тільки конкретні розміри, планувальні рішення, функціональне наповнення, а й критерії, що забезпечують зручність, психологічний комфорт та сприяють соціалізації та комунікації в цьому просторі. Однією з популярних течій у сучасному дизайні є «Психологія дизайну» (англ. Design Psychology), яка приймає за свою основу комунікацію між людьми та зв'язок людей з їхнім чи збудованим, чи природним простором. [2]

Згідно піраміди Маслоу потреби людини поділяють на п'ять рівнів. Виходячи з цього були сформовані принципи архітектурно-планувальної організації комунікативного простору ТРК: принцип ергономічності (пристосування простору до фізіологічних потреб людини), принцип органічності (задоволення психологічних потреб відвідувачів), принцип соціальної відкритості (задоволення потреб відвідувачів у комунікації та соціальному житті), принцип гармонійності (врахування естетичних потреб відвідувачів), принцип гнучкості та поліфункціональності (створення простору, де є можливості для самореалізації) [1].

Також при плануванні комунікативного простору приймають участь критерії якості:

1. Безпека. Саме цим критерієм можна пояснити популярність ТРК. Транспорт не заважає відвідувачам ТРК вільно пересуватись комунікативним простором, охорона ТРК стежить за безпекою, а дах та стіни забезпечують захист від несприятливих природних умов.
2. Комфорт. Створення приємного середовища, враховуючи основні види діяльності. Можливість ходити, стояти, бачити, розмовляти, чути, грати та займатись спортом.
3. Задоволення. Проектування просторів згідно з людським масштабом. Можливість насолоджуватись погодою (наприклад, створення відкритих терас). Хороший дизайн, якісні матеріали, гарні краєвиди, дерева, вода, рослини. Відповідальний підхід до озеленення комунікативного простору та створення водних осередків. [2]

1. Березко О.В. Архітектурно-планувальна організація комунікативного простору у структурі торгово-розважальних центрів: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури: 18.00.02 – архітектура будівель і споруд / Олена Володимирівна Березко; Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2017. – 225 с.

2. Israel T. Some Place Like Home: Using Design Psychology to Create Ideal Places by Toby Israel / T. Israel // Wiley-Academy, 2003. – 248 p. – ISBN-10: 0470849509.

УДК 72.01

Н.М. Шебек,

доктор архітектури, професор,

А.М. Веремієць,

магістрант кафедри Містобудування

Київського національного університету будівництва і архітектури

ЕСТЕТИЗАЦІЯ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ ЗА РАХУНОК СЦЕНАРНОГО ОСВІТЛЕННЯ

В сучасному світі цифрових технологій темп життя суспільства стрімко зростає. В такій напруженій атмосфері людина майже не має відпочинку та вільного часу для своїх захоплень, взаємодія між людьми зводиться до мінімуму, нерідко ці чинники призводять до психічних розладів та проблем з фізичним здоров'ям. Були проведенні дослідження

британськими вченими, зокрема Уільямом Хаємом, де розглядалися наслідки перевтоми, недостатньої кількості спілкування та малоактивного способу життя. Вони показують, що 35% з працівників обідають за своїм робочим місцем, а загалом за день в сидячому положенні людина проводить більше 6 годин. Рішенням даної проблеми можуть стати громадські простори, які створюються щоб заохотити людину “вийти на вулицю”, тобто розпочати живе спілкування, активізувати комунікацію мешканців, підвищити фізичну активність населення, замінити віртуальне життєве середовище на реальне.

Громадський простір – це всі місця з вільним доступом для користування для всього населення на безкоштовній основі. Такими місцями, зокрема, є вулиці, площі та інші відкриті простори і громадські об'єкти. Для відповідності сучасним тенденціям громадський простір має поєднувати в собі декілька критеріїв: естетику, практичність, комфорт. Одним з сучасних методів естетизації міського простору є створення сценарного освітлення простору.

Для значного психологічного впливу розробляють спеціальні сценарні світлокольорові ефекти в міському середовищі. Зазвичай це публічні простори, історичні чи адміністративні будівлі, вітрини крамниць. Але приклад міста Пуле в Хорватії показує, що за допомогою художнього сценарію освітлення можна звернути увагу на ті міські простори, на які в темну частину доби населення не звертає уваги. Цей простір, навіть, визивав страх. Мова йдеться про промислову зону з старими підйомними кранами. Була висунута ідея створення “Нічного театру”, за допомогою підсвітки був створений гармонійний естетичний та динамічний простір. Тож крани, які були небажаними міськими об'єктами, стали еталонним театром для міста, і люди забираються щоб їх побачити, ця територія також раптово стала привабливою для бізнесу.

Для досягнення значного естетичного та психологічного ефекту існують окремі світлові сценарії. При використанні яскравих світлових ефектів створюється емоціональний фон, що сильно впливає на психіку людини, збуджує чи навпаки заспокоює. Вдалим є поєднання кольорового світла з водними пристроями, геопластикою та рослинністю, таким чином створюється індивідуальна, унікальна, об'ємна, інформаційна характеристика простору. Використання підсвітки рослин та квітів, а також відбивання світла від спеціальних покриттів, створює цікаве вечірнє зображення. Для громадських місць може бути розроблений світловий

сценарій, висвітлення всіх конструктивних елементів будівель з виявленням їх характеристик.

Одним з вдалих прикладів використання сценарного освітлення є Площа Трокадеро в Парижі, що обрамлена садами і розкриває перспективу на Ейфелеву вежу. Перед площею розташований палац Шайо, тим самим створюється композиційна вісь середовища. Вздовж осі розташовані сади Трокадеро та штучна водойма з фонтанами, що прикрашена бронзовими та кам'яними скульптурами, які особливо чудово виглядають увечері. Дивовижний яскравий вигляд має даний простір в нічний час, де вісь має лінійне підсвічування і тим самим спрямовує погляд глядача на головні містобудівні доміанти, що мають рівномірне освітлення (палац Шайо) та динамічне підсвічування, що може змінюватися протягом ночі та створювати незвичний вигляд споруди (Ейфелева вежа).

Ще одним вдалим прикладом можна вважати нічне підсвічування Староміської площі у Празі. Вона оточена міськими будинками з фасадами різних архітектурних стилів: готики, ренесансу, бароко, рококо. Однією з головних окрас Староміської площі є церква Діви Марії перед Тином (Тинський храм). Тому в нічному сценарії площі його виділяють як доміанту, з рівномірним яскраво-білим освітленням головного фасаду. В той час як всі інші споруди мають фонове рівномірне освітлення теплого відтінку.

Загалом освітлення архітектурних елементів можна розділити на: акцентне, фонове, контурне, рівномірне, динамічне. За допомогою штучного світла створюється індивідуальний, унікальний образ кожного простору, з виявленням доміантних та акцентних споруд, вираження природних елементів навколишнього середовища, підсилення інформативності простору.

ФОРМУВАННЯ ЕКОПОСЕЛЕНЬ З УРАХУВАННЯМ ЕСТЕТИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПРИРОДНОГО ЛАНДШАФТУ

Гармонійне узгодження ландшафтних та містобудівних елементів у структурі населеного пункту – одне з найважливіших завдань формування нового або реабілітації існуючого екопоселення. Гармонійне середовище екопоселення має бути комфортним для людини і створюватися з урахуванням як соціальних, функціональних, економічних, екологічних, так і природних факторів.

Серед кращих прикладів ефективного використання естетичних особливостей оточення є інноваційний центр Сколково в Росії. Естетичні якості та виразність його простору підвищується не тільки через взаємозв'язок функціонального та декоративного наповнення, а також через гармонійний композиційний взаємозв'язок ландшафтних компонентів із забудовою, через використання пропорційних закономірностей, досягнення домірності споруд навколишньому середовищу та людині. Узгодженість функціонального і композиційного рішення з місцевим ландшафтом значно підсилює естетичні якості поселення. Узгоджене розташування ландшафтних і техногенних композиційних осей та вузлів візуально з'єднує просторові орієнтири та створює так званий об'ємно-просторовий композиційний каркас урбанізованого ландшафту. Його структура формується з урахуванням багатьох факторів, які впливають на загальну естетику екопоселення: існуючий рельєф місцевості, транспортна ситуація, інсоляційні та природно-кліматичні умови.

Екопоселення «Tesla» під Амстердамом в Нідерландах найяскравіше показує, як зелені насадження, окремі елементи та комплекси малих архітектурних форм формують ландшафтні об'єкти різних груп (загального користування, обмеженого користування, спеціального призначення), які найчастіше сприймаються візуально на рівні людського ока. Важливе значення при цьому має їх грамотний підбір за їх

естетичними якостями, врахування архітектонічних особливостей обраної рослинності (з урахуванням їх декоративності під час сезонної зміни кольору рослин, форми крони та розміру). При створенні архітектурно-художнього образу ландшафтних об'єктів у структурі екопоселення значне місце відводиться силуету. Це загальні контури, що сприймаються людиною зі значної відстані, при наближенні до об'єкту підсилюють ефект від сприйняття простору. Найчастіше естетичні якості ландшафту сприймаються під час руху людини, тому важлива саме динаміка змін пейзажних картин, їх співрозмірність, використання різноманітних прийомів формування алей, послідовне розташування масивів, замкнутих та відкритих просторів, галявин, які контрастують з масивами. При створенні алей у поселенні, найчастіше, створювали акценти на її початку або закінченні.

Урахування природних компонентів ландшафту дозволяє сформувати комфортний для людини простір екопоселення. Використання екологічно чистих матеріалів, дотримання композиційних закономірностей формоутворення, забезпечення художньої виразності розпланування поселення та його частин, допомагає різним категоріям населення, що тривалий час проживали у мегаполісах, адаптуватися та подолати психологічний дискомфорт, пов'язаний з відривом від природи. Містобудівна композиційна цілісність екопоселень досягається саме через гармонізацію взаємозв'язків їх просторових елементів.

Важливою є й пропорційна відповідність або масштабність усіх елементів ландшафтної композиції, як на рівні цілого, так й на рівні деталей та фактур. Єдність художньої частини композиції повинна бути як у цілому, так й у її частинах та деталях. Їй підпорядковується багатоплановість об'ємно-просторових рішень, єдність пропорцій, масштабів, колористичне вирішення та інше. Гармонійне поєднання елементів, форм та простору як за принципом тотожності, так й базуючись на контрасті, діє на підсвідомість та сприяє розвитку смаку та культури суспільства в цілому та зокрема у кожної людини, що перебуває у екопоселенні.

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗОН У СУЧАСНИХ МІСТАХ

На сьогоднішній день науковцями досліджено наступні аспекти формування високотехнологічних територій: класифікації за територіальною ознакою, за величиною, за спрямованістю; функціонування моделі технопарків. Питання архітектурної організації технопарків досліджувала Сираєва А. Н.

У більшості досліджень, присвячених інноваційним містобудівним об'єктам розглядаються американська, європейська та азійська моделі технопарків. До американської моделі відносяться: Стенфордський науковий парк як частина Кремнієвої долини, Науковий парк «Тріангл» у Північній Кароліні. Серед технопарків європейської моделі: Софія-Антиполіс на півдні Франції, Берлін-Адлерсхоф. Серед азійських технопарків найбільшу увагу привертає технополіс Цукуба в Японії.

Разом з тим, проблема гармонізації порівняно невеликих високотехнологічних зон у сучасних містах досі не стала предметом спеціального дослідження.

Існуючі вітчизняні технопарки, у більшості своїй, представлені точковими підприємствами при наукових установах. Наприклад, Харківський технопарк "Інститут монокристалів" (ІМК) та технопарк "Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона" у Києві. Обидва об'єкти займають окремі корпуси і є достатньо непривабливими з естетичної точки зору, створюючи відповідний імідж серед широкої аудиторії.

Але є декілька високотехнологічних територій з високим естетичним потенціалом. Наприклад, «Юніт Сіті» в Києві, що стрімко розвивається. Забудовник не лише створює індустриальні об'єкти і коворкінги, а й піклується про їх зовнішній вигляд. Мають місце сучасні та естетичні дизайнерські рішення інтер'єрів та благоустрою. Проводиться широка піар-кампанія. Поки цей об'єкт не став потужним індустриальним центром, на його базі проводяться конференції різної фахової спрямованості. Серед проектних високотехнологічних об'єктів варто виділити проект

технопарку в Собачому гирлі у Києві майстерні В. Зотова. Архітектори використали концепцію «горизонтального хмарочоса», при якій будівля є цілним, неперервним блоком, витягнутим по одній з горизонтальних осей. Незважаючи на просте об'ємне рішення, комплекс гармонійно вписується в прибережний ландшафт р. Дніпра.

На даний момент діяльність сучасних українських технопарків недостатньо ефективна. Дуже мало уваги приділялося їх ландшафтно-планувальній організації. Сучасні високотехнологічні території в Україні повинні проектуватися з урахуванням їх максимальної різносторонньої спрямованості, і мати презентабельний вигляд. Це сприятиме популяризації наукоємних виробництв та стимуляції малого бізнесу для генерації унікального національного продукту. Майбутні дослідження будуть присвячені розширенню класифікації високотехнологічних об'єктів, доповненню списку прийомів їх ландшафтно-планувальної організації, розробленню моделей високотехнологічних об'єктів з урахуванням специфіки українських реалій.

УДК 711.16

Н.М. Шебек,

доктор архітектури, професор,

А.А. Карапетян,

магістрант кафедри Містобудування

Київського національного університету будівництва і архітектури

СУЧАСНІ ПРИЙОМИ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ ІСТОРИЧНИХ ВУЛИЦЬ ПОСЕЛЕНЬ

В останні роки відсоток історичної забудови, що знаходиться в занедбаному стані, зростає. Для вирішення цієї проблеми застосовують прийоми ревіталізації історичних вулиць.

Якщо розглядати вулицю з точки зору шляху для пересування транспорту та пішоходів, то першим з прийомів її ревіталізації є організація зручних та безпечних наземних пішохідних переходів.

Розглядаючи конкретний приклад вулиці Ярославів Вал, стикаємось з такою проблемою як відсутність зручних місць для тимчасового зберігання автомобілів. Так як вулиця є не дуже широкою, ця проблема є дуже явною. Її можна вирішувати організацією підземного паркінгу, враховуючи радіуси доступності.

Також, для збереження атмосфери та історичного характеру вулиці, є сенс надати єдиного стилю всім засобам візуальної комунікації.

Сучасними прийомами ревіталізації історичної забудови є такі :

- презервація (збереження характеру місця/міцевості з уповільненням зносу) ;
- відповідне обслуговування протягом експлуатаційного терміну;
- реставрація;
- реконструкція;
- адаптація (збереження зовнішніх характеристик з наданням нової функції).

Ціллю ревіталізації є не тільки збереження історичного обличчя вулиці, а й надання їй привабливості для сучасного населення. Основним засобом привернення відвідувачів є створення різноманітних громадських просторів. Такі простори можуть бути як мультифункціональними, так і присвяченими одній певній функції. Громадські простори можуть розташовуватись як безпосередньо вздовж вулиці так і у внутрішніх дворах забудови, тим самим пов'язуючи два полюси. Також одним з прийомів створення громадського простору-вулиці є тимчасове або постійне обмеження руху автомобільного транспорту. Такі простори можуть бути як сезонними, так і постійними, або трансформуватись. Громадські простори можуть бути наземними, надземними та підземними.

Вдалі приклади організації сучасних громадських просторів є у місті Копенгаген в Данії.

Одним з таких просторів є парк Superkilen в межах історичної забудови міста. Це мультикультурний, мультифункціональний простір, в якому для себе щось цікаве знайде кожен. Крім того він виконаний у різних, але узгоджених стилях. Переміщення в межах простору пішохідне або на велосипедах.

Park`n`play – дитячий простір облаштований на даху 24-х метрового паркінгу. Простір зацікавлює не тільки дітей а й дорослих, адже з такої висоти відкривається захоплюючий вид на історичне місто та на море.

Площа Ізраїлю в Копенгагені є прикладом мультифункціонального простору організованого на місці колишнього громадського простору. До 50-х років минулого століття тут був міський ринок, а в часи автомобілізації його місце зайняв паркінг. Зі збільшенням пішоходів і населення, що пересувається на велотранспорті, громадський простір було відновлено, а паркінг організовано під землею.

Отже, використовуючи сучасні прийоми ревіталізації, можна не тільки зберегти історичну цінність міста, а й вдихнути нове життя в історичні вулички. Нове функціональне наповнення збільшує їх привабливість для сучасного населення.

УДК 726

Н.М. Шебек,
доктор архітектури, професор,
А.І. Ковтонюк,
магістрант кафедри Містобудування
Київського національного університету будівництва і архітектури

ЕСТЕТИЗАЦІЯ САКРАЛЬНИХ СПОРУД ЗА РАХУНОК РЕЛЬЄФУ

Сакральна архітектура грала і продовжує грати величезну роль у духовному та культурному житті. Цивілізації давнини вкладали великі кошти і зусилля в сакральну архітектуру. Релігійні і священні споруди є одними з найбільш вражаючих, серед створених людством.

На українських землях сакральна архітектура отримала значне поширення ще в добу середньовіччя. Релігійні споруди були громадським осередком і відігравали важливу роль у культурно-освітньому житті українського народу.

З давніх пір розташування храму вибирали відповідно до особливостей рельєфу і специфіки фонового оточення, яке гармонійно доповнювало образно-композиційне рішення сакрального ансамблю. Соціально-ідеологічне значення церковної будівлі вимагає, щоб вона домінувала в навколишньому середовищі і грала ключову роль в композиційній організації забудови. Такого положення можна досягти завдяки прийомам візуального розкриття будівлі щодо основних напрямків її сприйняття. Цьому сприяє і її об'ємно-просторове рішення, яке має, як правило, вертикальний силует і велику пластичну виразність.

Відповідно до особливостей сформованої забудови церковна будівля може займати центральне положення, підпорядковуючи своїй масі навколишній простір, або замикати своїм об'ємом основні напрямки сприйняття уздовж осі головних комунікаційних зв'язків. У першому випадку будівлю розміщують у відкритому природному просторі на височини або в містобудівному оточенні на центральній площі поселення.

Розрахунок при цьому робиться на сприйняття з близьких і віддалених точок, що лежать по периметру ділянки храму. Об'єм будівлі проектується з розрахунку на сприйняття з різних напрямів. При цьому об'єм і силует будівлі повинні порівнюватися з особливостями периметрального фонового оточення (як приклад можна привести проект собору Святого Петра в Римі; собор розташований по осі центральної вулиці міста). У другому випадку композиція ансамблю повинна бути орієнтована на центральне або бічне осьове сприйняття у міру наближення до об'єкта.

При освоєнні території при будівництві культових споруд враховуються не тільки утилітарні, але і естетичні цілі – вибираються найбільш мальовничі місця. Рельєф грає велику роль в естетиці культових споруд. Багато культових споруд розташовуються в мальовничих місцях і органічно вписуються в місцевий пейзаж. Стародавні зодчі добре використовували красу рельєфу, його видимість, стабільність, магнетизм. Таким чином, враховувалися не тільки практичні переваги рельєфу, але і його естетичні якості.

Більшість сакральних територій розташовані на схилах пагорбів, гір, на високих берегах річок і надзаплавних терасах. Це позначається на такій властивості місцевості як оглядовість, а це і пізнавальний, і емоційно-психологічний ефекти. Тільки гармонія може викликати у людини відчуття краси.

Прикладом вдалого розташування сакральної архітектури є Києво-Печерська Лавра. Вона прекрасно гармонує з рельєфним ландшафтом правого берега Дніпра. Монастир розташований на високих пагорбах, між якими пролягає глибокий яр, що розділяє його на так звану Верхню Лавру, і Нижню.

Сакральна архітектура в поєднанні з історичним довкіллям та характерним ландшафтом належить до культурної спадщини і становить значну естетичну, мистецьку та історико-архітектурну цінність.

ГУМАНІЗАЦІЯ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ (СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД)

«Зручніший міський простір – більше життя.

Кращі умови для життя в місті – жвавіше місто»

(Йен Гейл «Міста для людей»)

Вулиці є одним з найбільш цінних ресурсів міста, хоча це не очевидно на перший погляд.

Історія прогресивних міст, таких як наприклад Нью-Йорк або Копенгаген, за минулі роки вчить нас, що цей цінний ресурс можна вдосконалювати. Вулиці можна поліпшити швидко і мало витратно, та ще й негайно отримати вигоду. Просто потрібно поглянути на вулиці під іншим кутом.

Хтось жив за часів революції, хтось – індустріалізації, ми зараз живемо в столітті урбанізації. Вперше в історії більшість людей живе в містах, і за прогнозами ООН протягом наступних 40 років населення планети подвоїться. Тому дизайн міст неймовірно важливий для нашого майбутнього. Якщо ми хочемо далі рости і процвітати, а також залучати мільйони людей, які переїжджають, то нам потрібно зосередитися на якості життя і покращенні нашої інфраструктури. План вулиці може розповісти багато чого про те, що на ній буде.

Більшість наших вулиць запроектовані так, щоб збільшити потік автомобілів, які прямують з точки А в точку Б так швидко, наскільки це можливо. Інші призначення вулиці рідко враховуються. Чи комфортно це для пішохода? Не завжди. Чи безпечно?

Серед сучасних містобудівників та урбаністів визнання отримав підхід створення сприятливих для пішоходів міських зон і вулиць, що дозволяють щоденне пересування, наприклад, в магазин чи парк, здійснювати пішки. Поняття «walkability» – зручності ходьби з'явилося як мірило чи навіть еталон структури міської структури сучасності.

Місто, сприятливе для ходьби. Що це таке? Більш точне визначення – це місто, в якому машина – це додатковий інструмент свободи, а не

пристрій-протез. Чому нам потрібні зручні для пішоходів міста і які їхні переваги для людей століття урбанізації?

В першу чергу варто відзначити актуальність самої пішохідності. Що це означає? Це означає, що потрібно запропонувати місцевим жителям відразу чотири речі:

- забезпечити реальну причину для прогулянки пішки;
- прогулянка повинна бути і відчуватися безпечною;
- вона повинна бути комфортною;
- вона повинна бути цікавою.

Місто має відповідати на кожну з цих чотирьох вимог.

Одним з кращих прикладів є місто Портленд, штат Орегон, США. Портленд прийняв купу рішень в 1970-х роках, які стали відрізнити його від майже будь-якого американського міста.

У той час як більшість інших міст ростили недиференційовану зону безладної забудови, вони встановили межі росту міст. У той час як більшість міст розгортає свої дороги, прибирає паралельне паркування і дерева, щоб впустити більше трафіку, вони встановили програму вузьких вулиць. І поки більшість міст інвестує в більшу кількість доріг і автомагістралей, вони інвестували в їзду на велосипеді і ходьбу.

Якщо говорити про цифри, то керівництво міста Портленд витратило 60 мільйонів доларів на велосипедні пристосування і влаштування громадських зон на вулицях, що здається великою сумою грошей, але це було витрачено протягом приблизно 30 років, так що два мільйони доларів на рік – не так багато, з огляду на те, що це також становить половину вартості однієї з транспортних розв'язок, яку вони вирішили перебудувати в цьому місті.

І крім позитивного впливу на економічну і екологічну ситуацію в місті існує і зовсім інша історія Портленда, яка не є частиною розрахунків аналітиків в дорожніх костюмах. Полягає вона в тому, що молоді, освічені люди переїжджають в Портленд натовпами: 50% приріст молоді з вищою освітою зафіксовано останніми переписами населення.

На цьому прикладі досить прозоро проілюстровано, що тенденція гуманізації міського середовища в першу чергу економить гроші для своїх жителів, будучи більш доступним для пішоходів і велосипедистів, але з іншого боку, це також класне сучасне місто, в якому в наш час хочуть знаходитися люди.

Перебуваючи на порозі 3 десятиліття XXI століття, найкраща економічна стратегія, яку може мати місто, це не старий спосіб намагатися

залучити корпорації і мати промисловий, біотехнологічний або ядерний потенціал, а стати місцем, де люди хочуть бути і звідки не буде з'являтися постійне нав'язливе бажання виїхати на вихідні.

Близько 65% молоді, в чиїх руках, як то кажуть, майбутнє, спочатку вирішують, де вони хочуть жити, потім переїжджають туди і вже тоді шукають роботу.

Тож можна зробити висновок, що раціоналізація і актуалізація використання міського простору, реадптація існуючих територій, може посприяти інтеграції та осучасненню просторів і вже існуючих міст України.

УДК 72.01

Н.М. Шебек,

доктор архітектури, професор,

А.М. Кролівець,

магістрант кафедри Містобудування

Київського національного університету будівництва і архітектури

ПРОГРЕСИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ В МАЛИХ МІСТАХ

Застосування прогресивних тенденцій в архітектурно-планувальній організації індивідуальної житлової забудови в малих містах є дуже важливою проблемою сьогодення. При архітектурно-планувальній організації середовища проживання людини ми повинні піклуватися про безліч соціальних, етичних, вікових та психічних особливостей осіб, які сприймають оточення і діють у ньому.

Проектування індивідуальної житлової забудови в малому місті можна звести до наступних напрямів:

Компактність забудови, що проявляється у чіткому розподілі ділянок під забудову і використанні блокованих будинків. Йдеться про збереження чіткої межі між щільною міською забудовою та сільською місцевістю таким чином, щоб міста не «розтягувалися» у безмежні передміські райони із низькою щільністю забудови та значною залежністю від автотранспорту.

Використання громадського транспорту замість приватних автомобілів є очікуваним компонентом малого міста. Він займає менше площі, адже перевозить групи людей. Як наслідок, можна скоротити місця

для паркування, які займають багато міської площі. Потрібно застосовувати системи «перехоплення» автомобільного транспорту на під'їздах до міста, інтегровані у міську мережу громадського транспорту. Це місця для паркування у безпосередній близькості до транспортного вузла: водій може залишити своє авто на паркінгу та добратися до центру міста метро, трамваєм чи автобусом.

Екологічність забудови передбачає поєднання будівель з краєвидом, з природою. Архітектура повинна гармонічно вписуватись в ландшафт, не шкодити навколишньому середовищу і використовувати будівельні матеріали згідно з місцевими умовами та обставинами.

Використання нових технологій, наприклад, розумні фасади. Сьогодні екстер'єри будівель мають не лише декоративну, але й цілком утилітарну функцію: вони очищають повітря від смогу та чадного газу, а також виробляють зелену енергію. Найефективнішим способом гарантувати безпеку користувачів будівлі є використання розумних технологій. У сучасному місті – це наявність камер з функцією розпізнавання обличчя та об'єктів, голосовий зв'язок, цифрові вивіски, автоматизована система екстреного реагування. Новітні технології – це також освітлення, що реагує на рухи; паркінг, який сповіщає водія про наявність вільних місць; система контролю температури та вологості в приміщеннях тощо.

В результаті здійснення цих заходів можна отримати комфортне мале місто із компактною забудовою, мінімальною потребою в приватних автомобілях, архітектурою, яка повністю вписується в місцеву екосистему та використанням нових технологій.

УДК 712.01

Н.М. Шебек,

доктор архітектури, професор,

П.В. Марценюк,

магістрант кафедри Містобудування

Київського національного університету будівництва і архітектури

ПРИЙОМИ ЕСТЕТИЗАЦІЇ МЕРЕЖІ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ У ЗОНІ ВІДЧУЖЕННЯ ЧАЕС

На території Чорнобильської зони відчуження (ЧЗВ) знаходяться два покинутих міста та атомна електростанція, які з кожним роком

приваблюють все більше туристів. Але питання містобудівної організації туристичних маршрутів досі не було розглянуто у повній мірі.

Відомо, що у ЧЗВ виділяються декілька основних видів туризму: науковий, екстремальний та ностальгічний. Маршрути повинні проходити через основні місця тяжіння людей та задовольняти їх потреби та інтерес. Потрібно прокласти різні типи маршрутів, що поєднують у собі усі види туризму у цьому регіоні.

Продумана побудова мережі туристичних маршрутів сприятиме пропорційному розподілу уваги відвідувачів під час огляду ними головних і другорядних пам'яток культури та архітектури.

Наприклад, один з пішохідних маршрутів пропонується прокласти через Чорнобильський спеціальний загальнозоологічний заказник. Він буде проходити по «відносно чистих» територіях, які не зашкодять здоров'ю туристів. Ближче до м. Прип'ять новий маршрут частково співпадатиме з існуючим туристичним маршрутом «Рудий ліс».

Проектна концепція благоустрою туристичного маршруту сформована на основі передпроектного аналізу і відповідає на питання: чи буде новий об'єкт «розчинятися» в оточенні або ж, навпаки, стане його колірною домінантою, збагачуючи і доповнюючи вихідну ситуацію; чи стане він засобом згладжування, нівелювання непривабливих фрагментів ситуації або засобом посилення враження від особливо цінних об'єктів.

Аналізуючи територію зони відчуження, можна запропонувати таку типологію прийомів композиційно-просторового моделювання для покращення туристичної стежки з урахуванням особливостей природного та антропогенного ландшафтів:

1. Ритм – метр. Зміна малюнка мощення за рахунок кольору і фактури матеріалів привертає увагу глядача, орієнтує, вказуючи на вихід або відгалуження на основному маршруті. Пам'ятки на маршруті мають розташовуватись у певній послідовності задля того, щоб більш різноманітна інформація поступала до глядача пропорційно.

2. Контраст – нюанс. Траєкторія шляху може чітко виділятися за рахунок кольорового контрасту матеріалів мощення по відношенню до оточення або наближатися до нього за рахунок підбору нюансних кольорів. Можна посилити ефект «розчинення» або «протиставлення» матеріалів благоустрою по відношенню до природного оточення за рахунок супутнього контрасту або нюансу фактур.

3. Акцент – орієнтир. Створення акцентів як орієнтирів шляху за допомогою контрастних до оточення за фактурою і кольором інсталяцій,

об'єктів ленд-арту. Особливо треба відзначити створення арт-об'єктів («вікон», арок), що фокусують увагу глядача на певному напрямку, створюють «обрамлення» особливо цінних з естетичної точки зору панорам ландшафту та пам'ятників архітектури.

4. Зміна умов сприйняття. Зміна траєкторії руху створює різноманітність ракурсів сприйняття, послідовно увага фокусується на різних ділянках шляху. Зміна рівня сприйняття за допомогою високих веж, видових площадок, конструкцій зі змінними відмітками висоти робить враження від території повнішим, урізноманітнює рух.

5. Мобільний акцент. Можливості світлового дизайну та правильне освітлювання особливо цінних пам'яток архітектури можуть привернути до них увагу та виділити серед оточення.

6. Ілюзія безлічі. Використання дзеркал, гладі водойми, світловідбивних матеріалів сприятиме створенню ілюзії примноження об'єктів.

7. Видалення кордонів. Влаштування отворів для дерев в полотні моста може стати засобом стирання кордонів між техногенним і природним оточенням. Прийом не тільки зберігає рослинність, але створює враження стежки, яку проклала сама природа.

8. Включення в основний сценарій проходження по маршруту, так званих, мізансцен, які дозволяють урізноманітнити шлях, змінити ритм руху та відволікти глядача від головної лінії маршруту. Для створення мізансцен підходять: невеликі пам'ятники архітектури та культури; санітарні зупинки; експозиції арт-об'єктів, що присвячені трагедії на ЧАЕС, оглядові майданчики різного типу.

Основним завданням створення мережі туристичних маршрутів у зоні ЧАЕС є привернення уваги до зони відчуження. Завдяки цим прийомам буде можливим побудова органічного та привабливого для туристів музею під відкритим небом.

СУЧАСНІ ПРИЙОМИ БЛАГОУСТРОЮ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ МАЛИХ МІСТ

Сучасні прийоми благоустрою та озеленення є дуже важливою проблемою сьогодення. При проектуванні середовища проживання людини ми повинні піклуватися про безліч соціальних, етичних, вікових та психічних особливостей осіб, які сприймають оточення і діють у ньому.

Завдання благоустрою середовища можна звести до чотирьох напрямів:

Повернення оточення до його первісного природного стану. Цей напрям пов'язаний з відновленням екологічної рівноваги на ділянці проектування. В першу чергу це стосується таких необхідних для існування людини параметрів, як чистота повітря, води, наявність зелених зон (парки, сади і т. і.), та інше.

Застосування технологічних досягнень задля забезпечення комфорту людини. Цей напрям розглядає людину як сутнісний центр процесів, здійснюваних в середовищі, як вищу і самодостатню цінність у проектуванні оточення. Ергономічність середовища повинна відповідати всім параметрам поняття «комфорт», оскільки всі ресурси відповідної науки спрямовані саме на створення найкращих умов життєдіяльності людини.

Пом'якшення естетичних вад архітектурного середовища. Архітектурне середовище міст формується протягом сторіч та чинить на людину, що живе в ньому, як величезний позитивний – гуманний, так і негативний, негуманний, психофізіологічний вплив. Архітектурне середовище представлене матеріальними об'єктами, що мають велику вартість і, дуже часто, величезну історичну цінність, що не дозволяє робити в ньому навіть однозначно гуманних змін архітектурно-будівельного характеру. Тому поліпшення візуального комфорту людини є основним доступним архітектору засобом зниження естетичних вад існуючого архітектурного середовища. Цього можна досягти шляхом:

– декорування архітектурного середовища;

- максимального використання природного ландшафту так, щоб архітектурний об'єкт вів з ним діалог, а не руйнував і не придушував його;
- творчого переосмислення, замість механічного перекидання архітектурних об'єктів з однієї культури в іншу, з одного ландшафту в інший;
- збереження національного чи регіонального характеру архітектурних форм, створених у національних чи регіональних межах.

Як висновок, під час благоустрою міського середовища доцільна його реструктуризація з урахуванням природної складової. До структури усіх видів урбанізованих утворень повинні бути включені елементи природного середовища – рослинність, водні пристрої, елементи геопластики для поліпшення їх еколого-естетичних характеристик. Вагомість створення міських парків як найважливішої ланки загальноміської ландшафтної системи, незмінно підвищується. Необхідно покращувати рекреаційне обслуговування міського населення, розробляти пропозиції щодо створення нових видів рекреації.

УДК 712.01

Н.М. Шебек,

доктор архітектури, професор,

О.М. Павленко,

магістрант кафедри Містобудування

Київського національного університету будівництва і архітектури

ПРИЙОМИ ЕСТЕТИЗАЦІЇ ВІДКРИТИХ ПРОСТОРІВ МОРСЬКИХ НАБЕРЕЖНИХ

У сучасному українському суспільстві, де відбувається бурхливий розвиток міст, організація міського простору як середовища існування людини відіграє значну роль. Одним з різновидів міського середовища є набережні, де концентрується багато важливих для життєдіяльності населення функцій: естетичні, культурні, транзитні, комерційні, розважальні, рекреаційні тощо.

Міське середовище, що формується на межі водойми та міста, не лише забезпечує простір для цих функцій, але одночасно формує зовнішній вигляд поселення. Тому при формуванні набережних слід враховувати всі архітектурні та ландшафтні аспекти, включаючи як функціональну, так і естетичну єдність міської панорами.

Усі береги водойми в місті повинні створювати складну цілісність. Набережна повинна бути морським фасадом міста. З усіх берегів заток водойми людина має бачити будинки на протилежному березі на загальноміському тлі, а також панораму міста, масиви будівель які видніють в небі або на схилах. Основою панорами є горизонтальна лінія, яка підкреслює всю систему впродовж усього узбережжя, ця лінія і є набережним бульваром з його забудовою. У місцях, де мікрорайони не межують з водоймою, узбережжя, зазвичай, залишається у своєму природному стані.

Прикладом такої набережної є пляж Лас Неграс, розташований в центрі міста з такою ж назвою. Набережна має нескладну компактну конфігурацію берегової лінії. Спуск до води здійснений за допомогою дерев'яних сходів. Набережна має природну доміную – гори. Лас Неграс втілює уважний підхід до публічного простору. Вибір матеріалів був вирішальним для консолідованої роботи набережної і міського оточення: дерев'яна структура і покриття галерей магазинів здійснюють сприятливий вплив на людину, що сприяє поєднанню людини з природою. Лікувальні властивості оточення проявляються в інтеграції природних елементів, шуму моря, криків чайок, надання штучним об'єктам форм природних елементів, рослинних і геологічних конфігурацій.

Набережний бульвар виглядає набагато краще, коли він позбавлений порту, коли його пішохідна частина має безпосередній контакт з водою, але це трапляється рідко. Як правило, морські міста є портовими, та задля досягнення естетичності, впродовж лінії огляду на сторону порту, її оснащують малими архітектурними формами, зеленими насадженнями, елементами благоустрою набережних, створюють світлові акценти (у темну добу часу), які привертають увагу людини і відволікають погляд від портових споруд, створюючи єдине складене ціле.

Вітчизняним прикладом такої набережної є набережна в м. Дніпро. Його сучасні архітектурні прикраси, красиві зелені газони, незвичайні скульптурні композиції, фонтани та величні води Дніпра створюють тут особливу романтичну атмосферу, що сприяє спілкуванню та чудовому відпочинку. Вночі це місце світить усіма вогнями веселки, створюючи неповторне свято для всіх, хто на нього дивиться.

Завдяки комфорту і естетиці, набережні міста часто стають найпрестижнішими районами поселення, улюбленим місцем для прогулянок громадян.

ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ В ІНТЕР'ЄРІ ВИСТАВКОВОГО ПРИМІЩЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Культурній глобалізації передбачено стати одним з найважливіших факторів, який буде визначати умови розвитку духовного життя у ХХІ столітті. Роль виставкового простору, як культурного та естетичного елементу системи країни зростає із зацікавленістю людей мистецтвом та його різноманітним відображенням. Сучасний музей являє собою комплекс інтер'єру приміщення, експозиції, експонатів, обладнання, сюжету та сценарію виставки, реклами у різних її проявах. Важливим аспектом є аналіз функціональної та планувальної структури музеїв, як її розглядав Ревякін [3, 4]. Композиційні принципи формування в технічній естетиці дослідив М. Гика [2]. Питанням музейної експозиції присвячено праці відомого австрійського музеолога, доктора філософії Ф.Вайдахера [1].

Під час аналізу матеріалів щодо розвитку дизайну інтер'єрів виставкових просторів було застосовано метод систематизації архівно-історичних матеріалів. З метою виявлення принципів формування художньої експозиції в дизайні інтер'єрів виставкових просторів з використанням інноваційних технологій автор користувався методом порівняльних характеристик. Розвиток національного мистецтва та культури за умов глобалізації потребує створення нових просторів для експозиції творів мистецтва, які фіксують ключові етапи його еволюції та дають можливість побудувати футуристичну концепцію розвитку.

Сучасна наука відкриває нам «інтерактивне мистецтво», яке включає інсталяцію, концептуальне мистецтво, кінетичне мистецтво, мистецтво «екшен дії» тощо. Відбувається генезис розвитку інтерактивних технологій, а саме в експозиції застосовується кіно, устаткування кінетичних речей, інтерактивні системи, сенсорні панелі. Також у виставкову справу впроваджуються тенденції, які мають два напрямки та зумовлені вдосконаленням технічного забезпечення експозиції. Перший напрямок включає пошуки принципово нових типів музеїв та прийомів експозиційного дизайну, побудованих на інноваційних можливостях

техніки. Другий напрямок передбачає використання в експозиції технічних засобів, а саме: новітніх матеріалів та конструкцій; аудіовізуального, кінопроекційного та світлового обладнання. Враховуючи вищевикладений матеріал, можна стверджувати, що є необхідність проаналізувати сучасну музейну експозицію саме як специфічну інформаційно-художню структуру.

Сучасний стан музейництва відображає динаміку, яка дає всі підстави сподіватися суттєвих змін впродовж наступних десятиріч у ставленні людини до свого світу, свого минулого, сучасності, майбутнього. Ці обставини впливають на специфічні вимоги, які пред'являються до їх художньої експозиції та внутрішньої композиції інтер'єру. Сьогоднішній день вимагає від музеїв формування нового підходу до своєї роботи, що передбачає використання інтерактивних експозицій, активну співпрацю з різними мас-медіа, громадськими організаціями, різноманітними фундаціями, сучасну рекламну діяльність, активне впровадження в систему інтернет-інформації про діяльність музеїв України, їх збірки, окремі музейні пам'ятки, що мають національне, європейське, світове значення.

Список використаних джерел:

1. Вайдахер Ф. Загальна музеологія: Посібник / Перекл. з нім. В.Лозинський, О. Лянг, Х. Назаркевич. – Львів: Літопис, 2005. – (С. 180-188).
2. Гика М. Эстетика пропорций в природе и искусстве. Москва : Изд-во Всесоюзной академии архитектуры, 1936. 308 с.
3. Ревякин В.И., Оленев А.А. Рекомендации по проектированию музеев. Москва: Тр. ЦНИИЭП им. Б. С. Мезенцева Госгражданстроя, 1988. 48 с.
4. Ревякин В. И. Художественные музеи : справочное пособие. 2–е изд., перераб. и доп. Москва : Стройиздат, 1991. 244 с.

Н.В. Шульга,
магістрант Інституту інноваційної освіти;
С.Г. Бібер,
ст. викладач кафедри АПС ВСП ІНО
Київського національного університету будівництва і архітектури

СИНТЕЗ АРХІТЕКТУРНИХ СТИЛІВ В ПЛАНУВАННІ ПРОМИСЛОВИХ БУДІВЕЛЬ

Архітектура – це одночасно наука і мистецтво проектування будівель, а також система будівель та споруд, які формують просторове середовище для життя і діяльності людей відповідно до законів краси. Існує як промислова архітектура – будівництво заводів, фабрик, електростанцій так і громадська архітектура – житлові будинки, громадські споруди та інше.

Особливості промислової архітектури полягають в її функціональній приналежності. В якості основної ознаки в ній виділяється технічна функціональність. Промислова архітектура обумовлена більше технічним прогресом, ніж залежить від модних віянь [1].

Для промислових підприємств характерно протиріччя між архітектурою фасаду і одноманітністю внутрішнього простору забудови, якому не завжди приділяється достатньо уваги. Архітектурні якості промислових споруд добре вирішено виробничою доцільністю споруди, як правило, такі об'єкти як складські та інші підсобні приміщення, проектуються інженерами без участі архітекторів [2].

Є приклади естетичного формування середовища з технічних об'єктів нерухомості, але вони характерні тільки для окремих фрагментів промислових підприємств обмеженого кола галузей. У той же час розвиток промислової архітектури визначається змінами всередині системи "людина-техніка", в якій найбільш динамічний елемент – техніка. Створення особливого стилю виробничої забудови в цілому ще знаходиться на стадії пошуків, як в Україні, так і за кордоном.

На сьогоднішній день актуальні тенденції: ховати інженерні мережі, розміщуючи їх у глибинах заводських будівель або комуфлювати їх під будівлі або башти. Це можна розглядати, як перехідний період запозичений в громадської архітектури, через незнання технічної сутності архітектури промислових підприємств [2].

Можна констатувати, що сучасний період розвитку промислової архітектури характеризується збільшенням уваги до форм об'єкту. В

умовах технічного прогресу виникають різні, діаметрально протилежні архітектурні стилі. З однієї сторони, як реакція на наслідки надмірної індустріалізації та типізації в будівництві – тяжіння до відродження старих класичних форм, з іншого боку, з'являються твори архітекторів, в яких основною архітектурною темою стають елементи інженерної системи будівель [2].

Відпрацювавши свій вік заводи привертають увагу архітекторів незвичайними, нестандартними формами своїх будівель і споруд. Реконструкція та пристосування заводів для нового призначення набувають поширення в даний час як в Україні, так і закордоном.

Технізоване середовище промислових підприємств, в тому числі елементи його інфраструктури, незважаючи на недоліки в естетичному плані, впливають на архітектуру окремих громадських будівель і на формування міського середовища, що безпосередньо вказує на ще не виявлений в повній мірі творчий потенціал промислової архітектури.

На території підприємства будь-якої галузі промисловості можна виділити легко впізнаванні в першу чергу характерні об'єкти, що дають образну характеристику всій забудові. Такими об'єктами, в залежності від галузі промисловості, є: виробничі будівлі специфічних обсягів, і, особливо, – технологічні або інженерні споруди, а також відкрите обладнання.

Сучасна промислова та цивільна архітектура відрізняється повною свободою ідей і рішень. В даний час в ній немає будь-яких пріоритетних напрямків і стилів. Всі вони розвиваються вільно і кожен з них може знайти своїх прихильників. Але головна особливість останніх років полягає в тому, що архітектура відмовляється від колишніх стилів, продовжується невпинний пошук нових форм, образів і матеріалів.

Список використаних джерел:

1. Промислова архітектура. Електронний ресурс: <http://delovoy-kvartal.ru/promyshlennaya-arhitektura/> [переглянуто 28-10-2019].
2. Промислова нерухомість та архітектура: проблемні питання. Електронний ресурс: <https://domodel.net/2012/03/12/promyshlennaya-nedvizhimost-i-arhitektura.html> [переглянуто 28-10-2019].

ЖИВОПИСНІ, ПЛАСТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОЗЕЛЕНЕННЯ ІНТЕР'ЄРІВ ЖИТЛОВИХ КОМПЛЕКСІВ

Час інтенсивного будівництва великих міст, в яких порушується зв'язок городян з природним оточенням, зростає щільність забудови, вплив антропогенних та техногенних факторів, широко використовуються штучні будівельні матеріали, ускладнюється технічне обладнання будівель. Більшості великих міст притаманне надмірно сильне та інтенсивне забруднення атмосфери. Поряд із забрудненням повітряного басейну на здоров'я людини негативно впливають багато інших факторів оточуючого середовища міст. Шумове забруднення в містах практично завжди має локальний характер і переважно викликається засобами транспорту – міського, залізничного та авіаційного. Господарча діяльність, планування житлових кварталів, обмежена кількість зелених насаджень призводять до того, що в містах, насамперед великих, утворюється свій мікроклімат, який в цілому погіршує його екологічні характеристики.

Вимоги з організації комфортного проживання в міському середовищі, як правило, не обмежуються тільки будівництвом комфортного житла, а включають в себе і організацію зон екологічного комфорту. Перспективним місцем створення зон екологічного комфорту можуть слугувати дахи будівель, зимові сади, «кишенькові сади» у складі житлових комплексів. Серед новітніх напрямків озеленення слід виділити застосування технологій вертикального озеленення в інтер'єрі – зелені стіни, вертикальні сади, за допомогою яких відбувається візуальний зв'язок мешканців «піднебесних» поверхів з природним оточенням.

У залежності від того, яка конструктивна система використовується, визначається доцільність використання різних видів вертикального озеленення. Ведучий експерт по створенню «живих конвертів» для будівель, Шарп поділив стіни на дві групи: або конструкція прикріплюється до стіни, формуючи ґрати для витких рослин, посаджених

в землю, або контейнери та сучасні живі стіни – модульна сітка з панелей, заповнених живими рослинами, що ростуть в ґрунті або спеціальному слоїстому рослинному субстраті, з системою поливу та підкормки та несучою конструкцією, яка кріпиться до стіни будівлі.

Озеленення як живий декор – тренд, який ось уже багато років заявлений на всіх без винятку світових виставках інтер'єрного та екстер'єрного мистецтва. Шведська компанія Greenworks, першою отримала патент на мобільні споруди для вертикального озеленення приміщень. Так, наприклад, їх розробка Moving Hedge – це практичний варіант мобільної внутрішньої перегородки, яка крім естетичної виконує функції звукопоглинання та очищення. Більш того жива стіна оснащена системою водопостачання.

Функціональне призначення озеленення інтер'єрів житлових будівель полягає: в розмежуванні просторів декоративними зеленими перегородками; покращенні мікроклімату в приміщенні; захисті від шуму та пилу; теплоізоляція.

Фактор поділу рослин за типами у залежності від мети використання: низькорослі (трави, мохи). Зазвичай використовуються для створення живих стін у внутрішньому просторі у вигляді живих картин, килимів; середні (кущі, карликові дерева). Можуть бути використані для посадок у великі контейнери для створення «вертикального лісу» у приміщеннях загального користування мешканців, високорослі (ліани більше 3м, дерева). Використовуються як елементи зеленого фасаду для висадки на тераси та в зимових садах.

Для реалізації концепції "внутрішнього саду" слід враховувати ступінь декоративності рослин, розміри та форми листя та характер цвітіння. Рослини виконують роль оздоблення вертикальних поверхонь і в цьому проявляється художній ефект при сполученні різних колористичних тонів і відтінків від зеленого до червоного кольору. Пластичну фактурність стін при вертикальному озелененні грають: довжина стебла, декоративність та щільність листя, кількість пагонів. Композиція з рослин або солітер незвичайної форми чи з художньо підстриженою кроною в інтер'єрі виступає в ролі живої скульптури. В підсумку аналізу прийомів озеленення житлових будівель також слід виокремити види озеленення по їх розташуванню в архітектурно-планувальній структурі будівлі: розташовані в квартирах; спеціальних прибудовах типу лоджій та веранд; зимових садів та оранжерей загального користування мешканцями

будинку на верхніх поверхах будівель, нижніх з двосвітними просторами, вестибюлях і атріумних просторах.

А.В. Яніцька,

магістрант Інституту інноваційної освіти;

С.Г. Бібер,

ст. викладач кафедри АПС ВСП ІНО

Київського національного університету будівництва і архітектури

КОМПОЗИЦІЙНО-СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ БУДІВЕЛЬ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Актуальним завданням в Україні на цей час є потреба міст, що інтенсивно забудовуються житловими комплексами, у будівництві сучасних позашкільних виховних закладів, культурно-освітніх центрів, а також вирішення цієї задачі в умовах обмеженої території та щільної забудови.

Головним завданням позашкільного культурно-освітнього закладу є: створення умов для різнобічного розвитку дитини дошкільного та шкільного віку, формування гармонійної особистості, збереження та зміцнення її фізичного і психічного здоров'я. Розвиток особистості – безперервний процес, що виявляється у кількісних змінах людської істоти, тобто збільшення одних і зменшення інших ознак (фізичних, психологічних, психічних тощо). Виділяють такі види розвитку – фізичний, психічний, розумовий та соціальний. Звідси і виникає нагальна потреба в будівництві закладів всебічного розвитку дитини. Пошук нових рішень іде по шляху розширення функцій позашкільного закладу, перетворює його в навчальний центр не тільки освітньої, а й виховної та спортивної роботи.

Одним із шляхів вирішення даної проблеми є проектування культурно-освітнього комплексу для всебічного розвитку дитини. На формування проектних рішень цієї громадської будівлі впливають багато чинників, а саме: нормативні, архітектурно-планувальні, екологічні, конструктивні та кліматичні вимоги. Особливо важливо створення виразного та художньо-естетичного образу будівлі, з цікавою композицією споруди. Композиційно-планувальне рішення будівлі базується на тому, що всі приміщення необхідно організувати в три функціональні зони – видовищну та урочистих зборів, гурткову та фізкультурно-оздоровчу.

Будівля комплексу поєднуватиме в собі різнофункціональні приміщення для позашкільного розвитку дитини, що впливатиме на конфігурації будівлі в цілому, а також благоустрій території та влаштування дитячих ігрових та спортивних майданчиків. Доцільно створити таку структуру планувальних рішень закладу, композиція яких буде складатися з декількох корпусів, об'єднаних приміщеннями головного вестибюля, холів, атриума, виставкових залів. Застосовувавши інший прийом – всі приміщення комплексу згруповані навкруги внутрішнього утепленого двору, що перекритий скляним перекриттям, можна отримати добре освітлений простір, де буде організовано зону відпочинку з благоустроєм та озелененням, чи виставкову, чи урочисту зону. Це дозволить створити єдину централізовану композицію будівлі.

Загалом, композиційний ансамбль будівлі комплексу може бути симетричним, асиметричним, складатися з декількох об'ємів, чи бути єдиним, але необхідно передбачити головне ядро композиції, в якості якого виступатиме, наприклад, глядацький зал, зал урочистих зборів, великий вестибюль чи атриум з відкритими широкими сходами, тощо.

Особливу увагу необхідно приділяти розміщенню комплексу на території забудови, коли у композиції ділянки враховані функціональні та естетичні вимоги. Композиційно-планувальні рішення генплану ділянки повинні передбачити достатні території для організації вхідної групи, ділянки з благоустроєм та озелененням, ігрові та спортивні майданчики, чітке розмежування руху пішоходів та автомобілей, упорядковані місця паркування. Розміщення ігрових майданчиків та їх облаштування, альтанки, озеленення, декоративні елементи проектуються з врахуванням дитячої психології, кліматичних характеристик.

Важливий вплив на композиційні рішення комплексу дає конструктивна схема будівлі, коли при застосуванні збірних чи монолітних конструкцій, можна цілком змінити об'ємно-планувальні та композиційні рішення. Доцільним для такого закладу буде обмежити поверховість трьома поверхами, при цьому враховувати сучасні вимоги до інклюзивної архітектури будівлі.

Збільшення населення в містах України, масове будівництво житла, курс на євроінтеграцію, вимагає збільшення проектування та будівництва навчальних закладів, зокрема для позашкільного виховання, культурно-освітніх та фізкультурно-оздоровчих об'єктів громадського призначення. Практика будівництва та експлуатації малих по об'єму навчальних дошкільних закладів для всебічного розвитку дитини показує, що доцільно

їх проектувати як багатофункціональну комплексну споруду з широким спектром послуг, створюючи цікаві та значні за розмірами будівлі, що будуть композиційно пропорційними житловій забудові з великою поверховістю.

**Електронна адреса постійного розміщення в інтернеті матеріалів
Всеукраїнської наукової конференції
"Сучасна архітектурна освіта":**

**Сайт Київського національного університету будівництва і
архітектури, розділ бібліотеки КНУБА:
"Наукова періодика онлайн".**

**Адреса сторінки для оформлення посилання на наукову публікацію:
<http://library.knuba.edu.ua/node/51>**

**Link in Internet to the permanent placement of materials
of All-Ukrainian scientific conference
"Modern architectural education":**

**Site of Kyiv National University of Construction and Architecture,
subsection of library of KNUCA: "Scientific periodicals online".**

**Address of the page for link to the scientific publication:
<http://library.knuba.edu.ua/node/51>**

Для нотаток

Наукове видання

**СУЧАСНА АРХІТЕКТУРНА ОСВІТА.
СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ
І ГАРМОНІЗАЦІЯ АРХІТЕКТУРНОГО ПРОСТОРУ**

МАТЕРІАЛИ

XI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

21 листопада 2019 року

КИЇВ – КНУБА

Комп'ютерне верстання *Г.Н. Ушаков*

Підписано до друку 14.12.2020   Формат 60x84 1/16

Ум. друк. арк. 12,5. Облік.-вид. арк. 13,5

Тираж 100 прим. Вид. №   Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Київський національний університет будівництва і архітектури

Повітрофлотський проспект, 31, Київ, 03037

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ДК № 808 від 13.02.2002 р.